

ଅବସର ବାସରେ

ଶ୍ରୀ ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତି

ଭୂମିକା ।

ଗୃହ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଥରେ ପ୍ରାୟ ୮୦ ଦଶ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୂଳ ନିତାନ୍ତ ପୀଡ଼ିତ ଓ ଶଯ୍ୟାଗତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ, ଉତ୍ଥାନଶକ୍ତି ପ୍ରାୟ ନ ଥିଲା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟପ୍ରକାର ବିପଦକାଳ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଅବସନ୍ନ କରି ପକାଇଥିଲା । ସେହି ଦାରୁଣ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ସମୟରେ ଦୟାମୟ ପ୍ରଭୁ ମୋ କ୍ଷୀଣ ଜୀବନ ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ କୃପା କରି ଦୁଇଗୋଟି ଉପାୟ ବିଧାନ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଗୋଟିଏ—ବାଲେଶ୍ଵରର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜନିଦାର ବାବୁ ରତନାନନ୍ଦ ଦାସଙ୍କ ଯୁକ୍ତ ପୁଅ ଶ୍ରୀମାନ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସେବା ଶୁଶ୍ରୂଷା, ଦ୍ଵିତୀୟ—କବିତା ଲେଖିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ।

ପୀଡ଼ାଜନିତ ଯନ୍ତ୍ରଣା ବା ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ବିପଦପାତ ହେତୁରୁ ଚିତ୍ତ ଅବସନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଶାନ୍ତ ଓ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଲାଭ ନିମନ୍ତେ କବିତା ରଚନା ବା ଗ୍ରନ୍ଥପାଠରେ ମନୋନିବେଶ କର—ଯାହା କିଛି ଦୃଷ୍ଟି-ଗୋଚରରେ ଆସେ ବା ଯେଉଁ ଭାବ ମନରେ ଉଦୟ ହୁଏ, କବିତା-କାରରେ ଚିତ୍ତ କରିପକାଏ । ତାହୁଣ୍ଡି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ବା ବିଶ୍ରାମ କାଳରେ କବିତା ଆଲୋଚନା ଚିତ୍ତର ପ୍ରସନ୍ନତାଲାଭର ଗୋଟିଏ ସୁମହତ୍ ଉପାୟ ବୋଲି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି । ପୁସ୍ତକଗତ ଅଧିକାଂଶ କବିତା ସେହି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ସମୟରେ ଲିଖିତ । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କବିତା ନାନା ସାମୟିକ ପରିକାରେ ଏଥିପୂର୍ବେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଏଥିରେ ଦାର୍ଶନିକ, ଐତିହାସିକ, ପୌରାଣିକ, ଜୀବନଚର୍ଚ୍ଚା, ମନସ୍ତତ୍ତ୍ଵସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଏବଂ ସାମାଜିକ ପ୍ରସଙ୍ଗର କେତେଗୁଡ଼ିଏ କବିତା ସମ୍ବୃନ୍ଧିତ ଅଛି । ଅଳ୍ପବୟସ୍କ ବାଳକ ବାଳିକାମାନଙ୍କ ଚିତ୍ତବିନୋଦନ ଅଥଚ ଉପଦେଶପୂର୍ଣ୍ଣ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କବିତା ମଧ୍ୟ ସନ୍ଧିବେଶ କରିବାକୁ ଶୁଦ୍ଧି କରି ନାହିଁ । ଏଥିକୁ କାଧର୍ମସ୍ୟ ପାସୁ ପରିଣତବୟସ୍କ ଲେଖକ, କି କାବ୍ୟାମୋଦା ଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକ, କି କୋମଳମତ୍ତ ଅମୋଦିତ ବାଳକ ବାଳିକା, ସବୁଗଣୀ ଲେଖକ ସ୍ତ୍ରୀପୁ ସ୍ତ୍ରୀପୁ ପାଠୋପଯୋଗୀ କରି କିଛି

କବିତା ଏଥିରୁ ଶ୍ରୀସ୍ତ ହେବେ ବୋଲି ମୁଁ ଆଶା କରେ । ଏଥିରେ
ଧର୍ମନୀତିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କବିତା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସମସ୍ତ
ସବ୍‌ବାଦସମ୍ମତ ଅଟେ । ଏଥିକୁ କି ହିନ୍ଦୁ, କି ମୁସଲମାନ, କି ଖ୍ରୀଷ୍ଟିାନ,
କାହାର ପକ୍ଷରେ ପାଠ ବିଷୟରେ ଅପତ୍ତି ଥିବା କାରଣାଭବ ।

ଶରୀର ଓ ମନର ଦୌର୍ବଲ୍ୟ ସମୟରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗ୍ରନ୍ଥପାଠ ସକାଶେ
ସାଧାରଣ ଲୋକର ବିଶେଷ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଜାତ ହୁଏ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ
ସମସ୍ତୋପଯୋଗୀ ସ୍ୱକୁମାର ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରୟୋଜନ । ଉନ୍ନତ ଭାଷା-
ମାନଙ୍କରେ ତାତ୍ପରି ଗ୍ରନ୍ଥ ବହୁଳ ପରିମାଣରେ ପ୍ରଚ୍ଛଦିତ ଥିବାର ଦେଖି
ଯାଏ । ମାତ୍ର ଉତ୍କଳ ଭାଷାରେ ନିତାନ୍ତ ବିରଳ । ମାନବ ଆଶାର ଦାସ ।
ମୋହର ସୁହୃଦସ୍ତ ସଜାଜସ୍ତ ଭ୍ରାତା ଭଗିନୀଗଣ ଏହି ସାମାନ୍ୟ ପୁସ୍ତକ
ଶ୍ରେଣୀକୁ ଉକ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ ପୁସ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ଗଣନା କରିବେ, ମାତୃଶି ଦୁର୍ବଳ-
ମନା ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ଏପରି ଆଶା କରିବା ସ୍ୱାଭାବିକ ।

ଧରକୋଟି ଅଧୀଶ୍ୱର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମଦନମୋହନ ଫିହ ମନହାବସ୍ତୁ
ସୃଷ୍ଟିପ୍ରବୃତ୍ତି ହୋଇ ଏହି ପୁସ୍ତକର ମୁଦ୍ରଣ ସକାଶେ ଏକ ଶତ ଟଙ୍କା
ଦାନ କରିଥିବାରୁ ଚରଙ୍ଗବନ କୃତଜ୍ଞତାପାଣରେ ତାହାଙ୍କ ନିକଟରେ
ଅବକ ରହିଲ ।

୧ । ୨ । ୧୦ । }
କଲେଶ୍ୱର । }

ଶ୍ରୀ ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତି ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ।

ଠିକ ୨ ବର୍ଷ ପରେ “ଅବସର ବାସରେ”ର ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ହେଲା ।
ଏହି ସଂସ୍କରଣରେ କେତୋଟି ନୂତନ କବିତା ସନ୍ନିବେଶିତ ହୋଇଅଛି
ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟ କରା ଯାଇଅଛି ।

୧୫/୩/୧୯୧୪ । }

ଶ୍ରୀ ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତି ।

ସୂଚୀପତ୍ର ।

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା ନଂ	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା ନଂ
୧ । ମାତୃପୁତ୍ର	୧	୨୭ । ପ୍ରାଣେଶ	୫୨
୨ । ଶରଣ	୪	୨୮ । ସବିବାଦ ସମ୍ପଦ ଜାମ	୫୩
୩ । ଗୋଟିଏ ପ୍ରାର୍ଥନା	୬	୨୯ । ସାବଧାନ	୫୪
୪ । ଚିତ୍ତକ	୮	୩୦ । ପଦ୍ମପକାର	୫୫
୫ । ମୌଳି	୧୦	୩୧ । କ୍ରନ୍ଦନ	୫୬
୬ । ବସ୍ତ୍ର ମୁଁ ରହିବ ଆଉ କେଉଁ ସୁଖ ଆଶେ ?	୧୧	୩୨ । ଆଦମ ନରଦମ୍ପତୀର ଧର୍ମଜ୍ଞାନ	୫୭
୭ । କପୋତ କପୋତ	୧୩	୩୩ । ସନ୍ନ୍ୟାସିନୀ	୬୪
୮ । ବୃଷବାଟିକା	୧୪	୩୪ । କବି ଏବଂ ଚିନ୍ତକର	୬୮
୯ । ଜାପାନ ରୁଷ	୧୬	୩୫ । କଣ କରୁ	୭୦
୧୦ । ମୋ—ମୋହନବର୍ଣ୍ଣା	୧୮	୩୬ । କୁଣ୍ଡପେତ୍ରା	୭୧
୧୧ । ସ୍ୱପ୍ନ ଭୂସୁମ	୨୦	୩୭ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାଜା ବୈବେକନାଥ ଦେ ବାହାଦୁର	୭୫
୧୨ । ମୁଁ	୨୨	୩୮ । ନୈରାଶ୍ୟ	୭୬
୧୩ । ଶ୍ୱେତିକ	୨୪	୩୯ । ଅଶାର ମେଲାଣି	୭୮
୧୪ । ମନ ଉଚ୍ଛାନ୍ନ	୨୫	୪୦ । ମୃତ ଶିଶୁପୁତ୍ର ନନୋମୋହନ	୮୦
୧୫ । ଭଣ୍ଡ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ	୨୭	୪୧ । ନିଦାସ ସନ୍ଧ୍ୟା କାଠସୋତ— କୁଳ—ପଥରବନ	୮୩
୧୬ । ସୁଖ ଦୁଃଖର ପରମ୍ପରା	୨୮	୪୨ । ଅନନ୍ତ ନିକମ୍ପ	୮୭
୧୭ । ମେଲାଣି	୨୯	୪୩ । ଅନନ୍ତ ସାଗର	୮୮
୧୮ । କବର ସାନ୍ତା ନା	୩୦	୪୪ । ପଶାଖେଳ	୮୯
୧୯ । ସ୍ୱପ୍ନଦେବୀ	୩୧	୫ । ରୂଢ଼ା ପଲ୍ଲୀ	୯୩
୨୦ । ଶାନ୍ତି ଶାନ୍ତି ଶାନ୍ତି	୩୨	୪୬ । ଅନନ୍ତ ବିଜ୍ଞାନ	୯୫
୨୧ । ପିତୃ ଚର୍ଚ୍ଚଣ	୩୩	୪୭ । ଅବସାଦ	୯୭
୨୨ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ	୪୧	୪୮ । ମୃତ୍ୟୁ ଶଯ୍ୟାରେ	୯୯
୨୩ । ସପ୍ତର୍ଷି	୪୪	୪୯ । ମୁଁ ବୈକୁଣ୍ଠୀ	୧୦୭
୨୪ । ପାତ୍ର	୪୬		
୨୫ । ବାଳା	୫୦		

ବସ୍ତୁ	ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ	ବସ୍ତୁ	ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ
୫୦ । କବିର ସଂକଳ୍ପ	୧୦୧	୭୧ । ବଦାୟ ପ୍ରାର୍ଥନା	୧୫୮
୫୧ । ମୁକ୍ତିର ଇଚ୍ଛା	୧୦୨	୮୦ । ଶେଷ ପ୍ରାର୍ଥନା	୧୫୯
୫୨ । ମୁକ୍ତିମୁକ୍ତି	୧୦୩	୮୧ । ଦୁଃଖ ସମୟ	୧୬୦
୫୩ । ହୃଦୟର ବା	୧୦୪	୮୨ । ମହାଦେବଙ୍କ ତାଣ୍ଡବନୃତ୍ୟ	୧୬୧
୫୪ । ମୋ ସ୍ବପ୍ନ ଶକ୍ତି	୧୦୫	୮୩ । ଦିଗ୍ବଜ୍ରପାତ୍ର ବାର	୧୬୨
୫୫ । ଘରବାହୁଡ଼ା ବାଟୋଇ	୧୦୬	୮୪ । କଳାପାହାଡ଼	୧୬୩
୫୬ । ଦୁଃଖ ପାତ୍ର ଓ ରୁଷିପୁରୀ	୧୦୭	୮୫ । ବସନ୍ତ ନାବକ	୧୬୪
୫୭ । ଦୟାବତୀ	୧୦୮	୮୬ । ଦୁଃଖ—ଆତ୍ମ	୧୬୫
୫୮ । ମୁକ୍ତିର ନିମନ୍ତ୍ରଣ	୧୦୯	୮୭ । ଯିଶୁ—କ୍ରୀଷ୍ଣ	୧୬୬
୫୯ । ନିର୍ଜନ	୧୧୦	୮୮ । ଜଗତ ମାଧାର	୧୬୭
୬୦ । ରବିବାର	୧୧୧	୮୯ । ରକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା	୧୬୮
୬୧ । ଗୋଲପଦ୍ମର	୧୧୨	୯୦ । କାହିଁ ଯିବ ?	୧୬୯
୬୨ । ଗୁଣଗଳ	୧୧୩	୯୧ । ଧୂଳି କାହିଁ ?	୧୭୦
୬୩ । କପୋତ ସଙ୍ଗୀତ	୧୧୪	୯୨ । ଦୁଇ	୧୭୧
୬୪ । ପ୍ରଣାମ ବଧୂ	୧୧୫	୯୩ । କୃଷ୍ଣ ଏବଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ	୧୭୨
୬୫ । ମୋ ପ୍ରାଣ ମନୁଷ୍ୟର	୧୧୬	୯୪ । ତାହାଙ୍କ ଆଦେଶ	୧୭୩
୬୬ । ରାଜା ତ ଫକୀର	୧୧୭	୯୫ । ସାଧୁମାନଙ୍କ ବାସକ	୧୭୪
୬୭ । ଗଣଶିଳା	୧୧୮	ଅଦୈତ୍ୟବାଦ ଚୈତ୍ୟର	୧୭୫
୬୮ । ଗୋଟିଏ ପ୍ରାର୍ଥନା	୧୧୯	୯୬ । ପ୍ରେମ	୧୭୬
୬୯ । ମାନବ ଅବସ୍ଥା	୧୨୦	୯୭ । ସଙ୍ଗଦୋଷ	୧୭୭
୭୦ । ଗୁଣଗଳ	୧୨୧	୯୮ । ଶେଷମିଳନ	୧୭୮
୭୧ । ବରହା ହଳଦୀକସ୍ତର	୧୨୨	୯୯ । ଜୀବନର	୧୭୯
୭୨ । ରଜନଗଳା	୧୨୩	୧୦୦ । ଜୀବନର ଗତି	୧୮୦
୭୩ । ଦୁଇ ସଦୃଶ	୧୨୪	୧୦୧ । ନିୟମ	୧୮୧
୭୪ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟପାଳନ	୧୨୫	୧୦୨ । ତରଳ ତନ୍ତ୍ରା	୧୮୨
୭୫ । ଅଗ୍ନି	୧୨୬	୧୦୩ । ମହା ନିମନ୍ତ୍ରଣ	୧୮୩
୭୬ । ନବଜୀବନ	୧୨୭	୧୦୪ । ଧୂଳି ବସ୍ତ୍ର	୧୮୪
୭୭ । ପିତାମହ	୧୨୮	୧୦୫ । କାହାନ୍ତି ?	୧୮୫
୭୮ । ଦୁଃଖେଶ୍ବର	୧୨୯	୧୦୬ । ସେ ସଙ୍ଗୀତ	୧୮୬

କ୍ରମ	ପୃଷ୍ଠା	କ୍ରମ	ପୃଷ୍ଠା
୧୦୭ । ମହାବଳା କୃଷ୍ଣସିଂହ	୨୦୩	୧୩୭ । ବହୁଗ ସୁଗଳ	୨୪୭
୧୦୮ । ପୁତ୍ରକ ଶରତଦ୍ରୁ	୨୦୪	୧୩୮ । ମାନବର ମନ	୨୪୭
୧୦୯ । ଜୀବନ-ଭରା	୨୦୫	୧୩୯ । ଜଗତ ମଙ୍ଗଳମୟ	୨୪୮
୧୧୦ । ବଥ ଦରଶନ	୨୦୫	୧୪୦ । ଅସ୍ତ୍ରା ଅବନୀଶୀ	୨୪୯
୧୧୧ । ନିତ୍ୟଧ୍ୟାନ ଆଗେ	୨୦୬	୧୪୧ । ସ୍ନେହ ନିମନ୍ତ୍ରଣ	୨୫୦
୧୧୨ । ମଧୁସୂଦନ ଶୁଣି	୨୦୮	୧୪୨ । ଜୀବନର ପରୀକ୍ଷାମ	୨୫୧
୧୧୩ । ଉତ୍କଳ ଭୂମି	୨୦୯	୧୪୩ । ରତ୍ନକଳ କୃଷକ	୨୫୧
୧୧୪ । କରନ୍ତୁ କଲ୍ୟାଣ	୨୧୩	୧୪୪ । ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ପଞ୍ଚନାୟକ	୨୫୫
୧୧୫ । କୃପାଧାନ	୨୧୪	୧୪୫ । ଭୂମିକ୍ ଅନନ୍ଦ	୨୫୬
୧୧୬ । ମୃତ୍ୟୁର କରାଳ ମୂର୍ତ୍ତି	୨୧୫	୧୪୬ । ମିତ୍ରକଥା	୨୫୭
୧୧୭ । ମାତଃ ବୋଲନ୍ତୁ	୨୧୬	୧୪୭ । ସେଃଫୁଲ	୨୬୦
୧୧୮ । ସଞ୍ଜବଳା ସୁଧା	୨୧୭	୧୪୮ । ଦୁର୍ଲଭ ଧନ	୨୬୧
୧୧୯ । ଜ୍ୟୋତିଃ ସ୍ବରୂପ	୨୧୭	୧୪୯ । ଅନନ୍ତ	୨୬୩
୧୨୦ । କ୍ରାନ୍ତାକୁ ରରସା	୨୧୯	୧୫୦ । ପାଦୁଆ-ପାଦୁର	୨୬୪
୧୨୧ । ସାଧୁ ସମର୍ପଣ	୨୨୦	୧୫୧ । ଜନ୍ମଭୂମି	୨୬୬
୧୨୨ । ପଦ୍ମନାଭ ନାଭିପୁଷ୍ପ	୨୨୨	୧୫୨ । ଗର୍ଭଭର ସୁଷ୍ମ ଭୂମି	୨୬୯
୧୨୩ । ମଧୁସୂଦନ ଦାସ ସି. ଅରୁ. ର.	୨୨୩	୧୫୩ । ଗୁଣମଣିର ଅଙ୍ଗା	୨୭୧
୧୨୪ । ଅସୁ-ସମର୍ପଣ	୨୨୫	୧୫୪ । କର୍ମଫଳ	୨୭୧
୧୨୫ । ଭୁକ୍ତ କଣ ?	୨୩୦	୧୫୫ । ନିରୋ	୨୭୩
୧୨୬ । ସ୍ନେହମୟୀ ମାତା	୨୩୧	୧୫୬ । ଧର୍ମ ଚରୁଷ୍ପଦ	୨୭୪
୧୨୭ । ସୋଗୀ ନାଥ	୨୩୧	୧୫୭ । ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ ଦେବଙ୍କ	
୧୨୮ । କାଳ	୨୩୪	ସଙ୍ଗୀତନ	୨୭୫
୧୨୯ । ଭୁକ୍ତାସନ	୨୩୭	୧୫୮ । ଶଶୀ ବରାଡ଼ୀ-ବଣୀ ପକ୍ଷିଣୀ	୨୭୬
୧୩୦ । ଆଶା	୨୪୦	୧୫୯ । ଦୁଃଖୀ ମାନବ	୨୭୯
୧୩୧ । କଷ୍ଟଭୁକ୍ତ ଭାରକା	୨୪୧	୧୬୦ । ଅଜ୍ଞେୟ ଜୀବନ ଗତି	୨୮୦
୧୩୨ । ଲୋକତତ୍ତ୍ବା	୨୪୨	୧୬୧ । ଭୂଆ ବିରାଡ଼ୀ ଓ କାଳଅ	
୧୩୩ । ଜୀବନ୍ତ	୨୪୩	କୁରୁର	୨୮୩
୧୩୪ । ପୁନର୍ମିଳନ	୨୪୪	୧୬୨ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶକ୍ତି	୨୮୫
୧୩୫ । ଜୀବନେ ବିଡ଼ମ୍ବନା	୨୪୫	୧୬୩ । କାହିଁ ସେ ?	୨୮୯

ନିଷ୍ପତ୍ତି	ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ	ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ
୧୭୩ । ପାଷାଣ ପ୍ରତିମା	୨୧୦	୧୮୦ । ଉତ୍ଥାନ ସଙ୍ଗୀତ	୩୩୦
୧୭୪ । କେଉଁ ଜାତି ବନ୍ଧୁ ?	୨୧୧	୧୮୧ । ନବବଧୂ ଆହ୍ୱାନ	୩୩୧
୧୭୫ । ଜିନିଷ ଉତ୍କଳ-ଭାଷା	୨୧୨	୧୮୨ । କବିତା ବହୁଗୀ	୩୩୨
୧୭୬ । ଭଗ୍ନ ଶିବମନ୍ଦିର	୨୧୩	୧୮୩ । ମାଳମଣି ବନ୍ଧାରତ୍ନ	୩୩୩
୧୭୭ । "ମନ୍ତ୍ର କବିପଣ୍ଡିତଃ ପ୍ରାଥମଃ"	୨୧୪	୧୮୪ । ସମରଥ କଥା	୩୩୪
୧୭୮ । କବି ଅନୁଗୁଣୀ	୨୧୫	୧୮୫ । ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭର ନିର୍ଜଳା	
୧୭୯ । ଦେବପ୍ରତିମା ବିପର୍ଜନ	୨୧୬	ସକାଦଶୀ	୩୩୮
୧୮୦ । ଲଗ ଲଗ	୨୧୭	୧୮୬ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟାଳମ୍ବ	୩୪୨
୧୮୧ । ମୁଁ ଦାବୀହୃଦ୍ୱା	୩୦୪	୧୮୭ । ଶାନ୍ତିର ଗୌରବ	୩୪୩
୧୮୨ । ପ୍ରେମ-ସଙ୍ଗୀତ	୩୧୫	୧୮୮ । ସତ୍ୟ ଲୁଚିତବିଦ୍ୟା	୩୪୪
୧୮୩ । ମୋହର ଶତ୍ରୁ	୩୧୬	୧୮୯ । ଚନ୍ଦ୍ର ବର୍ଣ୍ଣନା	୩୪୬
୧୮୪ । ସଙ୍ଗ-ଦୀର୍ଘ	୩୧୮	୧୯୦ । ବାରବଳାସିନୀ	୩୪୭
୧୮୫ । ଜାପାନ	୩୨୨	୧୯୧ । କବିର କଳାହୃଦ୍ୱା ଶ୍ରୀ	୩୪୮
୧୮୬ । ଶ୍ରୀମତୀ ମାଧବୀ ଦେବୀ	୩୨୩	୧୯୨ । ଶୁଣାନ	୩୪୯
୧୮୭ । ସେହି ନାମ	୩୨୪	୧୯୩ । ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜଙ୍କ ସ୍ତୁତି ଦର୍ଶନ	୩୫୦
୧୮୮ । ଅନୁରୂପ	୩୨୬	୧୯୪ । ଆଶା	୩୫୨
୧୮୯ । ଉତ୍କଳ ପୁରକ	୩୨୭	୧୯୫ । ମୋ ଗୀତର ଭବିଷ୍ୟ	୩୫୩

ଅବସର ବାସରେ ।

ମାତୃସ୍ତବ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

କୈବଲ୍ୟଦାୟିନୀ ମାତଃ ! ବିଭୁବନେଶ୍ବର !
 ମୋଁ ହୃଦୟେ ବିରାଜିତା ହୃଦୟ କୃପା କରି । ୧ ।
 ସୁଖଦେ ! କରଦେ ! ସବେଶ୍ବର ! ଭଗବତ୍ !
 ରଚିବି କବିତା, କୃପା କର ମୋହୁ ପ୍ରତି । ୨ ।
 ତବ କୃପା ବିନା ମାତଃ ! କେ ଅଛି ଏମନ୍ତ ?
 ମାନବଦୁଃଖ, ଲଭ କରିବ କଦହ ? । ୩ ।
 ତସ୍ମିନ୍ କାଳୀକା କବି ମାତଃ ! ତବ ବରେ,
 ଅଧ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କବି ନାମେ ଖ୍ୟାତ ଭୁବନରେ । ୪ ।
 ଦେଉନୁ ପ୍ରତିଭା ମାତଃ ! କଳ୍ପସିତ ଜ୍ଞାନେ,
 ରଚିବି କବିତାମାଳା, ବଡ଼ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରାଣେ । ୫ ।
 ମହାଶକ୍ତି ମହାପ୍ରାଣ କର ମା ! ଏ ଦାସେ,
 ସରଳ ଭାଷାରେ ଗୀତ ଗାଏଁ ଅନୀୟାସେ । ୬ ।

ସତ୍ୟ ମାତଃ ! ନାହିଁ ବିଦ୍ୟା ତପସ୍ୟା ସଞ୍ଚୟ,
 ଯାହା ବଳେ ଦେବ କବି ନାମେ ପରିଚୟ । ୬ ।
 ଦେଇଛ ତ ମାତଃ ! ମୋର ହୃଦେ ଉଦ୍ଦେଜନା,
 ତେଣୁ ଲଜ୍ଜା କରିବାକୁ କବିତା ରଚନା । ୮ ।
 ଜ୍ଞାନାବଧି ନିରବଧି କରୁଛି ସାଧନା,
 କୃପାମୟି ! କର କୃପା, ନ କର ବଞ୍ଚନା । ୯ ।
 ବିରାଗୀ ! ବିରୋଧୀ ! ତୁମ୍ଭର ଆଜ୍ଞାରେ
 ଅକଞ୍ଚନ ଅଜ୍ଞ ଦେଲି ଚିତ୍ତ ରଚନାରେ । ୧୦ ।
 ବସି ମୋ ହୃଦୟେ ଦେଉଅଛ ଜ୍ଞାନେ ବଳ,
 ରଚନା ସକାଶେ ଚିତ୍ତ ନିୟତ ଚଞ୍ଚଳ । ୧୧ ।
 ଭୟ ବା ଉତ୍ସାହ ନାହିଁ ନିମା ପ୍ରଭୁ ପ୍ରତି,
 ରଚିବ କବିତା, ମାତଃ ! ଦିଅ ଅନୁମତି । ୧୨ ।
 ନବ ନବ ଭବରାଶି କରିବ ପ୍ରକାଶ,
 ଏଡ଼େ ଉଚ୍ଚ ଆଶା ମଧ୍ୟ କରେ ନାହିଁ ଦାସ । ୧୩ ।
 ଗାଇବି ମହିମା ତବ, ନିତାନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟାଶା,
 କୃପାମୟି ! କୃପା କର, ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ ଆଶା । ୧୪ ।
 ଗାଇବି ପାଇବି ଶାନ୍ତି ଆକୁଳ ଜୀବନେ,
 ଦୁର୍ଗା ମନରେ ପୋଷି ଭରସା ଚରଣେ । ୧୫ ।
 ଯେ କବିତା ରଚିବ ମୂଢ଼ତବ ପ୍ରସାଦରେ,
 ଗାଇବେ ଉତ୍କଳବାସୀ ସର୍ବେ ନାରୀ ନରେ । ୧୬ ।
 କଣ ମାତ୍ର କରୁଣାରେ ସନ୍ତୋଷ ମୋ ମନ,
 ମଣ୍ଡୁକ ଗଣ୍ଡୁସକଳେ କରେ ବିଚରଣ । ୧୭ ।
 କାହା କରୁଣାରେ ମୋର ଏତେ ଅହଙ୍କାର ?
 ଦର୍ବ ବିଷୟରେ ସକମୟୀ ମୂଳାଧାର । ୧୮ ।

ନାହିଁ ମା, ଯିବାର ଆଶା କାହିଁର ମନ୍ଦର,
 ସେବିବ ମୋ ମାତୃଭାଷା କରଅଛି ସ୍ଥିର । ୧୯ ।
 ଜନନି ଗୋ ! ତୁମ୍ଭ ପଦେ କରୁଛି ମୁଁ ଅଳ,
 କୁପୁଅ ଜଞ୍ଜାଳ ଶୁଣି ହୁଅ ନାହିଁ ଚଳ ! ୨୦ ।
 ରୁଦ୍ର ତାଳ ରୁଦ୍ର ରାସ ମୋର ସାଧାଗତ,
 ଗାଇବ ପବିତ୍ର ଶାନ୍ତି କରୁଣା ସଜୀତ । ୨୧ ।
 ଦାରଦ୍ର୍ୟଭଞ୍ଜିନି ସର୍ବ ଦୁଃଖନିବାରଣ !
 ଜ୍ଞାନାଧାରେ ବନ୍ଧାଧାରେ କାରଣକାରଣି । ୨୨ ।
 କ୍ଷୀଣ ପ୍ରାଣେ ଦିଅ ମାତଃ ! ମନ୍ତ୍ର ସଞ୍ଜୀବନୀ,
 କଳ୍ପସ କଣ୍ଠରେ କରେ ବେଦବ୍ୟାଖ୍ୟା ଧ୍ବନି । ୨୩ ।
 ଆଦି କବି ମହାଦେବ ! ତୁମ୍ଭର ରଚନା
 ଏ ବନ୍ଧୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ନିତ୍ୟ କରୁଛି ଘୋଷଣା । ୨୪ ।
 ପଞ୍ଜୁ ପାରେ ଲକ୍ଷ୍ମି ଗିରି, ମୁକ ଗାଏ ଗୀତ,
 ପାଏ ଯେବେ ମାତଃ ! ତବ କରୁଣା କିଷ୍କତ ।
 ଧୃତବା, ଆକାଶେ, କିମ୍ବା ଶୟନେ, ସ୍ବପନେ,
 ପ୍ରାଣମୟ ! ପ୍ରାଣରୂପେ ଦେଖୁଛୁ ନୟନେ । ୨୫ ।
 ତୁମ୍ଭ ବିନା ତଳ ମାତ୍ର ଦେଖୁ ନାହିଁ ସ୍ଥାନ,
 ତୁମ୍ଭେ, ତୁମ୍ଭେ ! ସର୍ବସ୍ଥାନେ ତୁମ୍ଭେ ବିଦ୍ୟମାନ । ୨୬ ।
 କଳା କାଷ୍ଠା ରୂପେ ପରଶାମସ୍ତ୍ରଦାୟିନୀ,
 ଶାନ୍ତି ପ୍ରୀତି ରକ୍ତି ମୁକ୍ତି ଗତି ବିଧାୟିନୀ । ୨୭ ।
 ଜନନୀ ସ୍ବରୂପେ କର ସନ୍ତାନ ପାଳନ,
 କନ୍ୟାରୂପେ କର ଲୋକ ଆନନ୍ଦ ବର୍ଦ୍ଧନ । ୨୮ ।
 ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀରୂପେ ଲୋକେ ଦିଅ ବିଦ୍ୟାଶିଖା,
 ଶୁରୁଷ୍ଟପିଣି ମାତଃ ! ଦିଅ ଧର୍ମ ଖସା । ୨୯ ।

ଅବସର ବାସରେ ।

ମାୟା ଅକର୍ଷଣ

ନିତ୍ୟ ଭାବେ,

ଧନି ମାନେ ଚନ୍ଦ୍ର ଚକ୍ର,

ଜାତୀୟ ସଂସାର

ସକଳ ଅସାର,

ମୂଳାଧାର ତୁମ୍ଭେ କେବଳ;

ପ୍ରଭୁ ହେ !

କୃପା କରି ଦିଅ ସୁମନ୍ତ,

ନିଉତ୍ତମ ମୋ ମନ,

ଜୀବର ଜୀବନ !

ଲୋଭ ଜଗତର ସମ୍ପତ୍ତି ।

ଗତି ଧନ ମାନେ

ବୃଥା ଅଭିଯାନେ

ଚଉ ମୋ ସନ୍ତେ ଚାଲି,

ନ ଜାଣିଲୁ ପ୍ରଭେ !

▷ ପଦାର୍ଥ ସ୍ତର

ସ୍ୱର୍ଗିକ ମାତ୍ର କେବଳ,

ପ୍ରଭୁ ହେ !

ଏହିକି ମୋହର ପ୍ରାର୍ଥନା,

ସାଲୁଟ୍ ସା ସାଉ,

ତାହା ପାଇଁ ଅର୍ଥ

ନ କରେ ଯେମନ୍ତ ଶୋଚନା ।

ହେଗେ, ହେଗେ, ହୋଗେ,

ଭାଗେ ବା ସୋହାଗେ,

ଯାଗରେ, ପ୍ରାନ୍ତରେ, କାନ୍ତାରେ,

ପ୍ରଣବ ଅସରେ,

ଦଣ୍ଡ, କାହିଁଚାଟେ,

ସକଳ ସମୟେ ସର୍ବତ୍ର,

ପ୍ରଭୁ ଦେ !

ଦୁମ୍ଭଙ୍କ କରକ ପରାଣ;

ଭୂମିକା ମନରେ

ସବୁ ସମ୍ପନ୍ନରେ,

ତୁମ୍ଭେ ଏକ ମାତ୍ର ସ୍ତ୍ରୀ !

ଥାଉଁ ମୋ ଚେତନା ଏହିକି ପ୍ରାର୍ଥନା,
 ପ୍ରଭୁ ହେ ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀ ଚରଣେ,
 ଉଦ୍ଧବେ ନାହିଁ ଶୀତ ଶ୍ରୀମାନ ଶକ୍ତି ସ୍ଥାନ
 ଦେବ ସେ କାଳରେ ଆପଣ,
 ପ୍ରଭୁ ହେ !
 ଦେବ କୃପା କରି ଦର୍ଶନ,
 ତୁମ୍ଭ କୃପା ଦେଖି ଶରୀର ଉପେକ୍ଷି
 ପ୍ରୟାଣ କରିବ ଜୀବନ ।
 ସୁଖେ, ଦୁଃଖେ, ଶୋକେ, ଅନ୍ଧାରେ, ଅଲୋକେ,
 ଉଦ୍ଧବେ ଅଥବା ବିପଦେ,
 ସୁଦେଶେ, ବିଦେଶେ, ନିରାଶେ, ଉଦ୍ଧାସେ,
 ବିପାଦେ ଅଥବା ସମ୍ପାଦେ,
 ପ୍ରଭୁ ହେ !
 ଏହିକି ମୋର ନିବେଦନ,
 ଜୀବନ ବକଳେ ତୁମ୍ଭ ପଦତଳେ
 ପଶିବି ଯେମନ୍ତ ଶରଣ ।

ଅବସର ବାସରେ ।

ଗୋଟିଏ ପ୍ରାର୍ଥନା ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ମହାପ୍ରଭୁ ! ବେଳେ ମାତ୍ର ଦେଉଳୁ ଦର୍ଶନ,
ଅନ୍ଧକାରେ ହେଉଛି ତ ବ୍ୟାକୁଳ ମୋ ମନ ।
ସେ ରୂପ ଦେଖିଲେ ପ୍ରଭୋ ! ଲଭିବି ସାନ୍ତ୍ବନା,
ଦେଖାଅ ଅରମ୍ଭ ରୂପ, ନ କର ବଞ୍ଚନା ।
ନ ପାଇ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଚିତ୍ତ ହେଉଛି ଚଞ୍ଚଳ,
ଜାଣ ତ ହେ ପ୍ରଭୋ ! ମନ ନିତାନ୍ତ ଦୁଃଖ ।
ତୁମ୍ଭର ମହିମା ଛାୟା ପଡ଼ି ମୋ ହୃଦୟେ,
ସୁଖେ ଦୁଃଖେ ନରଖିବି ସକଳ ସମୟେ ।
ଦର୍ଶନ କରିବି ସୁଖେ ହେ ଜଗତସାଇଁ !
ଦ୍ବିତୀୟ ପ୍ରାର୍ଥନା ମୋର ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।
ଲଭେ ସ୍ବର୍ଗବାସ ଅବା ଭ୍ରାତୃ ଦୁର୍ଗତ,
ଯାହା ଇଚ୍ଛା ଦିଅ ପ୍ରଭୋ ! ନାହିଁ ମୋ ଆପତ୍ତି,
ଏତକ ପ୍ରାର୍ଥନା ମୋର ଆଦେ ଭଗବାନ !
ଅପଣା ସାକ୍ଷାତେ ତାହା କରିବେ ବିଧାନ ।

କଟକ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳର ରାଜଧାନୀ କଟକ ସହର,
 ବିରାଜିତ, ପ୍ରକାଶିତ ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତର ।
 ମହାନଦୀ କାଠସୋଡ଼ୀ ଛନ୍ତି ଦୁଇ ପାଶେ
 କଟକନିବାସିଗଣେ ଜଳ ଦେବା ଅଶେ ।
 ଖଟିକନିର୍ମଳ ଜଳ ରୋଗନିବାରକ,
 ଘନ ପାନେ ସୁସ୍ଥଦେହେ ରହିଛନ୍ତି ଲୋକ ।
 ମର୍ଦ୍ଦତକେଶରୀ ଧନ୍ୟ ! କୌଶଳ ପ୍ରକାଶି
 ବାନ୍ଧିଛୁ ପଥରବନ୍ଧୁ କାର୍ତ୍ତି ଅବନାଶୀ ।
 ପ୍ରାବୃଟ କାଳରେ ନଦୀ ହୋଇ ରମ୍ୟରାସୀ
 ନ ପାରନ୍ତି ନିଗରକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ।
 ମହାତ୍ମା ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ପୂଜନୀ ଜ୍ଞାନୀ,
 କଟକ ସହର ଥିଲା ତାଙ୍କ ରାଜଧାନୀ ।
 ଧନ ଅଶେ, ବିଦ୍ୟାରାସେ, କାର୍ତ୍ତି କାମନାରେ
 କେତେ ଦେଖୁଁ ରୁଣୁ ଲୋକ ଏ କଟକଠାରେ ।
 ନଦୀକୂଳ ଅଟ୍ଟାଳିକା ବିଚିତ୍ର ଗଠନ,
 ରାଜକର୍ମଗୁରୁଙ୍କର ବିଗ୍ରହଭବନ ।
 ସବୁ ରୂପ ବିଦ୍ୟା ଉପାର୍ଜନର ଏ ସ୍ଥଳ,
 ନାନା ଦେଖୁଁ ସମାଗତ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ସକଳ ।
 ଧନ, ବିଦ୍ୟା ଉପାର୍ଜନେ ପ୍ରଶସ୍ତ ଏ ସେଠା,
 ସହିତ ବିପକ୍ଷମାଳା ଭୁସ୍ତ କରେ ନେତ୍ର ।

ଅବସର ବାସରେ ।

ପୂର୍କାଳେ ଥିଲେ ଏଥୁ କେତେ ବିଦ୍ୟାବନ୍ଧୁ,
କେତେ ଧନୀ, କେତେ ମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମହନ୍ତ,
କେତେ ରାଜା, ମହାରାଜ, ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଲୋକ,
କେତେ ରାଜ-କର୍ମଚାରୀ, ଧର୍ମପ୍ରଚାରକ,
ଗୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି ସବେ ତେଜି ଭବିଷ୍ୟାଳୀ,
ତଥାପି ରହିଛି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏହି ପାନ୍ଥଶାଳା ।
ଗତାୟତ ପ୍ରାଣିସ୍ରୋତ ଜଗତର ରାଜ,
କେବଳ ତ ଯାଏ ରହି କାର୍ତ୍ତି ଅପକାର୍ତ୍ତି ।
ଦୁର୍ଭରା ମରହଟ୍ଟା ଯାଇଛନ୍ତି କାହିଁ,
ଅଛି ବାରବାଟୀ କିଛି ସାମ୍ରାଜ୍ୟେବାହିଁ ।
ଏତିକି ବିଚିତ୍ର ମୁହିଁ ଦେଖିବି ଜଗତରେ,
ନ ବରଂ କେହି ନିଜ ପରିଣାମ ଧରେ ।

ମୌନ ।

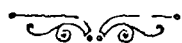
ମଙ୍ଗଳ ।

ହେ ବିଶ୍ୱବିଧାତଃ ! ମୋତେ ବୋଲ, କି କାରଣେ
 ଦେଇଛୁ ବିବିଧ ଅସ୍ତ୍ର ଯାତ୍ର ପ୍ରାଣିଗଣେ ?
 ସୃଜୟ ନିଶ୍ଚରରକ୍ତ ଉନ୍ନିକ ଶାଫୁଲେ,
 ଭୀଷଣ ଦଶନାବଳୀ ଭୁଜଙ୍ଗ ନକୁଲେ,
 ଗଣ୍ଡାରେ ଦେଇଛୁ ଖଡ୍ଗ, ମହିଷେ ବିଷାଣ,
 ଅମୃତକ୍ଷା ପୁଣି ନାଶିବାକୁ ଶସ୍ତ୍ର ପ୍ରାଣ ।

ହେ ପ୍ରଭେ ! ଦେଇଛୁ ମୋତେ କୋମଳ ରସନା,
 ଭୟଙ୍କରରୂପେ ଏବେ ଯାଏ ମୋତେ ଜଣା ।
 ନ କଲି ତ ପ୍ରଭେ ! ତୁମ୍ଭ ମହିମା ଗାୟନ,
 ସୁମଧୁର ବାକ୍ୟେ ଜନ ଚିତ୍ତ ବିନୋଦନ !
 କରଥାନ୍ତି ସିନା ପର ସୁଯଶ ପୋଷଣା,
 ପର ନିନ୍ଦା ପର ଗ୍ଳାନି କରନ୍ତି ରଚନା ।
 ନିଷ୍ଠୁର ନିର୍ମମ ଭବେ କେତେ ଲୋକ ପ୍ରାଣେ
 ଦେଇଛୁ ଯନ୍ତ୍ରଣା, ବିକା କର ବାକ୍ୟବାଣେ ।
 ଅସାର ଅଲୁକ କେତେ ବଚନ ପ୍ରକାଶି,
 ଲୋକସମାଜର ଶାନ୍ତି ପକାଇଛୁ ନାଶି ।
 ବିକଟ ବିଦ୍ରୁପ ବହୁ ବିଷାକ୍ତ ବଚନେ
 ଦେଇଛୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟ ଲୋକପଣ ମନେ ।
 କୃପା କର ଏବେ ହେଲେ ହୋଇ ରହେଁ ତୁନ,
 ଅସାଧୁକଥାରେ ହୋଇ ରହିବି ମୁଁ ମୌନ ।

କହି ମୁଁ ରହୁବି ଆଉ କେଉଁ ସୁଖ ଅଣେ ?

ନଳିନୀ ଗୌଡ଼ା ।

୧

ଯାହା ମୁଖ ଚାହିଁ ରହୁଥିଲି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି,
ସମ୍ପଦେ ବିପଦେ ପାଶେ ଥିଲୁ ଛାୟା ପରି,
ସଙ୍କଟ କାଳରେ ଦେଉଥିଲୁ ଯେ ସାନ୍ତ୍ବନା,
ଯା ସେବାରେ ଭୁଲୁଥିଲି ରୋଗର ଯନ୍ତ୍ରଣା,
କାଟି ଦେଇ ମାୟା ଚାଲି ଗଲା ସ୍ବର୍ଗବାସେ,
କହି ମୁଁ ରହୁବି ଆଉ କେଉଁ ସୁଖ ଅଣେ ?

୨

ଉପସ୍ଥିତ ଜରା, ନାହିଁ ଦେହରେ ସାମର୍ଥ୍ୟ,
ସରି ଯାଇଥିଲୁ ପ୍ରାୟ ଅରକଳ ଅର୍ଥ,
କରି ତ ପାରବି ନାହିଁ ଲୋକ ଉପକାର,
କେ ଆଉ କରିବି କିପାଁ ମୋତେ ସମାଦର,
କିପାଇଁ ଆସିବେ ଆଉ ଲୋକ ମୋହ ପାଶେ ?
କହି ମୁଁ ରହୁବି ଆଉ କେଉଁ ସୁଖ ଅଣେ ?

୩

ଯାହାକୁ ଭରସା କରିଥିଲୁ ଏ ଜୀବନ,
ଯାହାପାଇଁ ପ୍ରାଣପଣେ କରିଛି ଯତନ,
କରିଥିଲୁ ଏକମାତ୍ର ଯାହାକୁ ଭରସା,
ନ କରେ କରୁଣା ଦେଖି ମୋହର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା,

କିନ୍ତୁ ମାତ୍ର ଆସ୍ଥା ନାହିଁ ମୋହର ଜୀବନେ,
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଯାତନା ଦିଏ କର୍କଶ ବଚନେ,
ଥାଏ ଦୂରେ ଦୂରେ ସଦା ନ ଆସେ ସେ ପାଶେ,
କହି ମୁଁ ରହିବି ଆଉ କେଉଁ ସୁଖ ଆଶେ ?

୪

ଅଥବା ମୁଁ କିଏ ? ଏହା ନ ଆସେ ବୁଦ୍ଧିରେ,
ଅପଣା ଅସ୍ମତ୍ତେ ରହିଛି କି ପୃଥ୍ବୀରେ ?
ଦେଇଛନ୍ତି ଯେବା ଏହି ଶରୀର, ଜୀବନ,
ସେ ଜାଣନ୍ତି ମୋ ଜୀବନେ କିବା ପ୍ରୟୋଜନ,
ସେ ଜାଣନ୍ତି ମୁହିଁ କହି ରହିବି କିପାଇଁ,
ରହିଥିବି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ତାହାଙ୍କୁ ଅନାଇ ।

୫

ବାସନା ପାଲଟି ଦେଶ ଉପକାର ବ୍ରତ,
ସୁପିବି ସେଥିକି ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ ସମସ୍ତ ,
ସେତୁବନ୍ଧେ ସାହା ମୁଖା, ଏହା ଅଛି ଜାଣି,
ନୁହେଁ ତ ମୁଁ ତାହାଠାରୁ କିଛି କ୍ଷୁଦ୍ର, ପ୍ରାଣୀ ?
ପର ଉପକାରେ ଯେବେ ପାଇବି ସୁଯୋଗ,
କରିବି ନିଶ୍ଚୟ ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ ସଂଯୋଗ ।
ସୁଖ ଭୋଗପାଇଁ ନୁହେଁ ମାନବ ଜୀବନ,
ଅଛି ତ ତାହାର କିଛି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନ ।

କପୋତ କପୋତ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ନିବିଡ଼ ପଞ୍ଜିବୟାନ୍ତ ବୃନ୍ଦବୃକ୍ଷ ଜାଳେ
 କପୋତ କପୋତ ବସିଛନ୍ତି ଅନ୍ତରାଳେ ।
 କୁହୁଡ଼ କୁହୁଡ଼ ଗୁରୁଛନ୍ତି ବାରେ ବାରେ,
 ପାଳ କର ଦୁହେଁ ଗୋଟି ଗୋଟିକ ଉତ୍ତରେ ।
 ନିଗହ ଯୁଗଳ ଯୁଦ୍ଧ, ପ୍ରାଣୀ ପରସ୍ପରେ
 ସାହା ହୋଇ ଦିନ କାଟୁଛନ୍ତି ଅନନ୍ତରେ ।
 ନାହିଁ ହେଷ ହଂସା କ୍ରୋଧ ଭବ ଅନ ପ୍ରଭ,
 ଆତ୍ମକାର୍ଯ୍ୟ ରତ ସଦା ନିଗହ ଦମ୍ପତି ।
 କ୍ଷଣେ କାହାଠାରୁ କେହି ନୁହନ୍ତି ଅନ୍ତର,
 ଅହାର ବହାରେ ସଦା ସାହା ପରସ୍ପର ।
 ପ୍ରକୃତ ପୁରୁଷ ଦୁହିଙ୍କର ଏହି ଶ୍ରୀ,
 ଦେଖାଉଛି ନିଦର୍ଶନ ବିହଗଦମ୍ପତି ।
 ଦିବା ଅବସାନ ପ୍ରାୟ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯାନ୍ତି ବୁଡ଼ି,
 ବିଶ୍ରାମ ନିମନ୍ତେ ନାଡ଼େ ଯାଉଛନ୍ତି ଉଡ଼ି ।
 ଅସ୍ତଗତ ଦିନମଣି ସୁକର୍ଷ୍ଣ କରଣେ,
 ବିଚିତ୍ର ବିବିଧ ବର୍ଣ୍ଣ ବାରିଦ ଗଗନେ ।
 ତରଳ ଆଲୋକ ବିସ୍ତାରିଛି ଶୋଭାରାଶି,
 ଦୁଇଗୋଟି ପ୍ରାଣୀ ଯାଉଛନ୍ତି ଭସି ଭସି ।
 ନାହିଁ ଚିନ୍ତା, ନାହିଁ ଦୁଃଖ, ବିଷାଦ, ଭବନା,
 କି ସୁଖରେ ଛନ୍ତି, କି ନି ପାରେ କଲ୍ୟାଣ ।

ସାୟାହ ସଜଳାନଳ ଶୈତ୍ୟ ଗୁଣ ତାଳେ,
 ଭକ୍ତଭ୍ରମି ପକ୍ଷୀ ଭେଣା ବିଷ୍ଣୁ ତାଳେ ତାଳେ;
 ଭଜା ଭଜି ଦୁହେଁ ପକ୍ଷ କର ଲଗା ଲଗି,
 ବୃହତ୍‌ଛନ୍ଦ ପରସ୍ପରେ କର ଗ୍ରୀବାଭଙ୍ଗି ।

ବୃକ୍ଷବାଟିକା ।

ନଳିନୀଗୌଡ଼ା ।

ଅଟ୍ଟାଳକା ପାଶେ ବୃକ୍ଷବାଟିକା ସୁନ୍ଦର,
 ନବିତ ନିକୁଞ୍ଜବନ ନେତୃତ୍ୱକର ।
 ନାନାଜାତି ବୃକ୍ଷ ଲତା ଶାଖା ଛନ୍ଦାଛନ୍ଦ,
 ପଡ଼େ ସୂର୍ଯ୍ୟତେଜ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଭେଦ ସଜ ।
 କେ ବୃକ୍ଷ ବିସ୍ତୃତଶାଖା କେନ୍ଦ୍ର ବା ଭିନ୍ନତ,
 ଫଳଶୂନ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ଫଳଭାରେ ଅବନତ ।
 ପବନରେ ଆମୋଳିତ ହୋଇ ବାରେ ବାରେ,
 ନାନା ଜାତି ପୁଷ୍ପବୃକ୍ଷ ସୁଗନ୍ଧ ବିସ୍ତାରେ ।
 ବୃକ୍ଷ ମୂଳେ ପଡ଼ି ନାହିଁ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ କରଣ,
 ଧୀରେ ଧୀରେ ବହୁଅଛି ଶୀତଳ ପବନ ।
 ସୁମଧୁର ପୁଷ୍ପିକର ଫଳ ନାନା ଜାତି,
 ସୁଦେଶୀୟ ବିଦେଶୀୟ ନାନାବର୍ଣ୍ଣ ରାତି ।
 ଆହେ ବୃକ୍ଷ, ତୁମ୍ଭ ପର ଦାତା କେବା ଜଣେ ?
 ଯାତ ବେଉଁଅଛି ଫଳ ପୁଷ୍ପ ଅନୁକ୍ଷଣେ ।

ଅପଣାର କିଛିମାତ୍ର ନାହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ,
 ପରତପକାରେ ଭାର କରୁଛ ବହନ ।
 ଶିଖାଉଛ ନିଜ ମୋତେ ଅହେ ଚୂଷଗଣ,
 ପର ତପକାରପାଇଁ ସାଧୁଙ୍କ ଜୀବନ ।
 ଯେତେବେଳେ ଅଣେ ଯଜ୍ଞଫଳ ଚୂଷୁ ତୋଳି,
 କି ଅନନ୍ଦ ହୁଏ ଜାତ ପାରେ ନାହିଁ କଳି ।
 ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବଙ୍କୁ ଡାହାଁ ଦେଲେ ତପହାର,
 ତହିଁ ଜାତ ହୁଏ ପୁଣି ଅନନ୍ଦ ଅପାର ।
 ତୁମ୍ଭ ଫଳ ପୁଣିମାନ ନାନା ଗୁଣଧାରୀ,
 ସୁନ୍ଦର, ସୁଗନ୍ଧ, ତୃପ୍ତିକର, ପୁଷ୍ଟିକାରୀ ।
 ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଅଜ୍ଞା ପାଳବାକୁ ତୁମ୍ଭେ ଅବା
 ଶୀତାତପ ଚୂଷୁ ସହ ହୋଇଅଛୁ ଉତ୍ସ ।
 ଉଦ୍ଧି ଆସି ବସୁଛନ୍ତି ବିହଙ୍ଗ ସକଳ
 ଭକ୍ଷଣ କରିବାପାଇଁ ତୁମ୍ଭ ମିଶ୍ରି ଫଳ ।
 କରୁଅଛୁ କଳରବ ବସି କେନ୍ଦ୍ର ତାଳେ,
 କେନ୍ଦ୍ର ବା କରୁଛୁ ଜଳ ପାନ ଆଳବାଳେ ।
 ରାନ୍ଧିକାଳେ ଅକାଶରୁ ଆସି ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି
 ଚୂଷ ତାଳେ ତାଳେ ଝୁଲିପଡ଼ନ୍ତି ବାଦୁଡ଼ି ।
 ଶିଖାଇ କି ଦେବ ମୋତେ ହେ ଚୂଷ ସମସ୍ତ,
 କାହୁଁ ଶିକ୍ଷା କଲ ପରତପକାର ବ୍ରତ ?
 ପ୍ରାତଃକାଳେ ଦୁଇଗୋଟି ହଳଦିବସନ୍ତ
 ଆସନ୍ତି ପ୍ରତ୍ୟହ କଣ୍ଠ ସମୟ ଯେମନ୍ତ ।
 ତାଳେ ତାଳେ ସ୍ତମ୍ଭ ଥାନ୍ତି କର କଳରବ;
 ଲଗାଇ ଦିଅନ୍ତି କ୍ଷଣେ ଅନନ୍ଦ-ଉତ୍ସବ ।

କିବା ମନୋହର ଦୁଇଗୋଟି ସୁଦ୍ର ପ୍ରାଣୀ,
 ସୁଦ୍ର ପକ୍ଷିମଣ୍ଡଳୀରେ କି ବା ଗଜା ଗଣୀ ?
 ରୈପିଥିଲି ବୃକ୍ଷବାଟୀ କେତେ ଯଯତନେ,
 ଆଜି ତା ଅନନ୍ଦ ଭୋଗ କରୁଛି ତ ମନେ ।
 କଦାଚିତ୍ ବିଚଳିତ ହେଲେ ମୋର ମନ,
 କରେଁ ଆସି ଏହି ବୃକ୍ଷବାଟୀରେ ଭ୍ରମଣ ।
 ଆହେ ବୃକ୍ଷ ! ତୁମ୍ଭ ମୂଳେ ଦିଅ ମୋତେ ସ୍ଥାନ,
 ସ୍ଥିରଚିତ୍ତେ ବସି କରେଁ ପ୍ରଭୁପଦ ଧ୍ୟାନ ।

ଜାପାନ ରୂପ ।

ଅହଂସା ପରମ ଧର୍ମ ସବ୍ୟଧର୍ମସାର,
 ଏହି ତତ୍ତ୍ୱ କରିଥିଲେ ଗୌତମ ପ୍ରବୁର ।
 ବିଶେଷ କରିବ ଦୟା ସବ୍ୟ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରତି,
 ପ୍ରଭୁ ଶାକ୍ୟସିଂହଙ୍କର ଏହି ଅନୁମତି ।
 ଆତ୍ମପ୍ରାଣ ଦେଇ ଇକ୍ଷା କର ପରପ୍ରାଣ,
 ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଦୟାରହସ ବିଧାନ ।

ମେଘପୁତ୍ର ସିଂହୁଗ୍ରୀବ ବୋଇଲେ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ,
 ଫେମ କର, ଫେମ କର ମନୁଷ୍ୟପୁତ୍ରକୁ ।

ବାମି ଗଣ୍ଡେ କେନ୍ଦ୍ର ଯେବେ ବୃକ୍ଷାଏ ମାରେ,
ଦେଖାଅ ଦକ୍ଷିଣ ଗଣ୍ଡ ତାକୁ ପୁନଃରେ ।

* * * *

ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ପୁଣି ବୁଦ୍ଧ-ଶିଷ୍ୟ ବସ ଓ ଜାପାନ,
ଭଲ ଦେଖାଇଲ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରମାଣ !
ଦୁଇ ଦେଶ ନରପତି ସାମାନ୍ୟ କାରଣେ
ମଉଁଡ଼ବେ ମାଡ଼ିଛନ୍ତି ଭୟଙ୍କର ରଣେ ।
ନିଦୟ ଭାବରେ ଧେନା କସାକ ଜାପାନ,
ଏକକୁ ଆରେକ ବଧୁଛନ୍ତି ମହାପ୍ରାଣୀ ।
ହେ ବସ ! ଜାପାନ ! ଭୁଲିଯାଇ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର
ଧାବିତ ହୋଧରେ ହସ୍ତେ ଧରି ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ।
ଅର୍ଜନ କରିବାପାଇଁ ତୁଚ୍ଛ ଧନ ମାନ
ଭୁଲିଗଲ ଏକାବେଳେ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ବିଧାନ ?
ଦେଉଛ ପ୍ରମାଣ ଦୁହେଁ—ପାର୍ଥବ ବିଷୟ
ସହକରେ କରେ ଧର୍ମବଧୁ ପରାକ୍ରମ ।
ବସ ତୁମ୍ଭେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରେ ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ !
ସମର ସୁତନା କଲ କୋରସ୍ତାକୁ ଯାଇ ।
କେତେ ଯେ ରମଣୀ ହେଉଅଛନ୍ତି ଅନାଥ !
ହରାଉଅଛନ୍ତି କେତେ ପୁଅ ପିତା ମାତା !
କେତେ ପୁଅ କନ୍ୟା ହେଉଅଛନ୍ତି ହେଉଣ୍ଡ !
ବିକଳ ମନରେ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ମେଲି ତୁଣ୍ଡ !
ବୋଇଲେ କି ହେବ ଏହି ବୃତ୍ତାନ୍ତ ସକଳ,
ମହାପ୍ରଭୁ ଇଚ୍ଛା ହେବ ଅବଶ୍ୟ ସଫଳ ।

ନ ଦେଖି ମୁଁ ଜଣେ ମୋହର ଜୀବନେ
 ସାନ୍ତ ନା ଦେବାର ପାଇଁ,
 ପ୍ରାଣରୁ ଅଧିକ ସ୍ଥଳେ ଯେ ପ୍ରେମିକ,
 ସେମାନେ ଅଛନ୍ତି କାହିଁ ?
 ସବେ ସ୍ଵାର୍ଥପର, ମୁଁ ତ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରର
 ନୁହେଁ ମାନବମଣ୍ଡଳେ;
 ସ୍ଵାର୍ଥ ସାଧକକୁ ଅସିଦ୍ଧି ଧରକୁ,
 ପାଳୁଁ ନିୟମ ସକଳେ ।
 ନିର୍ଜନେ ଏକାନ୍ତେ ନିଶି ବା ପ୍ରଭାତେ
 ହେଲେ ତହିଁ ଉଚ୍ଛାଟନ,
 ବଂଶୀ ଦ୍ରଷ୍ଟେ ଧର ପ୍ରଭୁ ନାମ ସ୍ମର
 କରେ ସଙ୍ଗୀତ ଗାୟନ ।
 ଜୀବନମାର୍ଗରେ ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ
 କିଛିହିଁ କାମନା ନାହିଁ,
 ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟରୂପ ହେଉଛି ପ୍ରସ୍ତୁତ
 ପରଲୋକେ ଯିବାପାଇଁ ।
 ସ୍ଥିର କରି ତତ୍ତ୍ଵ ଗାଏ କେତେ ଗୀତ
 କରି ଶବ୍ଦ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ,
 କଜାଏ ମୁଁ ବଂଶୀ ଏକାନ୍ତରେ ବସି,
 ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ କେହି ଶୁଣୁ ।
 ବୋଲୁଛି ଭରସି, ଏକା ତୁହି ବଂଶୀ
 ଅଟୁ ମୋ ଜୀବନସଙ୍ଗୀ,
 ନ କରୁ ଅନିଷ୍ଟ, ଶୁଭ ଅଭିଷ୍ଟ,
 ନାହିଁ ତୋହଠାରୁ ଦକା !

ଅରେ ମୋର ବନ୍ଧି ! ପରାଣ ପ୍ରେୟସି !
 ଏତେ ମାଗୁଣି ତୋଠାରେ ,
 ସେ କାଳେ ମୋ ପ୍ରାଣ କରିବ ପ୍ରସାଣ,
 ପଡ଼ିଥିବୁ ମୋ ଶଯ୍ୟାରେ ।

ଯୁଗ୍ମ କୁସମ ।

ସଂସ୍କୃତ

ମଙ୍ଗଳ ।

ଏ ସ୍ଵାର ମହାରଣ୍ୟ ନିକୁଞ୍ଜେ ନିଭୂତେ
 ପୁଟିଥିଲେ ଦୁଇଗୋଟି ପୁଷ୍ପ ଏକବୃନ୍ଦେ ।
 ବିଧି ବିଜୟନା କିମ୍ବା ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର ଫଳେ
 ଗୋଟିଏ କୁସମ ଖସି ପଡ଼ିଗଲା ତଳେ ।
 ରହିଛି ଗୋଟିଏ ପୁଷ୍ପ ବିଶିଷ୍ଟ ମଳିନ,
 ହେଉଛି ସେ ଦିନୁ ଦିନୁ ଶୁଷ୍କ ଶୋଭାପାନ ।
 ଦୁଇଟି କୁସମ ଯେବେ ଝୁଲୁଥିଲେ ଡାଳେ,
 କେତେ ବା ସୌଭାଗ୍ୟ ଥିଲା ତାହାଙ୍କ କପାଳେ ।
 ନ ଥିଲା କଦାଚ ଦୃଢ଼ କାଳିମା ବିଷାଦ,
 ସଦା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲିତ ମନ ସବଦା ଅଭାଦ ।
 ଧୀରେ ଧୀରେ ବହେ ଯେବେ ଶୀତଳ ପବନ,
 ଦୋହଲି ଦୋହଲି ନାରୁଆନ୍ତି ବେନ ଜନ ।

ପବନ ପ୍ରତାପ କେତେ ନିଦାସ ଉତ୍ତୁପ
 ଜନମାଇ ପାରେ ନାହିଁ ମନରେ ସନ୍ତାପ ।
 ସୁଖେ ଦୁଃଖେ ସାଦା ଦୁହେଁ ହୋଇ ପରସ୍ପରେ
 ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ ଅନନ୍ଦରେ ।
 ସୁଖୀତଳ ପ୍ରାତଃକାଳ ମଳୟ ସମୀରେ
 ଦୁହେଁ ତାଳେ ତାଳେ ନାଚୁଥିଲେ ଧୀରେ ଧୀରେ ।
 ଅଇଲୁ ଦୁରନ୍ତ କାଳକାଟ ବୃନ୍ତ ଭେଦ,
 ଗୋଟିଏ କୁସୁମ ତହିଁ ପକାଇଲୁ ଛେଦ ।
 ଗୋଟିଏ ପଡ଼ିଲୁ ତଳେ ଅନଗୋଟି ତାଳେ,
 କଲେ କି ବଧାତା ! ତାଙ୍କ ବଧାନ କପାଳେ !
 ପୃଥ୍ବୀ ତ ନୁହେଁ ସ୍ବର୍ଗ, ସୁଖମୟ ସ୍ଥାନ !
 ସୁଖ ଦୁଃଖ ବିମିଶ୍ରିତ ବଧୂର ବଧାନ !
 ରହିଲୁ ଯେ ପୁଣିଗୋଟି—ଯାବତ ଜୀବନ
 ହୁଅଇତ ପୁଣିପାଇଁ କରବ ରେଦନ !
 ଯେ କାଳେ ସେ ପୁଣି ହେବ ହୁତଳେ ପଡ଼ିତ,
 ଦୁଇଟି କୁସୁମ ପୁଣି ହେବେ ସମ୍ମିଳିତ ।

ମୁଁ ।

ଝଞ୍ଜ

ବଙ୍ଗଳାଘ୍ରୀ ।

ପଦ୍ମପତ୍ର ଜଳ ସମ ତଳତଳ
 ମୋ ଜୀବନ ନିରନ୍ତରେ,
 ଅମର ରବନ ମୋର ନିକେଜନ
 ଝାଣିଛି ତ ମୁଁ ମନରେ ।
 ତେବେହେଁ ସନ୍ତତ ଅସ୍ଥିର ଜଗତ-
 ମାୟାରେ ମୋହିତ ମତ,
 ସକଳ ଅନର୍ଥ ମୂଳୀଭୂତ ଅର୍ଥ
 ଲେଡ଼େ ଜଗତ ସମ୍ମତ ।
 କଲେହେଁ ଯତନ ସ୍ଥିର ନୁହେଁ ମନ
 ସବୁଦା ଚଞ୍ଚଳ ଚିତ୍ତ,
 ତୁଚ୍ଛ ଧନପାଇଁ ମନ ଅଛି ଧାଇଁ
 ପାର୍ଥକ ସୁଖେ ମୋହିତ ।
 ଜନମିତ୍ର ଜ୍ଞାନ, ପାଇଛି ପ୍ରମାଣ,
 ମୁଁ କାହାର କେ କା ମୋର,
 ପାଇଛି ଯେ ଉଦ୍ଧ, ନ ଅସେ ବାହୁଡ଼,
 କିପାଁ ନିରହେ କାତର !
 ସଂସାରପତ୍ରକ ମୋ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଧକ !
 କସି ମୁଁ ପାନ୍ଥଶାଳାରେ
 ନିଜ ନିକେତନ ନ କରେ ପୁରଣ
 ଭ୍ରମେ ହେଲେ ମୁଁ ତ ବାରେ ।

ବନ୍ଧୁ ପରିଜନ କ୍ଷଣିକ ମିଳନ
 ଯୁଗଳ କାଷ୍ଠ ସାଗରେ,
 ନିକଟକୁ ଆସି ଯାଏ ପୁଣି ଭାସି
 ମିଳନ ନ ହୁଏ ଅରେ ।
 ମିଳନ କାଳରେ ଭୁଲିଲ ମନରେ,
 ନ ହେବ ଆଉ ବିଚ୍ଛେଦ,
 ରହିଅଛି ଚାହିଁ, ଗଲା ଚାଲି କାହିଁ
 ଜନମାଇ ଚିତ୍ତେ ଖେଦ ।
 ପରହୃତ ବ୍ରତ କିପାଇ ସନ୍ତତ
 ପାଳନ୍ତୁ ନାହିଁ ଯତନେ,
 ସେଥିରୁ କେବଳ ସୁଖ ନରମଳ
 ଭୁଞ୍ଜିଥାନ୍ତୁ ଏ ଜୀବନେ ।
 'କୁଟୁମ୍ବ ଗଞ୍ଜଣା ବିଷମ ଯନ୍ତ୍ରଣା
 ସହ ହୁଏ ବାର ବାର,
 ଧର୍ମକୁ ଅନାଇ ସେଥିକି ନ ଚାହିଁ
 କର ତାଙ୍କ ଉପକାର ।
 ପ୍ରାଣପାଇଁ ଚନ୍ଦ୍ରା କିପାଁ କରେ ବୁଝା,
 ନ ଭୁଲିଲ ମୁଁ ବାରେ,
 କାହା ବଡ଼ ଅଳ ଭୁଞ୍ଜି ମୁଁ ଜୀବନ
 ଧରି ରହିଛି ଧରରେ ।
 କେତେ ନିନ୍ଦାବାଦ, କେତେ ଅବସାଦ,
 କଳଙ୍କର ବୋଧ ଶିରେ,
 କେତେରୂପ ପାପ, କେତେ ମନସ୍ତାପ
 ଭୁଞ୍ଜିଲ ଆସି ପୃଥ୍ବୀରେ ।

ନିଶାର ସ୍ବପନ ପରି ସବୁ,

ସୁଖ, ଦୁଃଖ, ଅନନ୍ଦ, ଉତ୍ସବ !

ସ୍ବର୍ଗର ଦେବତା ନୁହେଁ ଲୋକ

ପୃଥିବୀରେ ଭଞ୍ଜନ୍ତି ସୁଖ ଦୁଃଖ ।

ମନ ଉଚ୍ଛାଟନ ।

ଝଞ୍ଜ

ଚୈତ୍ତବ—ଝୁଲ ।

କପାଳ ହେଉଛି ମନ ଉଚ୍ଛାଟନ ଅଭିଶପ୍ତ ?
 କିବା ନାହିଁ ? କି ଯାଇଛି ? ଶୂନ୍ୟ କରି ଏ ହୃଦୟ ?
 ଦେଶୁଛି ମୁଁ ଶୁଣି ଏବେ ହୃଦୟର ଅନ୍ତଃସ୍ଥଳ,
 ଅବସାଦ, ନିରାଶା ତାଙ୍କି ରହିଛି କେବଳ !
 ଶାନ୍ତି, ସୁଖ, ସ୍ନେହ, ପ୍ରୀତି ବଗତ ହୋଇଛି ମନୁ,
 କୁହୁଲି ହେଉଛି ମନ, ଶୁଣି ଲୋଭକ ନୟନୁ ।
 ଆହା ବୋଲିବାକୁ ସାହା କେହି ତ ମୋହର ନାହିଁ,
 ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ରହିବି ମୁଁ ଆଉ କାହା ମୁଖ ଶୁଣି ?
 କଠିନ କଠିନ ଏବେ ହେଉଛି ମୋହର ପ୍ରାଣ !
 ହେଉଛି ତ ଦିନୁ ଦିନୁ ମୋହ ହୃଦୟ ଯାତାଣ !
 ନିର୍ଦ୍ଦୟ ନିର୍ମମ ଭାବେ ତାଙ୍କିଦେଇ ଦୁଃଖରାଶି
 ଅନନ୍ତସାଗରେ କିବା ଯାଇଅଛି ଭସି ଭସି ।

ବିଷାଦ-ବିଳାପ-ଗୀତ ଗାଇବି ଭରଲେ ବସି,
 ବଗତ ଜୀବନ ଲାଲା ହେଉଥିବି ନିତ୍ୟ ଘୋଷି ।
 ସାନ୍ତୁନା, ସୌଭାଗ୍ୟ ସୁଖ ନ ଲେଉଟେଇ ଏହା କିଛି ?
 ଯାଉ ଭରକାଳପାଇଁ, ଯାଉ ଯାହା ତ ଯାଇଛି !

ଭଣ୍ଡ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ।

ଧୂକ ! ଧୂକ ! ଜଗତରେ ବହୁତ ଜଞ୍ଜାଳ,
 ଦିନେ ତ ପାରିଲି ନାହିଁ ସୁଖେ କାଟି କାଳ ।
 ଆଉ ତ ପାରିବି ନାହିଁ ଏତେ କୋଡ଼ ଦ୍ଵାରି,
 ଯେତେ ତ ଶୁଣିଲି ନାହିଁ ଦୁଃଖର କାହାଣୀ ।
 କି ଉପାୟେ ସହଜରେ ପାଇବି ଆହାର ?
 ପରକାଳ ମାର୍ଗ ମଧ୍ୟ ହେବ ପରିଷ୍କାର ?
 ପାଇଛି ଏଥର ତତ୍ତ୍ଵ ଶୁଣ ଗୃହବସି !
 କାହିଁଲି ସଂସାର ମାୟା, ହେଲି ମୁଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ।
 କରବି ଗଞ୍ଜାଇ ସେବା—ଚୁମୁଟା ଧାରଣ,
 ମୃଗତର୍ମ ଖଣ୍ଡି ବସେ, ବହୁତ ଭୂଷଣ;
 ଲମ୍ବାଇ ମସ୍ତକେ ଜଟା, ପିନ୍ଧିବି କୌପୀନ,
 ଏ ସବୁ ଭୂଷଣ ଅଟେ ସନ୍ନ୍ୟାସିର ଚିହ୍ନ ।
 ହସ୍ତେ ଥିବ କମଣ୍ଡଳୁକନେ ଦୀର୍ଘ ଝୁଲି,
 ମାଟିକି ସୁଖରେ ଭିକା ହାରେ ହାରେ ଭୁଲି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ କେହି ଜଣେ ନ ପଶ୍ଚରେ ମୋତେ,
 ଯାଧୁ ଦେଖି ଦଣ୍ଡବତ କରବେ ସମସ୍ତେ ।
 ସହିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ସାହୁର ଗଞ୍ଜଣା,
 ଜମିଦାର ଗୋମାସ୍ତ୍ରା କି ମାଗିବ ଖଜଣା ?
 ବୃକ୍ଷମୂଳେ ଧୂଳି ଥାଏ ଥିବ ମୁହିଁ ବସି,
 ଦଶନ କରିବେ ଲୋକମାନେ ମୋତେ ଆସି ।
 କେହି ଭକ୍ତ ଆସି ଯେବେ ଦେଇ ଘୁଇ ଅଣା
 ଭକ୍ତିରେ କରବ ମୋ ଚରଣ ବନ୍ଦନା,
 ଦେବି ତାକୁ ଆଖି ବୁଜି ଦେହୁଁ ଧୂଳି ଝାଡ଼ି;
 ତା ଦେହରୁ ବ୍ୟାଧି ପାପ ପଳାଇବ ଛାଡ଼ି ।
 ସହଜେ ସରବ ଦାନ କଲେ ଏହିରୂପ,
 ମାତ୍ର ପ୍ରଭୁ ଠକ ବୋଲି କରବେ କି କୋପ ?
 ଲୋକେ ରଣ୍ଡାଇବି ସତ—ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ରଣ୍ଡାଇ
 ବସିବି କି ଇହ ପର ବେନି କୁଳ ଖାଇ ?
 ଯାଉ ସବୁ ସେ କଥାରେ ଦେବି ନାହିଁ ମନ,
 ପ୍ରାଣ ଦେଇଛନ୍ତି ଦେବେ ନାହିଁ କି ସେ ଅନ୍ଧ ?

ସୁଖ ଦୁଃଖର ପରଶାମ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ଉପରକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଯାଏ ଦୁଃଖ ସମୟରେ,
 ସୁଖ ସମୟରେ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ଇ ନିମ୍ନରେ ।
 ସୁଖମନ ବ୍ୟାପ୍ତ ଥାଏ ଜଗତ ସଂସାରେ,
 ଦୁଃଖିଚିତ୍ତ ନିରନ୍ତରେ ଥାଏ ପ୍ରଭୁଠାରେ ।
 ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ବଳାସେ ଯେବେ ଥାଉଁ ଉନମତ୍ତ,
 ଗର୍ବ, ଅଭିମାନେ ଥାଏ ମସ୍ତକ ଉନ୍ନତ ।
 ଜରଜାର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ଧାରରେ ଶୀର୍ଷ କଳେବର,
 ସେ କାଳରେ ଭୁଲୁଁ କାହିଁ ଅଛନ୍ତି ଶିଖର ।
 ସବୁ ତ ଯାଉଛି ଘୁରି ସମୟ-ଚକ୍ରେ,
 ନିରନ୍ତରେ ଶୁକ୍ଳ, କୃଷ୍ଣ ପକ୍ଷ ସମାନରେ ।
 ଉତ୍ତେଜନା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥିର ଅବସାଦ,
 ସେହିପରି ଅଟେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଣୟ, ବିବାଦ ।
 ନିତାନ୍ତ ମାନବଗଣ ଭ୍ରାତୃର ଅଧୀନ,
 ଧନ, ମାନ, ପଦ ତାଙ୍କ ଥାଏ ଥୋକେ ଦିନ ।
 ଏମନ୍ତ ଆସଇ ଦିନ ଯାଏ ସବୁ ସରି,
 ଜଣାଯାଏ ଛୟାଲାଳା ଅବା ସ୍ଵପ୍ନ ପରି ।
 ଜଗତ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହେତୁ ଜନମିଲେ କ୍ଳାନ୍ତି,
 ହେ ପ୍ରଭୁ ବୋଇଲେ ଯେହ୍ନେ ଲାଭ ହୁଏ ଶାନ୍ତି !
 ହୃଦୟରେ ଭକ୍ତି ଜନ୍ମେ କଷ୍ଟ ସମୟରେ,
 ବିତ୍ତ ତେଜ ଚିତ୍ତ ରଖୁଁ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପୟରେ ।
 ନୁହେଁ କି ହେ ସୁଖଠାରୁ ଦୁଃଖ ହୃଦୟ ?
 ଯେଉଁ ଦୁଃଖ ଲାଗି ଲାଭ ହୁଅନ୍ତି ଶିଖର ?

ମେଲଣି ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ଦେବ ! ପ୍ରିୟେ ! ଯାଅ ଯାଅ ଦେଉଛ ମେଲଣି !
 ମନ୍ଦିର ସାଧନା ମୋର ଧୂଳିଠାକୁରାଣୀ ।
 ଅନନ୍ତ ଉଦ୍ଧାର ଦେହ ଅଟେ ଦୁହିଙ୍କର,
 ମାତ୍ର ଦୁହିଙ୍କର ଆତ୍ମା ଅସମ୍ଭବ, ଅମର ।
 ଅନନ୍ତ ପାଟିକ ମାୟା କରୁଛ ମୋତନ,
 ଶିଥିଳ ହେବାର ନୁହେଁ ଆତ୍ମାର ବନ୍ଧନ ।
 ତେଜସ୍ବ ପାଟିକ ଦେହ, ଅଛି ମୁଁ ସ୍ବପ୍ନାରେ,
 ଦୃଶ୍ୟ ମିଳନ ହେବ ଚିତ୍ତେ ବା ଅଚିତ୍ତେ ।
 ଭବ, ପର ଦୁଇକାଳେ ଅଛି ବେନି ଜନେ,
 ମାତ୍ର ତୁମ୍ଭ ପ୍ରତିରୂପ ଭାସୁଛି ନୟନେ ।
 ତୁମ୍ଭେ ନିତ୍ୟ, ମୁହିଁ ନିତ୍ୟ, ସତ୍ୟ, ଅବିନାଶୀ,
 ଅନନ୍ତ ପ୍ରୋତରେ ଯାଉଅଛି ଭସି ଭସି ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟରୂପୀ ଆତ୍ମା ମହାନ ମିଳନ,
 କେ ଭାଙ୍ଗିବ କେ କରବ ଅଛେଦ୍ୟ ହେଦନ ?
 କଲ୍ପନା ଅତୀତ କାଳ ଗଗନ ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ,
 ଉଡ଼ିଲ ନକ୍ଷତ୍ରରୂପେ ଥିବୁ ଦୁଇ ଜଣେ ।
 କେବେ ଦୂରେ, କେବେ ପାଶେ, ବହୁଳ ମିଳନ,
 ବେନି କଣ୍ଠେ ବେନି ଗ୍ରହ ଯଥା ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି ।
 ଅନନ୍ତ ଅନନ୍ତ କାଳ ଯାଇଅଛି ବହି,
 କାଳାତୀତ କାଳିଯାଏ ଥିବୁ ପୁଣି ରହି ।

ଅନ୍ଧାରେ ଜଡ଼ିତ ଅନ୍ଧା, ମନେ ଲଗ୍ନ ମନ,
 ହୃଦୟେ ହୃଦୟେ ମେଳ ଦୁଃସ୍ବେଦ୍ୟ ବନ୍ଧନ ।
 ବିନଷ୍ଟ ତ ହୋଇ ନାହିଁ, ଯାଇଛୁ ଅଗରେ,
 ମହାକାଳପ୍ରୋତ ଢେବି ଭିମିର ମାର୍ଗରେ ।
 ଯାଉଛି ପଛରେ ପ୍ରିୟେ ! କରନ୍ତୁ ଅପେକ୍ଷା,
 ଯେ ଅମୃତମୟ ଧାମେ ପୁଣି ହେବ ଦେଖା ।
 ଦିବା ନିଶି ବ୍ୟାକୁଳିତ ହୁଏ ତୁମ୍ଭ ପାଇଁ,
 ତୁମ୍ଭେ କି ରହିଛୁ ପ୍ରିୟେ, ମୋତେ ବାଟ ଚାହିଁ ?

କବିର ସାନ୍ତ୍ବନା ।

ଅଶାବସ୍ତ ।

ସତ୍ୟକଥା, ଘରେ ମୋର ଧନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନାହିଁ,
 ଅଶକ୍ତ ମୁଁ ପ୍ରିୟୋକ୍ତନ ସାଧବାର ପାଇଁ ।
 ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ନ କରନ୍ତି ସେପରି ସମ୍ମାନ,
 କେ କରେ ବିଦ୍ରୁପ କେ ବା କରେ ଅପମାନ ।
 ନ ଥାଉ ମୋହର କିଛି ପାଞ୍ଜିର ସମ୍ପତ୍ତି,
 ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପଦାର୍ଥ ଦେଇଛନ୍ତି ବିକ୍ଷପତ ।
 କଲ୍ଲନା ରାଜ୍ୟରେ କରୁଁ ଯେବେ ମୁଁ ଭ୍ରମଣ,
 ଅନୁଭବେ ଜଗତର ସବୁ ତୁଚ୍ଛ ଧନ ।
 ଯେତେକ ପ୍ରକାର ଅଛି ଜଗତ ଯନ୍ତ୍ରଣା,
 ତୁଚ୍ଛ ବସ୍ତୁ ପରି ସବୁ ଯାଏ ମୋତେ ଜଣା

ଭାସି ଭାସି ଯାଉଥାଏ ଅନାନ୍ନ-ସ୍ରୋତରେ,
 ପାଥକ ସମ୍ପତ୍ତି ସୁଖ ଚାହେଁ ନାହିଁ ଅରେ ।
 ସେବା କରୁଅଛୁ ବସି ମୁହିଁ ମାଡ଼ୁଛୁ,
 'ସାନ୍ତୁ ନା ଲଭଇଁ ମନେ ପୋଷି ଏହି ଆଶା ।
 ନ ହେବ କୃତବ୍ୟ ମୁହିଁ ଅହେ ବନ୍ଧୁପତି,
 ଦେଇଛୁ ତ ଯାଚି ମୋତେ ଅତୁଳ ସମ୍ପତ୍ତି ।
 କଲି କେ ବା ଛନ୍ତି କୋଟି ଭ୍ରାତା ମଧ୍ୟେ ଜଣେ,
 କେବେହେଲେ କେହି ମୋତେ ପକାଇବେ ମନେ ।
 ଭବିଷ୍ୟ କବିତାଗୁଡ଼ି କନ୍ୟାସ୍ବରୂପିଣୀ,
 ଅନୁଗ୍ରହଥାନ୍ତି ପଛେ ଚିତ୍ତବିନୋଦନୀ ।
 ଉଚ୍ଚଳ ଜଗତେ ମୁହିଁ ତେଜିବି ଗାବନ,
 କରିବେ ଏ କନ୍ୟାଗୁଡ଼ି ଶତ୍ରୁତରପଣ ।

ସ୍ବପ୍ନଦେବୀ ।

ଝଙ୍କ

ଭୂପାଳ ।

ଅବସର କାର୍ଯ୍ୟ

କରି ସମାପତ ।

ବିଶ୍ରାମ ନିମନ୍ତେ

ହେଲି ଶଯ୍ୟାଗତ ।

ନିଦ୍ରାଦେବୀ ସବ—

ସନ୍ତାପନାଶିନୀ,

କୃପା କଲେ ମୋତେ

ବରମଦାୟିନୀ ।

ଶାନ୍ତିମୟ ଅଙ୍କେ

ହୃଦୟେ ଶୟାନ,

ବସାଦ ଯନ୍ତ୍ରଣା

ହେଲା ଅବସାନ ।

ବ୍ୟାଧି ଉପସର୍ଗ

ମାନସିକ କଷ୍ଟ,

ନିନ୍ଦାଦେଶ ବରେ

ହୃଦ ସବୁ ନଷ୍ଟ ।

ନ ଶୁଭେ ଜଗତ-

ଭ୍ରାତଣ-ଗର୍ଜନ,

ତରୋହିତ ଦେଶ

ହୃଦୟେ ପ୍ରସନ୍ନ ।

ସୁଖ, ଦୁଃଖ ସବୁ

ମାନ, ଅପମାନ,

ଦେଶଙ୍କ ପ୍ରସାଦେ

ସକଳ ସମାନ ।

ଏହି ସାମ୍ୟନୀତି

ପାଇବାର ପାଇଁ,

ରହୁଥାଏ ଦେଶ-

କୃପାକୁ ଅନାଇଁ ।

କଲେ କୃପା ଦେଶ,

ହେଲ ଅଚେତନ,

ଏମନ୍ତ ସମୟେ

ଆସିଲେ ସୁପନ ।

ନ ଜାଣେ କିରୂପ

ଅବସର ପାଇ

ସ୍ବପ୍ନଦେବୀ ସ୍ବର୍ଗ

ଆଇଲେ ଓଢ଼ାଇ ।

ନିବିଡ଼ ତମିର ରେଦି

ଧୀରେ ଧୀରେ

ବିଶ୍ରାମ କଲେକ

ଆସି ମୋହ ଗିରେ ।

ପେଟିକା ଫିଟାଇ

ସେହି ସ୍ବପ୍ନଦେବୀ

ଦେଖାଇଲେ ମୋତେ

କେତେରୂପ ଭବ ।

ବିଦିପଟ ନେଇ

ଦେଖାଇଲେ ମୋତେ,

ହେଲା ତାହା ସତ୍ୟ

ସମାନ ପରତେ ।

କେତେ ପରିଚିତ

ଥିଲା ମୋତେ ଶେଷ,

ଅପାର୍ଥିବ କେତେ

ଜ୍ଞାନ କରେ ବଣା ।

ଜୀବନ ଉଜ୍ଜ୍ଵାଳୀ

କେତେ ମନୋହର,

କେତେ ବା ଦିଶିଲ
 ମହାରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କର ।
 କେତେ ଚିତ୍ତ ଦେଖି
 ଜାତ କୁହୁଲି,
 କେତେ ତା ଦିଶିଲ
 ତହିଁ ବିଶିଷ୍ଟ ।
 ଏ କା ତମହାର
 ଦେଖୁଛି ନୟନେ,
 ପାସୋର ଯାଇଛି
 ଯାହାକୁ ଜବନେ,
 ସେତ ସାକ୍ଷୀରେ
 ଅସି ଉପସ୍ଥିତ,
 ଧରବାକୁ ତାକୁ
 ହେଲି ମୁଁ ଧାବିତ ।
 ଉଠି ବସିବାରୁ
 ମୁହଁ ବେତା ପାଇ,
 ଦେଖା ଚିତ୍ତପଟ
 ନେଲେକ ଗୋଟାଇ ।
 ମୁହଁରୁ ମଧ୍ୟେ
 କଲି ମନେ ଧାର୍ଯ୍ୟ,
 ସ୍ବପ୍ନଦେଶଙ୍କର
 ଏହି ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ।
 କୁହୁକିନି ! ସ୍ବପ୍ନ—
 ଦେବ ! କୋଲ ମୋତେ,

ଲଗାଇଛୁ ଲୁଲୀ ।

କପାଳି ଜଗତେ ?

ନିଦ୍ରା ଅବସ୍ଥାରେ

ଥିଲେ ଅଚେତନେ,

ତସ୍ମିନ୍ ସମାନେ

ଆସ ଗୋ ଗୋପନେ ।

ଚେତା ପାଇଲେ ମୁଁ

ଯାଉଛି ପଳାଇ,

ତସ୍ମିନ୍ମାନଙ୍କ

ସ୍ମୃତିବଟି ଏହି ।

ଏଥକୁ ବିଚାର

କରେ ମୁଁ ଏମନ୍ତ,

ତୁମ୍ଭର ଉଦ୍ୟୋଗ୍ୟ

ନିଶ୍ଚୟ ଅସତ ।

ମାତ୍ରକ ଗୋ ଦେବ !

ବାରେକ ସକାଶେ

ଉପକାର କଲି

ଅସି ମୋହ ପାଶେ ।

ବହୁକାଳ ଯାକୁ

ଯାଇଛି ପାଧୋରି,

ଦେଖାଇଲୁ ଆଶି

ତା ରୂପ-ମାଧୁରୀ ।

ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ

ହେଲା ଗୋ ପରତେ,

ହଜିଥିଲୁ ନିଧୁ

ପାଇଲି କି ଯତେ ?

ଦେଖାଇ ପାରିଲୁ

ଯେବେ ବାର ବାର,

ମାନନ୍ତି ତୁମ୍ଭର

ବଡ଼ ଉପକାର ।

ଯାହାହେଉ ଥରେ

ଦେଖାଇଛୁ ଆଣି,

ମେଲଣି ଦେଉଛି,

ଯାଅ ଠାକୁରାଣୀ !

ହତଭାଗ୍ୟ ମୁହିଁ

ପ୍ରାଣ ବିଚ୍ଛିନ୍ନିତ,

ସୁସ୍ଥିର କୋଳୁଁ

ନ କର ବସିତ ।

ନିଦ୍ରାଦେବୀ କନ୍ୟା

ନିଶା-ସହଚର !

ନ ଅସ ମୋ ପାଶେ

କର ଯୋଡ଼ିକରି

ବୋଲୁଛି, ଏତେକ

କୃପା କର ମୋତେ,

ନିଦ୍ରାଦେବୀ କୋଳେ

ରହେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ।

ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ !

ଆଶାବଦ୍ଧ

ପ୍ରାଣେଶ୍ଵର ! ଜଗଦୀଶ ! ପ୍ରଭୋ ! ଭଗବାନ !
 ହୋଇଛି ମୋ ଜୀବନର ଦିବା ଅବସାନ ।
 ମୋ ଜୀବନ ସୁଖ-ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯାଉଛି ତ ବୁଡ଼ି,
 ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗୁଁ ଘୋଟି ଆସେ ଛମିର କୁହୁଡ଼ି ।
 ନିଉଅଛି, ନିଉ ଯାଉ, ସୁଖର ଆଲୋକ,
 ଜଳ ଉଠୁ ହୃଦେ ଦଳ-ଚୈତନ୍ୟ-ଧାବନ ।
 ସ୍ଵପ୍ନାର ସୌଭାଗ୍ୟ ସୁଖ ହୋଇଛି ଅପାତ,
 ଗାଏଁ କେତେଦିନ ବସି ବିଷାଦର ଗୀତ ।
 ମହାପ୍ରଭୋ ! ମହାପ୍ରଭୋ ! ଅସ ମୋ ହୃଦୟେ,
 ଅସକ୍ତ ନ ହେଉ ମନ ସ୍ଵପ୍ନାର ବିଷୟେ ।
 ଛୁଇଁଯାଉ ହୃଦୟରୁ ମାୟାର ବନ୍ଧନ,
 ରହନ୍ତୁ ଦୂରରେ ଜ୍ଞାତ ବନ୍ଧୁ ପରଜନ ।
 ପ୍ରଭୋ ! ମୋର ଚକ୍ତି ଥିଲେ ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀଚରଣେ,
 ରଖନ୍ତୁ କୁଶଳେ ସେହି ପ୍ରିୟ ପରଜନେ ।
 ମହାପ୍ରଭୋ ! ତୁମ୍ଭ ପାଦେ ଥାଉ ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ର,
 ହେଉନ୍ତୁ ଧାର୍ମିକ ସାଧୁ, ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୁ ସମ୍ପତ୍ତି ।
 ଅକ୍ତବଳୀ, ସ୍ଥାନରୁକି ମୁହଁଟି ନିଷ୍ଠୁର,
 କେବେ କେବେ କରେ ତୁମ୍ଭ ସ୍ଵତ୍ତ୍ଵରେ ସମ୍ପନ୍ନ ।
 ଦେଖିଛି ଜୀବନେ ବହୁ ଧର ତୁମ୍ଭ ହସ୍ତ,
 ନବୋଧ ! ନବୋଧ ! ଭୁଲିଯାଏଁ ସେ ସମସ୍ତ ।

ରଖିଛୁ ଜୀବନ, ରକ୍ଷା କରିବା ନିଶ୍ଚୟ,
 ବନ୍ଧୁପତି ରକ୍ଷାକାଶୀ, କାହାକୁ ମୋ ଭୟ ?
 ରଖିଛନ୍ତି ପିତା ମୋତେ ଜଗତ ସଂସାରେ,
 ପରକାଳେ ମିଳିବ ମୁଁ ଯାଇଁ ତାଙ୍କଠାରେ ।
 ଅଛି ଦୂରେ, ଯିବା ପାଶେ, ସୌଭାଗ୍ୟ ମହାନ,
 ଯିବ ଯେତେବେଳେ ପିତା କରିବେ ଆହ୍ୱାନ !
 ରହିବାକୁ ସଖେ ମୋର ନ ଥିବ ଆଶ୍ୱତ୍ତ,
 ରହିବାକୁ ବା ଯିବାକୁ କିପରି ହେବ ବ୍ୟସ୍ତ ?
 ପାପ-ପଙ୍କେ କଳଙ୍କିତ ମୋହର ଜୀବନ,
 ଅନୁପାପାନଳେ ହେଉ ତାହା ସଂଶୋଧନ ।
 ଦାସ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦୁଃଖ ଆସୁ, ଚନ୍ଦ୍ରା ନାହିଁ,
 ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିଛି ସବୁ ସହକାର ପାଇଁ ।
 ସୁଖ ଆଶେ ବା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳେ ଭୁଲୁ ନାହିଁ ମନ,
 ନିରନ୍ତରେ ଦେଖୁଛି ତ ସ୍ୱର୍ଗର ସ୍ୱପନ ।
 ସେହି ସ୍ୱର୍ଗରାଜ୍ୟ ମୋର ଶାନ୍ତିନିକେତନ,
 ଯାଇଛନ୍ତି, ତହିଁ ଛନ୍ତି, ମୋର ପ୍ରିୟଜନ ।
 ସ୍ୱର୍ଗ ! ସ୍ୱର୍ଗ ! ସେ ସେ ଅଟେ ଦେବତାନିବାସ,
 କି ସାହାସେ ଲୋଡ଼େ ତହିଁ କରିବାକୁ ବାସ ?
 ସତ୍ୟ, କର ନାହିଁ ପୁଣ୍ୟ ଅର୍ଜନ ସେପରି,
 ଅବଶ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଯିବ ପ୍ରଭୁ ନାମ ଧରି ।
 ଯେତେ ଦିନୁ କରିଅଛି ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ରରଣା,
 ଦୃଷ୍ଟି ମୋ ଯାଉଛି ମୋର ସମସ୍ତ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ।
 ହତାଶ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଜାଳା ସହ ନିରନ୍ତରେ
 ଶରଣ ନେଇଛି ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପୟରେ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ସପନେ ଅଛୁ ସଦା ଭନମଉ,
 ପରକାଳ ପରିଣାମ ଜାଣୁଛୁ ସନ୍ତୁଟ ।
 ହେ ପ୍ରଭେ ! ମୋହର କେହି ନାହିଁ ଜଗତରେ,
 ତୁମ୍ଭେ ମୋର ମୁଁ ତୁମ୍ଭର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପରେ ।
 ଆସୁ ଯେତେ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ବିଷାଦ ବିଷୟ,
 ବିଚଳିତ ହେବି ନାହିଁ ନିଶ୍ଚୟ ନିଶ୍ଚୟ ।
 ଦୂର ହେଉ ମନୁ ମୟା ମୋହ ଚଉରାନ୍ତି,
 ମହାପ୍ରଭେ ! ମହାପ୍ରଭେ ! ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।

ପିତୃ-ତର୍ପଣ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

“ଆଗଛନ୍ତୁ ମହାରାଜା ବିଶ୍ୱେଦେବା ବରପ୍ରଦାଃ ।”

ଆଗଛ ! ଆଗଛ ! ମୋର ପିତୃଦେବଗଣ !
 ଆପଣମାନଙ୍କ ପାଇଁ କରିବ ତର୍ପଣ ।
 ଯବାଙ୍କୁର, ଭଲପୁଷ୍ପ, ଅତିପତଣ୍ଡୁଳେ
 କରିବ ଉକ୍ତିରେ ପୂଜା ପିତୃଦେବକୁଳେ ।
 ଯେନିବେ କି ପୂଜା ମୋର ପିତୃଦେବଗଣ ?
 ମାତ୍ର ମୁଁ କରିବି ତାଙ୍କୁ ଉକ୍ତିରେ ସ୍ମରଣ ।
 ସେମାନଙ୍କ ଯୋଗେ ମୁହିଁ ପାଇଛୁ ଜୀବନ,
 ଶୁକଳେ କଷ୍ଟ ସହ କରିଅଛନ୍ତି ପାଳନ ।

ସେ ମହାପୁରୁଷ ମୋର ପିତୃଦେବଗଣ,
 ଦେଇଯାଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଉପାର୍ଜିତ ଧନ ।
 ତାଙ୍କ ଧନମାନେ ମୁଁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ,
 ତାହାଙ୍କ ଯତ୍ନରେ ହୋଇଅଛି ଗୁଣଧାରୀ ।
 ରୋମାଞ୍ଚିତ ହେଉଛି ତ ସ୍ଥର ତାଙ୍କ ଗୁଣ,
 ଶୁଦ୍ଧ ହେବାର ନୁହେଁ ସେହି ପିତୃଗଣ ।
 ସ୍ନେହ, ମାୟା, ଦୟା ଦେଇ ପିତୃହୃଦୟରେ
 ଧାଳନ କରନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଶିଶୁ ଜଗତରେ ।
 ଜନକ, ଜନନୀ ପଦେ ନାହିଁ ଯାର ଭକ୍ତି,
 ନବୋଧ, ପାଶଣ୍ଡ ସେହି ବନ୍ଦର ଦୁର୍ମତି ॥
 ସେ ପାମର ଦିଏ ପିତା ମାତାଙ୍କୁ ଯନ୍ତ୍ରଣା,
 କି କର ନ ପାରେ ସେହି ପାପୀ ନୀଳମନା !
 ଝଗେ ଛନ୍ତି ପିତା ମାତା ଏବେ ଭକ୍ତିରେ
 ନମସ୍କାର କରୁଛୁ ମୁଁ ତାହାଙ୍କ ପୟରେ ।
 କେ ସୁହୃଦ ଅଛି ମାତା ପିତାଙ୍କ ଧମାନ ?
 ସହଜେ ଦେବାକୁ ପାରେ ପୁତ୍ରପାଇଁ ପ୍ରାଣ ?
 ଘେନିଛି ସେ ଯବାଙ୍କୁର କୁଶାକୁଶି ପାଦ,
 ଏ କେବଳ ବାହ୍ୟଯୁକ୍ତା ଅସୌଜନ ମାଦ ।
 ଭକ୍ତିରେ କରନ୍ତି ପିତାମହଙ୍କ ସ୍ମରଣ,
 ଏହି ତ ମୋହର ହେଲା ପିତୃତରଣ ।
 ପ୍ରଣତ ପ୍ରଣତ ପିତୃଦେବ ମହାରାଜ !
 ନୟର ପାଣିବ ଦେହ କରୁଛନ୍ତି ତ୍ୟାଗ ।
 ଅମରମା ବିଶ୍ଵରାଜେୟ କରେ ସଞ୍ଚରଣ,
 ଉଭୟ ମଧ୍ୟରେ ଅଛି ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ବନ୍ଧନ ।

ପିତୃଦେବଙ୍କର ମୁହଁ ଥିଲା ଅନ୍ଧାରୁଣୀ,
 ସମ୍ପର୍କ ଉଭୟ ମଧ୍ୟେ ଅଛି ଅବଲୋକି ।
 ପବନ ପ୍ରାଥନା ମୋର ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ସୂତରେ;
 ଅବଶ୍ୟ ମିଳିବ ପିତୃଦେବ ଚରଣରେ ।
 ଅନ୍ଧାଦେଶବାସୀ ମୋର ପିତୃଦେବ ଗଣେ
 ବିରାଜିତ ଦେଖୁଛି ତ ମାନସ—ନୟନେ ।
 ଜାତିତ ତାତିତ ଶକ୍ତି ଜଡ଼ ଜଗତରେ,
 ଅନ୍ଧାର ସମ୍ବନ୍ଧ ତେଜେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଭାବରେ ।
 ପରଲୋକଗତ ଅନ୍ଧା ମଙ୍ଗଳ କାମନା
 କରବି ଏ ମାତ୍ର ଅନ୍ଧା ଭରତ ସୂଚନା ।

ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ।

କଳହଂସ କେଦାର ।

ସଂସାର ସୁଖେ ନୁହେଁ ସେ ଅଭିଳାଷୀ,
 ସେ ବ୍ରହ୍ମ ଉପାସକ ସେହି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ,
 ଜଗତେ ତାର କିଛି ନାହିଁ କାମନା,
 କେବଳ ପରବ୍ରହ୍ମେ ନିତ୍ୟ ଭାବନା ।

,

ତାହାର କେହି ନାହିଁ ବିଶ୍ୱ ସଂସାରେ,
 ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ସୁଖ ତୁଚ୍ଛ ତା'ଠାରେ,
 ସୁଦ୍ରେ ସୁଧତ ନୁହେଁ ତାହାର ପ୍ରାଣ,
 ବିଶ୍ୱ ଦ୍ରୁତାନ୍ତ କରେ ଆପଣା ଜ୍ଞାନ ।

୩

ନାହିଁ ବାସନା ବାସ କବ୍ୟ ଭବନ,
ସୁଖରେ କରେ ପୃଥ୍ବୀ ମୟେ ଭ୍ରମଣ,
ବିଶେଷ ନାହିଁ ତାର ବନ୍ଧ, ବାନ୍ଧବ,
ଜ୍ଞାତି, କୁଟୁମ୍ବ, ବନ୍ଧୁ ସବୁ ମାନବ ।

୪

ତାହାର ନାହିଁ ଧର୍ମ ଅଧର୍ମ ଜ୍ଞାନ,
ସମ୍ପଦ ବିପଦକୁ ମଣେ ସମାନ,
ତା ପ୍ରତି ଯାହା କିଛି ହୁଏ ଘଟଣା,
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦତ୍ତ ବୋଲି କରେ କଲ୍ପଣା ।

୫

ନ ଲେଡ଼େ ସେହି ମୃତ୍ୟୁ ଅବା ଜୀବନ,
ନେବଳ ବନ୍ଧୁ ଆଜ୍ଞା କରେ ପାଳନ,
ଉଦର ଭରଣରେ ନାହିଁ ଭ୍ରାନ୍ତନା,
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଆଦେଶକୁ କରେ କାମନା ।

୬

ସେ ଜାଣେ ତା ଜନନ ଜଗତପତି,
ନିୟତ ରଖେ ତାଙ୍କ କରଣେ ମତି,
ଯା ଅଳ୍ପଦାତା ବିଷ୍ଣୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେଶ୍ଵର,
ଚିନ୍ତା କି ତାର ପୋଷିକାକୁ ଉଦର ।

୭

ବିଷ୍ଣୁ ବନ୍ଧୁ ବିଷ୍ଣୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡମୟ,
କିପାଁ କରବ ରବେ କାହାକୁ ଭୟ ?
ବିଶେଷେ ବୁଝିଅଛି ଆପଣା ଜ୍ଞାନେ,
ତା ବନ୍ଧୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟ ସ୍ଥାନେ ।

୮

ଜଗତେ ସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ତୁଚ୍ଛ ତାଠାରେ,
ସିପିଛି ମନ ପ୍ରାଣ ପ୍ରଭୁସେବାରେ,
ହୃଦୟେ ରୁଣିଅଛି ତହିଁ ଯଥାର୍ଥ,
ବିଶ୍ଵ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ସାର ବ୍ରହ୍ମ ପଦାର୍ଥ ।

୯

ସରତେ ସଲିଳ ତ ଅଛି ସମ୍ପଦ,
କେ କରିପାରେ ତାକୁ ତହିଁ ବହତ ?
ଶୀତଳ ଅନଳ ଯେ ତାହା ସକାଶେ,
ଦିଅନ୍ତି ଜ୍ୟୋତି ତନ୍ତ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆକାଶେ ।

୧୦

ଅନନ୍ତ କୋଟି ପ୍ରାଣୀ ଲଭନ୍ତି ଅଳ୍ପ,
ରକ୍ଷା କି ନ ପାଇବ ତାହା ଜୀବନ ?
କରନ୍ତି ନାହିଁ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ଶ୍ଵେତ,
କାହିଁ କି ରହୁଅଛି କେ ଉପବାସ ?

୧୧

ଶରୀର ରକ୍ଷାପାଇଁ ନାହିଁ ଯତନ,
ଯା ପାଏ ଅନନ୍ଦରେ କରେ ଭୋଜନ,
ଅପଣା ମନ ମଧ୍ୟେ କରୁଛି ସ୍ଥିର,
ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦତ୍ତ ଅଟେ ଏହି ଶରୀର ।

୧୨

ନ ଜାଣେ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ଛାଡ଼ି ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ,
ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରେମରେ ଅଛି ତା ପ୍ରାଣ ପୂର ।
ବନ୍ଧୁଛେଦ କଷ୍ଟ ସେ ତ ନ ଜାଣେ,
ମଣେ ହୃଦୟବନ୍ଧୁ ସେ ଭଗବାନେ ।

ସପ୍ତମି ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ମହାରାଷି ମହାରା ଗୌତମ !
 ଶିଖାଇ ଯାଇଛୁ ଜଗତକୁ ଦୟା ଧର୍ମ ।
 ରାଜ, ମହାରାଜ, ପାଇ ଅତୁଳ ସମ୍ପତ୍ତି,
 କଲ ଦ୍ୟାଗ—ଭୁଲି ଜୀବ ପରିଣାମ ଗତ ।
 କପର ନିର୍ବାଣ ମୁକ୍ତି ପାଇବେ ମାନବେ,
 ଭିକ୍ଷୁରୂପ ଧରି ତାହା ଶିଖାଇଲ ଭବେ ।

ପ୍ରଚ୍ଛର କରିବା ପାଇଁ ଧର୍ମ ଜଗତରେ,
 ଜନ୍ମିଥିଲେ ମହାମୁଦ ଆରବ ଦେଶରେ ।
 କରିଥିଲେ ମହାରାଷି ଜଗତେ ପ୍ରଚ୍ଛର—
 ଏକମାତ୍ର ଅଦ୍ୱିତୀୟ ଭୀମ ନରକାର ।

ଧର୍ମ ନାମେ ନାନାରୂପ ମନ ଅତରଣ
 କରୁଥିଲେ ପୂର୍ବେ ଇନ୍ଦୁରେସ ବାସିଗଣ ।
 ମହାରାଷି ସିଂହଶାସ୍ତ୍ର କଲେକ ପ୍ରକାଶ—
 ଉଦ୍ଧାର ପାଇବ କର ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ବିଘ୍ନାସ ।
 ଅମୃ ପିତା ଏକମାତ୍ର ଜଗତର ପତି,
 ତାଙ୍କ ବିନା ମାନବର ନାହିଁ ଅନ୍ୟ ଗତି ।

ସାମାନ୍ୟ ବଞ୍ଚିକପୁତ୍ର ମହାତ୍ମା ନାନକ !
 ପଞ୍ଚମ ଭ୍ରମରେ ଥିଲୁ ଧର୍ମପ୍ରସୂରକ ।
 ଦେଖାଇ ଯାଇଛୁ ନିଜ ଜୀବନେ ପ୍ରମାଣ,
 ଜୀବଙ୍କର ଦୀର୍ଘକାଳୀ ପ୍ରଭୁ ରବୀନ୍ଦ୍ର ।

* * * *

ପ୍ରଣତ ତୁମ୍ଭର ପଦେ ହେ ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ !
 ଅଦ୍ୱିତୀୟ ଜଗତରେ ଅଟେ ତୁମ୍ଭ କାର୍ଯ୍ୟ ।
 ଏ ଭ୍ରତ ଥିଲୁ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମରେ ପ୍ରାବତ,
 ଆର୍ଯ୍ୟ ଧର୍ମ ପୁନର୍ବାର କଲୁ ସମ୍ପାଦିତ ।

* * * *

ସମସ୍ତ ଜଗତ ବ୍ୟାପ୍ତ ମହାନ ଈଶ୍ଵରେ,
 ଅବକ ନୁହନ୍ତି କ୍ଷୁଦ୍ର ବସ୍ତୁ ବା ସ୍ଥାନରେ,
 ହୃଦୟର ଅନ୍ତସ୍ଥଳେ ଛନ୍ତି ବିରଜିତ,
 ଏ ମହାବଚନ ଉପନିଷଦେ କଥିତ ।
 ଏ ବୌଦ୍ଧକ ମହାମନ୍ତ୍ର ଭ୍ରତବର୍ଷରେ
 ଶୁଣାଇଲେ ରାଜା ରାମମୋହନ ଉଚ୍ଚରେ

* * * *

ନବଦ୍ଵୀପତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଭୁ ଶତୀଙ୍କ ନନ୍ଦନ,
 ଧର୍ମପାଇଁ କରୁଥିଲେ ସବୁ ବିସର୍ଜନ ।
 କବିବାକୁ ଜଗତରେ ପାଶନ୍ତି ଉଦାର
 ଆବିର୍ଭାବ ଭବ ମଧ୍ୟେ ଗୌରୀଜୀବଦାର ।

ପାଢ଼ ।

ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ।

ଉଠ ଉଠ ପାଢ଼ !

ପାଢ଼ିଛୁ ରତ୍ନ,

ପୂର୍ବେ ପ୍ରକାଶିତ

ଅରୁଣ କାନ୍ତି ।

ନିନ୍ଦା ଯିବା ଆଉ

ନାହିଁ ସମୟ,

ଉତ୍କଳ ବରଣେ

ଅରୁଣୋଦୟ ।

ଅସଂଖ୍ୟ ଅସଂଖ୍ୟ

ପଥକ ନରେ,

ଶୂଳ ଯାଉଛନ୍ତି

ଦେଶ ମାର୍ଗରେ ।

ହେ ପଥକ ହୋଇ

ନିନ୍ଦାରେ ରତ୍ନ,

ଶୂଳ ରହକାକୁ

ନାହିଁ ଅସୂତ ।

ପିଲାଲ ନ ପାରିବ

ହୋଇଛୁ କ୍ଳାନ୍ତ,

ଶୂଳ ଯାଉଛନ୍ତି

ହେବ ହେ ପାଢ଼ ।

ଉଠ ଉଠ ଭାଇ,

ପଥକ ବେଶେ

ହେବଟି ଯିବାକୁ

ଅଜଣା ଦେଶେ ।

ଅତି ଦୀର୍ଘ ମାର୍ଗ

ହେବ ଯିବାକୁ,

ନେଇ ନ ପାରିବ

ସଙ୍ଗେ କାହାକୁ ।

ଚାଲିବାକୁ ହେବ

ଏକା କେବଳ,

ବାକି ରଖିଛ ତ

ମାର୍ଗ ସମ୍ବଳ ?

ସେ ଗୃହେ ରହିଛ

ସୁଖେ ଶୟାନ,

ପଡ଼ିଥିବ ତୁମ୍ଭେ

କଲେ ପ୍ରୟାଣ ।

ଅଛ ତ ଏ ଗୃହେ

ଶୁଦ୍ଧି ପାଇଁ,

ଏ କଥା କି ତୁମ୍ଭେ

ମନରେ ନାହିଁ ?

ନୁହେ ତ ତୁମ୍ଭର

ଆପଣା ଦେଶ,

ଅଛ ଯିବା ଧର

ପଥକ ବେଶେ ।

ଯିବ କେଉଁ ଦେଶେ
 ନାହିଁ ତ ଜଣା,
 ନ ପାରୁଛ କିଛି
 ମନେ କଲୁଣା ।
 ମାତ୍ରକ ଯିବାକୁ
 ହେବ ନିଶ୍ଚୟ,
 ନ ଭୁଲ ନ ଭୁଲ
 ଏହି ବିଷୟ ।
 ଯେତେ ଅସୁବିଧା
 ଏ ପାହୁଣୀଲେ,
 ଯାଉଛନ୍ତି ଚାଲି
 ଉଠି ଯଶାଲେ ।
 ଅସିଦ୍ଧ କାହିଁ,
 ଯିବଟି କାହିଁ,
 ଏ କଥା କପାଇଁ
 କିରୁ ନାହିଁ ?
 ଭିତକ ସକାଶେ
 ଥିଲ ଏ ସ୍ଥାନେ,
 ବୁଝୁ ନାହିଁ ବେଳେ
 ଅପଣା ଜ୍ଞାନେ ।
 ଚାଲିବାକୁ ହେବ
 ଦୁର୍ଗମ ମାର୍ଗ,
 ଅହେ ଭଲ ପାହୁ,
 ବେଳୁଁ ଜାଗ ।

ଛନ୍ଦ୍ର ଯେତେ ଲୋକ
 ତୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗରେ,
 ଯିବେ ତ ସମସ୍ତେ
 ଆଗ ପଛରେ ।
 ରହିବାକୁ ନାହିଁ
 କାହା ଆସୁଛି,
 ଆଗ ପଛ ହୋଇ
 ଯିବେ ସମସ୍ତ ।
 ତୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗୀ ବୋଲି
 ମଣ ଯାହାକୁ,
 ମାର୍ଗରେ ରେଝିବ
 ନାହିଁ କାହାକୁ ।
 ଏ ପାତ୍ରଶାଳାଟି
 ସୁନ୍ଦର ବୋଲି
 ଆପଣାର ଜ୍ଞାନେ
 ନ ଯାଅ ଭୁଲି ।
 ଏ ପାତ୍ରଶାଳାର
 ଯେତେକ ଲୋକ,
 କାହା ସଙ୍ଗେ ତୁମ୍ଭ
 ନାହିଁ ସମ୍ପର୍କ ।
 ଯାହାକୁ ରହିଛି
 ଆପଣା ଜ୍ଞାନେ,
 କାହିଁ ଛାଡ଼ି ଚାଲି
 ଯିବେ ସେମାନେ ।

ସମ୍ଭବ ରହିଛି

ରାତିକପାଳି,

<ତେ ମାୟା <ତେ

ମୋହ କିପାଇଁ ?

ଯେତେ କ୍ଷଣ ଅଛି

ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ,

ପ୍ରେମେ କାଟି କାଳ

ମନସ୍କାରେ ।

ଗଲା ।

ଛୁଡ଼ିଗଲା ବାଣୀ ତାର,

କେତେ ମନୋହରେ, କେତେ ଅବେଗରେ,

ଦେଉଥିଲା ସେ ଝଙ୍କାର,

ଛୁଡ଼ିଗଲା ବାଣୀ ତାର ।

୨

କୁସମ ପଡ଼ିଛି ଝଡ଼ି,

କେତେ ସୌରଭରେ, କେତେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ,

ଝୁଲୁଥିଲା ତାହା କଢ଼ି,

କୁସମ ପଡ଼ିଛି ଝଡ଼ି ।

୩

ପାହୁଯାଇଛି ତ ରାତି,
ନୀଳ ଅକାଶରେ, କେଡ଼େ ବିମଳରେ,
ଲଭାଇ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଭାତ,
ପାହୁଯାଇଛି ତ ରାତି ।

୪

ନୀରବ ମୋହନ ବଂଶୀ,
ବେମନ୍ତ ସୁଷ୍ମ, ମନ ଭିଜାନ୍ତି,
ଶୁଣୁଥିଲି ମୁହଁ କରି,
ନୀରବ ମୋହନ ବଂଶୀ ।

୫

ଲଭିଗଲା ପାପାବଳୀ,
ପଳାଇ ଅକାରେ ଶୟନ ଆଶାରେ
ଥିଲା ଜୀବନସଙ୍ଗୀନ,
ଲଭିଗଲା ପାପାବଳୀ ।

୬

ଯାଇଛି ବସନ୍ତ ବାୟୁ,
ଶୀତଳ ହିଲୋଳ ଜୀବନ ଶୀତଳ
କରିବ କି ଅସି ଅଭି ?
ଯାଇଛି ବସନ୍ତ ବାୟୁ ।

ପ୍ରାଣେଶ !

୐

ରାଗ—ଚନ୍ଦ୍ରାବେଦାର ।

ଭାସି ଯାଉଅଛୁ ମୁଁ ନିତାନ୍ତ,

ଆସ ଆସ ଆହେ ପ୍ରାଣନାଥ !

ନ ଅଇଲେ ପ୍ରଭୁ, ସରିଲା ତ ସବୁ,

ନିଶ୍ଚେ ହେଲ ନରେଶ ନିତାନ୍ତ ହେ

ପ୍ରାଣେଶ !

ଦିଅ ଦିଅ ପ୍ରଭୋ ! ପ୍ରେମସୁଧା,

ମେଘୁ ମୋ ହୃଦୟ ଦଗ୍ଧ ଯୁଧା ।

ଅରୂପ ମାଧୁରୀ ଦେଖାଅ ହେ ହରି !

ଆଶା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ ପ୍ରାଣ ଲୁକ୍ତା ହେ

ପ୍ରାଣେଶ !

ମଣି ହରି ଗଲା ପଣୀ ପରି

ପ୍ରାଣ ଆକୁଳରେ ଭ୍ରମେ ହରି !

ଜୀବ ମୃତବତ ମଣୁଛି ସନ୍ତତ,

ତୁମ୍ଭ ବିନା ବଞ୍ଚିବ କିପରି ହେ

ପ୍ରାଣେଶ !

ପ୍ରାଣନାଥ ଦିଅ ଦରଶନ,

ତୁମ୍ଭପାଇଁ ଝୁରୁଛି ନୟନ,

ହେ ଜୀବଜୀବନ ତାରଣକାରଣ

ଦିଅ ଦିଅ ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀଚରଣ ହେ

ପ୍ରାଣେଶ !

—:0:—

ସବବାପୀ ସମ୍ମତ ନାମ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ଅହେ ମହାପ୍ରଭେ ! ବୋଲ ତୁମ୍ଭର କି ନାମ ?
 ସେହି ନାମେ ତାକି ପୂର୍ଣ୍ଣ କରେ ମନସ୍କାମ ।
 କେହି ବା ଜହୋବା ବୋଲେ, କେହି ବୋଲେ ଯୋବ,
 ଶିବ ବୋଲେ ଶିବ — ବିଷ୍ଣୁ ବୋଲନ୍ତି ବିଷ୍ଣବ ।
 ଅଜ୍ଞାତାଜ୍ଞା କେହି ବୋଲେ — ଶାକ୍ତ ବୋଲେ ଶକ୍ତି,
 ବ୍ରାହ୍ମ ବୋଲେ ବ୍ରାହ୍ମ — ଗାଣପତ୍ୟ ଗଣପତି ।
 କେହି ବା ବୋଲନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ନାମ ଲର୍ଜ ଗଡ଼,
 ଅପର୍ୟ ଶ୍ରୀଷ୍ଠରେ ତୁମ୍ଭ ନାମ ବୋଞ୍ଜା ବଡ଼ ।
 ପ୍ରକୃତ ବୋଲିବା ହେଉ ମୋତେ ଅହେ ହରି !
 ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଡାକିବି ମୁଁ କେଉଁ ନାମ ଧରି ?
 ମାତ୍ରକ ବୋଲନ୍ତି ଏହିପରି ସବବାପୀ,
 ଅଦ୍ୟନ୍ତରହତ ତୁମ୍ଭେ ଅନନ୍ତ ଅନାଦି ।
 ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ସବମୟ ତୁମ୍ଭେ ସବେଶ୍ଵର,
 ରହୁଛ ତ ନରନ୍ତର ବ୍ୟାପ୍ତ ଚରନ୍ତର ।
 ଗୁଣାତ୍ମ, କାଳାତ୍ମ, ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବାତ୍ମ,
 ସତ୍ୟ, ନିତ୍ୟ, ଶିବ, ସବୁତୁ ଅଛାଦିତ ।
 ପୂଜନୀୟ, ଅଦ୍ଵିତୀୟ, ସକଳ ଜନକ,
 ବିଶ୍ଵ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ପୃଷ୍ଠ-ସ୍ଥିତି-ସହାରକ ।
 ସର୍ବାତ୍ମ ସର୍ବାତ୍ମ ଅଟେ ତୁମ୍ଭ ନାମ,
 କେ କର ପାରିବି ସ୍ଥିର କରି ପରିଣାମ ?

ପରୋପକାର ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ପ୍ରଭାତେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବ ବିକାଶି କରଣ
 ପୃଥ୍ବୀର ଅନ୍ଧକାର କରନ୍ତି ହରଣ ।
 ପ୍ରକାଶି କରଣ ଚନ୍ଦ୍ର ତାରକା ସକଳ
 ସନ୍ତପିତ ପୃଥ୍ବୀକୁ କରନ୍ତି ଶୀତଳ ।
 ଅନୁକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ସମୀରଣ
 ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି ପ୍ରାଣିଗଣଙ୍କୁ ଜୀବନ ।
 କରବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାଣିଗଣ ଡୁଞ୍ଚା ଦୂର
 ଧାରଣ କରନ୍ତି ନୟା ସଲଳ ପ୍ରବୁର ।
 ନ କଲେ ବାରିଦମାଳା ଜଳ ବରଣ,
 ପାରିକ କି କରି କେହି ଜୀବନ ଧାରଣ ?
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ଜଳ ଜଗତ ସମସ୍ତ
 ନିୟମେ ପାଳନ୍ତି ପରୋପକାର କୃତ ।
 କେତେ ଧାୟୁଲୋକ ରକ୍ଷାପାଇଁ ପରପ୍ରାଣ
 ଦେଉଛନ୍ତି ଆପଣାର ପ୍ରାଣ ବଳଦାନ ।
 ପୃଥ୍ବୀମଧ୍ୟରେ ଛନ୍ତି ପ୍ରାଣୀ କୋଟିଲକ୍ଷ,
 ସମସ୍ତେ ତ ବଞ୍ଚୁଛନ୍ତି ଦେଖୁଛୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ !
 କାନ୍ଧ ପତଙ୍ଗାଦି ପ୍ରାଣ ରଖିଛନ୍ତି ସବୁ,
 ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ବୃକ୍ଷ ଲତା ରହୁଛନ୍ତି ବସ ।
 ପର ଉପକାର ପଥେ ନ ହେଲେ ପଥକ,
 କାନ୍ଧ ପତଙ୍ଗାଦିଠାରୁ କି ହେଲ ଅଧିକ ?

ପର ଉପକାର ବ୍ରତେ ଧରିବା ଜୀବନ
 ମାନବ ଜାତିର ଅଟେ ବିଶେଷ ଲକ୍ଷଣ ।
 ଯିଶୁଦେଲେ ପ୍ରାଣ ଲୋକମାନଙ୍କ ସକାଶେ,
 ଗୌତମ ପାରିଲେ ନାହିଁ ରହି ଗୃହବାସେ ।
 ପର ଉପକାରପାଇଁ ଯାହାର ଜୀବନ,
 ଜଗତମଧ୍ୟରେ ସେହି ଲୋକ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ !
 ଅସ୍ଥିର ଜଗତ ମଧ୍ୟେ ସକଳ ଅସାର,
 ସାର ମାତ୍ର କରିବାର ପର ଉପକାର ।

ହିମନ ।

ଝଞ୍ଜ

ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ।

ପ୍ରଥମରେ କର

ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ

କେ ଜାଣେ କିପାଁ ମୁଁ

କଲି ହିମନ ।

ସୁଧା ଭୃଷ୍ଟା ଯେବେ

ଲଗଇ ମୋତେ,

କଥା ଅସେ ନାହିଁ

କାମଲ କେତେ ।

ପାଠ ପଢ଼ି ବେଳେ	
	ବୃଟଶାଳୀରେ
କାନ୍ଦୁ ମୁଁ କେତେ	
	ମାଡ଼ ଗାଳରେ ।
ବିଭ୍ର ବେଳେ ମୋର	
	ପ୍ରାଣପ୍ରେୟସୀ
ବାସରେ କେତେ	
	କାନ୍ଦୁ ବସି ।
ଗଳାଇ ନ ପାରି	
	ଗୃହ ସ୍ଵପ୍ନ
କରିଥିଲୁ ପ୍ରାଣେ	
	କାନ୍ଦଣା ସାର ।
ପୋଷିଥିଲୁ ପକ୍ଷୀ	
	ଯତନେ କେତେ,
କନ୍ଦାଇ କନ୍ଦାଇ	
	ଗଲା ସେ ମୋତେ ।
ଯାହାକୁ ମଣିଛି	
	ପ୍ରେମେ ଅପଣା,
ଶେଷେ ହୋଇଅଛି	
	ସାର କାନ୍ଦଣା ।
ପାପ କରି କେତେ	
	ଅନୁତାପରେ
କାନ୍ଦୁ ତ ବସି	
	ମନୋହାରରେ ।

କହିତରେ ଲଭି	କରି ଚେତନ
ଭକ୍ତିରେ କେତେ	କଲି ହିମନ ।
ପ୍ରିୟ ଜନେ ଗଲେ	ମୋ ପାଶୁଁ ଛାଡ଼ି,
କାନ୍ଦୁ ବନ୍ଧୁତ	ମୁଁ ଡକାଯାଉ ।
ଜୀବନଟାଯାକ	କଲି ହିମନ,
କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ପୁଣି	ଯିବ ଜୀବନ ।
ଜଗତେ ଅସିଛି	କାନ୍ଦିବାପାଇଁ,
ନ ପାରି ମୋ କାର୍ଯ୍ୟ	ଯିବ କିପାଇଁ ?

ଅଦମ ନରଦମ୍ଭର ଧର୍ମଜ୍ଞାନ ।

ନଳିନୀଗୌଡ଼ା ।

ଅନନ୍ତ ନକ୍ଷତ୍ର ଗ୍ରହ ଅନନ୍ତ ଆକାଶେ
 ନାଶନ୍ତି ସେ ପ୍ରଭୁ ସୃଷ୍ଟି କଲେ କି ସକାଶେ ।
 ପୃଥିବୀ ଗୋଟିଏ ସେହି ଗ୍ରହମଣ୍ଡଳରେ,
 ଭଗବାନ ଏହା ସୃଷ୍ଟି କଲେ ପ୍ରଥମରେ ।
 ସାଗର ସରିତ ଦ୍ଵୀପ ବନ ଉପକଳ
 ବୃକ୍ଷ ଲତା ଆଦି ଯାହା ଯାହା ପ୍ରୟୋଜନ ।
 ଏ ସମସ୍ତ ପଦାର୍ଥରେ ପୃଥିବୀ ମଣ୍ଡାଲ
 ସୃଷ୍ଟି କଲେ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ କୀଟ କୃମି ଯାଇ ।
 ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରୟୋଜନ ଦ୍ରବ୍ୟ ସେ ସମସ୍ତ,
 ସବୁ ସୃଷ୍ଟି କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଭୁ କଲେ ସମାପ୍ତ ।
 ଭୁଲିଲେ ସେ ମହାପ୍ରଭୁ ଆପଣା ମନରେ,
 ସୃଜିବେ ବିଶେଷ ପ୍ରାଣୀ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ।
 କରିବ ସେ ପ୍ରାଣୀ ଏହି ପୃଥିବୀ ଶାସନ,
 କରିବ ସେ ପୁଣି ତାଙ୍କ ମହମା କାର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।
 ଏତେକ ବିଚାରି ମହାପ୍ରଭୁ ବିଚାରକ
 ସୃଜନ କଲେକି ଏକ ମାନବଦମ୍ଭର ।
 ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଯେତେ ଛନ୍ଦ୍ର, ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରାଣୀ,
 ସମସ୍ତଙ୍କ ଦେହୁଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାର ଅଂଶ ଅଣି,
 କରିଥିଲେ ପ୍ରଭୁ ନରଦମ୍ଭର ସୃଜନ,
 ପୁଣି ତାଙ୍କୁ ଜ୍ଞାନ ଦେବା ହେଲା ପ୍ରୟୋଜନ ।

ସେ କାଳରେ ମହାପ୍ରଭୁ ଭାଲିଲେ ମନରେ,
 ଯେତେ ରୂପ ପ୍ରାଣୀ ଥିଲେ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ।
 ହିନ୍ଦୁ, ବ୍ୟାସ, ଯମ, ମୃଗ, ଭଞ୍ଜିକ, ମକଟି,
 ଶୃଗାଳ, ଛଗାଳ, ମେଷ, ଭଲୁକ, କକଟି,
 ଗର୍ଦଭ, ଗଣ୍ଡାର, ଶ୍ୟାମଳ, ଶାସି, ଚନ୍ଦ୍ରବାଳି,
 କୁକୁର, ବରଘ, ମୂଷା, ହୁଗୁ, ଚିଞ୍ଚି, କାକ,
 ଇତ୍ୟାଦି ଯେତେକ ଥିଲେ ପଶୁ ପକ୍ଷୀକୁଳ,
 ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରକୃତିକୁ ଆଣି କଲେ ଠୁଳ ।
 ମିଶ୍ରିତ ହେଉ ଅଣି ନର ଦୁଃସ୍ୱରେ
 ନିହତ କଲେକ ଧର୍ମଜ୍ଞାନ ସହିତରେ ।
 ପର ପ୍ରଭ ଦୟା ମାୟା ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତି ଭକ୍ତି
 ଏ ସମସ୍ତ ସ୍ୱର୍ଗ ଆଣି ଦେଲେ ବିଶ୍ୱପତି ।
 ପାଇଲେ ମନବ ସବୁ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ସ୍ୱଭାବ,
 ବିଶେଷେ ବିବେକ ଅଧିକରେ ଧର୍ମ ଭାବ ।
 ଏହିରୂପ ସୃଷ୍ଟି କରି ମନବଦମ୍ଭଟା,
 ଆଣିଲେ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟେ ପ୍ରଭୁ ବିଶ୍ୱପତି ।
 ଫଳପୁଷ୍ପପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟରେ
 ସେ ନରଦମ୍ଭଟା ଉପସ୍ଥିତ ପ୍ରଥମରେ ।
 ଦେଖିଲେ ସେ ବେନ ଜନ ଜଗତକୁ ଗୁହଁ,
 ସେମାନଙ୍କ ବିନା ଅନ୍ୟ ଲୋକ କେହି ନାହିଁ ।
 ଦେଖିଲେ ଚକତ ନେତ୍ରେ ଗୁହଁ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସାଦ
 ମନୋହର ଜଗତର ପଦାର୍ଥ ସମସ୍ତ ।
 ସ୍ୱଭାବତଃ ହେଲା ଜାତ ସୁଧା ଚୁଷ୍ଟା କାନ୍ତି,
 ଫଳ ଖାଇ ଜଳ ପିଇ କଲେ ଲଭ ଶାନ୍ତି ।

ବସା କାହୁଁ ଅସିବନ୍ତି ନାହିଁ କହୁ ଜ୍ଞାନ,
 ନ ଜାଣନ୍ତି ଅତ୍ନ ନାର୍ଯ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟର ବଧାନ ।
 ରବିଷ୍ୟତ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଘୋର ଅନ୍ଧକାର,
 ଧୋଇ ବଧାନ କରିଛନ୍ତି ଏପ୍ରକାର ।
 ନ ଥିଲା ପ୍ରଥମେ ମନେ ଲଜ୍ଜା ଭୟ କ୍ଳେଶ,
 ନ ଥିଲା ସେ କାଳେ ମଧ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ହିଂସା ହେଷ ।
 ମାତ୍ରକ ନିହିତ ଥିଲା ମନେ ସବୁ ଭବ,
 କ୍ରମେ ବିକାଶିତ ହେଲା ସେଥିର ପ୍ରଭବ ।
 ଅଳ୍ପର ଯେମନ୍ତ ହୁଏ ବାଜରୁ ଉତ୍ସୃତ,
 ଲଭିଲେ ସମସ୍ତ ଭବ ସେ ନରଦମ୍ଭଜ ।
 ଦୁହିକର ମୁଖ ଦୁହେଁ ଚାହିଁ ପରସ୍ପରେ
 ବ୍ରମୁଥାନ୍ତି ଶୂନ୍ୟ ମନେ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ।
 ଭ୍ରମଣ କରନ୍ତି ଦୁହେଁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘ ଦେହରେ,
 ଲଜ୍ଜା ବା ବିକାର ମନେ ନାହିଁ କିଛିତରେ ।
 ଦିବା ଅବସାନ ଦିବାକାର ଗଲେ ଅସ୍ତ,
 ଏହା ଦେଖି ବେନଜନ ହେଲେ ମହାବ୍ୟସ୍ତ ।
 କ୍ରମଶଃ ଆସନ୍ତେ ଘୋଟି ଘୋର ଅନ୍ଧକାର,
 ସେମାନଙ୍କ ମନେ ହେଲା ଭୟର ସମ୍ଭାର ।
 କ୍ଳାନ୍ତି ଜନ୍ମିଥିଲା କରି ଦବସେ ଭ୍ରମଣ,
 ଭ୍ରମିତଲେ ପଡ଼ିଯାଇ ହେଲେ ଅଚେତନ ।
 ରାତି ଗଲା ପାହୁ ରବି କଲେ ପକ୍ଷିଗଣ,
 ବସିଲେ ସେ ଉଠି ଚେତା ପାଇ ବେନଜନ ।
 ହୋଇଛନ୍ତି ପୂର୍ବଦିଗେ ତପନ ଭବିତ,
 ସେ ଆଲୋକ ଦେଖି ସେଲେ ଉତ୍ତମ୍ବେ ଚକିତ ।

ଏହିରୂପେ ଦେଖି ନିତ୍ୟ ତପନ ଉଦୟ
 ଉଦ୍ଭେଜିତ ହେଲା ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନ ଭକ୍ତି ରମ୍ୟ ।
 ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟାସ୍ତ ଦେଖି ଜନମିଲା ଜ୍ଞାନ,
 ଏହି ଦେବ ଜଗତର ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ।
 ଜ୍ଞାନ କଲେ ଏହି ମହାପ୍ରଭୁ ଦିବାକର
 ଅଟନ୍ତି ଜଗତକର୍ତ୍ତା ପରମଭବର ।
 ଚକିତ ନେତ୍ରରେ ଥାନ୍ତି ତାହାଙ୍କୁ ଅନାଇ,
 କରଣ ପ୍ରଭବେ କହୁ ନ ପାରିଲେ ଚାହିଁ ।
 ସେ ନରଦମ୍ପତି ଭକ୍ତି ଭାବେ ବାରମ୍ବାର
 କର ଯୋଡ଼ି କଲେ ନିତ୍ୟରେ ନମସ୍କାର ।
 ଏ ଅନ୍ତେ ଉଦୟ ହେଲା ବାରିଦ ଆକାଶେ,
 ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବଜ୍ର ଦେଖି ହତଜ୍ଞାନ ହେଲେ ବାସେ ।
 ମାତ୍ରକ ଜାଣିଲେ ହେବା ଯୋଗୁଁ ଜଳ ବୃଷ୍ଟି,
 ଏହା ଯୋଗେ ପାଇଅଛି ରକ୍ଷା ଯବଂ ସୃଷ୍ଟି ।
 ସେ କାଳରେ ହେଲା ନରଦମ୍ପତିଙ୍କ ଜ୍ଞାନ,
 ସୃଷ୍ଟି ରକ୍ଷାକାରୀ ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବତା ପ୍ରଧାନ ।
 ସେ ନରଦମ୍ପତି ପୁଣି ଭୟ ଭକ୍ତିରେ
 ଓଳଗି ହେଲେକ ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବତା ପୟରେ ।
 ଦେଖିଲେ ଅରଣ୍ୟେ ଅଗ୍ନି ଜଳ ଅକ୍ଷୟାତ
 ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମଧ୍ୟରେ କଲ ବନ ଭସ୍ମପାତ ।
 ତମକ ପଡ଼ିଲେ ଦେଖି ଅଗ୍ନିର ଉଷ୍ମତା,
 ବିଚ୍ଛିନ୍ନଲେ ଏହି ଦେବ ଜଗତ ଦେବତା ।
 ତେ ମଧ୍ୟେ ଚିନ୍ତା କରି ଏହି ସବୁ କଥା
 ଭକ୍ତିରେ ବେନଜନେ ନୁହଁଇଲେ ମଥା ।

ସେ ନରଦମ୍ପତି ପୁଣି କଲେ ନିର୍ବାସଣ,
 ପ୍ରବାହିତ ପବମାନ ଜଗତଜୀବନ
 ବିନାଶ କରନ୍ତେ ପୁଣି ସେ ନରଦମ୍ପତି
 ସୁଦ୍ଧ ପର୍ବ ବାୟୁଦେବେ କଲେକ ପ୍ରଣୟ ।
 ଜନମିତ୍ର ଜ୍ଞାନ ତାଙ୍କ ଯାନ୍ତେ କିଛି ଦିନ,
 'ଯାବନ୍ତ ଜଗତ ଜଗଦୀଶଙ୍କ ଅଧୀନ ।
 ଦୂର ହେଲା ସେକାଳରେ ମନୁ ସର୍ବଭ୍ରାନ୍ତ,
 ଭାଲିଲେ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଛନ୍ଦ୍ର ଦେବ ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ।
 ଭକ୍ତିରେ ସେ ନର ନାରୀ କଲେ ଉଦ୍ଧାରଣ,
 ଏକ ମାତ୍ର ଜଗଦୀଶ ଜଗତଜୀବନ ।
 ଏକ ଏବ ଅଦ୍ବିତୀୟ ଦେବ ବିଶ୍ବପତି !
 ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ ଦେବ ! ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାସିନୀ ।

ପଞ୍ଚମ ବରତୀ ।

କିଏ ମା ତୁ ସନ୍ଧ୍ୟାସିନୀ କଣାୟବସନା ?
 ଜଗତରେ ତୋର କିଛି ନାହିଁ କି ବାସନା ?
 ଜଳାଞ୍ଜଳ ଦେଇଅଛୁ ତୁ କି ଅମ୍ବୁସୁଖେ ?
 ନିୟତ ତ ବସିଥାଉ ଦେଖେ ମ୍ଳାନମୁଖେ ।
 କେବେ ଶୁଣି ନାହିଁ ତୋର ହାସ୍ୟ ବା ହିନ୍ଦନ,
 ନିର୍ଜନରେ ଥାଉ କର ଗମ୍ଭୀର ବଦନ ।
 ଯହୁ ଦେଖେ ନାହିଁ କେରେ ଅହାରେ ବିହାରେ,
 ଅମ୍ବୁବଳ ଦେଉ ସଦା ପର ଉପକାରେ ।
 କେତେ ଧୀରେ କହୁ କଥା କେତେ ସୁମଧୁର,
 ଯେ ଖାଦ୍ୟ ମିଳଇ ତୋତେ ମଣ୍ଡୁ ତା ପ୍ରଭୁର ।
 ପ୍ରସ୍ତୁତ ତୁ ସହବାକୁ ଜଗତ ଯନ୍ତ୍ରଣା,
 ସମଜ୍ଞାନ ତୋ ପାଶରେ ପ୍ରଶଂସା ଗଞ୍ଜଣା ।
 ଅମ୍ବୁପର କିଛି ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ ତୋହଁ ପାଶେ,
 ନ କରୁ ତୁ କାର୍ଯ୍ୟ କିଛି ସୁଖ ଅଭିଳାଷେ ।
 ଅକାହ୍ନା, ଭରସା, ଅଶା ନାହିଁ ତୋର କିଛି,
 ଜଗତ ବନ୍ଧନ ସବୁ ଛାଡ଼ ତ ଯାଇଛି ।
 ଚାଲି ଯାଉଥାଉ ଦେଖେ ପଦନଶ ଚାହିଁ,
 ଏତେ ଯେ ପଦାର୍ଥ ଅଛି କିଛି ନ ଅନାଇ ।
 ଅଭିଳାଷ ନାହିଁ ତୋର ଜଗତ ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ,
 ବିଶେଷ କିଛିହିଁ ନାହିଁ କରବାକୁ କାର୍ଯ୍ୟ ।

ବସି ପଡ଼ିଅଛି ପୃଷ୍ଠେ ଜଟାୟୁକ୍ର କେଶ,
 ଦେଖେ ତୋତେ ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ଉଦାସୀନବେଶ ।
 ଅନନ୍ତ ଉତ୍ସବୁ ରହିଥାଉ ଦୂରେ ଦୂରେ,
 ତପୋମଗ୍ନା ତପସିନୀ ଅପୂର୍ଣ୍ଣା କି ତୁ ରେ ।
 ନୟନ ମୁଦ୍ରିତ କରି ବସିଥାଉ ଧ୍ୟାନେ,
 ଜର୍ଜରିତ ବୋଲି ଜ୍ଞାନ ଦୃଢ଼ ଅନୁମାନେ ।
 ସେକାଳରେ ଦେଖେ ନେତ୍ର ବହୁ ଅଶ୍ରୁଜଳ
 ସିନ୍ଧୁ କରୁଥାଏ ଅବରଳ ବସସ୍ଥଳ ।
 ଦେଖେ ତୋତେ କେହି ଯେବେ କରେ ଅପମାନ,
 ଚାଲି ଯାଉ ନ ଶୁଣି ତା କରି ତୁଚ୍ଛ ଜ୍ଞାନ ।
 କାହାକୁ ତୁ ବସି ଧ୍ୟାନ କରୁ ନିର୍ଜନରେ ?
 ମନ ପ୍ରାଣ ସମ୍ପତ୍ତି କି ତାହାଙ୍କ ପୟରେ ?

କୃତସ୍ନ ।

ପଞ୍ଚମ ବରଞ୍ଜୀ ।

ଦେଖୁଛି ତ ଧରଣକୁ ମାନବ ଆକାର,
 ମାତ୍ର ତୋର କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାର ।
 ପଶୁଏ ପାଇନ୍ତି ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନି ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ର,
 ମାତ୍ର ତୋର ବ୍ୟବହାର ଦେଖେ ମୁଁ ବିଚିତ୍ର ।
 ଯେଉଁ ଲୋକ କରେ ତୋର ମଙ୍ଗଳକାମନା,
 କେଉଁ ଜ୍ଞାନ ବଳେ ଦେଉ ତାହାକୁ ଯନ୍ତ୍ରଣା ?
 ନିୟତ ପାଇଛୁ ଯାହାଠାରୁ ଉପକାର,
 ଧକ ଧକ ! ତାହା ପ୍ରତି କରୁ ଅତ୍ୟାଚାର !
 ପିଣ୍ଡାତପ୍ରକୃତ ସ୍ଥାନକୁ ତୁହି ବୋଲି,
 ଉପକାଶ ଉପକାରମାନ ଯାଉ ଭୁଲି ।
 କରବାର ଥାଉ ତୋର ପ୍ରତିଉପକାର,
 କୁଆ କେଉଁ ଜ୍ଞାନେ ବୋଲି କରୁ ଅତ୍ୟାଚାର ?
 ତୋ ଉପରେ ଦିଏ ଯେବା ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତି ଡାଳି,
 କଟୁକଥା କହି ତୁହି ଦେଉ ତାକୁ ଗାଳି ।
 ଏହି କି ରେ ଦୁର୍ବଳତା ତୋର ମନୁଷ୍ୟତ୍ବ ?
 ପଶୁମଧ୍ୟ କରବାକୁ ନ ପାରେ ଏମନ୍ତ ।
 ଦେଖିଛି ମୁଁ ହିଁସ୍ତ ପଶୁମଧ୍ୟ ପୋଷ ମାନେ,
 ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତି ଯେବେ ତାକୁ କର ସାବଧାନେ ।
 ପଶୁରୁ ଅଧମ ତୁହି ନିତ୍ୟନ୍ତ ନିବୋଧ,
 କରବାକୁ ଯାଉ ଉପକାଶ ପ୍ରାଣବଧ ।

ପାଇଁ ପ୍ରାଣରେ କଷ୍ଟ ତୋର ଉପକାରୀ,
 ନିର୍ଲକ୍ଷ ନିଷ୍ଠୁର ପଶୁ ନ ଦେଖୁ ବନ୍ଧୁ ।
 ଉପକାରୀ ବନ୍ଧୁ ପଡ଼ିଥିଲେ ବିପଦରେ,
 ବେଳ ପାଇ ଅନଷ୍ଟ ତୁ କରୁ ସହଜରେ ।
 ଲୋକ ପ୍ରାଣେ କଷ୍ଟ ଦିଏ ଯେଉଁ ଅତ୍ୟାଚାରୀ,
 ଫକୀରରେ ନୁହେଁ କି ସେ ନରହତ୍ୟାକାରୀ ?
 ତୋର ସେ ମଙ୍ଗଳ ପାଞ୍ଚେ କର ପ୍ରିୟ ଜ୍ଞାନ,
 କେଉଁ ଯୁକ୍ତି ବଳେ ତାର କରୁ ଅପମାନ ।
 ବୁଝା ନ ଦିଅନ୍ତି ପଶୁ ଅନ୍ୟ ଲୋକେ କଷ୍ଟ,
 ପଶୁରୁ ଅଧମ ତୁହି ଦୁର୍ବଳର ନଷ୍ଟ ।
 ସେ ଲୋକ ଜୀବନ ଦେଇ ପାରେ ତୋହପାଇଁ,
 ତାହା ମନେ ଦେଉ ଦୁଃଖ, ଲଜ ମାଡ଼େ ନାହିଁ ?
 ଉପକାରୀ ବୋଲି ବେଳେ ନ କରୁ ସମ୍ମାନ,
 ପଶୁ! ପଶୁ! ଧକ ଧକ ! ଧକ ତୋହ ଜ୍ଞାନ !
 ଧକ ତୋତେ ! ଧକ ତୋତେ ! ଧକ ତୋହ ଜ୍ଞାନେ !
 ନ ଦେଖେ ମୁଁ ପଶୁ ମଧ୍ୟ ତୋହର ସମାନେ ।

କବି ଏବଂ ଚିନ୍ତକର ।

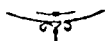
ଚକ୍ରକେଳି ।

କବି ଚିନ୍ତକର	ଦୁଇଟି ଭାଇ,
ନାନା ଚିନ୍ତା ଆଣି	ଦେବେ ଦେଖାଇ ।
କେ ବଡ଼ କେ ସାନ,	ନାହିଁଟି ଜଣା,
ମାତ୍ର ଦୁହେଁଙ୍କର	ଅସ୍ତ୍ର କଲ୍ପନା ।
କେତେକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ	ଦେଖି ଜଗତେ,
କବି ବଡ଼ ବୋଲି	ହୁଏ ପରତେ ।
ଜଣକ ହାତରେ	ରହିଛି ତୁଳି,
ଆନ ଜନ ହାତେ	ଲେଖନୀ କାଳି ।
ଦେଖାଏ ଯେ ଜଣେ	ବାହାର ଛବି,
ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ଚିନ୍ତା	ଦେଖାଏ କବି ।
ଜଗତରେ ଯେବେ	ନ ଥାନ୍ତେ କବି,
ପାଆନ୍ତେ କି ଲୋକ	ଉଚ୍ଚ ପଦବା ?
ଅତି ନୀଚଜାତି	ପଶୁର ବଂଶ,
ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାର	ଅଟେ ସବୁସ୍ତ,
ମାନବେ ଜାଣନ୍ତି	ହୁଏ ଘଟନା,
ଏହା ତ କେବଳ	କବି କଲ୍ପନା ।
କେତେ ମହାବୀର	କେତେ ଧାର୍ମିକ,
କେତେ ମହାରାଜ	ଖ୍ୟାତ ବର୍ଣ୍ଣକ,
ଭୀଷ୍ମ ଯାଇଛନ୍ତି	କାଳସ୍ରୋତରେ,
ମାତ୍ର ଦେଖୁଥିଲୁ	କବି ଚିନ୍ତରେ ।

ସାବଣୀ ଅଦର୍ଶ	ସଜା ଚରିତ,
ଏହା ତ କେବଳ	କବି ସଙ୍ଗୀତ ।
ଅପୂର୍ବ ଶ୍ରୀମ	ସୀତା କାହାଣୀ,
ବାଲ୍ମୀକି ପ୍ରସାଦେ	ପାରୁଛୁଁ ଜାଣି ।
କୁରୁ ପାଣ୍ଡବଙ୍କ	ଯୁଦ୍ଧ ଘଟଣା,
ଜଗତେ ଯା ଧଳେ	ନାହିଁ ତୁଳନା,
ବହୁ କାଳ ଗତ	ହୋଇଛି ଯାଇ,
ତୁତ ଅନ୍ଧକାର	ଦେଲା ଘୋଡ଼ାଇ,
ଲୁପ୍ତ ହୋଇଯାନ୍ତି	ଲେଖନୀ ଧର
ଦେଖାଉ ଅଛନ୍ତି	ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପର ।
ପ୍ରକୃତର କେତେ	ସୁନ୍ଦର ଦ୍ରବ୍ୟ,
ବିଗତ ଅସ୍ତ୍ରୀୟ	କେତେ ମାନବ, *
ଯାଇଛନ୍ତି ମିଶି	ପଞ୍ଚ ତୁତରେ,
ଦେଖୁଅଛୁଁ ଚିତ୍ର—	କରଙ୍କ ବରେ ।
କବି ଚିତ୍ରକର	ଏ ବେଳେ ଜନ
ଦିଅନ୍ତି ଜଗତ	ହିତେ ଜୀବନ ।
କବି ଚିତ୍ରକର	ମାନବେ ତୋଷି
ପଦବା ଲଭନ୍ତି	ଜଗତେ ରୁଷି ।

କଣ କଲି ?

ଅଧିଥିଲି ରବେ ସ୍ବରୂପ ମାନବେ
 କି କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ ପାଇଁ ?
 ସିବ କି ସାଧନା, ଅମୃତଭାରଣା,
 ବିଷୟ ବୁଝିଲି କାହିଁ ?
 ଅପାର ବାସନା, ବିଫଳ କାମନା,
 ତଥାପି ଧାବତ ମନ
 ଜୀବନ ପ୍ରବାହେ ମହାଭୟାବହେ
 ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ଅନୁକ୍ଷଣ ।
 କି ଉନ୍ନାଦ ବେଶେ, କି ମୋହ ଅବେଶେ
 ଭ୍ରମି ନିତ୍ୟ ଦିଶି ଦିଶି,
 ସ୍ବପନ ସମନେ ନିଶା ଅବସାନେ
 କାଳଗର୍ଭେ ଯିବି ମିଶି ।

କୁଞ୍ଜପେଟ୍ଟା ।

ଅପେରକା ପୂର୍ବ ପ୍ରାନ୍ତେ ବିଖ୍ୟାତ ନଗର,
 ଲେହନସାଗର କୂଳେ ବିରଜେ ମିଶର ।
 ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ଶାନ୍ତ୍ୟ, ଜ୍ଞାନଗୌରବରେ,
 ସମସ୍ତ ଜଗତେ ଖ୍ୟାତ ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତରେ ।
 ନୀଳାର ସଲିଳ ନୀଳଃ ବସେ ପ୍ରବାହତ,
 ଦିଏ ତାଳ ଦେଶେ ଶସ୍ୟ ସମ୍ପତ୍ତି ଅମିତ ।
 ପ୍ରଗଣ୍ଡ ଅନଳକ୍ଷେତ୍ର ବିଖ୍ୟାତ ସାହାରା,
 ତହିଁ ପୂର୍ବ ପ୍ରାନ୍ତେ ପ୍ରବାହତ ନୀଳଧାର ।
 ଚନ୍ଦ୍ରଗିରି ଚନ୍ଦ୍ରମାର୍ଗେ ଅଛୁ କିବା ଉତ୍ତର ?
 ନୀଳକାନ୍ତ ମୁକୁଟ କି ଶିରେ ପାଏ ଶୋଭା ?
 ବିଚିତ୍ର ପ୍ରକୃତି ଲୀଳା ଅପେରକା ଖଣ୍ଡେ,
 ଅଗ୍ନିକ୍ଷେତ୍ର ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଶୋଭେ ବେନି ଗଣ୍ଡେ ।
 ଏକପାଶେ ଲତା ବୃକ୍ଷ ସମ୍ପତ୍ତି ମହାନ,
 ଅନ୍ୟ ପାଶେ ଶୁଷ୍କ-ତପ୍ତ-ପ୍ରକୃତି-ଶୂନ୍ୟାନ ।
 ଅନନ୍ତ ପ୍ରକୃତି ଲୀଳା ଦେଖ ନିଦର୍ଶନ,
 ସାହାରା ମିଶର ଏକ ଶିଳ୍ପିର ସୃଜନ ।
 ପୃଥ୍ବୀକ୍ଷେତ୍ର ଉତ୍ତରୋପ ବିରଜେ ଉତ୍ତରେ,
 ଅବତାର ଲୀଳାତୁମ୍ଭି ପ୍ରାଚୀ ବିଭାଗରେ ।
 ଉତ୍ତରୋପ ପଦତଳେ ଦୁଃଖିନୀ ଅସ୍ତିକା,
 ହୃଦୟେ ବଦନ୍ତ ମରୁତୁମ୍ଭି ବିଭାଷିକା ।

 * ନୀଳ ନାମକ ନଦୀ । (The Nile)

ଶ୍ରୀମନ୍ତ୍ରୀରବରେ ନୂନ ପଡ଼ିଛି ପଦରେ,
 ରାଣିନିଳେ ଦଶାବୁତା ମରୁଡ଼ିଦୟରେ ।
 ଦୁଃଖିନୀ କଷ୍ଟରେ ଦୟାମୟ ରଗବାନ
 ସାନ୍ତୁନା ସକାଶେ କଲେ ମିଶରକୁ ଦାନ
 ଓପୁକ ମିଶର ସୁଷ୍ମ ନୟନରଞ୍ଜନ,
 ଶୈବ୍ୟ, ମହିମା ଶାଫଳ ସମସ୍ତ ଭୁବନ ।
 ଟଲେମି ଅକ୍ଷୟ ଜାଣି ପିଣ୍ଡିକ ସ୍ତମ୍ଭ,
 ଅକାଶ ପ୍ରସାଦ, ଦୁଇ ଅଫିକା ଗୌରବ ।
 ଅଭିଜାତ୍ୟ, ଅଧିପତ୍ୟ, ଶୌର୍ଯ୍ୟ, ଶାନ୍ତ୍ୟ, ବଳେ,
 ମିଶର ଅଧିପ ଶାଫଳ ଜଗତ-ମଣ୍ଡଳେ ।
 ଅତ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତ କାଳଚକ୍ରନେମି,
 ମିଶରର ଅଧିପତି ଅଯୋଗ୍ୟ ଟଲେମି ।
 କାହିଁ ରାଜଦଣ୍ଡ, ଛବି, କାହିଁ ଶତ୍ରୁ କରେ,
 ଶତ୍ରୁଧାରୀ ବଂଶୀଧାରୀ ପ୍ରମୋଦ ବନରେ । (୧)
 ନିଷ୍ଠୁରସ୍ବଭାବ ଜ୍ୟେଷ୍ଠା ରାଜାର ନନ୍ଦନା,
 ବଳାସିନୀ, ରାଜ୍ୟପ୍ରିୟା, ପତିବିଦାତନା । (୨)
 ଟଲେମିଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟତ୍ୟାଗ କରୁ ପ୍ରଜାଗଣ
 ଜ୍ୟେଷ୍ଠା କନ୍ୟା ହସ୍ତେ କଲେ ରାଜ୍ୟ ସମର୍ପଣ ।
 ଟଲେମି ରୋମର ସୈନ୍ୟବଳେ ଘୋର ରଣେ (୩)
 ରାଜ୍ୟଲୋଭେ ବଧ କଲେ କନ୍ୟାକୁ ଜୀବନେ ।

(୧) ମିଶର (Egypt) ଶେଷ ଅଳ୍ପପଦ ଟଲେମି ରାଜକାର୍ଯ୍ୟରେ ମହୋଦୋଷ ଜିଏର ବଂଶୀବାଦନ ପୂର୍ବକ ଅମୋଦ ପ୍ରମୋଦ କରିବାରେ ନିୟୁତ ହେବାରୁ ପ୍ରଜାମାନେ ତାହାକୁ ତଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ ।

(୨) ଟଲେମିଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠା କନ୍ୟା ନିତାନ୍ତ ଦୁଃଖୀ ଓ ପତିବିଦାତନା ଥିଲେ ।

(୩) ରୋମୀୟ ସୈନ୍ୟ ଆହାତ୍ୟରେ କନ୍ୟାକୁ ବଧ କରି ସିଂହାସନ ଅବେଶିତ କରିଥିଲେ ।

ବସିଥିଲୁ ସି ହାସନେ ପଡ଼ିବନ୍ତୀ ନାଶୁ,
 ଏବେ ବୁଜେ ଅଧୀର କନ୍ୟାହତ୍ୟାକାଶୁ ।
 ଘଟିଲା ଟଲେମି ଭାଗ୍ୟ,—ଘଟେ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ,
 ଗଲେ ଲୋକାନ୍ତରେ କନ୍ୟାହସ୍ତେ ଦେଇ ରାଜ୍ୟ ।
 ଯେ ଅଭିଭବକ ଥିଲା ମନ୍ତ୍ରୀ ନୟନକ,
 ଅମିଷ ଭଣ୍ଡାରେ ଯଥା ମାର୍ଜାର ରକ୍ଷକ ।
 ମନ୍ତ୍ରୀ ରାଜ୍ୟେଶ୍ବର କର ଆୟତ୍ତ ସଇନା,
 ରାଜକନ୍ୟା କୁ ଓପେନ୍ତୁ ଅରଣ୍ୟବାସିନୀ । (୪)
 ରୋମର ସହାୟେ ପିତୃଦେବ ନିବର୍ତ୍ତନେ
 ବସିଲେ ରାଜାର ପୁତ୍ରୀ ରାଜସି ହାସନେ ।
 ପଳାଇଲା ଦୁରାତ୍ମ ମନ୍ତ୍ରୀ ନୟନକ,
 ପାପାଜିତ ଧନ ସୁଖେ ଭୁଞ୍ଜେ କେଉଁ ଲୋକ ?
 ରାଜ୍ୟେଶ୍ବର କୁ ଓପେନ୍ତୁ ଟଲେମି-ନନ୍ଦନୀ,
 ଲଳନା-ଲଲାମୁଦା ବିଶ୍ବମୋହନୀ,
 ଯୁବତୀ, ଲବଣ୍ୟମୟୀ, ରାଜରାଜେଶ୍ବରୀ,
 ସଦାନର୍ଥମୁଖୀବୁଦା ମହାଭୟଙ୍କରୀ ।
 ଶୌର୍ଯ୍ୟେ, ବୀର୍ଯ୍ୟେ ଖ୍ୟାତ ରୋମ ଅବନୀମଣ୍ଡଳେ,
 ଛରଖାର ଭୟସାର ନାଶୁରୁପାନଳେ ।
 ଇତିହାସ ଗାଏ ଯେଉଁ ବୀରକ ମହିମା,
 ରମଣୀ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟେ ନଷ୍ଟ ସମସ୍ତ ଗାରିମା ।
 ରୁପାନଳେ ଭୟସାର ଟାକୁଇନ ବଂଶୀ,
 ସଦ୍‌ଶରେ ଧ୍ବଂସ ପ୍ରାପ୍ତ ରାବଣ ରାସ୍ୟ ।

(୪) ଟଲେମିଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ତାହାଙ୍କ କନ୍ୟା କୁ ଓପେନ୍ତୁ ସୁବଳ ମାତ୍ର—
 ଜଣେ ନୟନକ ମନ୍ତ୍ରୀର ଅଭିଭବକ ନୟନକ ବସିଥିଲେ ।

ସୁନ୍ଦ ଉପସୁନ୍ଦ କଥା ପୁରାଣେ କଥିତ,
 ହେଉଛି ଜଗତେ ପ୍ରଭବନ ଅଭିନୀତ ।
 ରାଜକନ୍ୟା କୁର୍ତ୍ତପେଟ୍ଟି କରୁପ ସୁନ୍ଦରୀ ?
 ଉତ୍ତର,—“ବିଶାଳ ରୋମ ଦେଲା ଧ୍ବଂସ କରି ।”
 ଇତିହାସ ଗାଏ ଯେଉଁ ବାରଙ୍କ ପ୍ରସଙ୍ଗ,
 ହେଲେ ଶେଷେ ନାରୀ-ରୂପାନଳରେ ପଡ଼ଙ୍ଗ ।
 ବିଶ୍ୟାଦ ଯୁଗଳ ବାର ଏଶ୍ଵାନ ସିଜାର,
 ବାରକୁ ମହିମା ବ୍ୟାପ୍ତ ସମସ୍ତ ସଂସାର ।
 ରଣସେନେ ପ୍ରକାଶିତ ମହିମା ଅଭୁତ,
 ସାମାନ୍ୟ ପଡ଼ଙ୍ଗ ସମ ହେଲେ ରସୁଭୁତ ।
 ରଣସେନେ କମାଣର ଆଗ୍ନେୟ ଗୋଲକ
 ତୁଚ୍ଛ ମଣି ସ୍ଥିର ଭବେ ଉଭା ସେ ଯୁବକ ।
 ରମଣୀ-ଅପାଙ୍ଗଲୁଳା ବିଲେଳ ଦୃଷ୍ଟିରେ
 ତୁଚ୍ଛ ତୁଳା ପରି ଉଡ଼ିଗଲେ ମହାବୀରେ ।
 ବିନାଶର ହେତୁତୁତ ରମଣୀ ଲବଣ୍ୟ,
 ଦୟାମୟ ବିଧି, କଲ କପାଳ ସୃଜନ ?
 ଯେଉଁ ଦାସଶିଖା ପୃଥ୍ଵୀ ଅକ୍ଳବାର ହରେ,
 ଲେଲୁପ ନବୋଧ କାଟକିଣ ଦଗ୍ଧ କରେ ।

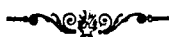

ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ରାଜା ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ଦେ ବାହାଦୁର ।

ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଧର୍ମାଧୀନ ମାନବ ସକଳେ,
 ଜନମି କେ ରର ଦିନ ଥିବ ଧରଣଲେ ?
 ପଶୁ, ପକ୍ଷୀ, ବୃକ୍ଷ, ଲତା, ମାନବ ସମସ୍ତେ
 ଅବରତେ ଭ୍ରମି ଯାଉଛନ୍ତି କାଳସ୍ରୋତେ ।
 ଧନ୍ୟ ସେ ମାନବକୁଳେ ଯାହା ଯଶରାଜ
 ଲୋକହିତ ବ୍ରତେ ଥାଏ ଜଗତେ ବିରାଜ ।
 ମଲେ ଯାହା ନାମ ଥାଏ ଜଗତ ମଧ୍ୟରେ,
 ଅମର ଦେବତା ସେହି ମାନବକୁଳରେ ।
 ଲୋଡ଼ନ୍ତି ନିୟତି ଲୋକେ ଉଦର ପୋଷଣ,
 ପରହିତେ ସାଧୁ କରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ ।
 ହେ ରାଜା ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ, ତୁମ୍ଭେ ହୁଁ କେବଳ
 ଜନ୍ମିତ ଉତ୍ତଳେ ସାଧୁ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତର ସ୍ଥଳ ।
 ଦେଶବାସୀ ନର ନାରୀ ମଙ୍ଗଳ କାରଣ
 ଧନ ମାନ ପ୍ରାଣ ସବୁ କରନ୍ତି ଅର୍ପଣ ।
 ଉତ୍ତଳ ଦେଶର ହେବ ସେପରି ଉନ୍ନତ,
 ଅଜୀବନ ସେଥିପାଇଁ ହୋଇଅଛି ବ୍ରତ ।
 ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଉତ୍ତଳ ଖଣ୍ଡ ହେବା ସମ୍ଭବନ,
 ନିଷ୍ଠସ୍ୱ ଏଥିର ତୁମ୍ଭେ ଆଦମ୍ଭ କାରଣ ।
 କରବାକୁ ଉତ୍ତଳର ଭାଷାର ଉନ୍ନତ
 ଅକାତରେ ଦେଇଅଛି ବହୁତ ସମ୍ପତ୍ତି ।

ସେ ନାମ ଅଙ୍କିତ କଲ ପୁରାଣ ଗ୍ରନ୍ଥରେ,
 ଗାଇବେ ଉତ୍କଳବାସୀ ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତରେ ।
 ଅଳ୍ପ ପର କିଛି ମାତ୍ର ନ କରି ବର୍ଣ୍ଣର
 ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ କରୁଅଛ ପର ଉପକାର ।
 କାଳସ୍ରୋତେ ଭସିଗଲେ କେତେ ନରପତି,
 ଥିଲା ତ ତାହାଙ୍କ ଦିନେ ବସୁଲ ସମ୍ପତ୍ତି !
 କାହାନ୍ତି ସେମାନେ ଅବା ସେ ସମ୍ପତ୍ତି କାହିଁ ?
 ଉତ୍କଳରେ ଥିବ ତୁମ୍ଭେ ଚରଦନପାଇଁ ।

ନୈରାଶ୍ୟ ।

ମଙ୍ଗଳ !

ଜୀବନର ସୁଖସୂର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଛି ତ ଅସ୍ତ—
 ନିବାଣ ଅନନ୍ତ, ତୃପ୍ତି, ଉତ୍ସବ ସମସ୍ତ ।
 ମାତ୍ର ଅସେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗୁଁ ଘୋର ଅନ୍ଧକାର,
 ହାହାକାର ! ହାହାକାର ! ହାହାକାର ଧାର !
 ସମସ୍ତ ଭାରକାଜ୍ୟୋତି, ଚନ୍ଦ୍ରମାକିରଣ
 ଭିରେହିତ ! ଶୂନ୍ୟମୟ ହୃଦୟଗଗନ ।
 ନୈରାଶ୍ୟପବନ ବହେ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରେ,
 ବିପଦବାରଦ ଆଛାଦିତ ଗଗନରେ ।
 ପୂର୍ବେ ବା ପଶ୍ଚିମେ ଶୁଦ୍ଧେ, ଦକ୍ଷିଣେ, ଉତ୍ତରେ,
 କାହାକୁ ତ ଦେଖୁ ନାହିଁ—ନିମ୍ନ ବା ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବରେ ।

ମସ୍ତକ ଗୁଞ୍ଜିବାପାଇଁ ନାହିଁ ମାତ୍ର ସ୍ଥାନ,
 ଜଣା ଯାଏ ଭୟଙ୍କର ପୃଥ୍ବୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ।
 ଉଦାତ୍ତନ, ଉଦାସୀନ, ଜୀବନ ରକ୍ଷଳ,
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଟା ହେଉଅଛି ଯେତେ ଟଳମଳ ।
 ମୃତ୍ୟୁମୃତ୍ୟୁ ଶୂନ୍ୟ ଭୟଙ୍କର ବକ୍ରାଦାତ,
 ଆସେ କର ଦେବାପାଇଁ ମୋତେ ଧୂଳିପାତ ।
 ଆଶାବଦ୍ଧୁ ଶ୍ରେଣେ ଶ୍ରେଣେ ପ୍ରକାଶି କେବଳ
 ଝଲିପାଲି ଦେଉଅଛି ନୟନ ସ୍ଵଗଳ ।
 ବଦ୍ଧୁତର ପ୍ରଭା ଯେତେବେଳେ ଯାଏ ଶୁଦ୍ଧ,
 ଶତଗୁଣେ ଅକଳାର ଆସେ ପୁଣି ମାଡ଼ ।
 ପ୍ରାଣ ପିଣ୍ଡ ଏବେ ହୋଇ ଯିବ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ,
 ସମସ୍ତ ଶରୀର ହୋଇଯିବ ଲଣ୍ଡଭଣ୍ଡ ।
 ପ୍ରଳୟର ରୂପମାନେ ଆସୁଛନ୍ତି ଧାଇଁ,
 ମୋର ମନ ପ୍ରାଣ ଗ୍ରାସ କରବାର ପାଇଁ ।
 ଶମଶଃ ବଲ୍ଲପ୍ତ ହୋଇ ଆସେ ବାହ୍ୟ ଜ୍ଞାନ,
 ପୃଥ୍ବୀ ଯିବ ରସାତଳେ ଡୁବ ଅନୁମାନ ।
 ସହସ୍ରେକ ବକ୍ର ଆସି ପଡ଼ିବ କି ଶିରେ,
 ଧୂଳିପାତ ହୋଇଯିବ ଏବେ ପୃଥ୍ବୀରେ ।
 ବର୍ତ୍ତମାନ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଦେଖୁଛି ଅନାଇ,
 ସହାୟ, ଭରସା, ଆଶା, କିଛିମାତ୍ର ନାହିଁ ।
 ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଗ୍ରହ ତାରା ଆକାଶ ମାର୍ଗରେ,
 ପଡ଼ିବେ କି ଭାଙ୍ଗି ଆସି ମୋହ ମସ୍ତକରେ ?
 ଜଗତ କି ହୋଇ ଯାଇଅଛି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ?
 ଆଶା ମାତ୍ର ଦେଖୁନାହିଁ ଆଶ୍ରୟର ଚନ୍ଦ୍ର ।

ଅହା ମୋର ଭାଗ୍ୟର କି ଏଡ଼େ ବିଡ଼ମ୍ବନା !
 ଦୁଶାସରେ ପୂର୍ବେ ମୋତେ ଥିଲା ନାହିଁ କଣ ।
 ସହସ୍ର ପିଣାତ ରତ୍ନଙ୍କର ରୂପ ଧରି
 ଦଳ ଦେଉଛନ୍ତି ମୋତେ ଯୁଦ୍ଧ କାଟ ପରି !
 ଯାଉ ସବୁ, ରହିଲ ମୁଁ ଏବେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ,
 ମନ ପ୍ରାଣ ସମର୍ପଣ କରି ପ୍ରଭୁ କରେ ।

ଅଶାର ମେଲଣି ।

ଭଗବତ ବୃତ୍ତ ।

ଯାଇଛି କେତେକାଳ ବହୁ,	କି ହେବ ପୂର୍ବକଥା ବହୁ ।
ହୃଦୟ ମୋର ଚନ୍ଦ୍ରାନଳେ	ଯୋଡ଼ି ତ ଯାଉଛି ବିକଳେ ।
ରହିଛି ରଘୁ ଅବଶେଷ,	ନାହିଁ ତ ସୁଖାଭୋକଲେଣି ।
ବିଳାପ କଷ୍ଟ ହାହାକାର	ଜୀବନେ କରିଛି ମୁଁ ସାର ।
ଯାଇଛି ସୁଖ ଶାନ୍ତି, ଯାଉ,	ବାହୁଡ଼ି ନ ଲେଉଟି ଆଉ ।
ଯାଇଛି ସୁଖଭୋକ ସତ,	ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ମାତ୍ର ଅଛି ପତ ।
ଆଉ ସେ ମହାକାଳ ଫଳ	ଜୀବନ ନ କରୁ ଚଞ୍ଚଳ ।
କିପାଇଁ ଅଶା ରସେ ରସେ	ପ୍ରବେଶ କରୁ ମୋ ହୃଦୟେ ?
ଅଣିକୁ କି ଦ୍ରବ୍ୟ ନୂତନ	ମୋହିତ କରିବୁ ଜୀବନ ?
ଦେଇଛି ତୋତେ ତ ମେଲଣି,	କିପାଇଁ ଅସିକୁ ଠାକୁରାଣି ?
ନାହିଁ ତୋ ପ୍ରତି ଅନୁରାଗ,	ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦେ କଲ ପରିତ୍ୟାଗ ।

ନୂତନ କିଛି ଉପକାର,
 ଅସିଦ୍ଧ ଦେବ ବୀର୍ତ୍ତମାନ,
 ତୋତେ ମୁଁ ଭଲରୂପେ ଜାଣେ
 ତୁମ୍ଭକୁ ମଣି ମୁଁ ଦେବା
 ଜାଣିଲ ଭଲରୂପେ ପରା,
 ତୁମ୍ଭକୁ ଭଜୁ ବା ନ ଭଜୁ,
 କରିବ ମାନବେ ବନ୍ଧନ,
 ପଡ଼ିଣ ତୁମ୍ଭର ବନ୍ଧନେ
 ରଖିଛୁ ମାନବଙ୍କୁ ଟାଣି
 ଦେଉଛୁ ସୁଖର ଆଶ୍ୱାସ,
 ତୁମ୍ଭେ ତ ବିଶ୍ୱାସଦାୟକ,
 ମରବେ ମୁଁ ପଛେ କଷ୍ଟ ପାଇ,
 କପଟ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରତାରଣା
 ଜୀବନଯାନ କଷ୍ଟ ବିତ
 ତୁମ୍ଭ କୌଶଳ ଅଛି ଜଣା,
 ଦେଇ ସକଳ ଜଳାଞ୍ଜଳ
 ମୋଠାରେ ତୁମ୍ଭର କୌଶଳ
 ଦେଖାଉଛ ତ ସୁଖ ଛନ୍ଦା,
 ତୁମ୍ଭଠୁଁ ହେଲେ ମୁଁ ବମୁଣ,
 ଇଚ୍ଛାରେ ଦେଉଛୁ ମେଲଣି,
 ନ ଆସ ପାଶେ ପୁନଃବାର,
 ଅବା ନୂତନ ସମାଗର,
 ଯାହା ମୁଁ କରିବ ସମ୍ମାନ ।
 ମେଲଣି ଦେଲି ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣେ ।
 ଚରଣାବନ ଥିଲ ସେବ ।
 ପିଣାଚୀ ଦେବା ରୂପାନ୍ତର ।
 କୌଶଳେ ବାନ୍ଧ ମାୟାରୁଦ୍ଧ,
 ଜଗତେ କରୁଛୁ ଭ୍ରମଣ ।
 ଭ୍ରମନ୍ତି ଲୋକେ ଅଚେତନେ ।
 ଜଗତେ ତୁମ୍ଭେ ଠାକୁରଣି !
 ମାତ୍ର ମୁଁ ନ କରେ ବିଶ୍ୱାସ ।
 ଜଗତେ ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟିନୀ ।
 କିପାଇ ରଖିଛୁ ଭୁଲାଇ ?
 ଯମକୁ ବଳ ସେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ।
 ବୁଝିଛୁ ଦେବ ତୁମ୍ଭ ଶକ୍ତି ।
 ନ କର ଆଉ ପ୍ରତାରଣା ।
 ରହିଛୁ ପରକାଳ କଳ ।
 ଜଣିବ ଅନର୍ଥ କେବଳ ।
 ନାହିଁ ମୋ ତହିଁ ପ୍ରତି ମାୟା ।
 ଲଭିବ ପ୍ରୀତି ଶାନ୍ତି ସୁଖ ।
 ଅନ୍ୟତ୍ର ଯାଅ ଠାକୁରଣି !
 ଯାଉଛୁ ଦେବ ! ନମସ୍କାର !

ମୃତ ଶିଶୁ ପୁତ୍ର ମନୋମୋହନୀ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ଅସିଥିଲୁ ଦେବଦୂତ ସ୍ବର୍ଗରୁ ଓଜ୍ଜ୍ୱଳ,
 ପଳାଇଲୁ ଛଡ଼ି ପୃଥିବୀର ଗଳ୍ପ ପାଇ ।
 ଅନ୍ଧାର ମଣିକ ଆରେ ନୟନର ଜ୍ୟୋତି !
 ଜନନୀର ସାର ଧନ ହୃଦୟ ସମ୍ପତ୍ତି !
 କେତେ ଅଶା କରୁଥିଲୁ ଆରେ ବାପଧନ,
 ହୁଅନ୍ତୁ ସ୍ତବର କାଳେ ଶେଷାବଳୟନ ।
 ଫୁଟୁଥିଲୁ ହୃଦୟରେ ସ୍ବର୍ଗୀୟ ସୁମନ,
 ଅକାଳରେ କାଳକାଟ କରୁଛି ଦଂଶନ ।
 ଅନ୍ଧର ଲଭିବୁ ମୋର ଜୀବନ ସଙ୍ଗାଳି,
 ଜୀବନଟା ପାରୁ ଯିବ ତୋହୁ ନାମ ଭାଳି ।
 ଚରଣ ବରଷ କାଳ ଅଛି ବହି ଯାଇ,
 ନିରନ୍ତରେ କାନ୍ଦୁଥିବି ତୋହୁ ନାମ ଗାଈଁ ।
 ଅଶା ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତି ଯାହା ସ୍ବପ୍ନର ବନ୍ଧନ,
 ଘେନି ଯାଇଛି ତ ସବୁ ରେ ମନୋମୋହନ !
 ଯାଇଥିଲେ ବାପ ଆରେ ତେଜ ମୁଁ ଜୀବନ,
 କରନ୍ତୁ ପବନୀଭାବେ ମୋ ନାମେ ତର୍ପଣ ।
 ଶୂନ୍ୟ ବାପଧନ ମୋ ହୃଦୟ-ଇନ୍ଦ୍ର,
 ଶୁଣି ତ ଯାଇଛି ମୋ ଦେହର ରକ୍ତ କନ୍ଦୁ ।
 ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ଥିଲୁ ମୋର ପିଣ୍ଡ ଅଧିକାରୀ,
 ଅଶା ଥିଲୁ ତୋ ହସ୍ତରୁ ତର୍ପଣର ବାରି ।

ନାହାନ୍ତି ତୋ ସତ ସାଧୀ ମାତା ଧରତଳେ,
 ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଛି କି ରେ ସ୍ବର୍ଗେ ତାଙ୍କ କୋଳେ ?
 ବିକଳରେ ତୋହୁପାଇଁ ରେ ମନୋମୋହନ,
 ଶରଣାର ହୋଇ ଯାଇଥିଲୁ ତାଙ୍କ ମନ ।
 କଷ୍ଟ ପାଇ ଦେବେ ଧ୍ୟାୟି ପାଇଥିଲେ କୋଳେ,
 ଭୟାଇ ତାହଙ୍କୁ ଗୁଲିଗଲୁ ନେତ୍ରଜଳେ ।
 ତପସ୍ୟା ତ କର ନାହିଁ ପାଇବାକୁ ତୋତେ,
 ପୁନର୍ବାର ଚେଟିବି କି ନିତ୍ୟଧାମେ ସତେ ?
 କେତେ ପ୍ରେମେ ଡାକୁଥିଲି ରେ ମନୋମୋହନ !
 ଥିଲୁ ରେ ଲୁବଣ୍ୟବିଧୁ ଦୁଦୟରଞ୍ଜନ !
 ବାପ ଧନ ତୁହି ଯେବେ ଥାନ୍ତୁ ମୋର ପାଶେ,
 ସୁବର ବସ୍ତ୍ରସେ ମୁଁ କି ମରନ୍ତି ହତାଶେ !
 ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ଶୀତହସ୍ତ ଶରୀର ଦୁର୍ବଳ,
 କାହାକୁ କରିବି ବାପ ଜୀବନଧ୍ୟମଳ ?
 ଅନାୟତ୍ତେ ପଡ଼ିଥିଲେ ମୁଁ ରୋଗଶଯ୍ୟାରେ,
 ସାନ୍ତୁକ୍ତୀ ଦିଅନ୍ତୁ ବାପ ବସି ମୋହୁଠାରେ !
 ବୁଲୁଲେ ମୋହୁ ଦେହେ ହସ୍ତ ବାରବାର,
 ଶରୀରରେ ହୋଇଥାନ୍ତା ଅମିଷ୍ଟ ସଞ୍ଚାର ।
 ଆତ୍ମାରୁପେ ଜାତ ହୋଇଥିଲୁ ରେ ନନ୍ଦନ !
 ଗୁଲି ଯାଇଛି ତ କର ଆତ୍ମାକୁ ହେବନ !
 ଏକ ମାତ୍ର ପୁତ୍ର ଦିନା ସହାୟ ସମ୍ପତ୍ତି,
 ନ ବୁଝେ ଏ ସବୁ କଥା ଯେ ପୁତ୍ର ଦୁର୍ମତ !
 ମୋ ପାଶରେ ବସିଥିଲେ ରେ ମନୋମୋହନ !
 କେହି କି ପାରନ୍ତା କର ମୋତେ ଆରୁମଣ ?

ବେଗେ କଷ୍ଟେ ମୁହଁ କରୁଥିଲେ ହାହାକାର,
 ପାରନ୍ତା କି କେହି କରି ମୋତେ ଡରସ୍ବାର ?
 ସ୍ବର ଶବ୍ଦର ଭୁଞ୍ଜେ ବିଷମ ଯନ୍ତ୍ରଣା,
 ପର କି ପାରିବ ରୁହି ପରର ବେଦନା ?
 ନିଦାନେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଶ୍ରେକେ ସମୟକୁ କଳି
 ଦିଅନ୍ତି ନିଷ୍ଠୁର ଭାବେ ପଦେ ହୁଏ ଦଳି ।
 କି ତପସ୍ୟା କରିଅଛି, କେଉଁ ପୁଣ୍ୟପଳେ
 ଚରଦନ ବାପ ତୁହି ରହିଥିବୁ କୋଳେ ?
 ଛୁଡ଼ି ଯାଇଛି ତ ମୋର ହୃଦୟର ଗ୍ରନ୍ଥି,
 ଅସନ୍ନ ଦେଉଁ କଷ୍ଟ ମୋତେ ପରପତ୍ନୀ ।
 ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ନିର୍ଜନରେ,
 ସେବା କରୁଥାନ୍ତୁ ବସି ମୋ ଶଯ୍ୟାପାଶରେ ।
 ଯାଇଛି ସବୁ ମୋର ଜୀବନସମ୍ବଳ,
 ଝୁରୁଥିବ ଝୁରୁଥିବ ନୟନରୁ ଜଳ !
 ଅସିଥିଲୁ ପୁଅ ମୋର ଅତିଥି ବେଶରେ,
 ଯାଇଛୁ ତ ଶୁଲ ଜଗନ୍ନାଥ ଆହ୍ୱାନରେ ।
 ବିଧାତାଙ୍କ ଗନ୍ତାଘରେ କିବା ରହି ନାହିଁ,
 ମୋ କ୍ଷୁଦ୍ର ରହଣି ନେଲେ ଛଡ଼ାଇ କିପାଇଁ ?
 ଗୋଟିଏ ନକ୍ଷତ୍ର ଉଣା ଥିଲା କି ଆକାଶେ,
 ମୋ ଜୀବନତାରା ଘେନି ଗଲେ ସେ ସକାଶେ ?
 ଅବା କେଉଁ ଦେଶେ ଥିଲା ଅଭାବ ସୁମନ,
 ଘେନିଗଲେ ସେ ସ୍ଥାନକୁ ମୋ ମନୋମୋହନ !
 ଯାଅ ବାପା, ରହ ଯାଇ ସୁଖେ ମାତା ପାଶେ,
 ପଡ଼ିଥାଏ ପଛେ ମୁହଁ ପୃଥିବୀରେ ନିରାଶେ !

ଏବେ ମୁଁ ଦେଖୁଛି ବସ୍ତୁ ସବୁ ଅଳଙ୍କାର,
ଯିବା ମୋ ଜୀବନ ଚାଲି କର ହାହାକାର !
ଶୂନ୍ୟମୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋହର ହୃଦୟ !
ଶୂନ୍ୟମୟ ! ଶୂନ୍ୟମୟ ! ସବୁ ଶୂନ୍ୟମୟ !

ନିଦାସ ସନ୍ଧ୍ୟା କାଠିଯୋଡ଼ିକୂଳ—ପଥରବନ୍ଧ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ନିଉଛୁ ଅଲୋକରାଶି ଦିବାକର ଅସ୍ତ,
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନ କରି ଦିବସ ସମସ୍ତ,
ନିର୍ଜନରେ ବସି ବସି ମନର ଆକୁଳେ,
ଯନ୍ତ୍ରରେ ଚାଲିତ ପର ଗଲି ନଦୀକୂଳେ !
ପଶ୍ଚିମ ଆକାଶ ଦିଶେ ଲେଉଟିତ ବରଣ,
ବିଶ୍ରାମ ନିମନ୍ତେ ଧାଇଁଛନ୍ତି ପକ୍ଷିଗଣ,
ଯେ ଭାବ ଉଦୟ ଦେଖି ପଶ୍ଚିମ ଆକାଶ,
ମନର ସେ କଥା କରି ନ ପାରେ ପ୍ରକାଶ ।
ଏତିକି ଜାଣିଲି ଏହା ହିଁ ବରଦିନ,
ନ ରହିବ କିଛି ଦିନ ଅନ୍ତେ ମୋର ଚିନ୍ତା,
ସଙ୍ଗେ ସାଥୀ ଥିଲେ ମୋର ଯେଉଁ ବନ୍ଧୁଗଣେ,
ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ କେହି ନାହାନ୍ତି ତ ଜଣେ !
କେଶରୀ ଅକ୍ଷୟ କାହିଁ ଏ ପ୍ରସ୍ତରବନ୍ଧ,
କଟକ ସହିତ ଅଛି କେମନ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧ ।

ଉତ୍କଳର ଭଜଧାମୀ କଟକ ନଗରୀ,
 ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତର ବନ୍ଧ ଅଛି ରକ୍ଷା କରି ।
 ଅସଂଖ୍ୟ କଟକବାସୀ ମନର ଉତ୍ତାପେ
 ଆସୁଛନ୍ତି ବନ୍ଧେ ବାୟୁସ୍ଫୁର୍ତ୍ତ ସକାଶେ ।
 ଶିଥିଳ ସମୁଦ୍ର ଧଳା ହୁଏ ଅଧିକାଂଶ,
 ଦରଦେ ଅସିବେ କାହିଁ ମନରେ ଉତ୍ତାପ ?
 ସଗ୍ରହ କରଇ ଯେବା ବନ୍ଧୁ କୁଣ୍ଠେ ଅଛି,
 ଅସିବେ କି କରବାକୁ ପବନ ଭୟଶଃ !
 କେତେ ଲୋକ ଭ୍ରମୁଛନ୍ତି ହୋଇ ଦଳ ଦଳ,
 ଭ୍ରମୁଛୁ ମଉନେ କେହି ଏକାକୀ କେବଳ ।
 ନିପାକ୍ତେ ପ୍ରବାହିତ ସଜଳ ପବନ,
 ସେ ପବନ ଲେରେ ଧାଇଁଛନ୍ତି ଲୋକଗଣ ।
 ବନ୍ଧର ଉପରେ ବସି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ
 ଗାଆନ୍ତି ଉତ୍ତାପେ ବ୍ରହ୍ମସଙ୍ଗୀତ ଯେ ଶୁଣେ ।
 ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଇ ଚାଲି ମୁହିଁ ଶୂନ୍ୟମନେ
 ସେ ବନ୍ଧର ଏକ ସ୍ଥାନେ ବସିଲି ନିଜନ୍ତେ ।
 ପାଶ ଦେଇ ଗଲେ ଚାଲି ଲୋକ ଅଗଣିତ,
 ବନ୍ଧୁତ ଅଜଣା, କେତେ ଅବା ପରିଚିତ ।
 କେତେ ହସି ହସ ମୋହ ସଙ୍ଗେ କହି କଥା,
 କେତେ ଗଲେ ଚାଲି ତୁନି ହୋଇ ଯୋଡ଼ି ମଥା ।
 ବନ୍ଧୁତ ଜ୍ଞାନରୁ ଦେଖୁଛି ତ ଏ ରୂପରେ,
 କେତେ ତ ଗଲେଣି ଚାଲି ଅନନ୍ତମାର୍ଗରେ ।
 ଦେଖ ଆକାଶରେ ଦିଶେ ତାରକା ଆଲୋକ,
 ନୀଳଜଳେ ପ୍ରଭବମ୍ବ ଦିଶେ ଝଙ୍କ ଝଙ୍କ ।

ଅନନ୍ତମିଳନ ।

ଅଷାଢ଼ଶୁକ୍ଳ ବାଣୀ ।

ଶରୀର ଅନନ୍ତ, ଅନନ୍ତ ରାଜ୍ୟ,
 ଗଗନ ଅନନ୍ତ, ଅନନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ,
 ମାର୍ଗଣ ଅନନ୍ତ, ଅନନ୍ତ ପ୍ରାଣୀ,
 ହସାର ସାନ୍ତ, ଏ କଥା ନ ଜାଣି,

ତୁମ୍ଭେ ଅନୁକ୍ଷିଣ

ମୋହନଦ୍ୱାରେ ଅଛୁ ଅଚେତନ ।

ଅସିଦ୍ଧ ଅନନ୍ତ, ଯିବ ଅନନ୍ତେ,
 ଗୁଲିବାକୁ ହେବ ଅନନ୍ତ ପଥେ,
 ମୃତ୍ୟୁର ମିଳନ ଯାହା ସଙ୍ଗରେ,
 ବନ୍ଧୁବୋଲି ତାକୁ ଧର ଛୋଲରେ,

ନ ଥାଏ ଚେତନା,

ବିଛେଦେ ଦିନେ ଭୁଞ୍ଜିବ ଯାତନା ।

ମଃତର୍ଗ ଯା ସଙ୍ଗେ ଯଶିକ ମିଳନ,
 ବିଦିଷ୍ଟ କି ହେ ତୁମ୍ଭେ ତାହା ମନ ?
 ଜାଣିବ ସେ ତ ସବଦା ସକାଶେ
 ନ ରହୁବି କେତେ ତୁମ୍ଭର ପାଶେ,

• ଅଗ ଅଜକାରେ	ବଢ଼ାଉଛି ହାତ,
ମାବଙ୍କ ନ ପାଏ	କିଛି ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ।
ପରେ ଯା ରହୁଲ	ପଡ଼ିଲ ପଛରେ,
ଚନ୍ଦ୍ର ଅନ୍ଧାର	ଦୋହାଏ ହିମରେ ।
ଆଗ ପଛ କରି	ବନ୍ଧୁତ ମାନବ
ଧାଉଁଛନ୍ତି ସଙ୍ଗେ	କରେ ଅନୁରବ ।
ଏହିପରି ଧାଇଁ	ଧାଇଁ ହିମରେ
ମିଶିଯିବ ପଡ଼ି	ଅନନ୍ତ ସାଗରେ ।

ପଶା ଖେଳ ।

କେଦାର ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ବାଣୀ ।

ଅଶା ଉଜ୍ଜାସରେ	ଖେଳିଲ ପଶା,
କଣି ଯିବ ବାଜ	କରି ରରସା ।
ସାର ବାଛି ନେଲି	ହଲଦି କାଳି,
ପାଟି କରି ଦେଲି	କାଠିକୁ ତାଳି ।
ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ପକ୍ଷୁ	ଖୋଲ ସତର,
ମାନ୍ଦ ପଡ଼ିଗଲା,	ଦାନ ଅଠର ।

କି କରିବି, ସେହି	ଦାନକୁ ଚାହିଁ
ଯୁଗ ଥିଲା ନେଲି	ସାରକୁ ବାହି ।
ବନ୍ଧାଥିଲା ପାର	ଯୋଡ଼ାଏ ଯୋଡ଼ି,
ଦାନ ଗଲା ପୁଅ	ବାଆର ପଡ଼ି ।
ବାହିନେଲି ପାର	ମନ ଅନନ୍ଦେ,
ନ ମାରିବ କେହି	ଥିଲି ସୁଖିନେ ।
ଯୋଡ଼ି ପାରେ ଥାଏ	ବହୁତ ବଳ;
ବିପକ୍ଷ ନ ମାରେ	କରି ଶ୍ରୋତାଳ ।
ଭିତ୍ତି ଘର ପାର	ଅଇଲା ବୁଲି,
ଯାଉଛି ଘରକୁ	ପାଟେ ବୋଲି ।
ଭାବିଥିଲି ଦାନ	ବାଆର ପୁଅ,
ମାତ୍ରକ ପଡ଼ିଲା	ଛୁ ଭିତ ନଅ ।
ଗୋଟିକୁ ଯେ ଗଲୁ	ଘରକୁ ନେଇ,
ବିପକ୍ଷ ଆରଟା	ନେଲା ବାଡ଼େଇ ।
ଅଉ ପରେ କରି	ଭିତରେ ପାଟି
କଟେବାର ବୋଲି	ଡାକିଲି କାଠି ।
ମାତ୍ର କାଠି ମୋର	କଥା ନ ମାନି
ପଡ଼ିଗଲା ଦାନ	କେବଳ ଭିତ !
ତେଜକି ଦାନରେ	ବାହିଲି ପାର,
ପୁଣି ଭାବିଦେଲି	କଟେ ବାଆର ।
କାଠି ତ କାହାରି	କଥା ନ ଶୁଣେ,
ପଡ଼େ ବଡ଼ ଦାନ	କପାଳ ଶୁଣେ ।
ସମସ୍ତେ ତ ଭଲେ	କରନ୍ତି ପାଟି,
ସବୁବି ବୋଲି କ	ମାନଇ କାଠି ?

ଅର ଜଣ ଦେଖେ	ନ ଜାଣେ ଖେଳ,
ସତର ଅଠର	ଦେଉଛି ତାଳ ।
ଖେଳ ଖେଳ ମୁଁ ତ	ଖେଳୁଅ ଟାଣ,
ଅଜ ରେ କପାଳ	ନ ପଡ଼େ ଦାନ ?
କାଠିଟା ଯାଉଛି	ଦୁରକୁ ଢେ,
ପାଞ୍ଚ ଭଜ ଅଠ	ଯାଉଛି ପଡ଼ି ।
ଛକଛକ କର	ଧରୁଛି କାଠି;
ମାତ୍ରକ ନ ଗଢ଼ି	ପଡ଼େ ଓଲଟି ।
ଏଥରେ କପର	ଯୁଗ ବାଜିବ ?
ଜାଣିଲ ଏଥର	ନିଷ୍ଠେ ହାରିବ ।
ଅଜ ଅଡ଼ଟାଏ	ନ ପରେ କାଟି,
ଏଣିକି ବୋଲ ପେ	ନ ମାନେ କାଠି ।
ସମସ୍ତେ ସଂସାରେ.	ଖେଳନ୍ତି ପଣ,
କଣିକାକୁ କର	ମନେ ଭରସା;
କେହି ବା ଜଣାଇ	କେହି ବା ହାରେ,
ଲଗିଛି ଏ ଭଲ	ଖେଳ ସଂସାରେ ।
ଖେଳ ଖେଳ କେହି	ପାଇଛି ଜ୍ଞାନ,
ସତର ଅଠର	ପଡ଼ଇ ଦାନ ।
ସାର ବାହୁବାର	ଜାଣେ କୌଶଳ,
ଜଣା ପଟ ତାର	ଜାଣ କେବଳ ।
କେତେ ଜଣ ଛନ୍ତି	ଏପରି ଲୋକ,
କଣ୍ଠସବେ ବସି	ଗବନଯାକ !
ଅଛନ୍ତି ତ ଥୋକେ	ଖେଳରେ ଟାଣ,
କପାଳ ଦୋଷରେ	ନ ପଡ଼େ ଦାନ ।

ଜଗିଜାଗି ସାର	ନିଅନ୍ତି ଟାଣି,
ଦୁଇ ଏକ ବାଜି	ପାରନ୍ତି ଜଣି ।
ଜାକିଲେ ପଡ଼ୁଛି	କାହାର ଦାନ,
ମାତ୍ର ନାହିଁ ତାର	ଖେଳରେ ଜ୍ଞାନ ।
କପର ବାହାଲେ	ପାବେ ସାର,
ଏପ୍ରକାର ଜ୍ଞାନ	ନାହିଁ ତାହାର ।
ବିପକ୍ଷ ଖେଳୁଥା	ସୁଯୋଗ ପାଇ
ବାଟରେ ତା ସାର	ଦିଏ ବାଡ଼େଇ ।
ଥୋକେ ତ ନ ଧରି	ଜାଣନ୍ତି କାଠି,
ସତର ଅଠର	କରନ୍ତି ପାଟି ।
ସାର ବାହାବାରେ	ମୂର୍ଖ ନପଟ,
ସବଦା ତାହାଙ୍କ	ହାରିବା ପଟ ।
ବାହୁ ଜାଣେ ସାର,	ପଡ଼ଇ ଦାନ,
କଣା ପଟ ତାର	ସେ ଭାଗ୍ୟବାନ ।
କେବେ କେବେ ମଧ୍ୟ	କପାଳଦୋଷେ
ବିପକ୍ଷ ହାତରେ	ସେ ହାରି ବସେ ।
ପାଚିଲା ସାରକୁ	ଅଣେ ଉଠାଇଁ
ବିପକ୍ଷ ସାରକୁ	ମାରିବା ପାଇଁ ।
ସଞ୍ଚୁଥିବା ଧନ	ଉଠାଇଲେ ଦେଇ
ବିପକ୍ଷ ମାମଲା	ହେବାକୁ ଜୟୀ ।
ଏପରି ଅଛନ୍ତି	ଥୋକାଏ ଲେକେ,
ହାର କଣା ଦୁଇ	ତାହାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ।
ଦେଖୁଛି ସଂସାର	ଲୋକ ସମସ୍ତ
ପଶାଓଖଲପାଇଁ	ନିୟତ ବ୍ୟସ୍ତ ।

ନୂ ଖେଳ କେ ହୋଇ	ପାରିବ ଧୟ ?
କଣ୍ଠ ହାରୁ ପଛେ	ଖେଳେ ନିଶ୍ଚୟ ।
ଜୀବନଟାଯାକ	ଖେଳିଲ ପଣା,
କଣିବ ଦେବା	ଥିଲା ଭରସା,
ହାରି କଣି ଗଲା	ସମସ୍ତ ଦିନ,
ହାରିବା କଣିବା	ଦୈବ ଅଧୀନ ।
ଖେଳିବାକୁ ଆଉ	ସାମର୍ଥ୍ୟ ନାହିଁ,
ଯାଉଛି ଘରକୁ	ଶୋଇବାପାଇଁ ।

ବୁଢ଼ା ପଲାଶ ।

ରାଗ—ଚକ୍ରବେଳ ।

ପଲାଶ ଗଛଟା	ଅଛି ତୋଟାରେ,
ବୁଢ଼ା ବୋଲି ତାକୁ	କେବା ପଚାରେ ?
କେତେ କାଳୁ ଅଛି	ଗଛଟା ଛୁଆ,
ଭଲ ଲାଗି ତାର	ମୂଳଟା ସଜା,
ଶୁଖିଯାଇଛି ତ	ଜାଳ ପତର,
ଶୁଖିଲା କାଠଟା	ଛୁଡ଼ା ମାତର ।
ହୃଦୟନ ଆସେ	ତୋଟାକୁ ମାଲ,
ତାଳେ ହେଲେ	ଜଳ ନ ଦିଏ ଡାଳି;

ଗଛଟାକୁ ଦେଖି	ନୀରସ ପତ୍ରୀ,
ତୁଛଟାରେ ହୃଦ	ବହୁତ ଖାଣ;
ବୋଲେ ବୁଢ଼ା ବୃଷ	ନ ମଲ୍ଲ କଅଁ,
ଶୁଖିଲା କାଠରେ	ରହନ୍ତା ନଅଁ ।
କେତେ ବଜ୍ରାଘାତ	ତୋଫାନ ସହି,
ନ ମରି ଅଛୁ ତ	ତୋଟାରେ ରହୁ ।
ଏହିପରି ଗଲୁ	ବହୁତ କାଳ,
ଏଣିକି ଫିଟିଲୁ	ଗଛ କପାଳ ।
କାହୁଁ ଅସି ଏକ	ମାଲୁଣୀ ହିଅ
ଦେଖିଲୁ ଗଛର	ଶୁଖିଛି ଶିଅ ।
ବଡ଼ ଦୟାବଦ୍ଧ	ମାଳ ହିଅଟା,
ଝାଡ଼ିଝୁଡ଼ି ଦେଲୁ	ଗଛର ଘଟା;
କେତେ ଥର ଅସି	ନିଜ ହାତରେ
ବୁଲାଇ ଦିଅଇ	ଗଛ ଦେହରେ;
ଅପଣା ହାତରେ	କୁମ୍ଭରେ ପାଣି
ବୁଢ଼ା ଗଛ ମୂଳେ	ତାଳିଲୁ ଆଣି ।
ସେବା ପାଇ ସେହି	ମାଳ ହିଅରୁ •
ଗଜାଇଲୁ ପୁଣି	ତାଳ ପତର ।
ତାଳ ଦେଲୁ ପୁଲୁ	ବୁଢ଼ା ପଳାଶ,
ମାବକ ତାହାର	ନାହିଁ ସୁବାସ ।
କେହି ଯେବେ ଫୁଲ	ନିଏ ଛୁଣାଇ—
ଫୋପାଡ଼ି ଦିଏ ସେ	ଗନ୍ଧ ନ ପାଇ ।

ଅବସାଦ ।

ରାଗ—ବଙ୍ଗଳାଶ୍ରୀ ।

ନ ଲେଡ଼େଁ ତାହାକୁ ପୁଣି ଦେଖିବାକୁ
 ସେ କି ଥିବ ଚରଦିନ ?
 ଦେଖୁଛି ନିତାନ୍ତ ସକଳ ପଦାର୍ଥ
 ହେଉଛନ୍ତି ଛନ୍ନ ଭିନ୍ନ ।
 ଜନ୍ମିଲେ ମରଣ ବଧୂର ବ୍ୟାଧାନ
 କାହାକୁ ନ ଅଛି ଜଣା ?
 ଯାଇଛି ଯା ଛାଡ଼ି ନ ଅସେ ବାହୁଡ଼ି,
 ବୃଥା କିପାଇଁ ଶୋଚନା ?
 କେଉଁ ଆକର୍ଷଣ ନ ମାନ ବାରଣ
 ମନେ ପଡ଼େ ନରନ୍ତରେ ?
 ଚୁମ୍ବକ ଶଳାକା ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ
 ଆସି ପ୍ରକୃତ ବଶରେ ।
 ଦେଲେ ମୁଁ ଜୀବନ ଆଉ ସେହି ଧନ
 କେବେ ବାହୁଡ଼ିବ ନାହିଁ,
 ଏହା ଜାଣି ଶୁଣି ଅଜ୍ଞାନରେ ପୁଣି
 ଶୋକ କରବ କିପାଇଁ ?
 ମୋହଠାରୁ ସେ ତ ଅନନ୍ତ ଅନନ୍ତ
 ଦୂରେ ଅଛି ବ୍ୟବଧାନ ?
 ସେ କି ଜାଣୁଅଛି ନ ପାରି ମୁରୁଛି
 ବସି କରୁଅଛି ଧ୍ୟାନ ।

ମୃତ୍ୟୁଶଯ୍ୟାରେ ।

ॐ

ସମାପତ ଶ୍ରମକ୍ଳାନ୍ତି ଅଜି ମୂଲଭିଲ ଶାନ୍ତି
 ଜୀବନରେ ଭୁଲ ଭ୍ରାନ୍ତି ହେଲା ଅବଶେଷ —
 ବ୍ୟାକୁଳତା ଦିବାନନ୍ଦି ଶୁଶାନ ଚିତାରେ ମିଶି
 ଯିବ ସୁଖଦୁଃଖରାଗି ନ ରହିବ ଲେଖ ।

ପ୍ରେମ ଆଳାପନ କଥା ଜୀବନର ସର୍ବବ୍ୟଥା
 ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତି ମଧୁରତା ସର୍ବ ହେବ ଦୂର,
 ବିଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଅଲୋକ ସୁଖ ବା ଦୁଃଖଦାୟକ
 ଗଲା ଯାଉ ଏବେ ସୁଖ ଲଭିବ ପ୍ରଭୁର ।

ଏ କି ବନ୍ଧୁଙ୍କ ବେଢ଼ାର ଦେଇ ପୁଷ୍ପ ଉପହାର
 ସଜାଇ ପ୍ରତିମାକାର ଅଣିଛନ୍ତି ମୋତେ,
 ମୋହ ପକ୍ଷେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପଙ୍କ ତମନ ସମାନ
 ସମ୍ମାନ ଅପମାନ ନ କଲେ ପରତେ ।

ବୋଲ ହରି ହରି ବାଣୀ ଘେନୁଛି ଏବେ ମେଲଣି
 ଜନ୍ମଭୂମି ଠାକୁରାଣୀ ! କରୁଁ ନମସ୍କାର,
 କାଟିଛି ଜୀବନକାଳ କର ବନ୍ଧୁତ ଜଞ୍ଜାଳ
 ନଅ ଦେହ ଚିତାନଳ ରସ ଉପହାର ।

ମୁଁ ବୈରାଗୀ ।

ଭଗବତ ଚୂଡ଼ା ।

ହୋଇଛି ଜୀବନ ଅତୀତ, ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଏବେ ଉପସ୍ଥିତ ।
 ସ୍ୱପ୍ନର ସୁଖଦୁଃଖ ସବୁ କଲି ଜୀବନେ ଅନୁଭବ ।
 କୁଟୁମ୍ବ ଶ୍ରୀକଟକଣ ଯେନେ କାଟିଲି କାଳନାନାରକେ ।
 ଯେ ମୋର ଥିଲା ବେଦ ଶ୍ରୀୟା, ଯାଇଛି ତାଟି ବେଇ ମାୟା ।
 ଜଗତ ସମ୍ମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ଏବେ ସେ ସବୁ ମଣେ ବିଷ୍ଣୁ ।
 ମୋହତ ନ ହେବ ମୁଁ ଧନେ, ଇଚ୍ଛା ମୋ ନାହିଁ ଉପାର୍ଜନେ ।
 ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟ ମୋର ଓପୁଜନ, ବେଇ ତ ଛନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ।
 ମସ୍ତକ କେଶ ହେଉ ଅଠା, ହେବ ତ ହେଉ ପଛେ ଜଟା ।
 କୁବିମ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପ୍ରକାର ବହୁବି ନାହିଁ ଜଟାରୁ ।
 ଅଉ ପାଉଁଶ ଅବା ଧୂଳି ଦେହରେ ହେବି ନାହିଁ ବୋଲି
 ହେବାର ବିଭୂତ ଭୂଷଣ, କିନ୍ତୁ ତ ନ ଦେଖେ କାରଣ ।
 ତେବେ ମୋ ଦେହରସାପାଇଁ, ବିଶେଷ ଯତ୍ନ କିନ୍ତୁ ନାହିଁ ।
 ମିଳିବ ଖାଦ୍ୟ ଯେ ପ୍ରକାର, ଅନନ୍ଦେ କରିବି ଅହାର ।
 ଏ ଦେହ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମନ୍ଦିର, ଏ କଥା କରିଅଛି ସ୍ଥିର ।
 ଇଚ୍ଛାରେ ନ କରିବି ନଷ୍ଟ, ଘଟୁ ପଛକେ ଯେତେ କଷ୍ଟ ।
 ଲେଉଟି ନାହିଁ ମୋ ଜୀବନ, ଅଧବା ଅକାଳ ମରଣ ।
 ବହୁବି ଚିତ୍ର ମଧ୍ୟେ ଶାନ୍ତି, ନ ହେବି କେବେ ଆତ୍ମପାତ ।
 କେ ମୋର ପୁତ୍ର କେ ବା ମିତ୍ର, ସ୍ୱପ୍ନର ଅତୀତ ବିଚିତ୍ର ।
 ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବ ପ୍ରଭୁ ମୋର, କେବଳ ମୁଁ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ।
 କିପାଇଁ ମିଶି ବନବାସେ ? ପ୍ରଭୁ ତ ଛନ୍ଦ୍ର ମୋହ ପାଶେ ।

ସନ୍ତତ ନିଧି ମୁଁ ନିର୍ଜନେ ଶୁଣିବି ପ୍ରଭୁ ନାମ ମନେ ।
 କହିଲକ କେନ୍ଦୁ ଅତ୍ୟାଚାର, କରିବି ମୁଁ ପାପୁ ବେଭାର ।
 ମୋ ପକ୍ଷେ ସମସ୍ତ ପବନ, ନାହାନ୍ତି ମୋର ଶତ୍ରୁମିତ୍ର ।
 ଭୁଲିଲି ମୋର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ, ସେବା କରିବି ଦେଇ ଟାଣ ।
 ବୋଲନ୍ତୁ ଯେଉଁ କଥା ଯେବା, କରିବି ଜନ୍ମଭୂମି ସେବା ।
 କରିବି ଦେଶ ପାଇଁ ଯତ୍ନ, କଦାଚ ନ ହେବି କୃତବ୍ଧ ।
 ହରି ମୋ ଧନ ହରି ଧ୍ୟାନ, ଜ୍ଞାତ କୁଟୁମ୍ବ ହରି ଧନ ।
 ବୋଲୁ ଦେ ଭାଇ ସବୁ ଜନ — ବୈରାଗୀ ଫକୀରମୋହନ ।

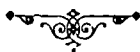
କରର ପଞ୍ଜିଥି ।

ରାଗ—ପାହାଡ଼ିଆ କେଦାର ।

ଦେଶ ହେ କବି ! ସ୍ଵଭାବ ଛବି, ମାଲ ଗଚନ, କମଳବନ,
 ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରମା, ପୁଷ୍ପସୁଷମା, ମଧୁପଂକ୍ତି ହେ ।
 କୁମୁଦସର, ଯୁଗ୍ମ ଚକୋର, ରାଜତ୍ଵ ସହ, ଯୁକ୍ତ ବସ୍ତ୍ରସ୍ତ୍ର,
 ବିଚ୍ଛେଦ ସଜ୍ଜ, ମନ୍ଦିତା ଫଳ, ତାରକା ଦୁଃଖ ହେ ।
 ଜଗତର ମଣ୍ଡଳ ରୂପଲବଣ୍ୟ ହେ,
 ଘୋର ଅରଣ୍ୟ, ତପସ୍ୟାଶ୍ରମ, ବନ ହେ,
 ଯୁବା ଯୁବତୀ, ପକ୍ଷିପଞ୍ଜରୀ, ପ୍ରଭାତ ସନ୍ଧ୍ୟା, ରଜନୀକା,
 ନବ ପୌରୀ, ପ୍ରେମମିଳନ, ସିଦ୍ଧିସୁରଣ ହେ ।

,
 ଜ୍ଞାନାଭିମାନ, ପ୍ରଣୟ ଗାନ, ସଖୀ ବିରହ, କଷ୍ଟ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ,
 ନୟନଜଳ, ହୃଦ୍ୟ ବିକଳ, ପ୍ରେମାନ୍ତରାର ହେ,
 କୋକିଳଧ୍ୱନି, ଚନ୍ଦ୍ରବଦନା, ମଳୟ ବାୟୁ, ସଙ୍ଗୀତ ଅଭି,
 ହୃଦ୍ୟ ଯାତନା, ପ୍ରେମ ବେଦନା, ସୁଖ ସଂସାର ହେ ।
 ନିଶି ନୟା ସ୍ୱପନ ସଖୀ ସବାଦ ହେ,
 ଯୁବଯୁବତୀ ଉକ୍ତି, ଶ୍ରୀହରି ଚକ୍ତି ହେ,
 କୁଞ୍ଜ କୁଟୀର, ଧ୍ୱନି ବର୍ଣ୍ଣାର, ବେତୁ ବସନ୍ତ, ଗ୍ରୀଷମ ଅନ୍ତ,
 ବସନ୍ତ ରାତି, ଏତକ ମାତ୍ର ତୁମ୍ଭ ସମ୍ପତ୍ତି ହେ ।

ସ୍ମୃତିର ଛୟ ।

— ❀ —

ରାଗ—ଅଶାବରୀ । ୦

ଦିବା ନିଶି ପ୍ରାତଃ ସନ୍ଧ୍ୟା ସକଳ ସମୟେ—
 ସେହି ସ୍ମୃତି ଛୟ ଅଛି ଚିତ୍ତିତ ହୃଦୟେ ଯେ ।
 ନରେଶି ନରେଶି ମୂର୍ତ୍ତି ମାନସନୟନେ,
 ପ୍ରବୋଧ ସାନ୍ତୁନା କେତେ ଲଭ କରେ ମନେ ଯେ
 କେତେ ଥର ଭାଲେ ମନେ ମଗ୍ନଚିତ୍ତା ଅଶା,
 ବତାଇବି ଯିନା ବଳବତ୍ତର ପିପାସା ସେ ।
 ବିସ୍ମୃତିର ଅବରଣ ଢାଳିଲେ ଯତନେ,
 ଛିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ପ୍ରତିବନ୍ଧ ପଡ଼େ ମନେ ଯେ ।

ଶୁଭ ଜଳେ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଥାଏ ସମୁଦ୍ଭୁଜ,
 ଲହରୀ ଆଦାତେ ହୁଏ ଯଥା ସେ ଚକ୍ରମ ଯେ ।
 ଭୁଲିବା ସକାଶେ ଯତ୍ର ସାଧନ କେବଳ,
 ସବୁ ଚେଷ୍ଟା ସବୁ ଯତ୍ର ହୋଇଛି ବିଫଳ ସେ ।
 ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ଯାଇଅଛି ମୋ ହୃଦୟ,
 ତଥାପି ଦେଖୁଛି ସେହି ମୁଣ୍ଡେ ଛାୟାମୟ ଯେ ।

ବନ୍ଧୁମୁଖି ।

—*—

ରାଗ—ଶେଖି ।

ହେ ଶୁଭ ! ନ ବୁଝି ତରୁ ହେଲଣି ମୁଁ ନୁହେଁ
 କାହୁଁ ଅସି କାହୁଁ ଯାନ୍ତି ଲୋକ ଫମସ୍ତ,
 ଅଟେ ସେହି କେମନ୍ତ ସ୍ଥଳ,
 ଯାଇ ଯହିଁ ସମବେତ ପ୍ରାଣୀ ସକଳ ।

,

ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ୍ତି ଜନ, କାହାର ବା ପ୍ରୟୋଜନ,
 ତଥାପି ନରତ କାର୍ଯ୍ୟେ ତରୁ ନ କାଣି,
 ନ ଦେଖି ଯେଉଁ କଟକେ,
 କାର୍ଯ୍ୟ ବିନା ରହି ପାରେ ଲୋକ ନିଷିନ୍ଦେ ।

୩

ଅଚେତନ ଗ୍ରହଗଣେ ନିଶ୍ଚୟମୁଖି ଗଣନେ

ଉଦୟାସ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି କାହା ଅବେଶେ ?

ମାସ ବର୍ଷ ଧିବସ ନିଶି

“କାହୁଁ ଅସି କାହୁଁ ଅବା ଯାଆନ୍ତି ମିଶି ?

୪

ପ୍ରାଣିପ୍ରାଣ ସମ୍ପରଣ ପ୍ରବାହତ ଅନୁକ୍ଷଣ,

ନ କାଶିଲ କାହା ଅଜ୍ଞା କରେ ପାଳନ,

ନିୟମରେ ଆକାଶୁଁ ବୃଷ୍ଟି

ହୋଇ ପାଳନ କରଇ କାହାର ପୃଷ୍ଠି ।

୫

ଏହି ସେ ମୋର ଶରୀର ଦିଶେ କେମନ୍ତ ରୁଚର,

କି କୌଣସି କେ କୌଣସି କଲେକ ସ୍ଥିର,

ଏହି ପଞ୍ଚଭୂତ ସମସ୍ତି

ପରିଣତ ହେବ ରସୁମାଦକ ମୁଷ୍ଟି ।

ହିନ୍ଦୁ ଶୈଳୀ ।

ରାଗ—ଅଶାବରୀ ।

କେ ଗୋ ମା ! ତୁ ବିଧିଅଛି ମଳିନବଦନା !
 ଶୟନେ ସ୍ବପନେ ସାର ଜାଗିତେ ଭବନା !
 ଜଗତ ସଂସାର ଦେଖୁଛୁ ତୁ ଶୂନ୍ୟମୟ,
 ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ଯାଉଅଛି ତୋ ହୃଦୟ !
 ଅନାୟତ୍ରେ କେବେ ପଡ଼ି ଯାଉଛୁ ଭୂତଳେ,
 କେବେ ଉଠେ କାନ୍ଦୁଛୁ ତୁ ଜୀବନ ବିକଳେ !
 କିଛି ମାତ୍ର ଆତ୍ମା ରଖି ନାହିଁ ତୁ ଜୀବନେ,
 ଅବିରଳ ଅଶ୍ରୁଧାରା ଝରୁଛି ନୟନେ !
 ଭୁଲ ନା ଭୁଲ ନା, ମା, ତୁ ହିନ୍ଦୁର ଲଳିନୀ,
 ଉଠ ମା ଯଦ୍ବେଳେ କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନା !
 ଦେବ ତୁଲ୍ୟ ସେବୁଥିଲୁ ପତି ଶ୍ରୀଚରଣ,
 ଏବେ ସେହି ବ୍ରତ ହୋଇଅଛି ଉଦ୍ୟମନ !
 ସକଳ କର ତୁ ଏବେ ପରସେବା ବ୍ରତ,
 ତାଳ ଦେ ମା ! ଜ୍ଞାନ, ଧ୍ୟାନ, ଦେହର ସାମର୍ଥ୍ୟ !
 ଥିଲୁ ନାରୀ ହେତୁ ଦେବୀ, କି ଅଛି ଭବନା,
 ତେଜ ତୁ ଇନ୍ଦ୍ରସୂକ୍ଷ୍ମଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବାସନା !
 କାହିଁପକା ଜନନ ! ତୋ ଦେହ ଅଳଙ୍କାର,
 ମତ୍ର ଏବେ ସେହି ସବୁ ଅଟେ ଦେହଭାର !
 କଲଟ ପିନ୍ଧୁରବିନ୍ଦୁ ପକା ମା ତୁ ପୋଛି,
 ଅନନ୍ତ ଉତ୍ସବ ଅକାଠରୁ ଯାଉ ଲୁଚି !

ଜନନୀ ! ତୋ ହେବ ଯହିଁ ଲଜ୍ଜା ନିବାରଣ,
 ପରିଧାନ କର ସେହି ମାତ୍ରକ ବସନ ।
 ଦୁର୍ଗଭୋଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ତୋର ନାହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ,
 ଅଜଠାରୁ ହବିଷ୍ୟାନ କର ତୁ ଗ୍ରହଣ ।
 ପାଟିବ ଅନିତ୍ୟ ସୁଖ ଯାଇଅଛି ସର,
 କାଟି ମା ତୁ କାଳ ନିୟମିତ ବ୍ରତ ଧର ।
 ଅଜ ଦନ୍ତାରୁ ମା ତୁ ହେଲୁ ସନ୍ଧ୍ୟାସିନୀ,
 ଜପ ହରି ନାମ ମନ୍ତ୍ର ଦିବସ ଯାମିନୀ ।
 ଫେଲ ଦେ ମା ଯତ୍ନବଦି ମସ୍ତକର ବେଣୀ,
 ଲୁଚି ରୁଣିପକ୍ଷ ପୃଷ୍ଠଦେଶେ ଜଟାଶ୍ରେଣୀ ।
 ପାଟିବ କଳଙ୍କ ତୋତେ ନ କରୁ ପରଣ,
 ପବିତ୍ର ସତୀତ୍ବ ଧର୍ମ ମଣ ତୁ ସବଂସ୍ବ ।
 ସତୀତ୍ବ ପରମ ଧନ ଯତ୍ନେ ରକ୍ଷା କର,
 ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକମାତ୍ର ଫଳ ତୋହର ।
 ପିତୃକୁଳ ଶୁଣି କୁଳ ଉଦାର କାରଣେ
 ମନ ଦେ ଗୋ ନିୟମିତ ବ୍ରତ ଅଟରଣେ ।
 ଅପଣେ ଉଦାର କର କୁଳକୁ ଉଦାର,
 ଗର୍ବନରେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରତ କର ସାର ।
 ଅସାବଧାନ ତୁ ହେଲେ ଲଜ୍ଜାସ୍ବ ପ୍ରବଳେ,
 ପିତୃ ଶୁଣି ବେନି କୁଳ ସିବେ ରସାତଳେ !
 ବର୍ତ୍ତମାନ ତୋହ ପାଶେ ଅସି ଲୋକମାନେ
 ଭକ୍ତିରେ ପୂଜିବେ ଦେବୀ ଜନନୀ ସମାନେ ।
 ସାର କର ଜନନୀ ଗୋ ! ପର ସେବା ବ୍ରତ,
 ମଣ ଲୋକଗଣେ ତୋର ପିତା, ପୁତ୍ରବତ ।

ପ୍ରବଳ ହେଲେକ ଦେହସ୍ଥିତି ଉପୁଜଣ,
 ବକଳରେ ପ୍ରଭୁ ପଦେ ପଶିବୁ ଶରଣ ।
 ଅଳଠାରୁ ହେଲୁ ମା ତୁ ଦେବା ସନ୍ଧ୍ୟାଧିନୀ,
 ଜନସମାଜରେ ହେବୁ ଅନନ୍ୟାସିନୀ ।
 ତୋର ସ୍ୱାମୀ ଏବେ ରହୁଛନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗବାସେ,
 ଅବଶ୍ୟ ମିଳୁବୁ ତୁହି ଯାଇ ତାଙ୍କ ପାଶେ ।
 ତୋହର ସମ୍ମୁଖ କେହ ନାହିଁ ଆତ୍ମପର,
 ସଂସାର ସମସ୍ତ ଲୋକ ଆତ୍ମୀୟ ତୋହର ।
 ସାର କର ଜୀବନରେ ପରସେବା ବ୍ରତ,
 ବିସର୍ଜନ ଦେ ଗୋ ସୁଖ ଲାଳସା ସମସ୍ତ ।
 ସ୍ୱାମୀ ଭୁଲ କରୁଛନ୍ତି ପାର୍ଥବ ବନ୍ଧନ,
 ମୁଁ ଭୁଲ ହୋଇ ନାହିଁ ଆତ୍ମାର ମିଳନ ।

ମୋ ସ୍ବପ୍ନ ଶକ୍ତି ।

—୧୦୫—

ଭଗବତ ବୃତ୍ତ !

ହେ ବହୁ ମଙ୍ଗଳ ଆକାର ! ଏକକ ପ୍ରାର୍ଥନା ମୋହର ।
 ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ଥାଉ ରକ୍ତି, ଏହି ମୋହର ସ୍ବପ୍ନ ଶକ୍ତି
 ତୋ ବରେ ହେଉ ବଳଶାଳୀ, ଭାଷା ସେବାରେ ଦେବ ତାଳ ।
 ମୃତକ୍ଷଣା ଦେନ ଉତ୍ତମାନେ ନିୟୁକ୍ତ ବଳ୍ଲୀକ ନିର୍ମାଣେ ।
 ଦେଖି ମୁଁ ଏହି ନିଦର୍ଶନ ମାତୃଭାଷାରେ ଦେଲି ମନ ।
 କାହିଁ ମୋ ସମ୍ପ୍ରତି ସମ୍ବଳ, ତୁମ୍ଭର କୃପାରେ କେବଳ
 ପୋଷିଛି ହୃଦୟରେ ଆଶା, ସେବା କରିବି ମାତୃଭାଷା ।
 କାହିଁ ମୋ ଶକ୍ତି ସ୍ବପ୍ନାକାର, କାହିଁ ବା ଦେଶ ଉପକାର !
 ହେ ପ୍ରଭେ ! ତୁମ୍ଭ କରୁଣାଈଁ ହେବାକୁ ପାରେ ଦୁବ ଦାଉ ।
 ତୁମ୍ଭ କରୁଣା ପୋଷି ମନେ ଧାଇଁଛି ଅସାଧ୍ୟ ସାଧନେ ।
 ତୁମ୍ଭର ନାମକୁ ସମ୍ବଳ ହେ ପ୍ରଭେ କରିଛି କେବଳ ।
 ସମ୍ପ୍ରତି ତୁମ୍ଭ ପଦେ ପ୍ରାଣ, କରନ୍ତୁ ମୋତେ ପରିବାଣ ।
 ଦେଲି ମୁଁ ସମସ୍ତ ଜୀବନ କରିବି ଆଦେଶ ପାଳନ ।
 ପଡ଼ିଲେ ଦୁଃଖ ଅନ୍ଧକାରେ ଆଶା ଭରସା ତୁମ୍ଭଠାରେ ।
 ରଖି ମୁଁ ଲଭିବି ସାନ୍ତ୍ବନ, ଯାହା ଯାଏ ନାହିଁ ଜଣା ।
 ତୁମ୍ଭକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାମୋର ପ୍ରାଣ ହୋଇ ପଡ଼ଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତମାନ ।
 ହେ ମହାପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ ! ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ଦିଅ ପ୍ରାଣ ।

ଘରବାହୁଡ଼ା ବାଟୋଇ ।

ରାଗ—କଳହଂସ କେଦାର ।

ପକ୍ଷିଏ ଆକାଶରୁ ଗଲେଣି ଉଡ଼ି,
ଅସ୍ତ୍ରାଚଳରେ ପୃଥ୍ବୀ ଗଲେଣି ବୁଡ଼ି,
ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରୁ ଘୋଟି ଆସେ ତମିର,
ବାହୁଡ଼ିଛୁ କୃଷକ କ୍ଳାନ୍ତଶରୀର ।

,

ଗୋଗୋଷ୍ଠ ଦୁଶ୍ୟ ଦୃଢ଼ ନାହିଁ ଡାନ୍ତରେ,
ଗଲେଣି ବଶାମକୁ ବାହୁଡ଼ି ଘରେ,
ଗୋଷ୍ଠରୁ ବଣା କାହିଁ ଗୋଟୁଏ ଗାଞ୍ଜ
ଟେକଣ ପୁଞ୍ଜ ଗୁଡ଼େ ଧାଇଁଛୁ ରାବ ।

୩

ମାର୍ଗ ବୃକ୍ଷରେ କାହିଁ ରବେ ଉଠୁନି,
ମଣ୍ଡିତ ଡାଳ ପଡ଼େ ଶବ୍ଦୋତ ପୋକ,
ବିଲୁଆ ବଳ ମଧ୍ୟେ ଧାଏଁ ଚଞ୍ଚଳେ
ଅସ୍ତ୍ରାର ଲେଉଟିବାକୁ ଶ୍ରେକବିକଳେ ।

୪

ଅକାଶେ ଦୁଇ ଶୂର ପୁଠିଛୁ ତରା,
ଅଳସେ ଆଖି ମେଲି ଶୂନ୍ୟ ପରା,
ମାଡ଼ି ଆସେ ଅନ୍ଧାର ପ୍ରବଳ ହୋଇ,
ନିକନ ମାର୍ଗେ ତଳେ ଏକ ବାଟୋଇ ।

୫

ଥକି ଗଲଣି ଚାଲି ବସିଯାଇ,
 ସୁଧା ଦୃଷ୍ଟାରେ ମୁଣ୍ଡି ନ ଝୁଲେ କାକ୍ୟ,
 ସବାଙ୍ଗ ହୋଇଛି ତା ଧୂଳଧୂସର,
 ପୋଷି ଚାଲିଛି ମନେ ଅଶା ମାତର ।

୬

ଗ୍ରାମକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଅଛି ସେ ଧାଇଁ,
 ଆଜି ଦ୍ରବ୍ୟରେ ଦୃଷ୍ଟି କହୁତେ ନାହିଁ,
 ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଛି ମାତ୍ର ଗ୍ରାମ ପ୍ରତି ସେ,
 ଚାହେଁ ଅକାର ମଧ୍ୟେ ଗ୍ରାମ କି ଦିଶେ ।

୭

ଅପାର ଦନ୍ତୁରହୁଥିଲା ବିଦେଶେ,
 କାଟିଛି କାଳ ତହିଁ କାୟୁର କ୍ଳେଶେ,
 ପୋଷିଛି ଅଶା ମନେ ମିଳିବି ଘରେ,
 ସୁଦ୍ଧା କଳହେ ଦେଖିବି ସେ ନେତ୍ରେ

୮

ଗ୍ରାମର ଶୁଣା ହୁଏ ଦିଶିଲା ନେତ୍ରେ,
 ନିବିଡ଼ ମାରଦ କି ଉଦୟ ସେତେ,
 ଦିଶିଲା ତହିଁ ଏକ ଶୀତ ଅଲୋକ,
 ଶୁଭିଲା ଅଳ୍ପ ଗ୍ରାମ ମନିର ଶଙ୍ଖ ।

୯

ଗ୍ରାମ ପ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଚାଲୁଅ ଥୋକେ
 ମିଳି ରକ୍ତି ଛଡ଼ନ୍ତି ହୋକେ ହୋ ହୋକେ,
 ଚାଲୁ ଚାଲୁ ପରି ହେଲା ପରତେ,
 ତଳିଲା ପୁଣି ବେଗେ ମନ ଉଠିବେ ।

୧୦

ଗ୍ରାମରେ ମିଳି ନିଜ ଦ୍ଵାର ପାଶରେ
କପାଟେ ହାତ ମାରି ଡାକେ ଉତ୍ତରେ,
ମାତ୍ର ତ ଦେଉ ନାହିଁ ଉତ୍ତର କେହି,
ଅଥବା ବେଉ ନାହିଁ କପାଟ ଫେଲ ।

୧୧

କିଛିକ୍ଷଣ ଉତ୍ତରେ ଉତ୍ତର ବାରି
ଅଇଲ ଦ୍ଵାର ଫେଲ ଘରୁ ବାହାରି
ମଳନବେଶୀ ଏକ ଭୁଲବସନା
ଶିଶୁ ଯୁଗଳ କୋଳେ ଏକ ଲଳନା ।

୧୨

ସେ ଭବିଷ୍ୟତ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରେମଗଦୁଦେ
ପଡ଼ିଲେ ଯାଇ ସେହି ବାଟୋଇ ପଦେ,
ସେଉଁ ଅନନ୍ଦ ଜାତ ମୁଣକୁ ଚାହିଁ,
କବି ଅକ୍ଷୟ ତାହା ବଞ୍ଚିବାପାଇଁ ।

୧୩

ଜଗତ ସବୁ ସୁଖ ପ୍ରେମ ମାଧୁରୀ
ସେହି ମିଳନେ ଅଛି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୂର,
ଏକକାୟିନୀ ଜଗତର ବନ୍ଦନ,
ଅବକ ଛନ୍ଦ ତହିଁ ସକଳ ଜନ ।

ହୃଦାଶ ପାତ୍ର ଓ ବସିପୁତ୍ରୀ ।

ଗରୁ—ମଙ୍ଗଳ ।

କିଏ ତୁ ମା ! ତୋହ ଏର ବୋଲି କେଉଁ ଦେଶେ ?
ମୋ ପାଶେ କିପାଇଁ ଅସିଅଛୁ ଦେବା ବେଶେ ?
ହାତ ଧୋଇ ବସିଥିଲୁ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ସାର,
ଶୁଭ ଯାତ୍ରା ଅନୁକୂଳେ ପାତ୍ର ବେଶଧାରୀ ।
ଏଡ଼େ ପୃଥ୍ବୀଟାରେ ସ୍ଥାନ ହେଲା ନାହିଁ ବୋଲି,
ଏପରି ତ ଲୋକ ଛନ୍ଦ୍ର ଦେଉଥିଲେ ଫେଲି ।
ବ୍ୟାଧିର ଜଞ୍ଜାଳେ ପ୍ରାଣେ ଅଶା ଥିଲା ନାହିଁ,
ସଜ ହେଉଥିଲ ନିଜ ଧାମେ ଯିବାପାଇଁ ।
କି ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଅଇଲା ମା ରବିର ନନ୍ଦନ !
ତୁ କି ରେ ପଡ଼ିଛୁ ମନ୍ଦ ମୃତ-ସଞ୍ଜୀବନୀ ?
ତୋହ କର ପରଶରେ ଦେହୁଁ ବ୍ୟାଧିଗଣେ
ଛାଡ଼ି ପଳାଇଲେ ରହି ନ ପାରିଲେ କ୍ଷଣେ ।
କିଏ ସ୍ୱାର୍ଥ ଅଛୁ ତୋର ବୋଲି ମା ମା ରାଣୀ !
କିପାଇଁ ପଛକୁ ମୋତେ ଧକ୍କା ତୁ ଟାଣି ?

ଦୟାବତ୍ତ ।

—*—

ରାଗ—ମଞ୍ଜଳ ।

ନ ବୋଲି ନ ବୋଲି, ଥିଲୁ ନାହିଁ ତା କରୁଣା,
 ଦିନେ ମୁଁ ତ ଦେଖି ନାହିଁ ସ୍ନେହ, ପ୍ରୀତି ଉଶା !

କଣ୍ଠକରୁ ରକ୍ଷାପାଇଁ ମୋର ପଦତଳ
 ସହଜେ ବସ୍ତ୍ରର କର ଦିଏ ବସସ୍ଥଳ ।

କୁଶିଳେ ରକ୍ଷିବାପାଇଁ ମୋ ଶରୀର ମନ
 ଏକାବେଳେ ଥିଲୁ କର ଅମୃତବର୍ଜନ ।

ଥିଲୁ ନାହିଁ ତାର ଲୋକଦେଖାଣି ପ୍ରକୃତ,
 ଅମୃତସୁଖେ ଥିଲୁ ନାହିଁ ତାହାର ପ୍ରକୃତି ।

ଜଣାଥିଲୁ ନାହିଁ ତାକୁ ନୀତି ସାର ମର୍ମ,
 ମୋ କୁଶିଳେ ପ୍ରାଣ ଦେବା ମଣିଥିଲୁ ଧର୍ମ ।

କରିଥିଲୁ ସେବା ବ୍ରତ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ,
 ସରଳତା ପବନତା ହୃଦୟଭୂଷଣ ।

ତେବେ କିପାଁ ଗଲୁ ଦେଇ ଦୁଃଖରେ ରସାଇ ?
 ବଧୂର ବ୍ୟଥାକୁ ଯାହା କେ ପାରେ ଖଣ୍ଡାଇ ?

ମୁକୁନ୍ଦର ନିମନ୍ତଣ ।

ଗୁଣ—ମଙ୍ଗଳ ।

ବୋଲିବା ହେଉନ୍ତୁ ଅହେ ସୁହୃଦ ମଙ୍ଗଳୀ !
 କେବେ ମୋର ନିମନ୍ତଣ କରିବେ ଗ୍ରହଣ ?
 ଅହେ ବନ୍ଧୋ ! ଅପଣଙ୍କୁ କରୁଛି ଯୁଦ୍ଧାର,
 ଅସ ଅସ ବୋଲ ମୋତେ ସ୍ବର୍ଗ ସମାଗର ।
 ହେ ମୁକୁନ୍ଦ ! ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କରେ ଯେଉଁ ଲୋକ ଚୟ,
 ନବୋଧ ! ନବୋଧ ! ସେହି ନବୋଧ ନିଶ୍ଚୟ !
 ଯେଉଁ ଲୋକ ଦେନିଯିବ ସୁଧାମୟ ସ୍ଥାନେ,
 ତାହାକୁ ବୋଲିବ ଶବ୍ଦ ବୋଲି କେଉଁ ପ୍ରାଣେ ?
 ଉଦାର ପାଇବ ଯାହା ଯୋଗେ ଯାତନାରୁ,
 ଅଧିକ କେ ହତକାଶ ଅଛି ତାହାଠାରୁ ?
 ଅନନ୍ତ ଅମୃତ ଧାମୁ ମୁହିଁ ଅଛି ଅସି,
 ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି ତ ପରବାସୀ;
 ଅନେକ କାଳରୁ ରହିଅଛି ଜଗତରେ,
 ଶ୍ରୀକୃ ଶ୍ରୀକୃ ହେଲି, ନାହିଁ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଦେହରେ
 ପରବାସେ ରହିବାକୁ ନାହିଁ ଆଉ ମନ,
 ସ୍ବସ୍ଥାନକୁ ଯିବାପାଇଁ ଚିତ୍ତ ଉଚ୍ଚାଟନ ।
 ତୁମ୍ଭ ବନା କାହାକୁ ତ ଆଉ ଦେଖୁ ନାହିଁ,
 ଅହେ ମିତ୍ର ! ସ୍ବସ୍ଥାନକୁ ଦେନିଯିବା ପାଇଁ ।
 ଏ ନିମାନ୍ତ ଯାହା ତୁମ୍ଭେ ନେବାକୁ ସ୍ବସ୍ଥାନେ,
 ଅସ ଅସ ବନ୍ଧୋ ! ଅସ ବେଗେ ସନ୍ନିଧାନେ ।

ଅନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଷାସି, ସୁଖ, ଦୁଃଖ, ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ, ରୋଗ,
 ସଂସାରର ସବୁଦ୍ରବ୍ୟ କରୁଛି ସମ୍ବୋଗ ।
 ବାରମ୍ବାର ଏକ ଦ୍ରବ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜିବାର ପାଇଁ,
 ଅହେ ବନ୍ଧୋ ! ଆଉ ମୋର ଇଚ୍ଛା ବହୁ ନାହିଁ ।
 ଯା ହେତୁ ଏ ସ୍ଥାନେ ଅନନ୍ଦର କୋଳାହଳ,
 ମନରେ ବହୁଛି ଏହା ମହାକାଳ ଫଳ ।
 ଏହି ଫଳ ଭୁଞ୍ଜି ଭୁଞ୍ଜି ହେଲାଣି ଅରୁଣ,
 ତୁମ୍ଭର ପରଶେ ହେଉ ଆତ୍ମା ମୋର ଶୁଣ ।
 ହେଲାଣି ଅବାସ ଗୃହ, ବନ୍ଧୋ ! ଜରାକାର୍ତ୍ତ,
 ପୁଣି ମୁଁ ଦେଖୁଛି ଏହା ନିତାନ୍ତ ସଂକାର୍ତ୍ତ,
 ଉତ୍ତବ ଯେ ବିହଙ୍ଗମ ଅନନ୍ତ ଆକାଶେ,
 କରେ କି ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ ରହି ସ୍ବଦ୍ବାବାସେ ?
 ଆସ ଆସ ବନ୍ଧୋ ! ଆସ ମିଳି ବେନି କଣ
 ଅନନ୍ତ ଆକାଶ ମାର୍ଗେ କରୁଁ ବ୍ରମଣ ।
 ଅନନ୍ତ ଅଗମ୍ୟ ମାର୍ଗ ମଣିବ କପର,
 ଅହେ ମିତ୍ର ! ଦେନିଯାଅ ମୋହ ହାତ ଧର ।
 ରଖିଛୁ ଯେତେକ କର ମାର୍ଗର ସମ୍ବଳ,
 ନେଉକି ମାତ୍ରକ ଦେନିଯିବ ମୁଁ କେବଳ ।
 ଯାହା କିଛି ଅରକ୍ଷି ପାପିବ ସମ୍ପତ୍ତି,
 ନ ଶୁଦ୍ଧବିଷ୍ଣୁ ଯାଏ-ଆକର୍ଷଣ ଶକ୍ତି ।
 ଅହେ ମିତ୍ର ! ତୁମ୍ଭେ ମୋର ପାପ ପୁଣ୍ୟ ସାକ୍ଷୀ,
 ତୁମ୍ଭଠାରେ ବୁଝିବାକୁ ନାହିଁ କିଛି ବାକୀ ।
 ଛେଚେ ଦେବ, କେତେ ଦେବୀ, ବ୍ରହ୍ମସ, ବ୍ରହ୍ମଣୀ,
 ହୃଦୟ କୁଟୀର ମଧ୍ୟେ ରହୁଛନ୍ତି ବସି ।

ମେଢ଼, ମାୟା, ଦୟା, ଦ୍ଵିଷା, କ୍ରୋଧ, ଅଭିମାନ,
 କ୍ଷୟା, ଭୃଷ୍ଟା, ରୟ, ଚାକ, ମାୟାର୍ଯ୍ୟ, ସମ୍ମାନ,
 ବାସନା, ସାଧନା, ଅଶ୍ରୁ, ହାସ୍ୟ, ପରହାସ,
 ଏ ସକଳ ଦୁଃ ମଧ୍ୟେ କରିଛନ୍ତି ବାସ ।
 କେତେକା ଅଲୋକ, ଶୟା, ଗୀତମୃଦୁ ଗୁଣା,
 ଲଳସା, ପ୍ରବୃତ୍ତି କେତେ ସୀମାହୀନ ଅଶା,
 ଜାଗରତ ହୋଇ ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରଭାତରେ
 ଲଗାନ୍ତି ବିବିଧ ଲୀଳା ଦୁଃସ୍ଵ ମଧ୍ୟରେ ।
 ପାଗରେ ଲହରୀ ସୀମା ପର ସୀମା ନାହିଁ,
 ଏକ ପଛେ ଆନ ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ଛନ୍ତି ଧାଇଁ ।
 ଏ କ୍ଷୁଦ୍ର କୁଟୀରେ ସବେ ମେଲିଛନ୍ତି ସ୍ଵାଧ୍ୟ,
 ସାଧୁଛନ୍ତି ମିଳି ସବେ ନିଜ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟ ।
 ଯେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଆଗମନ କରିବେ ଆପଣ,
 ହିମିଷେ ପାରିବେ ନାହିଁ ରହି ଏକ ଜଣ ।
 ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଅଛୁ ଧରି ମୌନବ୍ରତ,
 ବୋଲି ବୋଲି କେତେ କାଳ ରହିବ ଏମନ୍ତ ?
 ଉଠିବ ଯେ କାଳେ ଆହେ ବନ୍ଧୋ ! ଦେହ ଝାଡ଼ି,
 ଅତିକ୍ଷରେ ସେ ସମସ୍ତେ ପଳାଇବେ ଛାଡ଼ି ।
 ଏହି ଦେବ ଦେବୀ ନିଶାଚର ନିଶାଚରେ,
 ବସା ବାଜି ରହିଛନ୍ତି ଦୁଃସ୍ଵ ମଧ୍ୟରେ ।
 ବସା ଶୁଦ୍ଧିଦିଅ ବନ୍ଧୋ ! ସବେ ରୟ ପାଇ
 ବର୍ତ୍ତମାନ ଛାଡ଼ି ମୋତେ ଯାଉନୁ ପଳାଇ ।
 ଜାଣ ବନ୍ଧୋ ! କପା ମୋର ଚିତ୍ତ ଉଚ୍ଛାନ୍ତନ ?
 ଜାଣ କପା ଧରୁ ନାହିଁ ପୃଥିବୀରେ ମନ ?

ଶାନ୍ତି ଦେଖୁ ନାହିଁ ଯୁଦ୍ଧ ପଞ୍ଜର ମଧ୍ୟରେ,
 ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଉର୍ଜ୍ଜ୍ୱଳ ବାସୁ ନୀଳ ଅକାଶରେ ।
 ମୋର ସୁଖ ଦୁଃଖ ସଙ୍ଗୀ ହନ୍ତି ଯେଉଁ ଦେଶେ,
 ସେ ସ୍ଥାନକୁ ଯିବ ଚାଲି ଶୟାନସ୍ତ୍ର ବେଶେ ।
 ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟ ବେଶରେ ରହି ପୃଥ୍ୱୀ ରଙ୍ଗାଳୟେ
 ଜୀବନଟାଯାକ କାଟିଦେଲି ଅଭିନୟେ ।
 ସମାପ୍ତ ହୋଇଛି ସ୍ୱର ମୋ ସଙ୍ଗୀତଗ୍ରାମ,
 ଯବନକା ଅନ୍ତରାଳେ କରବ ବଶ୍ରାମ ।
 ଜୀବନର ସୁଖ ଦୁଃଖ ମର୍ମର ବେଦନା,
 ଅହେ ମିତ୍ର ! ତୁମ୍ଭକୁ ତ ସବୁ ଅଛି ଜଣା ।
 ସେ ଅନନ୍ତ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତ ଦେଖୁଅଛୁ ଆସି,
 ଶୁଣିବ ସେ ଦେଶ କଥା ମନେ ଅଭିଳାଷୀ ।
 ବୋଲିବ କି ମିତ୍ର ! ମୋତେ ସେ ଦେଶ ସମ୍ବାଦ,
 ବୋଲି ବୋଲି ବନ୍ଧୋ ! ମେଘୁ ଚିତ୍ତର ବିଷାଦ ।
 ଜାଣିଥିଲେ ଯେବା ଏକା ମୋର ମନ କଥା,
 ଅଶିର କି ତାହାଙ୍କର କୁଶଳ ବାରତା ?
 ଯାଇଛନ୍ତି ମୋ ହୃଦୟ କର ଅନ୍ଧକାର,
 ବୋଲି ବୋଲି ତାହାଙ୍କର ଶୁଭ ସମ୍ବାଦ ।
 ସେ ଦେଶରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଛନ୍ତି କିପରି ?
 ଶୁଣିବ ବୌଲବା ହେଉ ମୋତେ ଦୟା କର ।
 ଅହେ ହୃଦୟର ବନ୍ଧୋ ! ମୋତେ ଦେନ ଯାଇ
 କେଉଁଦିନ ଦେବ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ରେଟାଇ ?
 ଜଗତ ଜଞ୍ଜାଳେ ହେଲେ ବ୍ୟାକୁଳ ମୋ ମନ,
 ବନ୍ଧୋ ହେ ! ମୁଁ କରଥାଏ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ ।

ବିଶାଳ ଜଗତ ମଧ୍ୟେ ଦୃଶ୍ୟ ସମାନରେ
 ପଡ଼ି ରହିଛି ତ ମୁହିଁ ନିଭୁତ ସ୍ଥାନରେ ।
 ଗୁଲ୍‌ଗଲେ କାହାରି ତ ନାହିଁ କିଛି ଯିବି,
 କାହାପାଇଁ କିପାଇଁ ଭୁଞ୍ଜିବି ଦୁର୍ଗତ ?
 ଆସ ହାତ ଧରିଧରି ହୋଇ ବେନିଜଣ,
 ଅନନ୍ତର ଅନ୍ତଃସ୍ଥରେ କରିବୁଁ ଭ୍ରମଣ ।
 କେବେ ମୋ ଜୀବନ ବାଡ଼ି ହେବ ଉଦ୍ୟାପନ ?
 କେତେ ଦିନଯାଏ ଜଗି ବସିବେ ଆପଣ ?
 ଉପଯୁକ୍ତ କାଳ ଜାଣି ଆସିବେ ଆପଣ,
 ତେବେ କିପାଁ ମୋର ଅକିଞ୍ଚନ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ?
 ଅନନ୍ତର ଅନ୍ତରାଳେ ଅଛି ତୁମ୍ଭେ ବୋଲି,
 ଆସିବ ମୋ ପାଶେ ଏହା ଯିବି ନାହିଁ ଭୁଲି ।
 ଆସିବ ନିଶ୍ଚୟ ବନ୍ଧୋ ! ତୁମ୍ଭେ ବେଳ ଜାଣି,
 ନି ପାରିବି ରହି ଜଗତକୁ ଧରି ଟାଣି ।
 କରୁ ଯୁଗା, ଦେଉ କଷ୍ଟ, ରଖୁ ଅପମାନେ,
 ତୁମ୍ଭ ଆସିବାର ଯାଏ ରହିବି ଏ ସ୍ଥାନେ ।
 ତୁମ୍ଭ ବଂଶୀର ବାଣୀ ଅହେ ମୃତ୍ୟୁମଣି !
 ଯିବି ଗୁଲ୍‌ ଛୁଲ୍‌ କରି ଜଗତବନ୍ଧନୀ ।

କିଜ୍ଜନେ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ପୃଥ୍ବୀବିଧି ସୁଖ କରୁଛୁ ସମ୍ମୋଗ,
 ଭୁଞ୍ଜିଛୁ ତ ସୁଖ, ଶାନ୍ତି, କଷ୍ଟକର ସ୍ନେହ ।
 ବିଭିନ୍ନ ଜୀବନେ ସୁଖ ଧନ ଉପାର୍ଜନେ,
 ସମ୍ପାଦନଶିଳା ପାଠ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଧ୍ୟୟନେ ।
 ବହୁରୂପ ସାଜି—ଅଛି ଲୋକଙ୍କୁ ଭୁଲାଇ,
 ବକ୍ତୃତା କରୁଛୁ କେତେ ସଭୁଷ୍ଟଲେ ଯାଇ ।
 ସ୍ବଦେଶେହିତେଷୀ ବୋଲି ଜଣାଇଛୁ ଲୋକେ,
 ମୋ ବକ୍ତୃତା ଶୁଣି ଠକ ଯାଇଛନ୍ତି ଥୋକେ ।
 ହେଉ ବା ନ ହେଉ କାର୍ଯ୍ୟ କିହୁତ ମାତର,
 ଉଣା ଥିଲା କାହିଁ ବକ୍ତୃତାର ଅଡ଼ମ୍ବର ?
 ପର ଉପକାର କିମ୍ବା ପରର ଅନୁଷ୍ଠ
 ଜୀବନ କାଳରେ କରି ଯାଇଛୁ ଯଥେଷ୍ଟ ।
 କରୁଛୁ ମୁଁ କେତେ ଲୋକେ କେତେ ଅପମାନ,
 ଶୁଚି କରି ନାହିଁ ପୁଣି ଦେବାକୁ ସମ୍ମାନ ।
 ନାହିଁ କୁଦ ହସି ଖେଳ ବିଷାଦେ ଶ୍ରମନେ
 ନାନାରୂପ ସୁଖ ଦୁଃଖ ବିଭିନ୍ନ ଜୀବନେ ।
 ଥାଉ ଏବେ ସଭୁ ଗୁହ ସାନ୍ଧ୍ୟ ସମ୍ମିଳନ,
 ଥାଉ ନାଟ୍ୟଶାଳା ଗୀତ ରେଲ ଇଷ୍ଟେସନ,
 ଥାଉ ସେ ବଜାର ହାଟ ଲୋକ କୋଳାହଳ,
 ଏବେ ତହୁଁ ଦେଖୁଛୁ ତ ଅଶାନ୍ତି କେବଳ ।

ଲାଳାମୟ ରଙ୍ଗାଳୟେ ଧରୁ ନାହିଁ ମନ,
 କରନ୍ତି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ-ସ୍ତୋତେ ଅମୃତସଜନ ।
 କାଳସିନ୍ଧୁ ହୁଏ ହୁଏ ଜୀବନର ସ୍ରୋତ,
 କଦାଚ ଅବଶ୍ୟ ମନ-ବାରଣ ଉନ୍ନତ ।
 ଯଦି ଶିଖା ତେଜିଅଛି ଜୀବନ-ପଥର,
 ନିର୍ବିଷ ନିସ୍ତେଜ କାଳସ୍ବରୂପ ଭୁଜଙ୍ଗ ।
 ନଃଶବେ ବାହୁତ ଜୀବସ୍ରୋତ ଧୀରେ ଧୀରେ,
 ନଃଶବେ ମିଳିବ ଯାଇ କାଳସିନ୍ଧୁ ନାରେ ।
 ନିତାନ୍ତ ବିଚିତ୍ର ମୋର ଜୀବନସମୟା,
 ହରି ହରି ବୋଲି ମୋର ହେଲୁଛି “ସ୍ବମୟା —”
 ଆଉ ଏବେ ସବୁ କଥା ଅନ୍ଧାର ନିର୍ଜନେ,
 କରବି ବିଭିନ୍ନ ଚିନ୍ତା ଏହି ବାସ୍ତା ମନେ ।

ଉବିଷ୍ୟତ୍

ରାଗ — ମଙ୍ଗଳ ।

ଆହେ ଉବିଷ୍ୟତ ଦେବ ! ବସି ସମ୍ମୁଖରେ
 ଗଠନ କରୁଛି କେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ସ୍ବହସ୍ତରେ,
 ପ୍ରତିଦିନ ଉଦୟାସ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରମା ତପନ,
 ପ୍ରବାହତ ହେବେ ସମୀରଣ ପ୍ରତିକ୍ଷଣ,
 ପ୍ରତିଦିନ ରଜନୀରେ ସୁନାଳ ଆକାଶେ
 ଅସଂଖ୍ୟ ତାରକାମାଳା କରଣ ପ୍ରକାଶେ,
 ପ୍ରାତଃ ସନ୍ଧ୍ୟା ନିୟମରେ କରବ ସୂଜନ,
 ଧାଇଁବେ ସ୍ବଳ୍ପେଷେ ଗ୍ରହ ଉପଗ୍ରହଗଣ,
 ଯଥାକାଳେ ନିୟମରେ ହେବ ଜଳବୃଷ୍ଟି,
 ଅବନୀମଣ୍ଡଳେ ରକ୍ଷାପାଇଁ ଜୀବସୃଷ୍ଟି,
 ଦିବା, ନିଶି, ମାସ, ବର୍ଷ, ବର୍ଷ, ନିୟମରେ
 କରବ ସୂଜନ ଏହି ସବୁ ସ୍ବହସ୍ତରେ ।
 ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀର ଯାହା ଯାହା ପ୍ରୟୋଜନ,
 ହେ ଦେବ ! କରବ ସବୁ ଅପଣେ ସୂଜନ,
 ଉତ୍ସବ ଉତ୍ସାହ କେତେ ବିଷାଦ କ୍ରନ୍ଦନ,
 ହାହାକାର ଗର୍ବ ଶ୍ବାସ ବିଛେଦ ମେଳନ,
 ସଜେନି କରବେ ଏହି ସବୁ ସ୍ବହସ୍ତରେ,
 ଗତାୟୁତ ହେଉଥିବେ ସ୍ବପ୍ନ ସମାନରେ,
 କେତେ କାଳଯାଏ ବସି କରବ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ,
 ହେ ଦେବ ! ଏଥିରେ କିହେ ନାହିଁ ସୀମା ଧାର୍ଯ୍ୟ ?

ଅବା ଅବଳମ୍ବେ କରିଦେବ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ,
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଚକ୍ର ମାତ୍ର ନ ରହିବ ଲେଖ,
 ତୁମ୍ଭେ ବିନା ଏ ରହସ୍ୟ କେ ପାରିବ ଜାଣି,
 କି ଜାଣିବ ମୁହିଁ ସୁଦ୍ରାଦିପି ସୁଦ୍ର ପ୍ରାଣୀ !
 ଥାଉ ସେ ସୂକ୍ଷ୍ମର କଥା କରୁଛି ଜଣାଣ,
 ମୋହପାଇଁ କରିବଟି କି ଦ୍ରବ୍ୟ ନିର୍ମାଣ,
 କେତେ ଦୁଃଖ କେତେ ଦୁଃଖ ସୁଳବ ଗୋସାଇଁ ?
 ହେ ଦେବ ! ତା ବର୍ତ୍ତମାନ ବୋଲିବ କି ନାହିଁ ?
 ନ ବୋଲନ୍ତୁ ଜାଣିବାର କିବା ପ୍ରୟୋଜନ,
 ମୋ ଉରତ ସ୍ପନ୍ଦସ୍ତରେ ଘେନିଛୁ ଅପଣ,
 ସାଧୁବା ହେଉଛୁ ଦେବ ! ଅପଣା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ,
 ମୋ ପକ୍ଷରେ ଜାଣିବାର ନଷ୍ଟ ଅସମ୍ଭବ ।
 ଗତ ଜୀବନର କଥା ଅଛି ଭୁଲି ଯାଇ,
 ଚିତ୍ତସ୍ଥ ପଞ୍ଜିକାରେ ରଖିଛୁ ଲେଖାଇ,
 ଲୁଚାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ମାତ୍ର ମୋ ପାଶରେ,
 କିଛି କିଛି ପାରେ ଜାଣି ହୁଏଦତ୍ତ ବରେ ।
 ନ ବୋଲି ପଛକେ ପ୍ରଭେ ! ଫେଡ଼ ସେହି ସବୁ,
 ଜାଣି ପାରେ ମୋହପାଇଁ ଫୁଲିଛୁ ସେ ଦ୍ରବ୍ୟ,
 ଜୀବନରେ ଯାହା କରିଅଛି ଅଚରଣ,
 ରଖିଛୁ ତ ସେଥି ଫଳ କରି ଅସ୍ମୋକତ ।

ଗୋଲାପ ସୁନ୍ଦରୀ ।

ରାଗ—ରାମକେରୀ ।

ଫୁଟିଛି ଗୋଲାପ ସୁନ୍ଦରୀ

ଶୋଭା ମେଲି ଉଦ୍ୟାନେ,

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁସମମଣ୍ଡଳେ

ପାଟରଣୀ ଯମନେ ।

ହୁଅଁ ନା ହୁଅଁ ନା ତାହାକୁ

ବଡ଼ କୋମଳଦେହୀ,

ତା ଅଙ୍ଗେ କଳକ ଲାଗିବ

ସେବେ ହୁଇଁବ କେହୁ ।

ହରିତ ପକ୍ଷିବ ବନ୍ଧଇ

ଶୋଭଇ ତ ସୁନ୍ଦରୀ,

ସୁନ୍ଦରୀ କଷ୍ଟକମଣ୍ଡଳୀ

ରହୁଛନ୍ତି ପ୍ରହରୀ ।

ସେ ତ ବଡ଼ ଅଭିମାନୀ

ଆଏ ଲଜ ସରମେ,

ପରଶ କଳକ ତାହାକୁ

ମରଯାଏ ମରମେ ।

ଗୁଣବତୀ ତାହା ସମାନେ

କେ ବା ଅଛୁ ସୁମନା,

ନ ଦେଖି ତା ସଙ୍ଗେ କାହାକୁ

ଦେବାପାଇଁ ଭୁଲନା ।

ତାହାର ସୁପଣ ପ୍ରଶ୍ନର
 କରବାରୁ ପବନ,
 ଆଇଁଛନ୍ତି ତାହା ପାଶକୁ
 ଲେଉଟେ ମଧୁପ୍ରଗଣ ।
 ବଡ଼ ଦୟାବତୀ ଗୋଲପ
 ମନେ ନାହିଁ ତା ଲେଉଟ,
 ଭୟଙ୍କ ମଧୁପ୍ରଗଣକୁ
 ବାନ୍ଧିଦିଏ ସୌରର ।
 ତଳ ତଳ ନାରୁଥାଏ ସେ
 ଧୀର ମନପବନେ,
 ବିସ୍ତ୍ରତ କଳ୍ପସ କାମନା
 ଜାତ ନାହିଁ ତା ମନେ ।
 ବଧୂରେ ବିଧାତା ବିଧାନ
 କଲେ ପଦାର୍ଥସ୍ବୟଂ,
 ସୁନ୍ଦର ଗୋଲପ ସୁନ୍ଦର
 ସାଧୁଜନ ହୃଦୟ ।
 ପର ଉପକାର କାମନା
 ଦୁହିଙ୍କର ହୃଦୟେ,
 ଉଦାସ ପ୍ରସ୍ତାସ ସାଧନା
 ସଦା ସ୍ବାର୍ଥ ବିଷୟେ ।
 ଛୁ ଛୁ ! ! ସ୍ବାର୍ଥପର ମାନବେ,
 ବୋଲ କେଉଁ ପ୍ରାଣରେ
 ସ୍ବର୍ଗର ସୁଖମା ପ୍ରାଣଟି
 ଦଳଦେଲ ହସ୍ତରେ ?

ତୋହର କଳ୍ପସ୍ତ୍ର ଶୁଣି

ଦେଲୁ ତାହା ଅଙ୍ଗରେ,

ସଙ୍କୋଚ ଜାତ କି ନ ହେଲୁ

କେତେ ତୋହ ମନରେ ?

ମାନବ କଳ୍ପସ୍ତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦାୟ

ସହେ ବୋଲ କପର,

ବିଚିତ୍ର ପବିତ୍ର ତା ଅଙ୍ଗ

ଅଟେ ସୁରସୁନ୍ଦର ।

ମାକଣୀ ବଡ଼ାଏ ନିୟମେ

ସ୍ବର୍ଗ ପତି ଶିଶିର,

ତାଳେ ତାଳେ ତାକୁ ନଗ୍ନ

ବହୁ ଧୀର ସମୀର ।

ଧୂଳି ରେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ମାନବ

ତୋର ଅନ୍ୟାୟ କାର୍ଯ୍ୟ !

ନଷ୍ଟ କଲୁ ବୋଲ କପାଳ

ଉଦ୍ୟାନର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ !

ବୋଲୁଛୁ ଦେବତା ସେବାରେ

ଦେଉ ଏହି କୁସୁମ ?

ନବୋଧ ବୁଝିଲୁ ନାହିଁ ରେ

ତୁହି ଅପଣା ଭ୍ରମ !

ଯେ ମହାଦେବତା ପୁଣି

ରଖିଥିଲେ ଏ ସ୍ଥାନେ,

ତାଙ୍କ ମହିମା ବି ବୁଝନ୍ତି

ତୋହ ପର ଅଜ୍ଞାନେ ?

ଯାହାଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ ବିପ୍ରାରେ
 ସବୁ ମୁଣ୍ଡ ସୌରଭ,
 ତାହାଙ୍କୁ ପୂଜିବୁ କୁସମେ
 ଆରେ ଅବ ମାନବ !
 ପରାବତା-ଜଳେ ଧଉଳ
 କରି ବଞ୍ଚି-ସୁମନଃ
 ନିର୍ମଳ ହୃଦୟେ ପୂଜି ରେ
 ମହାପ୍ରଭୁ ଚରଣ ।

ଗୁଲଗୁଲ ।

ସତେ ଯତେ ଯାଇଛି କି ଗୁଲ
 ହୃଦୟ ଭଣ୍ଡାର କରି ଖାଲ ?
 ତାହାର ମୁଁ କଲି କେଉଁ ଦୋଷ ?
 ବୋଲି ବୋଲି କିପରି ଏତେ ରୋଷ ?
 ତା ପାଶେ ତ ଥାଇ ନିତି ନିତି
 ମୁଁ କି ଗାଇ ନାହିଁ ପ୍ରେମଗୀତ ?
 ବୋଲି ବୋଲି ବେନି ଯେ ହୃଦୟ
 କରି କି ନ ଥିଲୁ ବିନମୟ ?

କଥା କି ନ ବୋଲେଁ ପାଶେ ବସି ?
 ନ ଯାଏଁ କି ପାଶେ ହସି ହସି ?
 କିପା ତାର ଏଡ଼େ ମନ ଉଣା ?
 କିପା ତାର ଏଡ଼େ ଅକରୁଣା ?
 ମୁଁ ତାକୁ କହି କହୁଁ କଥା
 ହୃଦୟେ କି ଦେଇଅଛି ବ୍ୟଥା ?
 ମଣି କି ନ ଥିଲି ତାକୁ ଧନ
 କର ସଦା ଆତ୍ମବିସର୍ଜନ ?
 ମୁଁ କି ଯାଇଥିଲି ତାକୁ ଆଶି ?
 ବଳେ ବଳେ ଆସି ଠାକୁରାଣୀ
 ତାହାର ସମସ୍ତ ରୂପରାଶି
 ସଙ୍ଗେ ସବୁ ଦେନି ଗଲୁ ଭାସି ।
 ନ କହି କି ଦୂରେ ଚାଲି ଯାଇ
 ତାକୁ କରେ ଥିଲି ମୁଁ କିନ୍ଦାସ ?
 ନାହିଁ ନାହିଁ ଥିଲୁ ଦୟାବତ୍ତ,
 ଶୟା ପରି ଛିଡ଼େ ନାହିଁ ସଜ୍ଜ ।
 ମୋ ପାଶରେ ଥାଏ ମୁଣ୍ଡ ଚୁହିଁ,
 ଡାକିବା ମାତ୍ରକେ ଅପେ ଧାଇଁ ।
 ନ ପାଶେ ସେ ମୋର କଷ୍ଟ ଦେଖି,
 ଆଜି କିପା ଗଲୁ ସେ ଉପେକ୍ଷି ?
 ରକ୍ତିରେ ସେ ନେଇଁ ପଦଧୂଳି
 ଦେହେ ଦେଉଥିଲୁ ସୁଖେ ବୋଲି ।
 ମୋ ନେତ୍ରରେ ଦେଖେ ଯେବେ ଜଳ,
 ନୟନ ତ କରେ ଛଳ ଛଳ ।

ଦେବେ ଯେ ଦେବଦାସ ଧାନ,
 ଯେ ଦେବେ ଦାସୀ ଧାନ ।
 ଦେବେ ଦେ ଦାସୀ ଦେବଦାସ,
 ଦୁର୍ଲ୍ଲଭେ ଦେବେ ଦେବଦାସ ।
 ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବଦାସ,
 ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବଦାସ ?
 ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବଦାସ,
 ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବଦାସ ।

ଦେବେ ଦେବେ ।

ଦେବେ

ଦେବେ—ଦେବେ ଦେବେ ।

ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ
 ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ,
 ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ,
 ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ।

,

ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ,
 ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ,

ଆଦର ଦୁଇଗୋଟି ଜନମ ପଡ଼େ
ତରଳ ଶିଳା ଗଡ଼ ଲାଙ୍ଗେ ଲଙ୍ଗେ ।

ଅଳ୍ପ ଆଦର ଦୁଇଦେହରୁ ବଡ଼
ଆଦର ଦେଖି ଦେଖି ଆସେ ନାହିଁ,
ତହିଁରେ ପଦମର ଦୋଳ ଲାଙ୍ଗେ
ସେଇ ତରଳ ହୃଦୟ ସେ ଆଦର ଗ୍ରାସ ।

ଦୁଇ ହୃଦୟେ ଗୁଣ୍ଠି ଲାଙ୍ଗେ,
ତରଳ ହୃଦୟ ଗୁଣ୍ଠି ଲାଙ୍ଗେ ?
ତାହା ଲାଙ୍ଗେ ନାହିଁ ଅଧି ସେ ଗୁଣ୍ଠି,
ସେଇ ତରଳ ହୃଦୟ ଗୁଣ୍ଠି ।

ଦୁଇ ଦେହର ଗୁଣ୍ଠି ତରଳ ଗୁଣ୍ଠି
ତରଳ ଆଦର ଦେଖି ଗୁଣ୍ଠି ଗୁଣ୍ଠି,
ତେବେ ବଦଳେ ଦେଖି ଆଦର ଗୁଣ୍ଠି
ତ ରାଜି ଗୁଣ୍ଠି ଗୁଣ୍ଠି ଦୁଇରୁ ବଡ଼ ।

ଅଳ୍ପ ଦେହର ଏକ ପକ୍ଷ ଗୁଣ୍ଠି,
ତରଳ ଦେହର ଏକ ଦୁଇ-ଗୁଣ୍ଠି,
ତାହାକୁ ଗୁଣ୍ଠିର ଗୁଣ୍ଠି ତାହା ଗୁଣ୍ଠି,
ତରଳ ଗୁଣ୍ଠି ତରଳ ଦେହ ଗୁଣ୍ଠି ।

ବଡ଼ ଗୁଣ୍ଠି ସେଇ ଦେହ ଦୁଇଟି,
ଏକାକୀ ଦେହର ଦୁଇ ଦେହ ଗୁଣ୍ଠି,

ନିରାଶ୍ରୟେ ପାଇ ମନରେ ବ୍ୟଥା
ଜଣାଏ ପ୍ରଭୁଠାରେ ମନର କଥା ।

୮

ନାହିଁ ସଙ୍ଗୀତ ଆଦି ନାହିଁ ତା ଅନ୍ତ,
ଗାଇବ ବସି ସେ ଜୀବନ ଯାବନ୍ତ,
କି ସୁଖ ପାଏ ସେହି ସଙ୍ଗୀତ ଗାନେ,
ତା ବିନା ମନକଥା ଆଉ କେ ଜାଣେ ?

୯

ଏତ ସଙ୍ଗୀତ ନୁହେଁ, ତା ମର୍ମବ୍ୟଥା,
ପ୍ରକାଶ କରୁଥାଏ ମନର କଥା,
ଅଥବା ମରାତକା ପ୍ରଭ ସେ ଧାଏଁ,
ଜୀବନ ପିପାସା କି ମେଘିବା ପାଏ !

୧୦

ଫିନନ କରୁଅଛି ପ୍ରାଣେ ସମ୍ବଳ,
ତାଳିବ ନିତ୍ୟ ବସି ନୟନ ଜଳ,
ବଳପୂର୍ବକ ଯେବେ ମର୍ମ ବେଦନା,
ସଙ୍ଗୀତ କର କି ସେ ପାଏ ସାନ୍ତ୍ବନା ।

୧୧

ଗାଇବ ଗୀତ ଯେବେ ବସି ସେ ଗାଉ,
ନିବାରଣ କେ କିପାଁ କରିବ ଆଉ,
ପବନେ ମିଶିଯାଉ ତା ଗୀତସ୍ବର,
ନାହିଁ ତ କ୍ଷତି ବୃଦ୍ଧି କିଛି ମାତର ।

୧୨

ବେଘୁରୁଁ ଯେପ୍ରକାର କପୋତ ଶୁଭ,
ଗାଇବ ବସି ତେଜି ମନରୁ ଶୁଭ,

ଗୀତ ଗାଇ ସେ ଯେବେ ପାଏ ସାନ୍ତ୍ବନା,
କେ ଲୋକ କପାଁ ତାକୁ କରିବ ମନା ?

୧୩

ନାହିଁ ରାଗ ରାଗିଣୀ ନାହିଁ ତା ତାନ,
କପାଁ ବୋଲିବେ ଲୋକେ ଏହାକୁ ଗାନ ?
ଚତୁର୍ଦ୍ଧା ନରେ ନିତ୍ୟ ଏକସ୍ବରରେ,
ଜଣାଏ ମନୋଭାବ ପ୍ରଭୁ ପାଶରେ ।

୧୪

ବସନ୍ତ ସମୀରଣ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ନିଶିରେ,
ପ୍ରାବୃତ୍ତ ଘନାଗମେ ଗୀତ ଶିଶିରେ,
ନାହିଁ ତା କାଳାକାଳ କିଛିହିଁ ଜ୍ଞାନ,
ଦିବା ରଜନୀ ବସି କରୁଛୁ ଗାନ ।

୧୫

କଥବା ଆଶା ସେହି ପୋଷିତ୍ତ ମନେ,
କେବେ ବା ଆସି କେହି ଦୟାଳୁ ଜନେ
ଦେଖାଇବେ ତା ପ୍ରଭୁ ସହାନୁଭୂତି
ଏହାପାଇଁ କି କରେ ସବଦା ସୁଦ୍ଧ ।

ପ୍ରଣତା ବଧୂ ।

—*—

ମଙ୍ଗଳ ।

ଉଠ ରେ ଉଠ ରେ ମୋର ଅନନ୍ତଶୁଭକ !
 ତୁ କି ରେ ନନ୍ଦନବନ ପାରିଜାତ କଲି ?
 କାହାର ନନ୍ଦନା ତୁ ରେ କୁହେତକୁନ୍ତଳା ?
 ଶୂନ୍ୟମୟ ଗୃହେ ମୋର ଶୋରନା କମଳା ?
 ଅକଳର ଗୃହେ ମୋର ମାର୍ଗିକ ଆସ ରେ,
 ଅମୋଦତ କରୁ ପାରିଜାତ ସୌରଭରେ ।
 ଆସ ରେ ଅନନ୍ତମୟ ! ଆସ ରେ କଲ୍ୟାଣୀ !
 ମୂର୍ତ୍ତିମୟୀ ଦୟା, ମାୟା, ଅଶୀର୍ବାଦ ବାଣୀ,
 ଭକ୍ତିରେ ନେଉଛୁ ପୋଛି ମୋର ପଦଧୂଳି,
 କଲ୍ୟାଣର କଣା ପରି ହେଉଛୁ ତୁ ବୋଲି ।
 କାହୁଁ ତୁ ଶିଖିଲୁ ଗୁରୁଭକ୍ତି ରେ କଲ୍ୟାଣୀ !
 ଅହ୍ୟ ସ୍ଵଲକ୍ଷଣୀ ହୋଇ ରହ ରେ ମା ରାଣୀ !
 ଅଶୀର୍ବାଦ କରେଁ ବସ୍ତେ ହେବୁ ସାଧୁ ସତୀ,
 ଗାରୀ ଅନୁସୂୟା ପରି ହେବୁ ପୁଣ୍ୟବତୀ ।
 ସାବିତ୍ରୀ ସମାନେ ହେବୁ ପତିପତ୍ନୀୟା,
 ମୈଥୁଲୀ ସମାନେ ହେବୁ ରମଣୀଭୁଷଣୀ ।
 ଭକ୍ତି ଦୟା ପ୍ରୀତି ହେଉ ତୋ ଅଙ୍ଗଭୁଷଣ,
 ଅକାତରେ ପରଜନ କରିବୁ ପାଳନ ।
 ମଣିବୁ ତୁ ପିତା ପୁତ୍ର ପରି ସବୁ ଲୋକେ,
 ବିଭୁର କରୁଣାଧାର ପଢୁ ତୋ ମସ୍ତକେ ।

ସଦ୍ୟ ମୃଗମଦ ପରି ବିକାଶୁ ତୋ ଯଶ,
 କଳଙ୍କ କାଳିମା ତୋତେ ନ କରୁ ପରଶ ।
 ତୋହୁ ଯୋଗେ ହେଉ ବସ୍ତେ ମୋ କୁଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ,
 ବୁଦ୍ଧକାଳେ ପୁତ୍ର ! ତୋତେ କରିବି ସମ୍ବଳ ।
 ମଣିତା କେବୁ ରେ ମାତା ଧର୍ମ-ଅଳଙ୍କାରେ,
 ମନ ଦେବୁ ଜ୍ଞାତ ବନ୍ଧୁ ଅଭୟ ସେବାରେ ।
 ଧନେ ପୁତ୍ର ଦୁଧେ ଭାତେ ଦେହର କୁଶଳେ
 କର ବାସ ରଖି ଚିତ୍ତ ପ୍ରଭୁ ପଦତଳେ ।

ମୋ ଗ୍ରାମ ମଞ୍ଚି କାଶ୍ୟୁର ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଫୁଲକାମାଳାୟୁର୍ଥ ସୁନ୍ଦର ନଗର,
 ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ତରଙ୍ଗମାଳା ନୀଳିମା ସାଗର,
 କେତେ ନଦ କେତେ ନଦୀ ଗିରି ଅରଣ୍ୟାଳୀ,
 ହାଟ ଗ୍ରାମ ଲୋକପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜଧାନୀ,
 ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଭ୍ରମି ଭ୍ରମି ଦେଖିଲି ଜୀବନେ,
 ସେ ଗ୍ରାମ ଚନ୍ଦ୍ରଟି ମାତ୍ର ଭସୁଛି ନୟନେ ।
 ଯାଏଁ ଯହିଁ ଥାଏଁ ଯହିଁ ପଡ଼େ ସେ ମନରେ,
 ବଳେ ମନ, ଧାଇଁ ଯାଇ ଦେଖିଥାଏଁ ଥରେ ।

ସତକଥା ନାହିଁ ତହିଁ ବିଶେଷ ସମ୍ପତ୍ତି,
 ମାତ୍ର ଅଛି ତହିଁ ଚିତ୍ତବିମୋହନ ଶକ୍ତି ।
 ଧନସ୍ଥାନ ଶୋଭାସ୍ଥାନ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବିହୀନ,
 ତଥାପି ସେ ଗ୍ରାମ ମନେ ପଡ଼େ ପ୍ରତିବିନ ।
 ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବଜାନ୍ତି ଶଙ୍ଖ ଗ୍ରାମନାମ୍ନୟନେ,
 ଦେବାଳୟେ ଘଣ୍ଟା ବାଜୁଥାଏ ତାନେ ତାନେ,
 କାହିଁ ତ ଦେଖିଲି ନାହିଁ ସେ ମାଧୁରୀ ସନ୍ଧ୍ୟା,
 ନ ପୁଟେ ସେପରି ତମ୍ବା ମଲ୍ଲୀ ରବିଗନ୍ଧା ।
 ଗ୍ରାମ ପୋଖରୀରେ ପୁଟେ ଯେଉଁ କଇଁସୁଲ,
 ନ ଦେଖିଲି କାହିଁ ସେହି ପୁଲ ସମତୁଲ ।
 ନିଶିମୁଖେ ପଲପଲ ଉଡ଼ୁଛୁ ବାଦୁଡ଼ି,
 ମାଳମାଳ ଗେଣ୍ଡାଳିଆ ଯାଉଥାନ୍ତି ଉଡ଼ି,
 ଧୀରେ ଧୀରେ ବହୁଥାଏ ଶୀତଳ ପବନ,
 ବାହାର ମେଲରେ କରଥାଏ ମୁଁ ଶୟନ,
 ସେ ଚନ୍ଦନ ନିଶି ପୁଣି ସେ ଶୀତଳ ବାୟୁ,
 ଦେଶେ ଦେଶେ ବୁଲି କାହିଁ ନ ଦେଖିଲି ଆଉ ।
 ସେ ଗ୍ରାମର ଦାଣ୍ଡେ ଅଛି ଯେଉଁ ବାଲିଧୁଲି,
 ପିଲ ଖେଳିବେଳେ ହେଉଥିଲି ଦେହେ ବୋଲି,
 ସେହି ଧୂଳି ସେହି ବାଲି ପଡ଼ୁ ମୋ ଦେହରେ,
 ଏହିପରି କେତେ ଥର ଭଲେ ମୁଁ ମନରେ ।
 ସେହି ଯେ ବାସଙ୍ଗ, ଗେଣ୍ଡୁ ପୁଟେ ଶୀତକାଳେ,
 ପେନ୍ଥା ପେନ୍ଥା କସି ଆମ୍ଭ ଝୁଲୁଥାଏ ଡାଳେ,
 ସେ ପୁଲ ପୋରର କସି ଅସର ମାଧୁରୀ,
 ନ ପାଇଲି କାହିଁ ସାରା ଭରତନାୟକ ।

ସେ ଗ୍ରାମର ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ଛନ୍ତି, ସେ ସମସ୍ତେ,
 ବନ୍ଧୁର ମନରେ ଅବା ଖୋଜୁଛନ୍ତି ମୋତେ ।
 ସେ ଗ୍ରାମ ବରଷା ଗ୍ରୀଷ୍ମ, ସେ ଗ୍ରାମର ଶୀତ,
 ନ ପାଇଲି କାହିଁ ତାହା ମାଧୁରୀ କିଛି ।
 କରନ୍ତି ଅଛନ୍ତି ସେହି ଗ୍ରାମଲୋକେ କଳି,
 ନ ପାଇଲି ସଙ୍ଗ ସୁଖ ତାହାଠାରୁ ବଳି ।
 ଯାଇଛି ସେ ଗ୍ରାମେ ଭୂମି ମୋ ଦୃଢ଼ସୂତନ,
 ତଥାପି ସେ ସ୍ଥାନେ ଯିବାପାଇଁ ଧାଏଁ ମନ ।
 ମୋ କାନକୁ ଶୁଣେ ତାହା ନାମ ସୁମଧୁର,
 ସେ ସ୍ମୃତ ଗ୍ରାମର ନାମ ମଞ୍ଜି କାଶିଧୁର ।
 ବଧୂବଶେ ମୁଁ ବିଦେଶ କରୁଛି ଭ୍ରମଣ,
 ନିଉବ କି ସେ ଗ୍ରାମରେ ଅନ୍ତମ ଜୀବନ ?
 ଅଭିଳାଷ ଯହିଁ ତହିଁ ଯାଏଁ ନିତ୍ୟାଧାମେ,
 ଶେଷ ଅସ୍ଥି ଖଣ୍ଡ ଦେବ ସମାଧି ସେ ଗ୍ରାମେ ।

ରାଜା ତ ପକାର ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଥିଲା ଗୋଟେ ବଡ଼ ରାଜ୍ୟ ତା ନାମ ଶାସ୍ତ୍ରର,
 ସେ ଦେଶର ରାଜା ନାମ ଅମ୍ଭାରାମ ବୀର ।
 ରାଜାଙ୍କର ଥିଲା ମନ୍ତ୍ରୀ ତାହା ନାମ ଜ୍ଞାନ,
 ବିବେକ ନାମରେ ଜଣେ ଥିଲା ଦରୁଆନ ।
 ଧର୍ମ ଧନ ରାଜା ରଖିଥିଲେ ଗନ୍ତାଘରେ,
 ବିବେକ ପ୍ରହରାଜି ଜଗିଥାଏ ନରନୁରେ ।
 ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନାମେ ଥିଲା ରାଜାଙ୍କର ପାଖଲେକ,
 ତାହାର ଖଟଣି ଥିଲା ଶରୀର ରକ୍ଷକ ।
 ରାଜାଙ୍କ ଦୁଇଟା ରାଣୀ ସୁମତି କୁମତି,
 କରନ୍ତି ସୌଦୁଶୀ ଦୁହେଁ କଲି ନିତି ନିତି ।
 ରାଜା ବିଚାର ତ ନିତି ନିତି ଶୁଣି କଲି
 ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି ଦିନେ ଦିନେ ହୁଏ ତଳ ।
 ସୁମତି ରାଣୀକୁ ଦିନେ ଦିନେ ଭଲ ପାଏ,
 କୁମତି ନଅରେ ଦିନେ ଦିନେ ଶୋଇଥାଏ ।
 ସୁମତି ମନ୍ତ୍ରଣା ଧନ ରଖି ଗନ୍ତାଘରେ,
 କୁମତିର ମତ ସୁଖେ ରହୁ ଅମୋଦରେ ।
 ସୁମତି ବୋଲଇ କର ରାଜ୍ୟେ ସୁବିଚାର,
 କୁମତି ବାସନା ସୁଖେ ଅହାର ବହାର ।
 କୁମତି ରାଣୀଟା ଦିନେ ନିର୍ଜନରେ ପାଇ
 ରାଜାକୁ ମଣାଇ ନେଲା ଘରେ ପୁଅଲାଲ ।

ଛତାଦେଲ ନାହିଁ ସେହି ସମୟ ପାଶକୁ,
 ଅପଣା ଅନୁଭୂତ ରଖିଥାଏ ରାଜନକୁ ।
 ରାଜା ଶୁଣୁଥାଏ ସେହି କୁମର ମନ୍ତ୍ରଣା,
 ରାଜ୍ୟ କଥା କିଛି କରେ ନାହିଁ ବୁଝାମଣା ।
 କୁମର ରକ୍ଷାଟା ଥିଲା ଭାଗ୍ୟ କଳହୃଦି,
 କଳା କର ଦେଲା ମନ୍ତ୍ରୀ କଟୁଆଳେ ତହିଁ ।
 କେତେ ଦିନ ଲୁଚି ରହିଥିଲେ ଥୋକେ ଚୋର ,
 ଲୁଚି କର ନେବାପାଇଁ ରାଜା ଗନ୍ତାଘର ।
 ମନ୍ତ୍ରୀ କଟୁଆଳ ଦୁହେଁ ନାହାନ୍ତି ରାଜ୍ୟରେ,
 ବେଳ ଉଣି ବାହାରଲେ ସେହି ସବୁ ଚୋର ।
 କାମ ହୋଧ ଲୋଭ ଆଦି ଛଅଟା ତସ୍ତର
 ବଳେ ପଡ଼ି ଲୁଚି ନେଲେ ରାଜା ଗନ୍ତାଘର ।
 ଅହା ଆହା ଚାଲିଗଲା ରାଜତ୍ବ ଶରୀର,
 ଗନ୍ତାଘରେ ଧନ ନାହିଁ ରାଜା ତ ପକାର ।

ଦୋଷିଣୀ ।

ଦୁର୍ଗା—ଦଶବେଦ ।

ଦୋଷିଣୀ ଦୋଷିଣୀ

ଦେହର ଦୋଷର,

ଅହ ! ଅହ ! ଦେହେ ଶୌରବ

ଉଦୟର ହୃଦୟ ।

ଦୋଷ ଶୈବର ଶାସ୍ତ୍ର

ଦେହ ଓ ଦୃଶ୍ୟେ,

୧୦ ୧୦ ଶ୍ରୀ ଶାସ୍ତ୍ର

ଦୁର୍ଗା—ଦୁର୍ଗା ।

ଦୋଷରେ ଦୋଷରେ

ଦୋଷ ଶୈବର ଦୃଶ୍ୟ

ଦୋଷ ଶୈବର ଦୃଶ୍ୟ

ଦୃଶ୍ୟ ଶୈବରେ ଦୃଶ୍ୟ ।

ଅହ ! ଅହ ! ଦେହରେ

ଦୃଶ୍ୟ ଶୈବରେ ଦୃଶ୍ୟ,

ଦୃଶ୍ୟ ଶୈବରେ ଦୃଶ୍ୟ

ଦୃଶ୍ୟ ଶୈବରେ ଦୃଶ୍ୟ ।

୧ ଦୋଷିଣୀ ଦୋଷରେ

ଦେହେ ଦୋଷରେ,

ଦୃଶ୍ୟ ଶୈବରେ ଦୃଶ୍ୟ

ଦୃଶ୍ୟ ଶୈବରେ ଦୃଶ୍ୟ ।

ନାହାନ୍ତି ଏହି ସ୍ୱପ୍ନାଳୟ,
 ଯାହା ନାହାନ୍ତି ନାହିଁ,
 ସେହିପରି ତାହା ହେଉଛି
 ଯାହାହୁଏ ତ ତାହା ।
 ହୁଏ ହେଉଛି ସ୍ୱପ୍ନାଳୟ
 ଯେତେ ନାହାନ୍ତି ନାହିଁ,
 ତାହା ହୁଏ ହୁଏ ହୁଏ ହୁଏ
 ତାହା-ହୁଏ ହୁଏ ହୁଏ ।

ଯୋଡ଼ି-୧ ପ୍ରଥମ ।

ସଂସାର ।

ସଂସାର ! ସଂସାର ! ସଂସାର !
 ତାହାହୁଏ ହେଉଛି ତାହାହୁଏ ।
 ତାହାହୁଏ ହେଉଛି ତାହାହୁଏ ହେଉଛି,
 ତାହାହୁଏ ହେଉଛି ତାହାହୁଏ ତାହାହୁଏ ।
 ତାହାହୁଏ ହେଉଛି ତାହାହୁଏ ତାହାହୁଏ,
 ତାହାହୁଏ ହେଉଛି ତାହାହୁଏ ତାହାହୁଏ ।
 ତାହାହୁଏ ହେଉଛି ତାହାହୁଏ ତାହାହୁଏ,
 ତାହାହୁଏ ହେଉଛି ତାହାହୁଏ ତାହାହୁଏ ।

ଦର୍ଶନ କରିବ ବେଳେ ହେ ଜଗତସାଇଁ !
 ଦ୍ଵିଜୟ ପ୍ରାର୍ଥନା ମୋର ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।
 ଲଭେ ଧର୍ମବାସ ଅବା ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ଦୁର୍ଗତ,
 ଯାହା ଲଜ୍ଜା ବଥ ପ୍ରଭେ ନାହିଁ ମୋ ଆପତ୍ତି ।
 ଏତକ ପ୍ରାର୍ଥନା ମୋର ଆହେ ରଗବାନ !
 ଅପଣା ସାକ୍ଷାତେ ତାହା କରିବେ ବିଧାନ ।

ମାନବ ଅବସ୍ଥା ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ଅହେ ସୂର୍ଯ୍ୟର କାହିଁ ଅଛି ଅନ୍ତରାଳେ ?
 ଲଗାଇଛୁ ବେତେ ଲାଳା ପୃଥିବୀଟାଣାଳେ !
 ଯେଉଁ ବେଶେ ଦେଉଅଛୁ ଯାହାକୁ ସଜାଇ,
 ସେଇ ସେହି ବେଶେ ଅଭିନୟ କରେ ଯାହାଁ ।
 ଯାହା ବେଶେ ଥିଲା କାଲି ଶ୍ରୀରାମ ସମାନ,
 ଆଜି ସେ ନାରୁଛି ବେଶେ ଧର ହନୁମାନ ।
 ଅହେ ସୂର୍ଯ୍ୟର ! ମୋତେ ଦେବ ଯେଉଁ ବେଶ,
 ସେହି ବେଶେ ନାଚିବ ମୁଁ ନାହିଁ କିଛି କ୍ଳେଶ ।

ସମସ୍ତଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ସେନାପତି ହେବେ ରଣେ,
କିଏ ହେବ ସେନା ଏହା ନ ଭୁଲନ୍ତି ମନେ ।
କରିଥିଲ ବଡ଼ଲୋକ ଦେଇଥିଲ ମାନ,
ସକଳ ଛଡ଼ାଇ ଯେବେ ନେବ ବର୍ତ୍ତମାନ !
କର ପ୍ରତିଭା ! ଯାହା ଇଚ୍ଛା କିଛି ଚନ୍ଦ୍ର ନାହିଁ !
ପାଲିବ ତୁମ୍ଭର ଆଜ୍ଞା ମସ୍ତକ ନୁଆଁ ।

ଗିରିନଦୀ ।

ମଙ୍ଗଳ ।

ପ୍ରବାହିତ ପ୍ରୋତ ଗିରି ବର୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟିଣୀ,
କଳ କଳ କଳ ନାଦେ ଦବସ ଯାମିନୀ ।
ଦର୍ଶକ ନୟନେ ସେବେ ଦିଅ ଆସି ଦେଖା,
କଠିନ ହୃଦୟେ କିବା କରୁଣାର ରେଖା ।
ବାଟ ଓଗାଳଲେ ତୋତେ ଜ୍ଞାତ ବନ୍ଧୁଗଣେ,
ଏତି ଉପରୋଧ ଗୁଲ ଥକି କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ।
ଗିରିରୁଜ କୋଳେ ଧରିଥିଲେ ସାବଧାନେ,
ଛାଡ଼ି ଆସିଥିଲ ବୋଲ କିବା ଅଭିମାନେ ।
କଳ କଳ ନାଦ କର ଦବସ ରଜନୀ,
ଆନନ୍ଦ ସଙ୍ଗୀତ ଏକ ଜନନର ଧ୍ବନୀ ?
ଗୁଲିଛ ଉତ୍ତାସ କିମ୍ବା ଆକୁଳ ପରାଣେ,
କରୁଛି ପଞ୍ଜୁର ଦେଖୁଛି ତ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ।

କାହିଁ କଳ୍ପସିଦ୍ଧା, କାହିଁ ଶରୀର ପବିତ୍ର,
ତୁମ୍ଭେ କି ଗୋ ଦେବ ! କବିକଲ୍ପନାର ଚାନ୍ଦ ?

ବିରସା ହଳଦିବସନ୍ତ ।

କଳହଂସକେଦାର ।

(ସତ୍ୟ ଘଟଣା ।)

୧

ମହାନଦୀ ସୈକତେ ନିର୍ଜନ ସ୍ଥଳ,
ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ବଟବୃକ୍ଷ ଯୁଗଳ,
ଭଞ୍ଜ ଅଛନ୍ତି ସହୋଦର ସମରେ,
ଲଗାଲଗି ନ ହୋଇ କିଛି ଅନ୍ତରେ ।

,

ହଳଦାବସନ୍ତଟି ବସିଛି ଡାଳେ,
ନୀରବେ ବସି କିବା ମନକୁ ଭାଳେ ।
ବେଳେ ବେଳେ ଅସଲ ଡାଳରୁ ଖସି,
ବୃକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ଭୂମିରେ ଶବ୍ଦେ ସେ ବସି ।

୩

ମହାବୃକ୍ଷ ତହିଁ ଭାବି ବିକଳ ସ୍ବନେ
ଅନ ବୃକ୍ଷକୁ ଉଦ୍‌ଭିଷାଏ ବହନେ,

ପୁଣି ବାହୁଡ଼ି ଆସି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରେ
ତୁମେ ପରଶି ବସେ ପୂର୍ବ ବୃକ୍ଷରେ ।

୪

ଅଦୂରେ ନପାସୋତେ ନାନା ବିହଙ୍ଗ
ମନଃଭ୍ରାଣୀସେ କେତେ କରନ୍ତି ରଙ୍ଗ,
ପହିଁରେ କେବା ବୁଡ଼େ କେ ଲୋଡ଼େ ଉଷ୍ୟ,
ହଳଦୀବସନ୍ତଟି ନ କରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

*

ବୃକ୍ଷର ତଳେ, ତହୁଁ ଅନ୍ୟ ବୃକ୍ଷରେ,
ତହୁଁ ବାହୁଡ଼େ ପୂର୍ବ ବୃକ୍ଷକୁ ଧରେ,
କି କହେ ତଳେ ବସି ସେହି ତା ଜାଣେ,
ମାତ୍ର ତା ଗୀତି ପ୍ରାଣେ ବିଶାଦ ଅଣେ ।

୬

ଲେଉଟିବାକୁ ନ ଯାଇ ନିଜ ଆହାର,
ଦିନଯାକ କରେ ସେ ଏହି ବେଭାର,
ଭିନି ଦିନ ବିହଙ୍ଗ ଝୁରି ଏପରି,
ଉପବାସେ ସେଠାରେ ଗଲା ସେ ମରି ।

୭

ଦେଖିଲେ ବନ୍ଧୁ ମୋର ଯାଇ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ, *
ହଳଦୀବସନ୍ତୀର କେତୋଟି ପକ୍ଷ
ଅଛି ସେ ବେନି ବୃକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପକ୍ତି,
ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷୀ ମରି ଯାଇଛି ସଦା ।

* ଲେଖକଙ୍କ ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ କବିବର ରାୟ ରାଧାନାଥ ରାୟ ବାହାଦୁର
ଏହି ଘଟଣାଟି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରଅଛନ୍ତି ।

୮

ସେ ସତ୍ତା ପକ୍ଷୀ ପଡ଼ିଥିଲାକ ଯହିଁ,
 ଝୁରୁ ଝୁରୁ ହଲପାବସନ୍ତ ତହିଁ
 ଦୁଃସହ କାନ୍ଦୁ। ଶୋକେ ତେଜଲ ପ୍ରାଣ,
 ମାନବେ ଦେଇଗଲା କି ଦବ୍ୟଜ୍ଞାନ ।

୯

ସ୍ୱପ୍ନ ସେ ବହୁଜନ ଚର୍ଯ୍ୟଗ ଜାତି,
 କାହୁଁ ଶିଖିଲା ଜାୟା ପ୍ରେମ ଏ ନୀତି ?
 ପତ୍ନୀ ସକାଶେ ଦେଲା ନିଜ ଜୀବନ,
 ଦାମ୍ପତ୍ୟ ପ୍ରଣୟକୁ ବୋଲାଇ ଧନ୍ୟ ।

ରଜନୀଗନ୍ଧା ।

ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ।

ଗୋ ରଜନୀଗନ୍ଧେ ! ବୋଲ କପାଳ
 ଦବସେ ତୋ ଗୁଣ ବିକାଶେ ନାହିଁ ?
 ନ ବୋଲ ପଛକେ ବୁଝିଛି କଥା,
 କୁଳ ଭୂଅସୁଖୀ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ।
 ତାଙ୍କିତୁଙ୍କି ହୋଇଥାନ୍ତି କେବଳ
 ପୁଣିବେ କରନ୍ତି କୁଳ ଉତ୍କଳ ।

ପା—ଏ, ଯାଏ, ଘରେ ଥାଆନ୍ତି ପୁଞ୍ଜି,
 ତୁମ୍ଭେ ଫୁଟି ଥାଅ ପୁଞ୍ଜିକ ପୁଞ୍ଜି ।
 ରଥର ତୋ ପାଶେ ନ ଆସେ ତୋଳେ,
 ସଜକୁ କି ହୁଏ ପରପୁରୁଷେ ?
 ରାଜିରେ ବସ୍ତ୍ରାର କର ସୌରର
 ଅମୋଦତ କର ଉଦ୍ୟାନ ସବ୍ !
 ନ କରନ୍ତି କବି ତୋତେ ଆଦର,
 ଅଶୃୟ ନ ମଣେ କିଛି ମାତର ।
 ଏପରି ଅଛନ୍ତି ବହୁତ ଲୋକ,
 ଭୁଲିଯାନ୍ତି ଦେଖି ବାହ୍ୟ ଛଟକ ।
 ତୋହର ତ ବାହ୍ୟ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ,
 ଭୁଲିବେ କବିଏ ବୋଲ କିପାଇଁ ?
 ନ ଥାଉ ତୋହର ରୂପ ଲାବଣ୍ୟ,
 ମାତ୍ରକ ତୁ ମୋର ହୃଦୟଧନ ।
 ମନରେ ରଖିବୁ ରଜନୀଗନ୍ଧା,
 ତୋହ ପୀରତରେ ମୋ ମନ ବନ୍ଧା ।
 କୁସୁମକଳାପେ ଆଗୋ ସଜନି !
 ତୁହି ସିନା ଏକା'ମୋ ପ୍ରଣୟିନୀ ।
 ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳେ ବସି ମୁହିଁ ନିର୍ଜନେ
 ଚନ୍ଦ୍ରା କରୁଥାଏ ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ମନେ ।
 ସୌରର ବସ୍ତ୍ରାରୁ ହୋଇ ଫୁଟିତ,
 ଦେଉ କର ମୋର ମନ ମୋହତ ।
 ପ୍ରଭୁଙ୍କର ତୁହି ଗୋଟିଏ ଜାତି,
 ବରୁ ମନରେ ଲଭଇଁ ପ୍ରୀତି ।

ଅନ୍ନ କହୁ ବୋଲି ଯାଉଛି ତୋତେ,
ଶୁଣାନକୁ ଯିବୁ ମୋହ ସହିତେ ।

ହରି ସବଂସ୍ତ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଅହେ ମହାପ୍ରଭେ ! ତୁମ୍ଭେ ମୋର ପିତା, ମାତା,
ତୁମ୍ଭେ ଜ୍ଞାତ, ପରିଜ୍ଞନ, ସବଂସ୍ତବାତା ।
ଜୀବନ, ମରଣ ତୁମ୍ଭେ ଶାନ୍ତିର ଧବନ,
ସାଧନର ଧନ ପ୍ରଭେ ! ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଶରଣ
ବିଭୁବନ ସବଂ ସ୍ଥାନେ ଅଛୁ ତୁମ୍ଭେ ହରି !
ପାଳନ କରୁଛୁ ପ୍ରାଣୀ ସବଂ ମୃଷ୍ଟି କର ।
ଅଜ୍ଞା କର ମହାପ୍ରଭେ ! ମୋହର ରସନା
ନରନ୍ତର କରୁ ତବ ମହମା ଘୋଷଣା ।
ମୋହର ପ୍ରାର୍ଥନା ନାହିଁ—ବିନାଶ, ମଙ୍ଗଳ,
ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛୁ ତୁମ୍ଭ କରୁଣା କେବଳ ।
ଅହେ ମହାପ୍ରଭେ ! ଧ୍ୟାୟି ତବ ଶ୍ରୀଚରଣ
ତନ, ମନ, ପ୍ରାଣ ସବଂ କଲ ସମର୍ପଣ ।
ରକ୍ଷା କର ପ୍ରଭେ ! ତବ ବିନା ଗଢ଼ ନାହିଁ,
ଅନୁକ୍ଷଣେ ରହୁଛି ତ ତବ ମୁଖ ଚାହିଁ ।

କର୍ତ୍ତବ୍ୟପାଳନ ।

ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଏକ ଦୁଇ କରି ଦିନ ଯାଉଛି ତ ବହୁ,
 କାହାକୁ ଅନାଇ ବୋଲୁ ଅଛୁ ବସିରହୁ ।
 କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନ ସେ ତ ପ୍ରକୃତ ଜୀବନ,
 ଅଳସ୍ୟେ ସମୟକ୍ଷେପ ଆତ୍ମାର ହନନ ।
 ପୃଥିବୀ ଦେଇଛି ଯେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ତୁମ୍ଭପାଇଁ,
 ବିଚାର ତ ପରିଶୋଧ କରିଛୁ କି ନାହିଁ ?
 ଶୈଶବ କାଳରେ ଥିଲୁ ତୁମ୍ଭେ ଅସମର୍ଥ,
 ତୁମ୍ଭର ଯା ଲୋଡ଼ା ପୃଥିବୀ ଦେଇଛି ସମସ୍ତ ।
 ଯୌବନ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ପ୍ରାୟ ଯିବ ତ ନିଦ୍ରାରେ,
 ପୁଣି ଅସମର୍ଥ ହେବ ବୁଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥାରେ ।
 ଯେତେକାଳ ପାଇଥିଲୁ ସମର୍ଥ ଜୀବନ,
 ବିଚାର ତ କରିଛୁ କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ ?
 ଦିନଯାଏ ଧୀରେ ଧୀରେ ଶୁଣିଛୁ ମନରେ,
 ଅନାଥ ପଛକୁ ଯାଏ କେଡ଼େ ଚଞ୍ଚଳରେ !

ଅଭବ ।

~~~~~

ରାଗ—ବଙ୍ଗଳାଞ୍ଜି ।

କେତେ ଯତନରେ   କେତେ ପ୍ରେମରେ
 ଶୁଦ୍ଧି ରଖେ ଫୁଲମାଳି;
 କେବେ ଡେଇଁଲେ   ଲମ୍ବା ଏ ତା ଗଳେ
 କେବେ ଦିଏ ପ୍ରୀତି-ଗାଳ ।
 ଗଲେ ମୁଁ ବାହାରେ   ଉଭା ଥାଏ ହାରେ
 ଅସିବାକୁ ବାଟ ଚାହିଁ,
 ବାହୁଡ଼ ମୁଁ ଅସି   କଥା କହେଁ ହସି,
 କେବେ ଯାଏଁ ନ ଅନାଇ ।
 କେବେ ହସି ହସି   ମୋ ପାଖରେ ବସି
 କହେ କେତେ ମିଷ୍ଟକଥା;
 ଉଭର କଥାରେ   ଦିଏଁ ପ୍ରେମରେ,
 କେବେ ବସେ ପୋତ ମଥା ।
 କେତେ ଗୁନ୍‌ଗୁନ୍   ବଛଇ ସୁପାଦ
 ବସିଥାଏ ଅଗଣାରେ,
 କେବେ ପ୍ରେମରେ   ବସେ ତା ପାଖରେ,
 କେବେ ବସେ ଅନ୍ୟଠାରେ ।
 ଥିଲେ ମୁଁ ବିଦେଶେ   ଷୋହର ଉଦ୍ଦେଶେ
 କେତେ ପ୍ରେମଲିପି ଲେଖେ,
 ଦିଏଁ ବା ଯତ୍ନରେ   ଉଭର ପକ୍ଷରେ,
 କେତେ ଲିପି ବା ନ ଦେଖେ ।

ଚିତ୍ତବନୋଦନ, ବ୍ୟର୍ଥ ଔଷଧ୍ୟ ଲୋଭରେ
 ତୁମ୍ଭଠାରୁ କେତେ ଥର ରହିଛି ଦୂରରେ !
 ବିଗତ ଘଟଣା କଥା ଭୁଲି ବାରିମ୍ବାର,
 ହେ ପ୍ରଭେ ! ହୃଦୟ ହେଉଛି ତ ଛରଣାର !
 ସେ ଘଟଣାମାନ ଚିନ୍ତା କରି ଭବିଷ୍ୟତ
 ଜଣାଯାଉଛି ତ ସୋର ଅନ୍ଧକାରବତ ।
 ଅମୃତ କାର୍ଯ୍ୟ ଚିନ୍ତା ବ୍ୟର୍ଥରେ ଜୀବନ,
 ହୋଇପଡ଼ୁଛି ତ ଅନ୍ଧତମସେ ଅଛନ୍ତି !
 କେତେ ଅଭିଳାଷ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଛି ପୃଥିବୀରେ,
 ପାଇବାକୁ ଲୋଭୁଛି ତ କୁଟିଳ ବୁଦ୍ଧିରେ,
 ଅସତ ଚିନ୍ତାରେ କଲି ଆତ୍ମା କଳ୍ପସିତ,
 ବାସନା ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ କାହିଁ ନୋହିଲା କିଛି !
 ବରଷ ନିମନ୍ତ ହୋଇ ବାସନା ପ୍ରବଳ,
 ଆତ୍ମାରେ କଳଙ୍କ ଦାଗ ଲାଗିଛି କେବଳ !
 ହରାଇ ପରଶମଣି, କଦାଚ ଅଜ୍ଞାନେ
 କିଛି ଧନ ପାଇ ରହିଥିଲି ସାବଧାନେ;
 ଯାଇଛି ସେ ଦ୍ରବ୍ୟ, ହୃଦେ ରହିଛି କେବଳ
 ଅସତ ବେତ୍ତର ପାପ କାଳମାର ମଳ ।
 ଗତ ପାପପାଇଁ ପ୍ରଭେ ! କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ,
 ସାବଧାନ ହେବ ଯେବେ ଭବିଷ୍ୟତପାଇଁ ।
 ସେ କୁକାର୍ଯ୍ୟ ଅଛି କରି ହୋଇ ମାୟାମୁଗ୍ଧ,
 ଅନୁଭାଷାମାନେ ଆତ୍ମା ହୋଇଯିବ ଦୃଶ୍ୟ ।
 ମହାପ୍ରଭେ ! ତୁମ୍ଭର ତ ଅନନ୍ତ କରୁଣା,
 ମୋ ଦୁଷ୍ଟତା ତହିଁ କୋଟି କୋଟି ଗୁଣେ ଭୁଣା ।

କଳ୍ପିତ ସୁଦ୍ର-ସ୍ତ୍ରୋତ ଅନନ୍ତ ସାଗରେ
 ପଶି ମିଶିଯିବ, ଚନ୍ଦ୍ର ନ ରହିବ ଥରେ ।
 ଅମୃତରୁ ଅଛି ଆସି, ଯିବ ଅମୃତକୁ,
 ଏହା ଭୁଲି ଦେଉଛି ତ ସାନ୍ତନା ମନକୁ ।
 ଜଗତର କାର୍ଯ୍ୟ ମୋର କରି ସମାପତ
 ସେ ଅମୃତଧାମେ ପୁଣି ହେବ ଉପଗତ ।
 ତେବେ କିପାଁ ପୃଥିବୀକୁ ମଣିବ ଜଞ୍ଜାଳ ?
 ହସି ଖେଳି ଅନନ୍ତରେ କାଟି ଦେବି କାଳ ।
 କରିବି ଅନନ୍ତ ମନେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନ,
 ତୁମ୍ଭର ଆଦେଶ ପ୍ରଭେ ! କରିବି ପାଳନ ।
 ଆଶା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ନାହିଁ ବୋଲି ପୃଥିବୀରେ,
 କିପାଇଁ କରିବି ହାହାକାର ଦୁଃଖିରେ ?
 ଜାଣୁଛି ବ୍ୟାକୁଳ ମୋର ଆତ୍ମା ଯାହାପାଇଁ,
 ସେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେବାକୁ ଜଗତର ଶକ୍ତି କାହିଁ !
 ମୁହିଁ ନ ପାଇଲି ବୋଲି କିପାଇଁ ଭାବନା ?
 ସମସ୍ତଙ୍କ ଏହି ଭାବ ଯାଉଅଛି ଜଣା ।
 ଦେଖୁଛି ନିତାନ୍ତ ମୂର୍ଖ ଜଗତର ଲୋକେ,
 ଶୁଣି ଲୋଡ଼ିବାକୁ ଯାଇ ପଡ଼ନ୍ତି ନରକେ ।
 ପରାବ ସୁଖ ତ ଅଛି ପବିତ୍ରଧାମରେ,
 କିପାଁ ଲୋକେ ଧାଇଁଥାନ୍ତି କଳ୍ପପାର୍ବତୀରେ ?
 ହେ ପ୍ରଭେ ! ଜାଣିଲି ଯହିଁ ଅଛି ଶାନ୍ତିସୁଖ,
 ସେ ମାର୍ଗେ ଯିବାକୁ କେବେ ନ ହେବି ବିମୁଖ ।
 ଦେଖୁଛି ତ ମୋ ଜୀବନେ ଯେତେବେ କଲ୍ୟାଣ,
 ପ୍ରାଣେଶ୍ଵର ବସି କରୁଛନ୍ତି ତ ବିଧାନ ।

ପାଇ ସେ କଲାଣ କିପାଁ ହେବ ମୁଁ ହତାଶ ?
 ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ପ୍ରାଣ ଅଭିଳାଷ ।
 ପାପୀ ବୋଲି ପ୍ରଭୁ ! ମୋତେ କରିଥିଲେ ଦୃଶ୍ୟ,
 ତାହାଙ୍କ କରୁଣା ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇଥାନ୍ତା ଉଣା ।
 ଘଟୁଛି ମୋ ପ୍ରାଣେ ଯେଉଁ ଘଟଣା ସମସ୍ତ,
 ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ଭବରେ ଦେଖି ପ୍ରଭୁଙ୍କର ହସ୍ତ ।
 ତାହାଙ୍କ କୃପାରୁ ପାଏ ବିପଦୁଁ ଉଦ୍ଧାର,
 କେବେ କିପାଁ ଏତେ ଗୁଣ ? ଏତେ ହାହାକାର ?
 ଦୃଢ଼ରୂପେ ଧରି ସେବେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଚରଣ,
 ନିଶ୍ଚୟ ପାଇବ ରକ୍ଷା ମୋହର ଜୀବନ ।
 ବିପଦେ, କଷ୍ଟରେ ପଡ଼ି କଲେ ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥନା,
 ବିଭକ୍ତ ତ ପ୍ରାଣେ ଶାନ୍ତି ସୁଖ ଯାଏ ଜଣା ।
 ବିକଳରେ ଡାକି ଡାକି ଯିବି ପ୍ରଭୁ ପାଶେ,
 ନିଶ୍ଚୟ ମୋ ପିତା ସ୍ଥାନ ଦେବେ ମୋ ସକାଶେ ।
 ଦୃଢ଼ରୂପେ ପ୍ରଭୁ ପଦେ ରଖିଥିଲେ ମତି,
 ବିଚଳିତ ନ କରିବ ସଂସାରସଞ୍ଜୁତି ।
 ବିଭବନଚିନ୍ତାମଣି ପରଶରାଜନ,
 ଅତି ତୁଚ୍ଛ ଅଟେ ଜଗତର ସବୁ ଧନ ।
 ତୁଚ୍ଛ ଧନପାଇଁ ସେହୁ ପରଶରାଜନ
 ହରିଭବ ନାହିଁ ଏହା ଶ୍ରେୟ ମୋର ପଣ ।
 ମନ, ପ୍ରାଣ ସମ୍ପନ୍ନ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପଦରେ,
 ସାଧୁର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏବେ ନବସାହସରେ ।
 ତହିଁ ପରେ ! ଦେଉଥିବି ଶାନ୍ତି, ପ୍ରୀତି, ଶ୍ରୀଚରଣ,
 କେବଳ କରିବି ମୁଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ ।

ଅହଂଭାବ ମନୁ ମୋର ଦିଅଁ ଦୂର କରି,
ଏହି ଜ୍ଞାନ ଜାତ ହେଉ ଦୟାମୟ ହରି !
ମୋ ହୃଦୟ, ମୋର ପ୍ରାଣ, ମୋର ଏ ଶରୀର,
ବିଶଦେବ ! ଅଟେ ତୁମ୍ଭ ପବନମୟ ।
ଯେ ଆଜ୍ଞା କରିବ ବସି ମୋହର ହୃଦୟେ,
ଅକାତରେ ପାଳିବ ତା ସକଳ ସମୟେ ।
ଆଜିଠାରୁ ଲଭିଲୁ ମୁଁ ନୂତନ ଜୀବନ,
କରିବି ତୁମ୍ଭକୁ ଧ୍ୟାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟପାଳନ ।

ପିତାମହ !

ଦୟାବଦ ! ସତ ! ସାଧୁ ! ଆଗୋ ପିତାମହ !
ନରାଧମ, ପାରିବି କି ତୁମ୍ଭ କଥା କହି !
ମୋ ଜୀବନରକ୍ଷାପାଇଁ ଠାକୁମା କୁହଲୁ !
ସ୍ବର୍ଗ କି ଗୋ ଆସିଥିଲୁ, ଦେବ ! ପୁଣ୍ୟଶୀଳା !
ହସିଲୁ ପିତା, ମାତା ନତାନ୍ତ ଶୈଶବେ,
ଦେଖନ୍ତି ବିଦ୍ବେଷନେବେ ପରିଜନ ସବେ ।
କେତେ କଷ୍ଟେ, କେତେ ଯତ୍ନେ, କରିଛୁ ପାଳନ,
ତୁମ୍ଭ କରୁଣାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଛି ଜୀବନ ।

ହୃଦୟର ରକ୍ତ ଦେଇ ପାଳିବୁ ଶୈଶବେ,
 ଏ ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ ଉପକାର କାହିଁ ଛା ବା ରବେ ?
 ଅନୁପମ ସ୍ନେହ ତବ ଅନନ୍ତ ଅପାର,
 ଶୁଭ୍ର ପାରି ନାହିଁ ଦେବ ! କହିତମାତର ।
 କାଟିଛୁ ମୁଁ ବାଲ୍ୟକାଳ ରୋଗ ଭୋଗି ଭୋଗି
 ଅନାଦିରେ ଅନନ୍ତରେ ବସିଥାଅ ଜଗି ।
 ରୋଗଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଯେବେ ହୁଏ ମୁଁ ଅସ୍ଥିର,
 ବନ୍ଧୁ ଯାଉଥାଏ ତୁମ୍ଭ ନେତ୍ର ଅଶ୍ରୁମୟ ।
 ହିଂସା, ହୋଧ, ପାପଚନ୍ଦ୍ରା, ବାଦ, ବିଷମ୍ବାଦ,
 ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନ ଥିଲୁ ଜଣା ଏଥିର ସମ୍ବାଦ ।
 ଶିଶୁବିକସ୍ତ୍ରରେ ପୁଣି ଉଦ୍ୟାନପାଳନେ
 ଦେଖି ନାହିଁ କାହିଁ ତୁମ୍ଭ ପରି ନାରୀ ଜଣେ ।
 ଦବା ନିଶି ଥାଅ ତୁମ୍ଭେ ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ,
 ନୟନରେ ସାଧୁଥିଲୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମସ୍ତ ।
 କରୁଥିଲୁ ଦଶଦଣ୍ଡ ମାତ୍ରକ ଶୟନ,
 ସେହିକାଳେ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଅ ସଚେତନ ।
 ଭାବବାମାତ୍ରକେ ଦିଅ କଥାର ଉତ୍ତର,
 ଏପରି ନଦା ତ ହୁଏ ନାହିଁ ଲୋକଙ୍କର ।
 ତୁମ୍ଭର ରୋପିତ ଫଳବନ୍ଧୁ ବୃକ୍ଷରାଜ
 କାର୍ଯ୍ୟକୁଶଳତା ସାଧି ଦେଉଅଛୁ ଆଜ ।
 କାର୍ଯ୍ୟବଶେ, ଧନଅଶେ ଗଲେ ପରବାସେ,
 ଠାକୁରମା, ଚାହିଁ ବସିଥାଅ ମୋହ ଅଶେ ।
 ହିସସ୍ତତ ବର୍ଷ ଥିଲୁ ତୁମ୍ଭର ଜୀବନ,
 ଦିନେ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ କର ଔଷଧ ସେବନ ।

ପାଳନ କରିଛୁ ନିୟମିତ ବାରବାର,
 କେବେ ହୋଇ ନାହିଁ ଧର୍ମମାର୍ଗ ବଚଳିତ ।
 ଜୀବନଟାଯାକ ଭୁଞ୍ଜିଥିଲୁ ନାନା ଦୁଃଖ,
 ବିଶେଷରେ ଭେରିଥିଲୁ କଷ୍ଟ ପୁଣ୍ୟଶୋକ !
 ଦିନେ ହେଲେ ମୁଁ ତୁମ୍ଭର ସେବା କରି ନାହିଁ,
 କରିବି ବଳାପ ଆଜୀବନ ସେଥିପାଇଁ ।
 ମୋତେ ବଞ୍ଚାଇବାପାଇଁ ଅହେ ବନ୍ଧୁପତି !
 ଅପଣ କି ଠାକୁମାକୁ ପଠାଇ ଅଛନ୍ତି ?
 ସୁଦ୍ର ମୁହିଁ, ତୁଚ୍ଛ ମୁହିଁ, କି କାର୍ଯ୍ୟ ଜଗତେ
 ସାଧୁବି ? ହେ ବନ୍ଧୁପତି ! ଆଜ୍ଞା କର ମୋତେ
 ଠାକୁମାର ଦୟା ଦେଖି ଉଲଟି ତ ମନେ,
 ତୁମ୍ଭେ ଏହିପରି ଦୟା କର ପ୍ରାଣିଗଣେ ।
 ଅମୃତକ୍ଷାପାଇଁ ଯେବେ ହେଲୁ ମୁଁ ସମର୍ଥ,
 ନ ରହୁ ପୃଥ୍ବୀରେ ଦେବ ! ହେଲୁ ସ୍ୱର୍ଗଗତ
 ତୁମ୍ଭ ଶେଷ ଦିନ କଥା ପଞ୍ଜୁଛି ମନରେ,
 ଶୁଣାନଚିତାର ଚିନ୍ତା ଲାଗିଛି ନେତ୍ରରେ ।
 କାର୍ଯ୍ୟ ସାର ସେ ସ୍ଥାନକୁ ଯେଉଁ ଦିନ ଯିବି,
 ଏହି ଚିନ୍ତା ଏହି ନେତ୍ର ଯିବି ତହିଁ ନିଭି ।
 ଅହେ ମହାପ୍ରଭୁ ! ତୁମ୍ଭେ ଏପରି କୌଶଳେ
 ପ୍ରତି ଜଣେ ପାତ୍ରଛୁ ତ ଜଗତମଣ୍ଡଳେ ।
 କହି ଅଛୁ ଅଗୋ ଦେବ ! ପୁଣ୍ୟମୟ ଦେଶେ ?
 ନୂହାର କରୁଛି ତୁମ୍ଭ ଆତ୍ମାର ଉଦ୍ଦେଶେ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ହେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ! ତୁମ୍ଭେ କାହିଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର
 ପ୍ରକାଶିତ ଅଛୁ, ଏବଂ ଯୁଗଯୁଗାନ୍ତରେ ।
 ଶିଳ୍ପକାର୍ଯ୍ୟ ପରାକାଷ୍ଠ । ତୁମ୍ଭେ ଦେଉଳ,
 ନ ଦେଖେ ମନ୍ଦିର କାହିଁ ତାହା ସମତୁଳ ।
 କେତେ କାଳ କେତେ କୋଟି ପ୍ରାଣୀ ଗଲେ ଭ୍ରମେ,
 ଯିବେ କେତେ, ଏବଂ ତୁମ୍ଭେ ଦେଉଳ ବିଜାଣି ।
 ଅଶୋକା ମନ୍ଦିର କାହିଁ ବିନାଶ କାରଣେ
 ତୁମ୍ଭେ କି ବିରାଜିଅଛୁ ଏକାମ୍ରକାଳିନେ ?
 ଅସଂଖ୍ୟ ଦେଉଳ ବିସ୍ତାରିଛୁ ଇତିପ୍ରତି,
 ରହିଛୁ ତ ଶତ୍ରୁଗିରି ଗୌରବ ସମସ୍ତ ।
 ହେଉ ପଛେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଅଧିକାର ଲେପ,
 ମାତ୍ର ଗୁହା କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ସମରୂପ ।
 ପ୍ରତିଯୋଗୀ ଦୁଇ ଶିଳ୍ପ ସମାନ ସମାନ,
 କାହାକୁ ବୋଲୁଛୁ ବଡ଼, କାହାକୁ ବା ସାନ ।
 ଶୈବ ବୌଦ୍ଧ ଭରଜାହିଁ ପାଷାଣ ଅଙ୍କିତ,
 କର ପାରି ନାହିଁ କାଳ ବ୍ୟତ୍ୟୟ କିପ୍ରତି ।
 ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବର୍ଷ କାଳ ଯିବ ବହି,
 ଦୁଇ ମହାପୁଣ୍ୟ ଧାମ ଏବଂ ଚିର ରହି ।
 ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଧର୍ମପ୍ରାଣ ଲୋକ ତୁମ୍ଭେ ପାଶେ,
 ଧାଇଁଛନ୍ତି ଦୁଇ କାଳ ସୁଖଲୁଭ ଅଗ୍ରେ ।

ମୋହ ପିତା ଶ୍ରୀଲକ୍ଷ୍ମଣନାଥ ତୁମ୍ଭଠାକୁ
 ଉକ୍ତିକରେ ଆସିଥିଲେ ପୁଣ୍ୟ ଲଭିବାକୁ ।
 ମହାପ୍ରଭୁ ! ଦେଖି ତାଙ୍କ କିବା ଅପରାଧ,
 ଥୁସମୟେ କଲ କିପାଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣ ବଧ ?
 ପୁଣ୍ୟମୟ ଉର୍ଥ ବନ୍ଧୁସାଗର କୂଳରେ
 ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ ପିତା ବସୁନ୍ଧ ଶ୍ରେଣରେ ।
 ଥିଲେ ସେ କାଳରେ ତାଙ୍କ ଜନନୀ ସଙ୍ଗିନୀ,
 ବକଲେ ବାହୁଡ଼ି ସୁହେ ଗଲେ ଅଭାଗିନୀ ।
 ମୋ ମାତା ତୁଳସୀଦେବୀ ବକଲେ ହତାଶ
 କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ ଭରଣ ମାସେ ।
 ମୋହ ପିତା ପ୍ରତି କରଅଛୁ ଅତ୍ୟାଚାର,
 ତୁମ୍ଭ କୃପା ପାଇବାକୁ ମୋର ଅଧିକାର ।

ବିଦାୟ ପ୍ରାର୍ଥନା ।

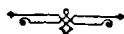

ନଳିନୀଗୌଡ଼ା ।

ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧର, ସମା କର, ଦେଉନୁ ମେଲଣି,
 ବିଦାୟ ଘେନୁଛୁ ଉପଯୁକ୍ତ କାଳ ଜାଣି ।
 ଏ ନୁହେଁ ବିନାଶ ବନ୍ଧୋ ! ଏ ନୁହେଁ ବିଚ୍ଛେଦ,
 ଏ କାଳ, ସେ କାଳ, ମାତ୍ର ଏଭଳି ପ୍ରଭେଦ ।
 ଅଗ ପଛ ହୋଇ ବନ୍ଧୋ ! ଯିବା ଏକସ୍ଥାନେ,
 ଯାଉଛୁ ଆଗରେ, ପଛେ ଅସ ତୁମ୍ଭେମାନେ ।
 ଯାଉଛୁ ମୁଁ ବନ୍ଧୋ ! ରଖି ଯାଉଛୁ ତ ସ୍ମୃତି,
 କେବଳ ଏ ଚିନ୍ତା ମାତ୍ର ସଦୃଶ ଅନୁଭୂତି ।
 ଜୀବନସଙ୍ଗୀତ ମୋର ହେଉ ଅବସାନ,
 ଅଭିଳାଷ ଦୀର୍ଘ କାଳ ଧରିଥାଅ ତାନ ।
 ମୋହ ସ୍ବପ୍ନ ନାମ ତୁମ୍ଭେ ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶରେ
 ଥିବ, କିନ୍ତୁ ନିଉଁନିବ ପରେ ବା ଅଗରେ ।
 ଅଶୀର୍ବାଦ କର, ଜପି ଜପି ହରିନାମ
 ହେଉ ମୋ ବୈରାଗ୍ୟମୟ ଅନନ୍ତବିଶ୍ରାମ ।

ଶେଷ ପ୍ରାର୍ଥନା ।

ରାଗ—ବଙ୍ଗଳାଶ୍ରୀ ।

କ୍ରମେ ଦୁଃଖ   ଭୟ ସ୍ୱପନ
                  ପ୍ରାଣ ମନ ଅବସର,
 ହରାଇ ସାମର୍ଥ୍ୟ   ବଞ୍ଚିଥିବା ବ୍ୟର୍ଥ,
                  ଅଟେ ଯନ୍ତ୍ରଣା କାରଣ ।
 ଦୌର୍ଯ୍ୟର ଆଶା,   ସୁଖର ପିପାସା,
                  କ୍ରମେ ହେଉଛି ତ ଶୀତ,
 ଛାଡ଼ି ପରବାର   କ୍ରମେ ହତାବର
                  କରୁଛନ୍ତି ବିନୁ ବିନ ।
 ଜୀବନ ମରଣେ   ସକ୍ଷରେ ଏ କ୍ଷଣେ
                  ହୋଇଛି ତ ଉପସ୍ଥିତ,
 ଶୁଣାନର ଛାୟା,   ପୃଥିବୀର ମାୟା,
                  ଉଭୟ ହୃଦେ ବଚିବ ।
 ପଛକୁ ନ ଚାହିଁ,   ଆଗେ ଯିବା ପାଇଁ
                  ହୁଏ ଚିତ୍ତ ଉଦ୍‌ଘାଟନ,
 କିପାଁ କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ   କେଉଁ ଆକର୍ଷଣେ
                  ବିଚଳିତ ହୁଏ ମନ !
 ଗଲା ସବୁ ଯାଉ,   ସେ କଥା ତ ଆଉ
                  କେବେ ନ ଧରିବ ମୁଣେ,
 ହସର ବନ୍ଦନ   କର ମୁଁ ଛେଦନ
                  ରହିଥିବ ମନସ୍ତୁଣେ ।

ଅହେ ବନ୍ଧୁଟଣ !   କରେଁ ନିବେଦନ,
                                          ଦୟା ରଖି ମୋହଠାରେ,
 ହରି ବୋଲି ଭାଇ,   ମୋତେ ଯେ ଶୁଆଇ
                                          ଦେବେ ସମାଧିକାୟରେ ।
 ଜନ୍ମଭୂମିକୋଳେ   ଏକାନ୍ତେ ବିରଳେ
                                          ରହିବି ମହାଧାନରେ,
 ରବି, ଶଶୀ, ତାରା,   ଜ୍ୟୋତିପରମ୍ପରା,
                                          ପଡ଼ୁଥିବ ମୋ ଉପରେ ।

ଭୂଂଖ ସମୟ ।

ଭଜା ଆଶାଦଶୁକ୍ଳବାଣୀ ।

ବସିଛି ନିର୍ଜନେ ବ୍ୟାକୁଳ ମନେ,
 ଲୋଡ଼କଥାରୁ ବହୁଛି ନୟନେ,
 କାହିଁ ଚିଲେ ମୋର ସ୍ବହୃଦ ଜନେ,
                                          ପାଶରେ କାହାକୁ
 ନ ଦେଖି ଚିତ୍ତେ ସାନ୍ତୁନା ଦେବାକୁ ।
 ସଖା ସମୟରେ ସକଳ ସାଥୀ,
 ଦିବା ଅଲୋକରେ ଜାଳନ୍ତି ବନ୍ଧ,

ସରସୀ ଯେବେ ସୁଖ ସମ୍ପାଦି,
 ସକଳେ ଅନ୍ତର,
 ଜାକଲେ କେ ଅଛି ଦେବ ଉତ୍ତର !
 ବସନ୍ତରେ ବହେ ଶୀତଳ ବାୟୁ,
 କୁସୁମପୋରର ମେଲିଛି ଅଭୟ,
 ଡାଳେ କୋକିଳ କରେ କୁହୁ କୁହୁ,
 ମଧୁ ଗଲେ ତଳ,
 ବାହୁଁ ବା କୋକିଳ କାହିଁ କାକିଲ ।
 ସୁଖରେ ସବୁ ସୁଖ ଯାଏ ଜଣା,
 ବ୍ୟାଧିରେ ଦେହେ ସବୁ ବେଦନା,
 ଏକୁ ଆରେକ ପାଶେ ଯିବା ମନା,
 ସୁଖ ଦୁଃଖ ବେନି
 ଧାନ୍ତି ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦ ସ୍ବ ସ୍ବ ଭବ ସେନା ।

ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଚାନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ।

ସ୍ୱର—କେଶରୀ ।

ନିମ୍ନୋକ୍ତ ସ୍ୱର କେଶରୀ ଗାୟକୀ
 ପଦ୍ୟର ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ।
 ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ,
 ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ।
 ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ,
 ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ,
 ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ।
 ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ,
 ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ।
 ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ,
 ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ।
 ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ,
 ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ।
 ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ,
 ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ।
 ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ,
 ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ଗାୟକୀ ।

ନ ଭୁଲ ନ ଭୁଲ, ସବଦର୍ଶୀ ବରପତି
 ତୁମ୍ଭର ଅନିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟମାନ ଦେଖୁଛନ୍ତି—ହେ ।
 ମୁଖେ ବୋଲୁ ଧର୍ମ, ନାହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁରୂପ,
 କରୁ ନାହିଁ କି ହେ ତୁମ୍ଭେ ଧର୍ମକୁ ବିଦ୍ରୁପ—ହେ ।
 ଦେଇଛନ୍ତି ଶକ୍ତି କି ରେ ପ୍ରଭୁ ରାଗବାନି
 ନାଶିବାକୁ ତାଙ୍କ ଅଙ୍ଗୁସ୍ଥ ଧନ ପ୍ରାଣ—ହେ ?
 ମାନବ ଶୋଣିତ ବନା ଆରେ ଦୁରାଶୟ !
 ଯେତେ ଯୋଷିବାକୁ ଆଉ ନାହିଁ କି ଉପାୟ—ରେ ?
 କେତେଦିନପାଇଁ ତୁମ୍ଭେ ଅଛୁ ପୃଥ୍ବୀରେ,
 ରୁଷିଲ ତ ନାହିଁ କଥା ମୋହନ ରୁଷିରେ—ହେ ।
 ଲୋଭର ପ୍ରକୃତ—ପୃଥ୍ବୀଯାକ କଲେ ଗ୍ରାସ
 ତଥାପି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ ନାହିଁ ଅଭିଳାଷ—ହେ ।
 କାହିଁ ନେପୋଲିନ ? କାହିଁ ଅଲେକଜେଣ୍ଡର ?
 କାହିଁ ବା ସେ ମିରମିସ ? ମାମୁଦ ? ବାବର ? ହେ ।
 ମାନବ ଶୋଣିତେ ଥିଲେ ପୃଥ୍ବୀ ରସାଇ,
 କାହାନ୍ତି ସେମାନେ କାହିଁ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ଭାଇ—ହେ !
 ଆମିକ, ପାପିଷ୍ଟ ସବେ ଯିବେ ଏକସ୍ଥାନେ,
 ଏଥିର ବିଚାର ହେବ ପ୍ରଭୁ ସନ୍ନିଧାନେ—ହେ ।

କଳାପାହାଡ଼ ।

କାଳୀ

ଦୁର୍ଜନ ରାଜ   କଳାପାହାଡ଼
                                          ଅଇଲା ସୈନ୍ୟ ସାଜ,
 ପଶି ଉଛଳେ   ଭ୍ରଷଣ ବଳେ
                                          ଦେଲା ଦେଶଟି ଭାଙ୍ଗି ।
 ଯବନ ଗାର   ଦେବମନ୍ଦିର
                                          କଲକ ଲଣ୍ଡଲଣ୍ଡ,
 ଦେବତାଗଣେ   ମିଳି ଯବନେ
                                          କଲେକ ଶସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ।
 ଝିଲ ଗ୍ରାସ୍ତ୍ରଣ,   ହେଲା ଯବନ
                                          କଳାପାହାଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ,
 ଦେବତା ମୂର୍ତ୍ତି   କଲ ଦୁର୍ଗତ
                                          ହୋଇ ସେ ମହାରୁଷ୍ଟ ।
 କେ ମୂର୍ତ୍ତି ନାକ,   କାହା ମସ୍ତକ,
                                          ଭାଙ୍ଗିଲା କାହା ପାଦ,
 କାହାର କର୍ମ   ବୃଷ୍ଟ ବୃଷ୍ଟ
                                          କଲକ ସାଧ ବାଦ ।
 ଦେବତାଗଣେ   ନାଶ କାରଣେ
                                          ଭ୍ରମି ସେ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ,
 ଦୋଧେ ନିତାନ୍ତ   କଲ ଉଦ୍‌ପାତ
                                          ମିଳି ଶ୍ଵାସେବଧାମେ ।

ସେବକବୃନ୍ଦ ପୂର୍ବସମ୍ଭାବ
 ପାଇଣ ସାବଧାନେ,
 କରଣ ମୃତ୍ୟୁ ଦେନ ଶ୍ରୀମୂର୍ତ୍ତି
 ଚଳିବା ସନ୍ଧ୍ୟାନେ
 ଜୀବନ ପଟେ ରଖି ଗୋପନେ
 ହୋଇ ସେ ସାବଧାନ,
 ପାପିଷ୍ଠ ମୃତ୍ୟୁ କଳାପାହାଡ଼
 ପାରିଲା ନାହିଁ କାଣି ।

ବସନ୍ତ ନାବକ ।

ରାଗ—ମଞ୍ଜଳ ଗୁଣ୍ଡରା ।

ସାମାନ୍ୟ କୁଟୀର ମଧ୍ୟ ନଦୀ କୂଳରେ
 ନାଉଡ଼ି କୁଟୁମ୍ଭ ଦେନ ଥାଏ ସୁଖରେ ।
 ଉଜ୍ଜାହିଏ ଥାଏ ବାନ୍ତି ନଦୀତୋଠରେ,
 ସରବେଳେ ଜାଣି ବସିଥାଏ ପାଣ୍ଡବର ।
 ହାଟୁଆ ବାଟୁଆ ଗ୍ରାମ ଲୋକ ପଝାଣ,
 ପେଟା କରୁଥିଲା ତାଙ୍କୁ କରବା ପାରି ।
 ପାଏ ଚରତନ ଯାହା, କୁଟୁମ୍ଭ ପୋଷେ,
 ନ କାଟେ ଅଭାବ, ଥାଏ ମନ ଯନ୍ତ୍ରୋଷେ ।

ନଦୀକଳ, ନଦୀମାଛ ତାର ଭରସା,
 କାଟୁଥାଏ କାଳ କରି ଏହି ବେବସା ।
 ଶୀତ, ଗ୍ରୀଷ୍ମ, ବର୍ଷା, ଏହି ବାରଟା ମାସ
 ସୁଖେ କରୁଥାଏ ନଦୀକୂଳରେ ବାସ ।
 ପିଲାଟି କାଳରୁ ଥିଲା ପଶର କରି,
 ବୁଢ଼ାକାଳଯାଏ ନଦୀତୋଠ ଅବୋର ।

ନଦୀ ଅଶ୍ରୁସ୍ୱରେ ଦକା ନ ଥିଲା ମନେ,
 ନିର୍ଦ୍ଦୟରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କୁଟୁମ୍ବଗଣେ ।
 ଅଇଲା ବରଷାକାଳ, ଅସେ ସେପରି,
 ବରଷିଲା ପାଣି ଅଠ ଦବସ ଧରି ।
 ଏଗାର ଅଙ୍କର ବଢ଼ି ସବିଙ୍କୁ ଜଣା,
 ବୁଢ଼ିଥିଲା ବହୁଲେକ ଘରକରଣ ।
 ମୂଷଳ ଧାରରେ ପାଣି ଥିଲା ବରଷି,
 ବାହାର ନାହାନ୍ତି ଘରୁ ଲୋକେ ଭରସି ।
 ପଡ଼ିଲା ଉପର ମଡ଼ା ପାଣି ପ୍ରବଳେ,
 ଘାଟ ବାଟ ବିଲ ପାଟ ଫୁରିଲା ଜଳେ ।
 ବହୁଥାଏ ଯୋଗ ଦୁଇ କୁଳକୁ ଗ୍ରାସି,
 କେତେ ଲତା, ବୃକ୍ଷ, ପଶୁ ଯାଇଛି ଭାସି ।
 ତହିଁ କିଛି ନାହିଁ ଭୟ ନାବିକ ମନେ,
 ଦେଖି ଅସିଥୁଛି କେତେ ବଢ଼ି ଜୀବନେ ।
 କୁଟୁମ୍ବଙ୍କୁ ଧରି ଶୋଇଥିଲା କୁଟୀରେ,
 ପଲରେ ପଶିଲା ପାଣି ଅଧ ରାତିରେ ।
 ଭରତର ହୋଇ ବୁଢ଼ା ବାହାର ଅସି
 ଖେଳିଲା ଜଙ୍ଗାଟି—ମାସ ଯାଇଛି ଭାସି ।

ପଥଲ ଅତଡ଼ା ଭୁଞ୍ଜି ନଦୀ ଗର୍ଭରେ,
 ନାଉଡ଼ କୁଟୁମ୍ଭ ଭାସି ଗଲେ ପ୍ରୋତରେ ।
 ଯେଉଁ ନଦୀ ହୋଇଥିଲା ଅଶ୍ରୁସ୍ୱ ତାର,
 କାଳେ ପୁଣି କଲୁ ତାର ପ୍ରାଣ ସହାର ।
 ଜଗତେ ଘଟଣା ଏହା ନୁହେଁ ନୂତନ,
 ଦେବାର ଅଶ୍ରୁସ୍ୱଦାତା ନାଶ କାରଣ ।

ତୁମ୍ଭେ—ଅମ୍ଭେ

ରାଗ—ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ।

ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ନିୟତ କରେ ମୁଁ ଧ୍ୟାନ,
 ତୁମ୍ଭପାଇଁ ସଦା ଝୁରଇ ପ୍ରାଣ ।
 ମୋହର ତ ନେତ୍ର ବହେ ଲେଉଟକ,
 ହୃଦୟ ବିଦାର ଉଠେ ତ ଶୋକ ।
 ଅଶ୍ରୁମାର୍ଗେ ଥାଏ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଗୁହ୍ୟ,
 କରେ କେତେ ଚନ୍ଦ୍ରା ତୁମ୍ଭରପାଇଁ ।
 ତୁମ୍ଭପାଇଁ ଥାଏ ସଦା ସଜ୍ଜିତ,
 ତୁମ୍ଭ ନାମେ ଗାଏ ପ୍ରେମସଞ୍ଜୀତ
 ତୁମ୍ଭେ କି ଗୋ ଥରେ ଭଲ ମନରେ ?
 ଅସି କି ଗୋ ଦେବ ବୁଝାଇ ଥରେ ?
 ଉଦୟ ମଧ୍ୟରେ କିବା ସମ୍ଭବ ?
 ଅଥବା ଏହା କି ବିଧିନିବନ୍ଧ ?
 ଅବଶ୍ୟ ରହୁଛି କିଛି ସମ୍ପର୍କ,
 ନାହିଁଟି ଏଥିରେ ଭର୍କ ବଦର୍କ ।

—)○(—

ସିଂ—କୁଣ୍ଠ ।

ରାଗ — ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ।

ରାଜ ଅନୁଚରେ ସିଂ କୁ ଧରି
 ଦେନ ଯାଉଛନ୍ତି ତସ୍ବର ପରି ।
 କେ ପକାଏ ହେପ ତାଙ୍କ ମୁଖରେ,
 କଣ୍ଠାଛଟ କେହି ମାରେ ପୁଷ୍ପରେ ।
 ଗାଲ ଦେଉଥାନ୍ତି ପାରୁଣି ଥୋଳେ,
 କଣ୍ଠାର ମୁକୁଟ ବାନ୍ଧି ମସ୍ତକେ ।
 ରାଜପୁତ୍ର ବୋଲି କେ ଉପହାସ,
 କେ ପକାଏ ଧୂଳି ଆସିଣ ପାଶ ।
 ଚତାଇଲେ କୁଣ୍ଠେ ନିଷ୍ଠୁର ରୂପେ,
 ହାତ ଗୋଡ଼ ବାନ୍ଧି ଲେହାର ସ୍ଥାପେ ।
 ଅନର୍ଗଳ ଦେହୁଁ ବହେ ଶୋଣିତ,
 ବୋଲୁଛନ୍ତି ସିଂ ହେ ପ୍ରଭୁ ପିତା !
 ଜୟ ! ଜୟ ! ତୁମ୍ଭ ମହିମା ଜୟ !
 ହେ ପିତା ! ହେ ପିତା ! ହୁଅ ସଦୟ !
 ହେଉ ପଛେ ମୋର କଷ୍ଟ ପ୍ରବଳ,
 ତୁମ୍ଭର ଆଦେଶ ହେଉ ସଫଳ ।
 ସେମାନେ ବଧନ୍ତି ମୋହର ପ୍ରାଣ,
 ସେମାନେ ତ ମଧ୍ୟ ତୁମ୍ଭ ସନ୍ତାନ ।
 ଯାପେ ଉଡ଼ୁଛନ୍ତି ଏ ସବୁ ପ୍ରାଣୀ,
 ନିଜ କାୟ୍ୟ ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ଜାଣି ।

କପର ପାଇବେ ଏମାନେ ଦୀନ,
 ଏହା ଭଲ ମୋର କାନ୍ଦୁଛି ପ୍ରାଣ ।
 ହେ ପ୍ରଭୁ ! ହେ ପ୍ରଭୁ ! ଦୋଷ ତାଙ୍କର
 କ୍ଷମା କର, ଏହି ପ୍ରାର୍ଥନା ମୋର ।
 ନିଜ ରକ୍ତ ଦେଇ ଏ ପୀଠିଗଣେ
 ଉଦ୍ଧାର କରିବା ବାସନା ମନେ ।
 କରିବାକୁ ତୁମ୍ଭ ପ୍ରେମ ପ୍ରସ୍ତର
 କରୁଛୁ ତ ସବୁ କେତେ ପ୍ରକାର ।
 ବସୁଲେ ଯେମାନେ ମୋହର ପ୍ରାଣ,
 ହେ ପ୍ରଭୁ ! କରନ୍ତୁ ତାହାଙ୍କୁ ଦୀନ ।
 ହେ ପିତା ! ହେ ପିତା ! ଦୋଷ ତାଙ୍କର
 କର କ୍ଷମା, ଏହି ପ୍ରାର୍ଥନା ମୋର ।
 କରନ୍ତେ ପ୍ରଭୁର ତୁମ୍ଭ ମହମା,
 ହେ ପ୍ରଭୁ ! ନାହିଁ ମୋ କଷ୍ଟର ସୀମା ।
 ହେଉ କଷ୍ଟ ପଛେ ନାହିଁ ଆପଣି,
 ଘୁଞ୍ଚିଉଛନ୍ତି ଲୋକଗଣ ଦୁର୍ଗତି ।
 ରକ୍ତରାଜେଶ୍ବର ହେ ବିଘ୍ନପତି !
 ନର ନାରୀ ସବୁ ତୁମ୍ଭ ସନ୍ତତି ।
 ହୃଦୟ ପିତା ! ମୋର ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ସଖା,
 ଉତ୍ତୁ ଜଗତରେ ପ୍ରେମ ପଦକା ।
 ପୁଣ୍ୟ ଗର୍ଭ ହେଉ ଏ ଧରାତଳ,
 ଦେଉଛନ୍ତି ପବିତ୍ର ଲୋକ ସକଳ ।
 ମୋହ ରକ୍ତସ୍ରୋତେ ହେ ବିଘ୍ନପତି !
 ଧୋଇ ଧାଇଁ ଯାଉ ଲୋକ ଦୁର୍ଗତି ।

ହେଉନୁ ଧାର୍ମିକ ଲୋକ ସମସ୍ତେ,
 ହେଉ ତୁମ୍ଭ ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଗତେ ।
 ତୁମ୍ଭ ପ୍ରେମସଜ୍ଜେ ପ୍ରାଣ ଅନୁଭବ
 ଦେଲି, ଲୋକଗଣେ ପାଉନୁ ମୁକ୍ତି ।
 ଦାରୁଣ ଯନ୍ତ୍ରଣା ବାଧୁଛୁ ପ୍ରାଣେ,
 କର ରକ୍ଷା ପିତଃ ! ତୁମ୍ଭ ସନ୍ତାନେ ।
 ତୁମ୍ଭ ଇଚ୍ଛା ଯେବେ ପାଇବି କଷ୍ଟ,
 ହେଉ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ମୋ ପ୍ରାଣ ନଷ୍ଟ ।
 ନିବେଦନ କର ଏକଥା ସବୁ,
 ଅନାଇ ସ୍ବର୍ଗକୁ ହେଲେ ମାରବ ।

ଜଗାଇ ମାଧାଇ ।

ରାଗ — କଳସା ।

ଜଗାଇ ମାଧାଇ ତୁଲି ବ୍ରାହ୍ମଣ ସନ୍ତାନ,
 ନିଦାୟାନିବାସୀ ଦୁଷ୍ଟ ପାଷଣ ଅଜ୍ଞାନ ।
 ମଦ୍ୟପ, ଦୁର୍ବୃତ୍ତ, ନଷ୍ଟ, ବ୍ରହ୍ମ, ଦୁର୍ବଚ୍ଚର,
 କରନ୍ତି ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି ନାନା ଅତ୍ୟାଚାର ।
 ନିଦାୟାନିବାସିଗଣେ ସେମାନଙ୍କ ଭୟେ
 ବୁଦ୍ଧ ବାସ କରଥାନ୍ତି ସକଳ ସମୟେ ।

ସାଧୁ ପ୍ରଭୁ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ପ୍ରେମିକ ବୈରାଗୀ,
 ଉଦ୍ଧାରବାପାର୍ତ୍ତ ପାପୀ ସଦା ଅନୁରାଗୀ ।
 ଦିନକରେ ପ୍ରାତଃକାଳେ ସାର ଗଙ୍ଗାଞ୍ଜନ
 ଅସୁଛନ୍ତି କରି ମହାପ୍ରଭୁ ନାମ ଗାନ ।
 ଦେଖିଲେ ସେ ଚାହିଁ—ଦୂରେ ଲୋକ ଦୁଇକଣ
 କରୁଛନ୍ତି ହୋଧରରେ ତର୍ଜନ ଗର୍ଜନ ।
 ସୁରପାନ ହେତୁ ହୋଇ ନିଶାରେ ଉନ୍ମତ୍ତ,
 କରଣ ଚିହ୍ନାର ଧାଉଁଛନ୍ତି ଇତସ୍ତତ ।
 ମରମର ଧରାଧର ହେଉଛନ୍ତି ବଳେ,
 ମତୁଆଲ ହୋଇ ପଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି ତଳେ ।
 ଅକାରଣେ ଲୋକଗଣେ କରନ୍ତି ପ୍ରହାର,
 କରୁଛନ୍ତି କଦାଚିତ ବିକଟ ଚିହ୍ନାର ।
 ଗଙ୍ଗାକୂଳେ ଥିଲେ ଯେତେ ଲୋକ—ଉଷ୍ଣ ପାଇ
 ଧେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଗଲେ ଦୂରରୁ ପଳାଇ ।
 ଶାୟିଲେ ଦେଖିଣ ଯେହ୍ନେ ପଳାନ୍ତି କୁରଙ୍ଗ,
 ପଳାଇଲେ ତେହ୍ନେ ମଣି ମନରେ ଆଦଙ୍ଗ ।
 ମୁଞ୍ଚା କଲେ ସାଧୁ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଲୋକଗଣେ,
 ବୋଲ ବୋଲ କେ ଅଟନ୍ତି ଏହି ବେନି ଜନେ ?
 ପଶୁର ଅଧମ ବେନି—ମାନବ ସନ୍ତାନ,
 ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ମୋର ବାଧୁଅଛି ପ୍ରାଣ ।
 ବୋଇଲେ ସକଳେ ଏହି ଜଗାଇ ମାଧାବ,
 ଅଟନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣ ପୁତ୍ର ଦୁଷ୍ଟ ଦୁଇ ଭାଇ ।
 ପାଶଣ୍ଡ, ଦୁର୍ଜନ ଏହି ଦୁଷ୍ଟ ଦୁର୍ବରରେ,
 ତାଙ୍କ ରୁଲ୍ଲ ପାପୀ ନାହିଁ ଜଗତ ସଂସାରେ ।

ଅସାଧ୍ୟ ତାହାଙ୍କ ପାପ ଜଗତରେ ନାହିଁ,
 ସଶକ୍ତି ନବଜୀବବାସୀ ତାଙ୍କପାଇଁ ।
 ଦୁହିଙ୍କ ବେବସା ଅଟେ ଚୋର ଡକାଇତ,
 ଏହିପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରଥାନ୍ତି ନିଜ ଭିତ୍ତି ।
 ବାଟୋଇ ବାଟୋଇ — କିଛି ସବୁ ସ୍ଵରଣ,
 ମନ୍ଦ୍ୟ ମାଂସ ଖାଇ ନିତ୍ୟ କାଟନ୍ତି ଜୀବନ ।
 ଏମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର କୁଳନାଶନେ
 ନିର୍ଭୟରେ ନ ପାରନ୍ତି ଅସି ଗଙ୍ଗାଧନେ ।
 ଏହିପରି ଶୁଣି ପାପିମାନଙ୍କ କୃତ୍ତାନ୍ତ,
 ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମନେ କଷ୍ଟ ପାଇଲେ ନିତାନ୍ତ ।
 ବିଚାରଲେ ଲୁପାପାଦ ଏହି ବେନଜଣ,
 ଦୟାମୟ ହରି ନାମ କରନ୍ତୁ ଶ୍ରବଣ ।
 ଚଳିଲେ ଏତେକ ଭୁଲ ସେମାନଙ୍କ ପାଶେ,
 ହରିନାମ ମହାମନ୍ତ୍ର ବୋଲିବା ସକାଶେ ।
 ବୋଇଲେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ, ବାହୁଡ଼ ଗୋସାଇଁ,
 ଯମଦୂତ ଦୁହିଙ୍କର ପାଶେ ଯାଅ ନାହିଁ ।
 ପାପୀ ଉଦ୍ଧାରଣ ଅଟେ ଯାହାଙ୍କର ବ୍ରତ,
 ଲକ୍ଷ୍ୟ ଦେଖି ସେ କି ହୋଇ ପାରିବେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ?
 “ବୋଲ ହରି ବୋଲ” ବୋଲି ମନର ଅନନ୍ଦେ
 ଗଲେ ପାପିଗଣ ପାଶେ ସାଧୁ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦେ ।
 ଦୁଇ ବାହୁ ଟେକି ହରିଚୂଣ ଗାଇ ଗାଇ,
 ବୋଇଲେ ରେ ମୋର ପାଶେ ଅସ ଦୁଇ ଭାଇ ।
 କି କଥା ମନରେ ଭୁଲି ମନେ ଦୁଇ ଭାଇ,
 ସାଧୁ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ପାଶୁ ଗଲେକି ପଳାଇ ।

ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁ ଶାସ୍ତ୍ରପୁରୁଷ କୁଟୁମ୍ବ ଧୂଳି,
 ସନ୍ତୁଷ୍ଟହୃଦୟରେ ଦେଖେ ସଦାଶିବେ ଶୋଭି ।
 କେତେ ତଳେ ଅପାରମ୍ଭ ମନ ଧର୍ମୀ ସଦା,
 ହୃଦୟରେ କୁଟୁମ୍ବ ମନସା ଦୈବିତ ।

ସଦା ଚର୍ଚ୍ଚିତ ।

ମହାଶୟ

ସ୍ତବ—ରାଜ୍ୟ ।

ଠାରୁ ପ୍ରଭୁ ଶାସ୍ତ୍ରପୁରୁଷ କୁଟୁମ୍ବ ଧୂଳି
 ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁ ଶାସ୍ତ୍ରପୁରୁଷ କୁଟୁମ୍ବ ଧୂଳି ।
 କେତେ ହୃଦୟ ମନ ସଦାଶିବେ କୁଟୁମ୍ବ,
 ଅପାରମ୍ଭ ଧର୍ମୀ ଧର୍ମୀ ଧର୍ମୀ ଧର୍ମୀ ।
 କେତେ, କେତେକେ କେତେ ସଦା ଧର୍ମୀ ।
 କେତେକେ କେତେକେ କେତେକେ କେତେକେ ।
 କେତେକେ କେତେକେ କେତେକେ କେତେକେ ।
 କେତେକେ କେତେକେ କେତେକେ କେତେକେ ।
 କେତେକେ କେତେକେ କେତେକେ କେତେକେ ।
 କେତେକେ କେତେକେ କେତେକେ କେତେକେ ।
 କେତେକେ କେତେକେ କେତେକେ କେତେକେ ।

ଯହିଁ ଯେତେ ଥିଲେ, ଛନ୍ଦି, ବୈଷ୍ଣବ ଗୋସାଇଁ,
 କରେ ନମସ୍କାର ପ୍ରଭେ ! ମସ୍ତକ ନୁଆଇଁ ।
 ଅରଙ୍ଗ ଗାୟକ ତୁକାରାମ ମହାମତି,
 ଯାହାଙ୍କ ସେବକ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଛବିପତି ।
 ଶ୍ରୀମତୀ ମାଧବୀ, ଅତିବଡ଼ ଜଗନ୍ନାଥ !
 ହେଉଛି ଓଳଗି ରକ୍ତିରରେ ଯୋଡ଼ି ହାତ ।
 ମହତା ହୋସେନ, ରାଜା ଶ୍ରୀରାମମୋହନ,
 ଇନ୍ଦ୍ରରେ ବନ୍ଦାଇଁ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ଚରଣ ।
 ସାମ୍ୟଧର୍ମବାଦୀ ପ୍ରିୟ ବ୍ରାହ୍ମ ବ୍ରାହ୍ମଗଣେ,
 ନମସ୍କାର କରେ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ଚରଣେ ।
 ଆଦେ ରକ୍ତବୃନ୍ଦେ ଛନ୍ଦି ପ୍ରଭୁ ସନ୍ନିଧାନେ,
 ଅଶୀର୍ବାଦ କର ସୁଖେ ଥାନ୍ତୁ ଲୋକମାନେ ।
 ଅଶାନ୍ତି ଯନ୍ତ୍ରଣା କଷ୍ଟ ହେଉ ସବୁ କ୍ଷୟ,
 ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପବିତ୍ର ରାଜ୍ୟ ହେଉ ସୁଧାମୟ ।

କାହିଁ ଯିବ ?

ସ୍ୱଗ—ଚକ୍ରେଳ ।

ଦିବସ ରଜନୀ ପ୍ରାତଃ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ,
 ସଜନେ ବିଜନେ, ଘରେ ବାହାରେ,
 ଜାଗ୍ରତେ ସ୍ୱପନେ, କ୍ରିଡ଼ା କୌତୁକେ,
 ଅମୋଦ ପ୍ରମୋଦେ, ଦୂର୍ଯ୍ୟୋଗ ଶୋକେ,
 ଜୀବନେ ମରଣେ, ସବଂ କାଳରେ,
 ରହିଛି ତ ପ୍ରଭେ ! ତୁମ୍ଭ ପାଶରେ ।
 ଦିଗ ଦିଗନ୍ତରେ ଅନନ୍ତାକାଶେ,
 ମହାପ୍ରଭେ ! ତୁମ୍ଭ ଜ୍ୟୋତି ବିକାଶେ ।
 ଲୋକ ଲୋକାନ୍ତରେ ଅଛୁ ନିୟନ୍ତ,
 ତୁମ୍ଭ ଅଧିକାର ବିଶ୍ୱ ଅନନ୍ତ ।
 ଜରାୟୁ ଶଯ୍ୟାରେ, ପଦା ଶୁଶାନେ,
 ରହିଥିବ ପ୍ରଭେ ! ତବ ନିଧାନେ ।
 ଭୂତ, ଭବିଷ୍ୟତ ବା ବର୍ତ୍ତମାନ,
 ତୁମ୍ଭ ନିକଟରେ ସବଂ ସମାନ ।
 ଆପ୍ତ ସାଧୁଗଣ ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶରେ,
 ଅସାଧୁ ଦେଶନ୍ତ୍ର ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦୂରେ ।
 ରହିଛୁ ତ ବିଶ୍ୱ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମାତ୍ରି,
 ଯିବ କାହିଁ ଆଉ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ?

ସୁଖ କାହିଁ ?

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଆହା ! ଆହା ! ଦେଖୁଛି ତ ସୁଖଲଳସାରେ
 ଜୀବନଟାପାକ ହେଲ ଅଣ୍ଟାଲ ଅକାରେ ।
 ସୁଖ ମଣି ଧରୁଁ ଯାହା ସେ ତ ଡେଇଁଥିଲା,
 ଲଭୁ ତ ପାରିଲ ନାହିଁ ତହିଁ ମନେ ଶାନ୍ତି ।
 ସୁଖଲେରେ ମତ୍ତ ସଦା ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମେ,
 ଅରଜୁଛନ୍ତି ତ ମାତ୍ର କଷ୍ଟ ପରିଣାମେ ।
 ଜୀବନେ ଲଭିବ ଶାନ୍ତି କାହିଁ ସେହି ସୁଖ ?
 ସୁଖ ଲେଉଟ ହେଉଛି ତ କେବଳ ବିମୁଖ ।
 ଲଭୁଛି ସୁଧାରେ ଅଳ୍ପ, ପିପାସାରେ ଜଳ,
 ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଲେଉଟା ପାଉଛି ସକଳ ।
 ଜୀବନଟାପାକ ଦାଖି ହେଲୁଁ ଯାହା ପାଇଁ,
 ସେହି ସାର ସୁଖ ରହୁଁ ପାଇବୁଁ କି ନାହିଁ ?
 ମାତ୍ର ସେ ପଦାର୍ଥ ନାହିଁ ଜଗତ ସଂସାରେ,
 ଫସତ ରହୁଛି ପୃଥିବୀର ପର ପାରେ ।
 ପବିତ୍ରଚରଣର ଯାଧୁ ଭକ୍ତମାନେ
 ଭବିବେ ସେ ସୁଧାଫଳ ପ୍ରଭୁ ସନ୍ନିଧାନେ ।

ଦୂରେ ।

ରାଗ—ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ।

ଦୂରକୁ ପବନ କେତେ ସୁନ୍ଦର,
ଗଲେ ତ ପାଶକୁ ବନ ପଥର ।
ବସନ୍ତର ଯେତେ ମଧୁମାଧୁରୀ,
ଛାଡ଼ିଗଲେ ହେଉଁ ତାପାଇଁ ଝୁରୁ ।
ଦୂରର ରାଗିଣୀ ମନୋହାରଣୀ,
ଦିଗନ୍ତ ବିଦ୍ୟୁତ ମନୋମୋହନୀ ।
ଦୂରୁଁ ମନୋହର ଦିଶେ ସାଗର,
ପାଶେ ଲବଣାକ୍ତ ଜଳ ମାତର ।
ସମ୍ମୁଖେ ଘଟୁଛି କେତେ ଘଟଣା,
ଦୂର କଥାପାଇଁ କରୁ ଭାବନା,
ଯେତେବେଳେ ବନ୍ଧୁ ଥିଲୁ ମୋ ପାଶେ,
କଥା କହୁ ନାହିଁ ମନ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସେ ।
ବର୍ତ୍ତମାନ ବନ୍ଧୁ ଯାଇଛି ଛାଡ଼ି,
ତାପାଇଁ କାନ୍ଦୁଛି ମୁଁ ଡକା ପାଡ଼ି

କୃଷ୍ଣ ଏବଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ

—*—

ରାଗ—କଳଶା ।

ଯଦୁବଂଶ-ଅବତଂସ ଯାଦବ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ,
 ମୁଦାବଂଶର ନରପୁତ୍ର ଯିଶୁଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ।
 ଉତ୍ତମ ଦେବତା କଥା କଲେ ଆଲୋଚନା,
 ଏକ ବୁଦ୍ଧେ ଦୁଇ ପୁଷ୍ପ ପ୍ରାୟେ ଯାଏ ଜଣା ।
 ଉତ୍ତମ ପବନ ସ୍ତୋତ ସମାନ ଭବରେ
 ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲେ ଜଗତକ୍ଷେତ୍ରରେ ।
 ଭାଗବତ, ବାଇବେଲ, ସମାନ ଚରିତ,
 କବି ଭଲକାରେ ମାତ୍ର ବିଚିତ୍ର ଚିତ୍ରିତ ।
 ଉତ୍ତମେ ଲଭିଲେ ଜନ୍ମ ପୁଣ୍ୟପାଳସୁଦେ,
 ଉତ୍ତମେ ଶୈଶବେ ଶ୍ରୀମତ ନୃପତି ବିଦ୍ରୋହେ ।
 ମେଘ ଗର୍ଭବତୀ ହେଲେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ତେଜରେ,
 ବ୍ରହ୍ମ ତେଜ ପ୍ରବେଶିଲା ଦେବକୀ ଗର୍ଭରେ ।
 ଗୋପପୁରେ ଗଲେ କୃଷ୍ଣ କଂସରାଜା ଉପରେ,
 ହେରୋଦ ଭୟରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଲୁଚିଲେ ମିଶ୍ନରେ ।
 ଦୁଇ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ବାନ୍ଧୁ ଅଜାନ୍ତ ଲମ୍ବିତ,
 ଦୁହିଙ୍କର ପରିଚ୍ଛଦ ବରଣ ଲେହିତ ।
 ଶିଶୁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲା କଂସ ମୃତମନ୍ତ୍ର,
 ବଧୁଥିଲା ଶିଶୁ ମଧ୍ୟ ହେରୋଦ ନୃପତି ।
 ପୁରୁ ପୁତ୍ରେ ଜୀବନ୍ତ ନେଇଥିଲେ କୃଷ୍ଣ,
 ବଞ୍ଚାଇଲେ କେତେ ମୃତ ଲୋକ ଯିଶୁଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ।

ଦାମ୍ୟକ ବନରେ କୃଷ୍ଣ ଶ୍ରୀକ କଣିକାରେ
 ବୃଷ୍ଟି କରାଇଲେ ବିପ୍ର ଦ୍ଵାଦଶ ହଜାରେ ।
 ଖଣ୍ଡେ ରୋଷୀ, ଗୋଟେ ମଣ୍ଡେ ମେରିଙ୍କ ନନ୍ଦନ
 ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଲୋକେ ଦେଲେକ ଭୋଜନ ।
 ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ସାଗର ଉପରେ,
 କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରବେଶିଲେ ସାଗର ଗର୍ଭରେ ।
 ପ୍ରସ୍ତରକୁ ନବନୀତ କରିଥିଲେ କୃଷ୍ଣ,
 ଜଳକୁ ମଦର ରୂପ କଲେ ଯିଶୁ ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ।
 କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଅଜ୍ଞା କରିଥିଲେ ବାରମ୍ବାର,
 “ମହାପାପିଗଣେ ଅମ୍ଭେ କରିବୁଁ ଉଦ୍ଧାର ।”
 ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ମଧ୍ୟ ଶତ ଶତ ବାର ସେହୁ କଥା
 ବୋଲିଥିଲେ ଅଛି ବାଇବେଲରେ ବାରତା ।
 “କୃଷ୍ଣ ପିତା ନାମ ବସୁ; ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ପିତା ଯାଶୁ,
 ଉଭୟେ ତାରିଲେ ଲୋକଗଣେ ପାପଦାସୁ ।
 କୃଷ୍ଣ ମାତା ପିତା ଶୁଣିଥିଲେ ଦୈବବାଣୀ,
 ମେରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଛି ସେପରି କାହାଣୀ ।
 ବୋଲି ଯାଇଥିଲେ ପୂର୍ବେ ରବିଂଶତବକ୍ରା,
 ଯେରୁଶାଲମରେ ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ଜନ୍ମ ହେବା କଥା ।
 ଉତ୍ତେଜ ରହିଛି ମଧ୍ୟ ବୈଦିକ ଶାସ୍ତ୍ରରେ
 ଲଭିବା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମ ଯାଦବ ବଂଶରେ ।
 ଭିଣ ଅର୍ଥେ ପ୍ରଭୁ ଅବଧାନରେ ଲିଖିତ,
 ଶ୍ରୀଷ୍ଠ କୃଷ୍ଣ ଦୁହେଁ ଭିଣ ନାମରେ କଥିତ ।
 ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ଜନମିବା କାଳେ ହେରେବ ରାଜନ
 ଜୋତବଦ୍ ସଙ୍ଗେ କଲେ କଥୋପକଥନ ।

କଂସ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଜନମ ବାରତା
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ ଗଣେ ପୂଜିଥିଲେ କେତେ କଥା ।
 କୃଷ୍ଣଙ୍କର ସଖା ଥିଲେ ଗୋପାଳ ସ୍ବାଦଶୀ,
 ବାର ଜଣ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଂହଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ।
 ବନ୍ୟମଧୁ ଖାଇଥିଲେ ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁଜନ,
 ମଧୁପାନ କରିଥିଲେ ରେଘୁଶୀନନ୍ଦନ ।
 କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଯମୁନା, ସିଂହଶ୍ରୀଷ୍ଠଙ୍କ ଜଙ୍ଗଲ,
 ଦୁଇ ଜଣ ଶିଷ୍ୟ ସଙ୍ଗେ କରନ୍ତି ଭ୍ରମଣ ।
 କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଯୁଦ୍ଧକାଳେ ଯାଦବନନ୍ଦନେ
 ବିଶ୍ଵରୂପ ଦେଖାଇଣ ଥିଲେ ଅରଜୁନେ ।
 ଯୋନ ଓ ପିତରେ ସିଂହଶ୍ରୀଷ୍ଠ ମେଘସୁଦ
 ଦେଖାଇଣ ଥିଲେ ଐଶ୍ଵରୂପ ଅଦଭୁତ ।
 ବୋଲିଥିଲେ ଅରଜୁନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅନନ୍ତ,
 ଆମ୍ଭେ ଅଛୁ ଜଗତର ଆଦି, ମଧ୍ୟ, ଅନ୍ତ ।
 ସିଂହଶ୍ରୀଷ୍ଠ ମଧ୍ୟ ବୋଲିଥିଲେ ସେହି କଥା,
 ଅଟନ୍ତି ପ୍ରଥମ ଶେଷ, ଜଗତନିୟନ୍ତ୍ର ।
 ବିପ୍ରଙ୍କର ପାଦ ଧୌତ କଲେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ,
 ସିଂହଶ୍ରୀଷ୍ଠ ଧୋଇଥିଲେ ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ଚରଣ ।
 ସିଂହଶ୍ରୀଷ୍ଠ ବୋଲିଥିଲେ ସତ୍ୟ ଆତ୍ମ ବାଣୀ,
 ସେହିପରି କଥା ବୋଲିଥିଲେ ଚନ୍ଦ୍ରପାଣି ।
 ଦିଶୁଲ ଶରରେ ଦେହ ତେଜିଲ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ,
 ଦିଶୁଲ ଅଳ୍ପଦେହ ଶୁଣେ ମଲେ ସିଂହଶ୍ରୀଷ୍ଠ ।
 ଶ୍ରୀଷ୍ଠ କୃଷ୍ଣ ଦୁଇ ଜଣ ଅଟନ୍ତି ସମାନ,
 ଭଗବାନ ବାଲକେଲ ସେଥିର ପ୍ରମାଣ ।

ଅବସର ବାସରେ ।

୧୩

ଅଟନ୍ତି ଏ ଦୁଇ ପ୍ରଭୁ ଧର୍ମ ଅବତାର,
ବେନ ଜନେ କର ଯୋଡ଼ି କରେ ନମସ୍କାର ।

ତାହାଙ୍କ ଆଦେଶ ।

ରାଗ—ଭୂପାଳ ।

କେତେକାଳ ଅଉ ବସି ଦେହ ଭର
କରବି ବିଳାସେ ସନ୍ତାପେ ଚିତ୍ତାର ?
ଭକ୍ତୁଛି ତ ଏବେ ସମସ୍ତ ଜୀବନ,
କଲି କବା ଜନସମାଜ କାରଣ ?
ଭାଙ୍ଗି ଛୁ ଗଢ଼ିଛି କେତେ ଧୂଳିଘର,
ସେ ତ ଶିଶୁକ୍ରୀଡ଼ା କୌତୁକ ମାତର ।
ଆମୋଦ ପ୍ରମୋଦ ଭୋଜନ ଶୟନ,
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ତ ନୁହେଁ ମାନବଜୀବନ ।
ବଂଶୀ ଅଛି ଜନସମାଜ ପାଶରେ,
ବୁଝିବାକୁ ହେବ ସାମର୍ଥ୍ୟ ବଳରେ ।
ଯେବେ ସେଥିପାଇଁ ନ କରେ ଯତନ,
ବୁଝା ଗଲି ଜାଣ ସମସ୍ତ ଜୀବନ ।
ନ ବୁଝିଲି ହର ! ଜୀବନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ,
ମାୟାମୁଗ୍ଧ ଜୀବ କଲି ଅବଶେଷ ।

ଦେବଦତ୍ତ ପ୍ରାଣ ଦେବତା କାର୍ଯ୍ୟରେ
 ନ ଦେଇ ଯାପିଲି ବୃଥା ବସନ୍ତରେ ।
 ଜ୍ଞାନ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ହେଲି କିପାଁ ଭ୍ରାନ୍ତ,
 ଭୁଲି ହେଉଛି ତ ବ୍ୟାକୁଳ ନିତାନ୍ତ !
 କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କାହିଁ କରୁଛି ଗମନ,
 ଅକ୍ଳୟାଏ ମଧ୍ୟ ନ ହେଲା ଚେତନ !
 ଅପିତ୍ତ ବା କାହୁଁ ଯାଉଛି ବା କାହିଁ,
 ସାର ତରୁଜ୍ଞାନ ଜନମିଲା ନାହିଁ ।
 ପବା ବୃଥା ଭୁଲି ହେଉଛି ଅସ୍ଥିର,
 ଯାହା ଦତ୍ତ ପ୍ରାଣ ତାହାଙ୍କ ଶରୀର ।
 ସେହୁ ତ କରନ୍ତି କର୍ମରେ ନିଷ୍ପୋଗ,
 ବୃଥା ସେନା ମୋର ଏହି ଅନୁସୋଗ ।
 ଯେ ଦେବତା ଛନ୍ତି ହୃଦୟମନ୍ଦିରେ,
 ଲଗାଇବେ ଯହିଁ ଲାଗିବ ସେଥିରେ ।
 କରବାକୁ ହେବ ଯାହାକୁ ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ,
 ମହାପ୍ରଭୁ କର ଦେଇଛନ୍ତି ଧାର୍ଯ୍ୟ ।
 ମୋପାଇଁ କରବ ମୁଁ କିପାଁ ଭବନା,
 ମୋ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଯାହା ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ତା ଜଣା ।
 ସ୍ଥାପିଲି ଜୀବନ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶେ,
 ସାଧବ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତାହାଙ୍କ ଅଦେଶେ ।

ସାଧୁ ସୁନ୍ଦର ଦାସଙ୍କ ଅଦ୍ଭୁତବାଦ ଗୌଡ଼େ ଛନ୍ଦ ।

(ଦିନୀ ଭାଷାରୁ ଅନୁବାଦ; ପାଠକ ଯଦି ଛେ ପ୍ରତି
ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ପାଠ କରବେ ।)

ଶୁଣ ହୋ ଅଦ୍ଭୁତ	ବିଷୟ ପ୍ରକାଶ ।
ନାହିଁ ନାହିଁ	ନା ଜନ୍ମ ବାସ ।
ନାହିଁ ତ ପ୍ରପଞ୍ଚ	ନାହିଁ ତ ପ୍ରସାର ।
ନାହିଁ ତହିଁ ସୃଷ୍ଟି	ସୃଜନ ସହାର ।
ନାହିଁ ତ ପ୍ରକୃତି	ସୂର୍ୟ ନ ଇଚ୍ଛା ।
ନାହିଁ ତହିଁ କାଳ	କର୍ମ ନାହିଁ ବାଞ୍ଛା ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଶ୍ରୁତି	ଶ୍ରବଣ ନା ମୂଳ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ସ୍ମରଣ	ନାହିଁ ତହିଁ ସ୍ମୃତି ।
ନାହିଁ ତହିଁ ତତ୍ତ୍ୱ	ଅତତ୍ତ୍ୱ ବିରୋଧ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ବସ୍ତୁ	ସ୍ପର୍ଶ ବା ବେଦ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ବର୍ଣ୍ଣ	ବିବର୍ଣ୍ଣ ବିଧାନ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ରୂପ	ଅରୂପର ସ୍ଥାନ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଯାପକ	ବ୍ୟାପକ ଦେଖା ।
ନାହିଁ ତହିଁ ରୂପ	ଅରୂପ ବା ରେଖା ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଜ୍ୟୋତି	ଅଜ୍ୟୋତି ବିଷୟୀ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଏକ	ନାହିଁ ତହିଁ ଦୁଇ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଅଦି	ନ ମଧ୍ୟ ନ ଅନ୍ତ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ପାଳକ	ନାହିଁ ହନ୍ତା ହନ୍ତ ।

ନାହିଁ ତହିଁ ଶକ୍ତି	ନାହିଁ ତହିଁ ଶିବ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଜନ୍ମ	ନାହିଁ ତହିଁ ଜୀବ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଲେଖ	ନାହିଁ ତ ଲେଖକ ।
ନାହିଁ ତହିଁ କର୍ତ୍ତା	ନାହିଁ ତ କାରକ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ସ୍ୱର୍ଗ	ନରକ ନିବାସ ।
ନାହିଁ ତ ଆତ୍ମା	ନାହିଁ ତହିଁ ଅଶ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ପାପ	ନ ପୁଣ୍ୟ ଧରତୀ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଧର୍ମ	ଅଧର୍ମ କରତା ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଜ୍ଞାନ	ଅଜ୍ଞାନ ବା ମୂର୍ଖ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ବାଦ	ବିବାଦ ବା ତର୍ଜ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ହୋମ	ନ ଯଜ୍ଞ ବିଧାନ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ରେଦ	ନାହିଁ ତ ସମାନ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଶାଖା	ଛେଦ ସର୍ଗ ସବ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଦେବ	ମାନବ ଗନ୍ଧବ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଇଷ୍ଟ	ଅନିଷ୍ଟ ବା ଶ୍ରାନ୍ତ ।
ନାହିଁ ତ ସରୁଣ	ନିରୁଣ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ।
ନାହିଁ ତ ସେବକ	ସେବ୍ୟ ନ ସେବା ।
ନାହିଁ ତହିଁ ପ୍ରେମ	ନାହିଁ ତନିଲେବା* ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଭବ	ନାହିଁ ତହିଁ ଭକ୍ତି ।
ନାହିଁ ତହିଁ ମୋକ୍ଷ	ନାହିଁ ତହିଁ ମୃକ୍ତି ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଯାପ୍ୟ	ନାହିଁ ତହିଁ ଯାପୀ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ମନ୍ତ୍ର	ନାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆପି ।
ନାହିଁ ତ ସାଧକ	ସିଦ୍ଧି ନ ସମାଧି ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଯୋଗ	ନାହିଁ ରୋଗବ୍ୟାଧି ।

---

* ଅନୁବାଦକ ଲେଖା ଅର୍ଥ ନ ବୁଝି ମୂଳ ପେପର ସ୍ଥଳ ଅବକଳ ତାହା ରଖିଅଛି

ନାହିଁ ତହିଁ ମୁଦ୍ରା	ବନ୍ଦନ ବିଧି ।
ନାହିଁ ତହିଁ କୁଣ୍ଡ	ଲଳା ନାହିଁ ସିକି ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଚକ୍ର	ନା ନାହିଁ ପ୍ରସାର ।
ନାହିଁ ତହିଁ ବେଧ	ବେଧ ନ ହାର ।
ନାହିଁ ତହିଁ ଲଙ୍କା	ଅଲଙ୍କା ପ୍ରଧାନ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ମନ	ବୁଦ୍ଧି ଚିତ୍ତଧାନ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ସତ	ରଜ ତମ ଗୁଣ ।
ନାହିଁ ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ	ହାରମାନ ପୁଣ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ସ୍ବପ୍ନ	ଜାଗ୍ରତ ସ୍ବପ୍ନ ।
ନାହିଁ ତହିଁ ତୁଷ୍ଟି	ମନ୍ଦଣା ନ ଗୁପ୍ତି

ପ୍ରେମ ।

ରାଗ—କେଦାର ଚକ୍ରକେଳି ।

ତୁମ୍ଭ ପ୍ରେମ ପ୍ରକାଶେ ବିଭବନ ।
 ପ୍ରେମେ ଧାବତ ଚନ୍ଦ୍ରମା, ତପନ ।
 ତୁମ୍ଭ ପ୍ରେମରେ ହୋଇ ଉଲ୍ଲାସ,
 ବାୟୁ ପ୍ରବାହିତ ହୁଏ ସନ୍ତପନ ।

ପ୍ରେମେ ବୃକ୍ଷଲତା ପୁଷ୍ପ ପ୍ରକାଶେ,
 ପ୍ରେମେ ଧାବତ ଭ୍ରମର ତା ପାଶେ ।
 ପ୍ରେମେ ପାଳନ୍ତି ଶିଶୁକୁ ଜନନୀ,
 ପ୍ରେମତୋରେ ବକ ଭଲ ରଗିନୀ ।
 ସତା ପତିପ୍ରେମେ ଥାଏ ବହୁଳା,
 ପ୍ରେମେ ଖେଳେ ମେଘକୋଳେ ଚପଳା !
 ହିନ୍ଦୁ ପୂର୍ଣ୍ଣେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରେମର ଆଧାର,
 ପ୍ରେମେ ବ୍ୟାପିଛି ଏ ବୃକ୍ଷସ୍ୱରାୟ ।
 ବନ୍ଧୁ ପ୍ରେମରେ ଜନମିଛି ଆଶା,
 ପ୍ରାଣେ ବଢ଼ୁଛି ପ୍ରେମର ପିପାସା ।
 ମୋର ଜୀବନ ସମସ୍ତ ଘଟଣା,
 ତୁମ୍ଭ ପ୍ରେମ ତ କରୁଛି ଘୋଷଣା ।
 ତୁଛ କାଟ ସଙ୍ଗେ ମୁଁହିଁ ସମାନ,
 କର ମୋହ ପ୍ରତି ପ୍ରେମବିଧାନ ।
 କେତେପ୍ରେମ ଦେଇଛ ମୋ ଅନ୍ତରେ,
 ଜ୍ଞାନ, ରକ୍ତିକ ତୁମ୍ଭକୁ ମନରେ ।
 ଜୀବନରେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ସମସ୍ତ,
 ଇହୁଛି ତ ତହିଁ ପ୍ରେମ ଅନନ୍ତ ।
 ଧାର୍ଯ୍ୟ ସାଗରକୁ ନଦୀ ଯେସଙ୍ଗେ,
 ଧାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାଣ ମୋର ତୁମ୍ଭ ସଦନେ
 ବଳ ଆଶା ପୋଷିଛି ତ ମନରେ,
 ଭବିଷ୍ୟ ମୁଁ ଦିନେ ପ୍ରେମସାଗରେ ।
 ପ୍ରେମ ସାଗର ହେ ବନ୍ଧୁପାଳକ,
 ଦେଖିବି କି ମୁଁ ସେ ପ୍ରେମ ଆଲୋକ ।

ପ୍ରାଣନାଥ ପ୍ରାଣରାମ ହେ ପ୍ରାଣ,
 କରନ୍ତୁ କୃପା ହେ ପ୍ରାଣନାଥ !
 ହେଉ ପ୍ରେମନାମ କଣ୍ଠରୁଷଣ,
 ପ୍ରେମେ ହେଉ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାପଜବନ !
 କରେ ବସି ପ୍ରେମନାମ ମୁଁ ଗାନ,
 ପ୍ରେମରରେ କରୁ ପ୍ରାଣ ପ୍ରୟାଣ ।

ସଙ୍ଗଦୋଷ ।

ରାଗ—ବଙ୍ଗଳାଶ୍ରୀ ।

କେତେ ସାବଧାନେ   ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞାନେ
 ହେଉଥିଲି ଅଗ୍ରଦର,
 ମନ ଅନୁରାଗେ   ପୂତ ଧର୍ମ ମାର୍ଗେ
 ଲକ୍ଷ୍ୟ ମୁଁ ରଖି ମାତର ।
 ଧର୍ମ ବଳେ ବଳୀ   ହୋଇ ପଦେ ଦଳି
 ଦେଲି ପାପ ପ୍ରଲେଭନ,
 ଏକ ମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ   ଥିଲା ମୋ ବ୍ରତ୍ୟସ
 ସେହୁ ପବିତ୍ର ଭୁବନ ।

ଚିତ୍ତ ଅହଙ୍କାରେ   ନ ଭଲେ ମୁଁ ବାରେ
 ପାପ ପ୍ରଲୋଭନ ଶୁଦ୍ଧି,
 ନିର୍ଭୟ ଅନ୍ତରେ   ବ୍ରମେ ନରନ୍ତରେ,
 ନ ଥାଏ ମନରେ ଭ୍ରାନ୍ତି ।
 ନ ଥିଲ ମୋ ମନେ   କେବେ ରସଗଣେ
 ପ୍ରକଳରୂପରେ ଅସି,
 କିହତ ମାତରେ   ଅସାବଧାନରେ
 ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବେ ମୋତେ ଗ୍ରାସି ।
 ଦୈବର ଘଟନ   ବନ୍ଧୁ ଏକ ଜଣ
 ଅସି ମିଳିଲେ ସଙ୍ଗରେ;
 ସମାନ ବସ୍ତୁ   ଉତ୍ସାହ ସାହସ
 ବିଦ୍ୟା ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପଦରେ ।
 ସମାନ ସମାନ   ଥିଲେ ଧନମାନ,
 ସହଜରେ ବନ୍ଧୁପ୍ରଣ
 ହୁଏ ସଂଘଟନ,   କରେ ଦୁଇ ମନ
 ପରସ୍ପରେ ଆକର୍ଷଣ ।
 ଅଭେଦ ପୀରଣ   ଶୀର ନୀର ଶୁଦ୍ଧି
 ଘଟିଲ ବେନି ମଧ୍ୟରେ,
 ଚିତ୍ତଲେକ ବିଚ୍ଛେଦେ   ବିଷମ ବିଷାଦେ
 କାଟୁଁ କାଳ ପରସ୍ପରେ ।
 ସକଳ ବିଷୟେ   ହେଲେହେଁ ଉଭୟେ
 ସମାନ, ମାତ୍ର କ ଭିନ୍ନ
 ଚରଣ ବିଷୟେ,   ଅଳପ ସମୟେ
 ପ୍ରକାଶ ପାଇଲ ଚନ୍ଦ୍ର ।

ବନ୍ଧୁ ଆରଣ୍ୟ ଦେଖି ମୋର ମନ
 ହେଉଥାଏ ବିଚଳିତ,
 ନେତ୍ରଲଜ୍ଜାବଶେଷ ଭରସି ସାହସେ
 ବୋଲି ନ ପାରେ କିଛି ।
 ଦେଖି ବିକ୍ରମାର୍ଯ୍ୟ କଲି ଚିତ୍ତେ ଧାର୍ଯ୍ୟ,
 ଯେ ଯାହା କରୁଛି କରୁ,
 ମୁଁ ସାବଧାନେ- ଥିବି ଆତ୍ମଜ୍ଞାନେ
 ଦୂରେ ଥିବି ଅଧର୍ମରୁ ।
 ଲୋକେ ନାହିଁ ଜଣା ଆତ୍ମପ୍ରତାରଣା
 କଲେକି ଘଟେ ଜଞ୍ଜାଳ,
 ନ ଜାଣନ୍ତି ପୁଣି ଦେଖି ଜାଣି ଶୁଣି
 ଧର୍ମମାର୍ଗ ଯେ ପିଛିଲି ।
 ଅତି ସତର୍କରେ ଜ୍ଞାନସଞ୍ଚିତରେ
 ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ଅନୁମାନେ,
 ପୁଣ୍ୟ ଧର୍ମ ମାର୍ଗେ ସରାଗେ ସକାଶେ
 ଚଳୁଥିବେ ସାବଧାନେ ।
 ଲୋକେ ପ୍ରାଣପତଣ ସତନେ ସାଧନେ
 ଉଠନ୍ତି ପବିତ୍ର ରୂଲେ,
 ଟଳ ଗଲେ ପାଦ ଘଟଇ ପ୍ରମାଦ,
 ପଡ଼ିଯାଏ ଗିରିମୂଳେ ।
 କେତେ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟେ ବହୁତ ସମୟେ
 ନିର୍ମାଣ କର ଅଗାର,
 କଣିକା ଅନଳେ ପବନ ପ୍ରବଳେ
 ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ଭସ୍ମସାର ।

ସୁମନ୍ତ କୁମର   ବବାଦେ ଦୁର୍ଗତି
 ସୁମନ୍ତ ଲଭଇ ସିନା,
 ଅମୃତ ବରଳ   ହେଲେ ଏକମେଳ
 ଗରଳ ର ହୁଏ ଜଣା ।
 ବନ୍ଧୁ ଅନୁରୋଧେ   ନିଜ ଅପରାଧେ
 ପଡ଼ଇ ବାସମ ପାପେ,
 ବଞ୍ଚିବ କିପରି,   ସଦା ଝୁରି ଝୁରି
 ମରବ ମୁଁ ଅନୁରୋଧେ !

ଶେଷମିଳନ ।

ସୁଗ ସୁଗାନ୍ତର କାଳ ଯାଇଛି ତ ଭସି,
 କି ମାୟା-ବନ୍ଧନେ ଛାୟା ଦେଖା ଦିଏ ଆସି ?
 ଏକମନ ଏକଆତ୍ମା ଦେହ ରୂପାନ୍ତର,
 ଭଲ କି ଭରସୁ ହୋଇ ପାରେ ପରସ୍ପର ?
 ଅଲକ୍ଷର ଅନ୍ତରାଳେ ଗୁହ୍ୟ ବାରେ ବାରେ,
 ତୁମ୍ଭେ କି ଅସୁଖ ଛାୟାରୂପେ ସେପ୍ରକାରେ ?
 ଆପିଥିଲୁ ସେ ସ୍ଵପ୍ନର ଶାନ୍ତିନିକେତନ,
 ଦେଖି ଯାଅ ଦୃଷ୍ଟିଅଛି କି ପରିବର୍ତ୍ତନ !
 ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତି ଆଳାପନ ରୂପ ରସ ଗନ୍ଧ—
 ଛାନ୍ଦ ଭିନ୍ନ ରୂପାନ୍ତର ସକଳ ସମ୍ଭବ ।

ଅଳ୍ପ ମାତ୍ର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ବିଧବିଧାନରେ,
 ହେବୁଁ ଏକାନ୍ତର ଅବଶେଷେ ପରସ୍ପରେ ।
 ଦୂର ଦୂରନ୍ତରେ ଅଛୁଁ ବିଧର ବିଧାନେ,
 ଯିବି ତୁମ୍ଭ ପାଖେ କର୍ମଫଳ ଅବସାନେ ।

ଜୀବନତତ୍ତ୍ୱ ।

ସମୟ-ସାଗରେ ଭାସେ ଜୀବନ-ତରଣୀ,
 ନେଉଛି କଢ଼ାଇ ମାର୍ଗ ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟ-କ୍ଷେପଣୀ ।
 ସ୍ୱଭାବରେ ସମାକୁଳ ସଲିଳ ଲହରୀ,
 ତେଣୁ ନିତ୍ୟ ନୃତ୍ୟଶୀଳା ମୋ ଜୀବନତତ୍ତ୍ୱ ।
 ରୋଗ ଶୋକ ପାପ ତାପ କେତେ ଝଞ୍ଜାବାୟୁ,
 କଳ୍ପସହସର ମଗ୍ନ ଶିଳାମାଳା ଅଭି,
 ଜୀବନ-ତରଣୀ ଯାହା ଯୋଗେ ବିଚଳିତ,
 ମଗ୍ନ ଲଗ୍ନରତ୍ନ ପରି ହୁଏ ଅନୁମିତ ।
 ଯିବି ଭାସି ଭାସି ମୃକ୍ତିସ୍ୱରୂପ ବନରେ,
 ଜାଗରତ ଥାଏ ଯେବେ ବାସନା ମନରେ ।
 ସୁବିବେକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଆଶ୍ରୟେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ
 ବ୍ରହ୍ମପଦ ଧ୍ରୁବ ତାରା ପ୍ରତି ରଖ ଲକ୍ଷ ।
 ଅନ୍ୟଥା ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଶୈଳ ପବନ ପ୍ରଚଣ୍ଡ
 କବେ ନିଶ୍ଚୟ ତସି ମଗ୍ନ ଲଗ୍ନରତ୍ନ ।

ଜୀବନର ଗତି ।

ଦ୍ରବ୍ୟ—ଗୁଣ—କର୍ମ ସମବାୟରେ ଶରୀର,
 ନିତ୍ୟ ପରବର୍ତ୍ତଣୀଳ ନୁହେଁ ମଧ୍ୟ ତର ।
 କାହା ଉତ୍ପ୍ରେକ୍ଷଣା କିମ୍ବା କେଉଁ ଆକର୍ଷଣେ
 ଚରନ୍ତନ ଗତି ଅନୁରବେ ମୁଁ ଜୀବନେ ?
 ପ୍ରକୃତି ସହଜ କିବା କର୍ମର ସମ୍ବନ୍ଧ,
 ଉତ୍ତମ ସ୍ୱରରେ ଜୀବ ଯଥା ନିତ୍ୟ ବଦ,
 ଅବସ୍ଥାମ ଆକର୍ଷଣେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱତନ ଗତି,
 ନିମ୍ନରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱତ ମଧ୍ୟ ନିମ୍ନ ନିମ୍ନ ।
 ଅରମ୍ଭ ଏହାର କାହିଁ ? କାହିଁ ଅବା ଶେଷ ?
 ଯନ୍ତ୍ର ତ ନ ଜାଣେ ଯନ୍ତ୍ରୀ କୌଶଳବିଶେଷ ।
 ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ରହିଛି ମାତ୍ର ସାକ୍ଷୀ ଚରଦଳ,
 ମାନବ ଜୀବନ ନିତ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରା ଅଧୀନ ।
 ତୁମ୍ଭ ଜ୍ଞାନେ ଯେବେ ଏହା ଅଲୀକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ,
 ଏ ଦ୍ୱାନ୍ତ ଧାରଣା ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନା ନିତାନ୍ତ ।

ନୟିତ ।

ଯୌରୁଷ ଗୌରବରେ ମାନବ ଉନ୍ନତ,
 ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରମାଣ କିନ୍ତୁ ନୟିତ ଅୟିତ ।
 ମାନବର ଭାଗ୍ୟଚକ୍ର ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ହସ୍ତରେ
 ନୟିତ ଶୂଳିତ ନିତ୍ୟ ଦେଖୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ।
 ଅଜି ଯେବା ଭୁଞ୍ଜେ ସୁଖ ଅନନ୍ଦ ଗୌରବ,
 କାଲି ତା ଭାଗ୍ୟରେ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଚୌରବ ।
 କେତେ ଯତ୍ନ ଅକ୍ଷୟନ ସୁଖ ଭୋଗପାଇଁ,
 ଅନାବିଳ ସୁଖ ଭୋଗ କେ କଲିବ କାହିଁ ?
 ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଯାତନା ଭୋଗ ନ ଲୋଡ଼େ ମାନବ,
 ଅଲକ୍ଷ୍ୟସୂତ୍ରରେ ମାତ୍ର ଘଟେ ଏହି ସବ ।
 ଧନ ଜନ ପଦ ଖ୍ୟାତି ସହାୟ ସମ୍ପଦ,
 ନିଶାର ସ୍ବପନ ସମ ବିନାଶ-ଆଶ୍ରୟ ।
 ମାନବ ମାନସାକାଶେ ଭାସେ ସ୍ତରେ ସ୍ତରେ,
 ବାରିଦପଟଳ ଗଢ଼ ସମ ଗଗନରେ ।
 କେ ନ ଜାଣେ କେ ନ ବୁଝେ ଜଗତ ଅନିତ୍ୟ,
 ବାକ୍ୟରେ ଯା ବୋଲି ମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ବିପତ୍ତି !
 କି ବିଶ୍ୱମୋହନୀ ମାୟା ଅବୃତ୍ତ ଜଗତେ,
 ଅଳୀକ ଅସାର ସୁଖେ ଉନ୍ନତ ସମସ୍ତେ ।

ଚରମ ଚିନ୍ତା ।

ଅଶକ୍ତ ପୁରୀର ଦେହ ଜାଗ୍ରତ ଚେତନା,
 ସମ୍ବଳ ସମ୍ପଦ ମାତ୍ର ଗତାନୁଗୋଚର ।
 ଜୀବନ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଭ୍ରମି କ୍ଳାନ୍ତ ମନ ପ୍ରାଣ,
 ଅବଶ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ଅବସାନ ।
 ଆଶାର ସ୍ବପନ ମାୟା ମୋହର ଛଳନା
 ଭଞ୍ଜିଲା, ଭବିଷ୍ୟ ବୃଥା ଚିନ୍ତା ବଢ଼ନ୍ତନା ।
 ଯେବନ ଉତ୍ସବ ଦିନ ଉଦ୍‌ଭବରେ
 ଭ୍ରମିତ ଅଲୀକ ସୁଖେ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ମାର୍ଗରେ ।
 ଭବ ଚିନ୍ତାଶୂନ୍ୟ ମନ ପରିଣାମ ଗଢ଼
 ଉପସ୍ଥିତ ବିଷୟରେ ମଗ୍ନ ମତ୍ତ ମତ୍ତ ।
 ଜାଜୁଲ୍ଲ ଦୁଷ୍ଟାନ୍ତ ସବ୍ ଦିଗେ ବିସ୍ତାରିତ,
 ତଥାପି ସଖିକ ସୁଖେ ଚିତ୍ତ ବିମୋହିତ ।
 ଅସାର ସଂସାର ସୁଖ ସମ୍ବୋଗେ ତନ୍ମୟେ
 ମହାସ୍ତୋତେ ଭାସମାନ ଗଢ଼ ସେ ସମୟେ ।

ମହାନିମନ୍ତ୍ରଣ ।

ହୃଦୟକପାଟେ ହାତ ମାରି ତାଙ୍କ କେ ତୁମ୍ଭେ ହେ କାହା ଗୁଡ଼ ?
 ମହାନିମନ୍ତ୍ରଣ ବେଗେ ବେଗେ ହୁଅ ମହାଯାତ୍ରାକୁ ପ୍ରିୟତା ।
 ମୁହୂର୍ତ୍ତେକ ତୁମ୍ଭେ ନ ଦେବ କି ବେଳ ସଜବାଜ ହେବାପାଇଁ ?
 ଜୀବନଯାକ ତ ପାଇଥିଲ ବେଳ ବେତନା କି ଥିଲା ନାହିଁ ?
 ସଖାଳେ କିପାଇଁ ସମ୍ଭାବନ ଦେଲ ଯିବାକୁ ସେ ହେବ ଖରେ ?
 ଚାରି ଆଡୁ ତାଙ୍କ କହୁ ଦେଇଥିଲୁ ଜାଣ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ।
 ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନେ ପ୍ରତିବାସିନୀଣେ ସମସ୍ତ ଯିବ କି ଛାଡ଼ି ?
 ନ ଜାଣ କି ଭାଇ, ତୁମ୍ଭ ପଛେ ପଛେ ସମସ୍ତେ ଦେବେ ସେ ଧାଡ଼ି ?
 କେତେ କଷ୍ଟ ପଡ଼ି ଅରକିଲ ବିତ୍ତ ଛାଡ଼ିଯିବ କିରୂପରେ ?
 ନ ଜାଣ କି ଭାଇ, ରହିଥିବ ସବୁ ତୁମ୍ଭ ଦେହ ସହିତରେ ?
 ତୁମ୍ଭେ ତ ବୋଲୁଛ ଯାହା କରିବାକୁ ଏକାକୀ ମୋହର ପ୍ରାଣ ?
 ଜଞ୍ଜୀୟ ପଦାର୍ଥ ଜଡ଼ଦେହ ସଙ୍ଗେ ଥିବ, ଏହା କି ନ ଜାଣ ?
 ବଡ଼ ଲଜ୍ଜା ପ୍ରାଣେ ଜଡ଼ଦେହ ସଙ୍ଗେ ରହିବାକୁ ଚିରଦିନ,
 ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପଦାର୍ଥ ଯିବ ଦବ୍ୟଧାମେ ନ ହେବ ଧୂଳରେ ଲାଜ ।
 ଜୀବନଟାଯାକ କେତେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲ ସଙ୍ଗେ କି ନ ଯିବ କିଛି ?
 ସ୍ୱଳ୍ପତ ଦୁଷ୍ଟତ ଧରମାଣ ଫଳ ଜାଣ ଆତ୍ମରେ ଲାଗିଛି ।

ଧ୍ରୁବ ବିଶ୍ୱାସ ।

ଅକ୍ଷର

କି ନବୋଧ ଅବାରୀନ ! ଭଲ ବସି ପ୍ରତିଦିନ—

ଯାହାକୁ ଦେଇଛୁ ଜାଲ ଶୁଣାନ ଚିତାରେ,

ଝୁରୁ ଝୁରୁ କାନ୍ଥ କାଲ କିପା ତା ଚନ୍ଦ୍ରାରେ !

ଦେଖୁଛୁ ତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ, ଲୋକ ପ୍ରତିଦିନ ମରେ,

କାହିଁ କେବେ ଗତ ଲୋକ ଅସେ କି ବାହୁଡ଼ି ?

ତୁମ୍ଭ କିପା କରୁ ଚନ୍ଦ୍ରା ଦୃଷ୍ଟମାର୍ଗ ହୁଡ଼ି ।

ପ୍ରଥମରେ ବନ୍ଧୁଗଣେ ଆସି ପାଶେ ଜଣେ ଜଣେ

ବୋଲୁଥିଲେ ଏ ତୁମ୍ଭର ବେଉର କପର,

ନ ପାସୋର କଷ୍ଟ ଭେଗୁ ତାହା ନାମ ସ୍ମର ।

ପାଇଛୁ ମୁଁ ନିଦର୍ଶନ, ଭୁଲିବାକୁ କଲେ ମନ,

ସାମ୍ନା ଦୃଢ଼ ମନପ୍ରାଣ ଅତଙ୍କେ ଆକୁଳେ,

ମନଟା ଯେମନ୍ତ ବୋଲି ମାନେ ନାହିଁ ଠୁଳେ ।

ଶୁଣି ସେ ନୟନ ତାର ବ୍ୟାପ୍ତ ମନପ୍ରାଣ ସାର,

ଚିନ୍ତିତ ରହୁଛି କ୍ଷୟା ହୃଦୟପଟରେ,

ପାରବ କି ରହୁ ଚନ୍ଦ୍ରା ବନା ନିଷ୍ଠୁରରେ ।

ବ୍ୟର୍ଥ କି ଭାବନା ମୋର ? ହୋଇ କି ଯାଇଛୁ ପର ?

ନାହିଁ—ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଯାହା ଅଛେଦ୍ୟ ବନ୍ଧନ,

କେ କରିବ ନିବାରଣ ପୁନଶ୍ଚ ମିଳନ ।

ଚିତାନ୍ତିରେ କାୟା ପର ସବୁ ତ ଯାଇଛୁ ପର,

କେ ବୋଲେ ନବୋଧ ପରକାଳେ ସେ ତ ନାହିଁ ?

ମିଳନର ପାଇ ବୁଝା ଅଛୁ ବାଟ ଚାହିଁ ।

ବନ୍ଧୁ ଅଣ ପରମାତ୍ମା   ଅବନାଶ୍ୟ ଧୂଳି ଜାଣି,
କାଳକଳେ ହୋଇଥାନ୍ତି ରୂପାନ୍ତରଧାରୀ,
ପରବର୍ତ୍ତ ମାତ୍ର, ନାହିଁ ବିନାଶ କାହାର ।

ଜଡ଼ ଭଲ ପ୍ରାଣ ଭଲ,   ଦେଖୁଛୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବିନ୍ଦୁ,
ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଜଗତରେ ଘଟେ ରୂପାନ୍ତର,
ପରଶାମେ ସ୍ବ ସ୍ବ ଧର୍ମେ ମେଳ ପରସ୍ପର ।

ମୃତ୍ୟୁ ପ୍ରୀତି ଭକ୍ତି ଜ୍ଞାନ   ଜୀବନର ଧର୍ମ ଜାଣି,
ନ ବୁଝି ପାରୁଛୁ କିଛି ଏଥିର ପ୍ରମାଣ,
ଜଡ଼ ଚେତନର ଭାବ ଭଲ ଭଲ ଜାଣି ।

ଅମୃତ ସନ୍ତାନ ସେ ତ,   ସବୁଗୁଣେ ସମବେତ,
ହେବାକୁ କି ପାରେ କେବେ ତାହାର ଅଭାବ,
ବିଭଜନମାର ଦୋଷେ ଯେ ଦ୍ରବ୍ୟର ଠାବ ?

ବନ୍ଧୁର ବଶ୍ୟ ଆ ଜାତି   ମହାଜ୍ଞାନଗଣ ଜ୍ଞାତ
ଦେଖନ୍ତି ସମସ୍ତେ ପରକାଳେ ପରଜନେ,
ସ୍ବଭାବେ ହୃଦୟେ ଭାବ ଉଦେ କି କାରଣେ ?

ନାହିଁ ପର ବିଦ୍ୟମାନ,   ଭଦ୍ର ମାତ୍ର ସବୁ ଜାଣି,
ଜଗତର ସବୁ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଦିଅ ପୋଡ଼ି,
କିବା ପ୍ରୟୋଜନ ସେହି ପ୍ରକ୍ତିମାନ ପଡ଼ି ।

ସଧା ତୃଷ୍ଣା ମନ ଭାବ   ସ୍ବଭାବରେ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ,
ସେହିପରି ପରକାଳ ଚିନ୍ତା ହୃଦେ ଜାଣି,
ଏହାହିଁ ଯେ ପରକାଳ ଅକାଟ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ।

ଆବିତ ଜଗତ ନିତ୍ୟ   ଗୁଣଧାରୀ ବିଷୟର,
ବନ୍ଧୁ ପରବର୍ତ୍ତଣୀଳ ବାସର ନିୟମ,
ତଥା ଜାଣି ମନବର ମରଣ ଜନମ ।

ଯାଇଛି ସେ ଚଳି ଅଗେ   ନବଧର୍ମ ଅନୁରାଗେ,
 ନିଶ୍ଚୟ ମିଳିବ ଯାଇ ମୁହିଁ ତାହା ପାଶେ,
 ରହିଛି ଧର୍ମର ଧର ଏ ଦୃଢ଼ବିଶ୍ୱାସେ ।

କାହାନ୍ତି ?

—*—

ରାଗ—ସଞ୍ଜମତାଅଛି ।

କାହିଁ ସେ ମଥୁରାପୁରୀ ? ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବନ ?
 ଯମୁନାପୁଲିନ ଲୀଳା ? କୁଞ୍ଜ କାନନ
 ସେ ନୟନ, ଯଶୋଦା, ବସୁଦେବ, ଦେବୀ
 କାହିଁ ଗଲେ ଚାଲି, ଏହା ବୋଲି ଦେବ କି ?
 କାହାନ୍ତି କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ? ସେ ବଂଶୀଧର ?
 କାହାନ୍ତି ଯାଦବ ଗାରେ—ଖ୍ୟାତ ଅବନୀ ?
 କାହାନ୍ତି ବାଳଗୋପାଳ ? କାହିଁ ଗୋଗୋଷ୍ଠ ?
 ମଥୁରା ନଗର କାସ ରସପ୍ରକୋଷ ?
 କାହିଁ ସେ କାଳିନ୍ଦୀ ହ୍ରଦ ? କାହିଁ କାଳୀୟ ?
 ଗୋପୀ ଗୋପାଳଙ୍କ ଲୀଳା—ଯେ ରମଣୀୟ ?
 ବୃଷଭନୁ ରଜକେମା ଶ୍ରୀ ଗୋପେଶ୍ୱର ?
 ବୃନ୍ଦାବନବିଲସିନୀ ଗୋପୀ କଶୋର ?
 ଗୋଲକବିହାରୀ କୃଷ୍ଣ କାଳ-ସ୍ରୋତରେ
 ଗଲେଣି ! ତୁମ୍ଭେ ଆମ୍ଭେ କେତେ ମାତରେ ।

ସେ ସଙ୍ଗୀତ ।

ରାଗିଣୀ ରଙ୍ଗ କାନିଆ ।

ବରସ ଯାମିନୀ କି ଗୀତ ରାଗିଣୀ ପ୍ରବେଶେ ଆବେଶେ ଦୁହସ୍ତେ,
ସୁଖ ଦୁଃଖରେ ସକଳ ସମୟେ,
କିବା ସେହି ସ୍ଵର ବ୍ୟାକୁଳ ଅନ୍ତର
କରେ ଜୀବନ ତରୁଣେ ସେ
ସଙ୍ଗୀତ ।

କରଲେ ବିଜନେ ଗହନେ କାନନେ ପ୍ରାନ୍ତରେ କାନ୍ତାରେ ଆଶାରେ
ସଫାସ୍ଥାନେ ସମାନ ସୁସ୍ଵରେ
ଗ୍ରୀଷମ ବସନ୍ତେ ଅବା ଶୀତ ଅନ୍ତେ
ଲଗେ ପ୍ରାଣେ ନିରନ୍ତରେ ସେ
ସଙ୍ଗୀତ ।

ବେହୁ ଏକଗାନ ସେହି ଏକତାନ ସ୍ଵରଗ୍ରାମ ତାର ସମାନ
ଲୁଗି ଉନମତ୍ତ କଲେ ସେ ପ୍ରାଣ,
ପବନେ ନିଷ୍ଠନେ ଆସି ଅନୁକ୍ଷଣେ
ଭାଙ୍ଗିଦିଏ କି ଧରଣ୍ୟ ଧାନ ସେ
ସଙ୍ଗୀତ ।

ସଙ୍ଗୀତ ନିଃସ୍ଵନ ଦୁହସ୍ତ ସ୍ଵନନ କରଦିଏ ସେ ନିରନ୍ତରେ
କିବା ଆସି ନିଃସ୍ଵାସ ପବନରେ,
ହେଲେ ମୁଁ ନିହତ ହୋଇ ଜାଗରତ
ଥାଏ କି ଶଯ୍ୟା ପାଶରେ ସେ
ସଙ୍ଗୀତ ।

ଏ ପ୍ରକୃତ ରାଣୀ ସହସ୍ର ରାଗିଣୀ ଧରିଛୁ ବିଭିନ୍ନ ତାନେ,
 କବା ଉନମତ୍ତ ମୁଁ ସେହି ଗାନେ,
 ଅବୁଝା ହୃଦୟ ନ ବୁଝେ ବସୟ
 କିପା ମିଶାଇଛି ଅଦ୍ଭୁତାଣେ ସେ ।
 ସଙ୍ଗୀତ ।

ମହାରାଜ କୃଷ୍ଣସିଂହ ।

ମହାରାଜ କୃଷ୍ଣସିଂହ ଧରକୋଟପତି,
 ବାଣୀପାଣି ବରପୁତ୍ର ଯଶସ୍ବୀ ସୁମତି ।
 ଅବହେଳେ ତ୍ୟାଗ କରି ରାଜସିଂହାସନ
 ସାହିତ୍ୟ ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ମତ୍ତ ଥିଲ ଅଜାବନ ।
 ବାଣୀପାଣି ସେବା ଅଟେ ଯାହାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ,
 ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତ ଆତ୍ମତ୍ତ କି କରି ପାରେ ରାଜ୍ୟ ?
 ମନୋରାଜ୍ୟ ଅଧିପତି ନିଖିଳ ଉତ୍କଳେ,
 ଧରିବ କି ଧରକୋଟ ତାଙ୍କ ମନ ବଳେ ?
 ଶୁଣାଇଲ ଉତ୍କଳକୁ ଭାରତ ସଙ୍ଗୀତ,
 ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତରେ ନାମ ଥିବ ବରଜିତ ।
 ଉତ୍କଳ ମାତାକୁ ପିନ୍ଧାଇଛ ରତ୍ନହାର,
 ଯାଇଛି ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ସାହିତ୍ୟରତ୍ନାର ।
 ଭକ୍ତିରେ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ଦେଶବାସିନୀ
 ଭରକାଳ ତୁମ୍ଭ ନାମ କରିବେ ଗାୟନ ।

ସ୍ତବ୍ଧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ।

ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁର ସ୍ତବ୍ଧ ରୂପ ତ ଆସି ସମ୍ମୁଖରେ .
 ଯଦି ଯଦୁବେଶ ଧରି ଦୂରରେ ଦେଲେ ?
 କାହିଁକି ନୁହେଁ ତୋର ଆସିବ ତୋର ପଥରେ ?
 କାହିଁକି ତୋର ଦେଖିବ ତୋର ନୁହେଁ ଆସିବ ?
 ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ କୁହୁଡ଼ା ଧରିବ
 ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ ତୋର ?
 ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ ତୋର ?
 ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ ତୋର ?
 ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ ତୋର ?
 ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ ତୋର ?
 ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ ତୋର ?
 ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ ତୋର ?
 ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ ଯେତେ ତୋର ?

ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।

ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।

ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।
 ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।
 ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।
 ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।
 ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।
 ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।
 ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।
 ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।
 ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।
 ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।

ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।

ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।

ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।

ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।
 ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।
 ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।
 ଓଃ—ସୁଖସ୍ତୁ, ଅନୁ-ସ୍ତୋତ୍ର ।

ଅହେ ବିଶ୍ଵପତି, କିପାଁ ସେହି ଜ୍ୟୋତି ସ୍ଥିର ନୁହେଁ ମୋର ମନ,
 ହୁଅନ୍ତି ପବନ, ସାର୍ଥକ ମୋ ନେତ୍ର ସେ ଜ୍ୟୋତି କରି ଦର୍ଶନ ।
 ଦୁର୍ବଳ ଚକ୍ରମ ହୃଦୟ କେବଳ, କଳ୍ପପତ୍ରରେ ମଳିନ,
 ବୋଲିବ କପରି ଦୟାମୟ ହରି, ଏହା ତୁମ୍ଭ ସ୍ମିତାସନ ।
 ନାହିଁ ମୋ ଭରସା, ତୁମ୍ଭେ ମାତ୍ର ଅଶା, ଉପି ଯାଉଛୁ ସାଗରେ,
 କରନ୍ତୁ ଉଦ୍ଧାର, ଅହେ କର୍ତ୍ତାଧାର, ଦେଇ ତରଣୀ ଚରଣ ।

ନିତ୍ୟଧ୍ୟାନ ଅଗେ ।

ରାଗ—କେଦାର ।

କରେ ଏକ ଅଭିଳାଷ   ନୟନ ହୃଦୟେ ବାସ
 ନ ଦେଖେ କାହାକୁ କଷ୍ଟ ଫେଇବାକୁ
 ସକଳେ ସ୍ଵାର୍ଥର ଦାସ ।
 କେ ଶୁଣିବ ମନ କଥା,   କେ ହେବ ହୃଦ ବ୍ୟଥା,
 ସରମେ ମରମେ ହେଉଛି କୁହୁଳି
 କୁମ୍ଭୀର-ସୁଦାଣ ଯଥା ।
 ଜଗତ ଜଞ୍ଜାଳ ଜାଣି   ତଥାପି ଧରଇ ଟାଣି,
 କେଉଁ ମାୟା ମୋହେ ଆକୁଳ ହୃଦୟେ
 ବିମୋହିତ ସବ ପ୍ରାଣୀ ।

ଗଲ୍ଲଣି ଜଗତ ଜଣା,   କେବଳ ତ ପ୍ରତାରଣା,
ଅଛି ଏକ ଧାମ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମନସ୍ତାମ
କରେ କପାଳି ଶୋଚନା ।

ମନ ଅକୁଳ ଉଦାସ,   ମୁଣ୍ଡରେ କପଟ ହାସ,
ଏ ଲୋକ ଛଳନା ଅସୁପ୍ରତାରଣା
କରୁଛି ତ ବାର ମାସ ।

ଅବଶ୍ୟ ଜୀବନ ମୋର   ଅନ୍ଧକାରେ ନରନ୍ତର
କେଉଁ ସୁଖ ଅଶେ ନକଉଁ ଅଭିଳାଷେ
ଭ୍ରମଣରେ ତତପର ।

ଗାଈ ଗାଈ ଦୁଃଖ ଗୀତ   ଜୀବନ ଗତ ଅଗତ,
ତହିଁ ସୁଖ ନାହିଁ, ତଥାପି କପାଳ
ଗାଈବାକୁ ବଳେ ଚିତ୍ତ ?

ହସୁଛି ଜୀବନତପ୍ତ,   କେତେ ବାସନା ଲହରୀ
ଅଗତ ଅନେକ ଗତ ଏକ ଏକ
ଦେଇ ଟଳମଳ କରି ।

ଜାଣୁଛି ତ ମରୁସ୍ଥଳ,   ମୁଗତୁଷ୍ଟାହିଁ ସକଳ,
ତଥାପି କପାଳ ପଛ ପଛେ ଧାଇଁ,
ପ୍ରାନ୍ତି କି ନୁହେଁ କେବଳ ?

ସୁଦ୍ର କଣିକା ଅନଳ   ହୁଏ କି ଏଡ଼େ ପ୍ରବଳ ?
ସୁଦ୍ର ପରମାଣୁ ଏହା ଜାଣୁ ଜାଣୁ
ଜଗତ କରୁ ସମ୍ବଳ ।

କେତେ ବା ପ୍ରାଣେ ଭରସା,   ଅସୀମ ଜଗତ ଅଣା,
ନ ବୁଝିଲୁ ଦିନେ ରହୁବ ସେ ଭଲେ
ଛନ୍ଦ କର ଏ ଲଳସା ।

ଉଗ୍ର ଜୀବନ ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ ଯାହାକୁ ଧର ସଂଗ୍ରାହ,
ନ ସିବେ ସଙ୍ଗରେ, ବକ ଜଗତରେ,
ତୁମ୍ଭ ଶାନ୍ତିଧାମ ଅଗେ ।

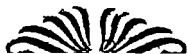

ମଧୁସୂଦନ ରାଜ !

— ୩୩ —

ସୁଗୀର୍ଣ୍ଣ—କଳସା ।

ହେ ମଧୁସୂଦନ ତୁମ୍ଭ ଜୀବନ ସାର୍ଥକ !
ତୁମ୍ଭ ପର କେତେ ଜଣ ଛନ୍ଦ୍ର ସାଧୁଲୋକ ?
ସ୍ନେହ, ପ୍ରୀତି, ପିତୃଭକ୍ତି, ସନ୍ତାନ କାହାନ୍ତି,
ଏକାଧାରେ ତୁମ୍ଭ ଗୃହେ ପୂରିଛି ସକଳ ।
ସବିବଦା ସରଳତା ପର ଉପକାର,
ଦୟା ମୟା ଧର୍ମ ନାହିଁ ତୁମ୍ଭେହିଁ ଅଧାର ।
ଅନାଥ କାଳକ ବନ୍ଦ୍ୟା ଶିଷ୍ୟପାଇଁ ଦଣ୍ଡି
ଲୋକ ହୋଇ ପାରେ କିଏ ଅଛୁ କାହିଁ ଶୁଣି ?
ତୁମ୍ଭର ଯେ କେତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅଭିପ୍ରେୟରେ,
ସେ ଜାଣେ ଯେ ତୁମ୍ଭ ଠାକୁ ଯାଇଥିବୁ ବାରେ ।
ଫର ଉପକାରେ ଦିବା ନାଥ ବ୍ୟସ୍ତ,
ତେଜ ପାର ସେଥିପାଇଁ ସମ୍ପତ୍ତି ସମସ୍ତ ।
ଆଦର୍ଶ ପୁରୁଷ ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମମଣ୍ଡଳୀରେ,
ଉତ୍କଳମଣ୍ଡଳେ ଶୀତ କବିହେ ବୁଦ୍ଧିରେ ।

ଅବସର ବାସରେ ।

ଉତ୍କଳ ଶ୍ରମି ।

ରାଗ—ବଙ୍ଗଳାଂଶ ।

ଜନନ ଉଚ୍ଛଳ ! ମୋ ପ୍ରତି କର କରୁଣା,
ମୋର ଏ ଜୀବନେ ନ ଦେବ ଯୋଗେ,
ତୋର ପ୍ରତି ରକ୍ତି ଉଷା ।
ହୁଅ ପଛେ ମାତ ! ଅଭାଗୀ ନିତାନ୍ତ,
ହୁଣ୍ଡେ ତ ମୋର ଜନନୀ !
ତୋହୁ ଅପମାନେ ଶ୍ରାବଣ ପରାଣେ
ପଡ଼ିଯାଏ କି ଅଶନ !
କୃପା-ଅକୃପାର ଶୋଭାର ଅଧାର
କର ନରମିଲେ ତୋ'ତେ,
ଅଯୋଗ୍ୟ ସନ୍ତାନେ କଲେ ସ୍ଥାନମାନେ,
ଶୁଣାନ ତୁଲ୍ଲ ପରତେ ।
ତୋଠାରେ କି ନାହିଁ, କେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ପାଇଁ
ସ୍ଥାନମାନ ତୋ ଜନନେ ?
ଦେଉଛି ବଢ଼ାଇ, ଜାଣିବାକୁ ଖାଉ
ନାହାନ୍ତି ମନୁଷ୍ୟ ଜଣେ ।
ପର ପାଠ ପଢ଼ି, କି ଶେରରେ ପଡ଼ି,
ଲେଖିଦେଇ ଦାସଗଣ,
ଅଳ୍ପ ବୟସ ପୁଣି ହୋଇ ଟାଣିଟୁଣି,
ବେଲାନ୍ତ ଯେ ଭାଙ୍ଗିବ ତୁ ।

ପୋଷି କେତେ ଅଣା ପଢ଼ି ରଜନୀ
 କାଟିଲେ ଜୀବନ ଅଧେ,
 ଶେଷରେ ସମ୍ଭଳ ଗୋଲମି କେବଳ
 ଶୂଳିଣ ଟଙ୍କାର ମଧ୍ୟେ
 କେତେ ଉଦ୍‌ ମର କରନ୍ତି ଶୁକଣୀ,
 ପେଟ ପୂରବାକୁ ନାହିଁ,
 ବୋଲି କି ପ୍ରକାର ଲୋକ ଉପକାର
 କରିବାକୁ ବେଳ କାହିଁ ?
 ସ୍ୱଭାବେ ତୁ ସ୍ତ୍ରୀ ନ ଥିଲୁ, ପ୍ରବାଣୀ
 ସକଳ ବିଦ୍ୟା କଳାରେ,
 ଧକ ଧକ ଧକ ! ବୋଲିବି ଅଧକ
 କବା କଥା କାହାଠାରେ !
 ତୋହ ଦେହ ଧୂଳି ହୋଇ ଅଙ୍ଗେ ବୋଲି
 ଧନ୍ୟ ଭାରତର ଲୋକେ,
 ଘାନ ସ୍ତ୍ରୀନ ବେଶେ ଦ୍ରୁମନ୍ତ୍ର ବିଦେଶେ
 ତୋହର ସନ୍ତାନ ଥୋକେ ।
 ଉତ୍କଳ ବସନେ ଯତନେ ମଣ୍ଡନେ,
 ଥିଲେ ପୁରୋପା ଲଳନା,
 ଏବେ ତୋ ସନ୍ତାନେ ରହୁଛନ୍ତି ଧାନେ,
 ମାଛେଷ୍ଟରୁ ଖଣ୍ଡେ କନା ।
 ଯେ ତୋର କୁମରେ ନର୍ମଦା କୂଳରେ
 କରୁଥିଲେ ଯାଇ ରଣ,
 ଏବେ ତୋ ନନ୍ଦନ ସମର ପ୍ରାଙ୍ଗଣ
 ଦେଖିଛନ୍ତି କେତେ ଜଣ ?

ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ   ଧର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହାତ
                                          ବସିଛନ୍ତି ତୋ ପ୍ରସ୍ତରେ,
 ତୁ ଶସ୍ୟଶ୍ୟାମଳା,   ଅଛନ୍ତି କମଳା,
                                          ଅଳ ନାହିଁ ଅନ୍ତଃସ୍ଵରେ ।
 ଯଦି ରାଜସୁୟେ   ଧର୍ମଙ୍କ ତନୟେ
                                          ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିର
 ବସି ରାଜମଣ୍ଡେ   ବୋଲୁଥିଲେ ଉଚ୍ଚେ—
                                          ଉତ୍କଳୀୟ ମହାବୀର ।
 ସେହି ଜାତିମାନେ   ଦେଶ ବର୍ତ୍ତମାନେ
                                          କେତେ ସ୍ଥାନ ହତଭାଗ୍ୟ,
 କେତେ ଭୟ ପାଇ   ଯାଆନ୍ତି ପଳାଇ
                                          ଦେଖି ଖଣ୍ଡେ ରଜା ପାଗ ।
 ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ,   ଗୁଳର ଭରସା,
                                          କିଛି ତ ଉପାୟ ନାହିଁ,
 ବିଦେଶୀୟ ଭଲ   ନେଲେଣି ଛଡ଼ାଇ,
                                          ଆସ ଲୁଗୁଁ ସେଥିପାଇଁ ।
 ସାଧନାରେ ସିକି,   ଅଛି ତ ପ୍ରସିଦ୍ଧି,
                                          କଥା ଜାଣ ପରମ୍ପରା,
 ଧର୍ମପଥରେ   ବସି ରହ ଘରେ
                                          ଯେତେ ପୋଷିକ ପରା ?
 ଅହେ ଜମିଦାରେ,   ପୁର ଗନ୍ତାଘରେ
                                          ରୁଣ୍ଡାଇ ପୁଣ୍ଡାଇ ଟଙ୍କା;
 ଦେଶ ଲୁଟି ଯାଉ,   ସେଥିପାଇଁ ଆଉ
                                          ଭୟର କି ଅଛି ଶିବା ।

ଆସ ଭାଇମାନେ ! ବିଧି ଏକସ୍ଥାରେ
କରିବା ମିଳି ବନ୍ଧୁର,
ଅଳ୍ପ ବୟସାର କଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ,
ପାଇବୁ ଦୁଃଖ ଉଦ୍ଧାର ।
ଅଳପ କଥାରେ, ଅଳପ ଟଙ୍କାରେ
ଚଳି ଯାଉଥିଲା ଆଗ,
ଅଛି ସବୁ ତହିଁ, ଖାଇଲଣି ଭାଇ,
ପୁରୁଣା କଥାକୁ ବାସ ।
ଓଳିତଲେ ଲୁଣ କୋଟିଏ ମହଣ
ଥାଉଁ ମୋଡ଼ କଥା ଶୁଣ,
ବୋଇଲେ କି ହେବ, ଖାଇବାକୁ ହେବ
ଲଭରମୁଲୁରୁ ଲୁଣ ।
ମାଞ୍ଜୁଷ୍ଠର ଭଣି ଲୁଗା ବୁଣିଛନ୍ତି
ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ସକାଶେ,
ବୁଝି ଚନ୍ଦ୍ର ବାଣ, ହେଉ ସର୍ବ ନାଶ,
ଯାଉନୁ ସେ ବନବାସେ ।
ସଦେଶର ଶିଳ୍ପ ସବୁ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ
ଦେଖୁଛୁ ଯାଉଛୁ ବୁଦ୍ଧି,
ଦେଖୁ କାହିଁ ଭଲ, ସବୁଛୁ ସଙ୍ଗୀନ;
ଶୋଇଛୁ ମାଠି ଘୋଡ଼ି ।
ଉଠ ଉଠ ଭାଇ, ବୋଲି ବହୁଯାତ୍ର
ନାହିଁଟି ଭଲ ମନରେ,
କରିବୁ ଉପାୟ, ଯହିଁ କଷ୍ଟ ଯସ୍ତ
ହୋଇ ପାରେ ସହଜରେ ।

ଜାଣ ଏ ଉତ୍ତାରେ   ହେବ ପୁନଃବାରେ
                                                  ଜମି ଜମା ବନ୍ଦୋବସ୍ତ,
 ବହୁ ବ ଖଜଣା,   କେତେ ନାହିଁ ଜଣା,
                                                  କରି ରଖି ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ।
 ଖାଇ ଯିବ ଉଇ,   ଦ୍ଵି ଟଙ୍କା ବଳାଇ
                                                  ରଖିଥିଲେ ସିନା ହାତେ,
 ଖଜଣା ଶ୍ଯାକ   ବୁଝାଇ ଦେବାକ,
                                                  ନୋହିଲେ ମରବ ନାତେ ।

କରନ୍ତୁ କଲ୍ୟାଣ ।

ରାଗ—ପରଜ—ଝୁଲ ।

କରନ୍ତୁ ମୋତେ କଲ୍ୟାଣ,
                                                  ହେ ମହାପ୍ରଭୁ !
 ବସି ଦବାନିଶି ତୁମ୍ଭ ନାମ ଘୋଷି
                                                  ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେଉ ମୋର ପ୍ରାଣ । ଘୋଷା ।
 ଅବେ ଶାଶ୍ଵତ !   ଭଲବ କପାଇଁ
                                                  ଜୀବନ ରକ୍ଷା କାରଣ,
 ତୁମ୍ଭକୁ ଉପେକ୍ଷି   ପାରିବ କି ରଖି
                                                  ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସାବଧାନ ।
 ଜନନୀ ଜଠରେ   ଭର୍ତ୍ତବ ଆକରେ
                                                  କରନ୍ତୁ ମୋତେ ପାଳନ,

ମୋର ଅଳ୍ପ ଜଳ ସୃଜିତ ସକଳ,
 ଯାହା ଯାହା ପ୍ରସ୍ତୋଜନ ।
 ସବୁ ଜାଣି ଶୁଣି ତୁମେ ପଡ଼େ ପୁଣି
 ହୋଇ ମୋହେ ଅଚେତନ ।
 କରେ ଆକର୍ଷଣ ଜଗତ ବନ୍ଦନ,
 ମଣ୍ଡୁକ ଅନୁକ୍ରମ ।
 ଭଲେ ଯାହା ଲାଗି, ଦିଅ ସବୁ ଭାଙ୍ଗି,
 ହେଉ ମୋ ହୃଦୟ ଶୂନ୍ୟ,
 ଯାଉ ଛାଡ଼ି ଆଶା, ଜଗତ ଭରସା,
 କରେ ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ ।

କୃପାନ୍ଧାନ ।

ଆଶାବନ୍ଧୁ—ତାଳ ଯତ୍ନ ।

କୃପାନ୍ଧାନ ହେ ! କର କରୁଣା ମୋ ପ୍ରତି ।
 ଦେଇ ମନ ପ୍ରାଣ କରେ ତୁମ୍ଭ ଧ୍ୟାନ,
 ଛୁଇଁ ହେଉ ମୋର ମତି ।
 ତୁମ୍ଭେ କି ଜନନୀ, ଭାତା କି ରଗିନୀ,
 ବନ୍ଧୁ, ସୋଦର, ପିୟୁଷ,
 ସକଳ ଭବରେ ଅଛ ମୋ ପାଶରେ,
 ବିଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ପତି ।

ଭୁଲିବି ଜଗତ,   ଭୁଲିବି ସମସ୍ତ,
 ପାରେ କି ତୁମ୍ଭଙ୍କ ଭୁଲି,
 ଅଧାର ଅସ୍ତିତ୍ବ   ଅଛି ଅଲୋକିତ
 •   ଚିକାଟି ତୁମ୍ଭର ଜ୍ୟୋତି ।

• ହୃଦୟର କଥା,   ମରମର ବ୍ୟଥା
 ଜାଣି ତ ମୁଁ ହୋଇ ଭ୍ରାନ୍ତ
 ପାପଭରାଣୀ,   ହୋଇଛୁ ନିତାନ୍ତ,
 ଫେଡ଼ିଲୁ ମୋର ଦୁର୍ଦ୍ଦେ ।

ଗ୍ରହ, ଶଶୀ, ଭାନୁ,   ଅଶ୍ରୁ ପରମାଶ୍ରୁ,
 ତୁମ୍ଭ ନୟନ ଗୋଚରେ,
 ଅହେ ଦୟାମୟ !   ନାହିଁ ତ ଉପାୟ
 ଲଭିବାକୁ ଆନ ଗତି ।

ମୃତ୍ୟୁର କରାଳ ମୂର୍ତ୍ତି ।

ପିଲା—ଯତ୍ ।

ମୃତ୍ୟୁର କରାଳ ମୂର୍ତ୍ତି ମାନସ ନୟନେ
 ବାରମ୍ବାର ଦେଖି ମଧ୍ୟ ଅଛି ଅଚେତନେ ।
 ଗଗନେ ଅନନ୍ତ ତାର ଦେଖୁଛୁ ତ ଚାହିଁ,
 ଲୋଭୁଛୁ ଯାହାକୁ ନିତ୍ୟ ସେ ନକ୍ଷତ୍ର କାହିଁ ?
 କେତେ ପକ୍ଷୀ ଭ୍ରମୁଛନ୍ତି ଗଗନବିହାରୀ,
 କାହିଁ ଛାଡ଼ି ଉଡ଼ିଗଲା ମୋର ପୋଷା ଶାରୀ ।

ପୁଣିଛୁ ବହୁତ ପୁଷ୍ପ ଏ କି ଅସମ୍ଭବ,
 କାହିଁ ତ ପାଇଲୁ ନାହିଁ ସେ ପୁଷ୍ପ ସୌରର ।
 ମାଣିକ୍ୟ ବୈଦୁର୍ଯ୍ୟ କେତେ କରେ ଝଙ୍କମକ,
 କାହିଁ ମୁଁ ତ ଦେଖୁ ନାହିଁ ସେ ରତ୍ନ ଝଟକ ।
 ବାଜୁଛୁ ବହୁତ ଗୀତ ନାନା ତାନମାନେ,
 ସେ ଧ୍ବର ଝଙ୍କାର ମାତ୍ର ନ ଶୁଣିଲି କାନେ ।
 ଜାଣିଲି ତପଳା ଲୁଚିଗଲା ବାସବରେ,
 ତା ଝଟକ ଜ୍ୟୋତି ଲାଗିଅଛି ମୋ ନେତ୍ରରେ ।

ମାତଃ କୋଲନ୍ତୁ ।

ଅଶାବସ୍ତ—ପଢ଼ ।

ମାତଃ କୋଲନ୍ତୁ ଗୋ ! କିପାଁ ଅବସାଦ ମନେ !
 ଅନନ୍ତ ବିଶ୍ରାମ ମୋ ଇନ୍ଦ୍ରସୂକ୍ଷ୍ମାମ ଲେଖେ ଦେଖେ ଅନୁକ୍ଷଣେ ।
 କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପତ କରି ପଦ ହସ୍ତ ଧୋଇ ବସିଲେ ନିର୍ଜନେ,
 ଭାଲେ ମୁଁ ମନରେ କାହା ଅଦେଶରେ କଲି ଏହା କି କାରଣେ ।
 ଧନ ଉପାର୍ଜନେ ନ ଭାଲେ ଫୁଲମନେ ତୁମ୍ଭେ ମୋ ପରମ ଧନ,
 ପରମ ରତନେ ହସିଲି ଯତନେ ଥିଲି ବ୍ୟର୍ଥ ଉପାର୍ଜନେ ।
 ଦେଖୁଛି ତ ଶୁଦ୍ଧ, ଜୀବନ ଯା ପାଇଁ କାଟିଛି ବହୁ ଜଞ୍ଜରେ,
 ଥିବ ସବୁ ପଥ, ଯାଉଛି ତ ଛାଡ଼ି ଏକା ଅନନ୍ତ ଗଗନେ ।
 ସକଟ ସମୟେ ଆସ ମୋ ଦୁଃସ୍ବପ୍ନେ, ଦେଖା ତୋର ଦିବ୍ୟ ଜ୍ୟୋତି,
 କିନ୍ତୁ ଦିବ୍ୟ ଜ୍ଞାନ, ପାଏ ମୁଁ ସନ୍ତାନ ତବ ଶାନ୍ତିନିକେତନେ ।

—୪୦୫—

ସଞ୍ଜୀବନୀ—ସୁଧା ।

ଆଲୋୟା ଜୟଜୟନ୍ତୀ ଝଙ୍କିତାଳ ।

ସଞ୍ଜୀବନୀ ସୁଧା ଧାରା ଦିଅ ତାଳ ଦୟାମୟ !

ପାନ କର ମନ୍ତ୍ର ହେଉ ମୋର ନାରସ ଦୁଦୟ ! (ଘୋ)

ଲଗି ସେ ପରଶମଣି	ହେଉ ପାଶାଣ କାଞ୍ଚନ,
ପରଶ ଦୁଦୟ ମୋର,	ଲହେ ନୁହନ ଜୀବନ ।
ନ ଲେଉଟେ ମୁଁ ଧନ, ମାନ,	ଦିଅ ପ୍ରଭେ ଏହି ବର,
ତୁମ୍ଭର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାର୍ଗେ,	ଗମିବ ମୁଁ ନିରନ୍ତର ।
ଦେବ ଯାହା ସୁଖ, ଦୁଃଖ,	ନେବ ମସ୍ତକେ ମୁଣ୍ଡାଇ,
ସହର ସକଳ କଷ୍ଟ,	ପ୍ରଭେ ତୁମ୍ଭ ମୁଖ ଚାହିଁ ।
ତୁମ୍ଭେ ତ ବିଧାତା ମୋର,	କର ଏ କଥା ପରତେ,
ତେବେ ଅପଣାର ପାଇଁ	କିପା ବ୍ୟାକୁଳ ସନ୍ତୁଷ୍ଟେ ।

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ସ୍ଵରୂପ ।

ଆଶାବରୀ—ଯତ୍ନ ।

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାସ୍ଵରୂପ ହେ ! ବିଭୁ ବିଶ୍ଵକର୍ମଜୟ !

ଧ୍ରୁବ, ଶିବ, ସତ୍ୟ, ନିତ୍ୟ, ନିରଞ୍ଜନ, ଏକମେବ,

ଅଦ୍ଵିତୀୟ । ଘୋଷା ।

କୋଟି କୋଟି ବିଶ୍ଵ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ବିରାଜେ

ତବ ପ୍ରଭଲେମ୍ବକୂପେ,

ବ୍ୟାପ୍ତ ଚରାଚର   ଅଛ ନିରନ୍ତର
 ପଞ୍ଚଭୂତେ ଆହାରୁପେ ।
 ଦେଲ ନେତ୍ରେ ଜ୍ୟୋତି   ଦରଶନ ଶକ୍ତି,
 ନ ଦେଖେ ତୋତେ ନୟନ,
 ଶୋଣିତ ଆଧାରେ   ତୋ ଶକ୍ତି ସମ୍ପାରେ,
 ଅଚେତନେ ସଚେତନ ।
 ଜୀବନବନ୍ଧବ   ସାଧନଦୁର୍ଲ୍ଲଭ
 ପାତା, ଧାତା, ପ୍ରାଣାରାମ,
 ଅରୂପ ନିବାସେ   । ସ୍ବରୂପ ବିକାଶେ
 ପ୍ରତିରୂପ ଅବିରାମ ।
 ଜଗତ ଜୀବନ   ମଣ୍ଡନ ଶୋଭନ
 ଚରାଚର ମୂଳାଧାର,
 ପ୍ରଭେ ଜଗତ୍ସୂତ   କରେ ଯୋଡ଼ି ହାତ
 ତବ ପଦେ ନମସ୍କାର ।

କାହାକୁ ଭରସା ।

ରାଗିଣୀ—ପିଲା, ତାଳ—ଖେମଟା ।

କାହାକୁ କରୁଛୁ ଭରସା ?

ଦିନ ତ ଯାଉଛି ବହୁ ଅସି ଏବେ ଶେଷ ଦଶା ।

କ୍ଷୀଣ ବନ୍ଧୁ ପରଜନେ ଶୁଲ ଗଲେ ଜଣେ ଜଣେ,

ଯାଇଛନ୍ତି ଯାଉଛନ୍ତି ଦେଖି ନୟନେ,

ତଥାପି ରହିଛୁ ମୋହ ମାୟା ବନ୍ଧନେ,

ବିଷୟ ଆବୋର ଅଛୁ ନ ତେଜିଲୁ ଜୀବନାଶା ।

ଯେତେ କଲୁ ଉପାର୍ଜନ , ଗଲା ଜୀବ ଅକାରଣ,

ଧନ କି ଜୀବନ ସଙ୍ଗୀ କରୁ ପରତେ ?

କି ବିଚାର କି ଆଶାରେ ଅଛୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ?

ଏବେ ହେଲେ ମନ ପ୍ରଭୁପ୍ରେମ ସରତରେ ରସା ।

ଅଳସ ପରଶ ତବ କଲା ନାହିଁ ଅନୁରବ

ବିଚିତ୍ର ଅନନ୍ତ ଲାଲା ଘୋର ମାଧୁରୀ,

ଜଳେ ସ୍ଥଳେ ଶମ୍ଭବେ ରହୁଛି ପୁର,

ନ ଦେଖିଲୁ ନ ତେଜିଲୁ ବିଷୟ ବିଷ ଲଳସା !

କରୁ ଅନନ୍ତ କାମନା, ପୂର୍ଣ୍ଣ କି ହେଲା ବାସନା,

ଦିବା ନିଶି ବ୍ୟସ୍ତ ଅର୍ଥ ସମସ୍ତପାଇଁ,

ସେ ଅର୍ଥରେ ଜୀବନରେ ସାନ୍ତୁ ନା କାହିଁ !

ନ ଲୋଭୁ ସେ ଧନ ଯହିଁ ସୁସ୍ଥ ବସ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ।

ସାଧୁ ସପର୍ଗ ।

—*—

ଭାଗବତ—ବୃତ୍ତ ।

ଗ୍ରାମ ପ୍ରାନ୍ତରେ ନିନ୍ଦାକୂଳେ, ପ୍ରାଚୀନ ବଟ ବୃକ୍ଷମୂଳେ ।
 ସୁନ୍ଦର ନିବାସ ସଜ୍ୟାସୀ, ସଫାର ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ଭବାସୀ ।
 କୁଟୀରେ କରାଇ ନିର୍ମାଣ, ବସି ସେ କରୁଥାନ୍ତି ଧ୍ୟାନ ।
 କିଛିହିଁ ନାହିଁ ଅଙ୍ଗେ ବାସ, ଶୀତ ବରଷା ବାରମାସ ।
 କଷ୍ଟ ନ ମଣି କିଛିମାତ୍ର, ଅନନ୍ତେ ଥାନ୍ତି ବିବା ରାତ୍ର ।
 କୁଟୀର ପାଶେ ଥାପି ଧୂନ, ଜପରେ ବସିଥାନ୍ତି ମୁନି ।
 ବଶନପାଇଁ ଯାନ୍ତି ଲୋକେ, ସେ ଯାହା ଦିଏ ଶାନ୍ତି ସୁଖେ ।
 କିଛିହିଁ ନ କରନ୍ତି ଭିକା, ଦିଅନ୍ତି ଲୋକେ ଧର୍ମଶିକ୍ଷା ।
 ସେ ଗ୍ରାମ ମଠର ମହନ୍ତ, ଶୁଣି ସେ ନିତାନ୍ତ ଦୁରନ୍ତ ।
 ତେଲ, ପୁଷ୍କର ସହିତରେ ବିଚାର କଲ ନିର୍ଜନରେ ।
 ଏ ଭଣ୍ଡ ସଜ୍ୟାସୀ ନିଶ୍ଚୟ, ନେବା ଏହାର ପରିଚୟ ।
 କେମନ୍ତ ଦିଏ ଧର୍ମ ଦାୟା, କରନ୍ତି ସେଥିର ପରୀକ୍ଷା ।
 ସାଧୁଙ୍କୁ ଭଣ୍ଡିବା ସକାଶେ, ତାଙ୍କିଲ ଏକ ବେଶ୍ୟା ପାଶେ ।
 ସେ ବେଶ୍ୟା ଯୁବକ ସୁନ୍ଦର, ତାହାର ନାମଟି ଅସଂସ୍ତ ।
 ନୃତ୍ୟ ଶୀତରେ ସେ ନିପୁଣୀ, ଠକପଣରେ ନୁହେଁ ଉଣା ।
 ସେହି ମହନ୍ତ ଶିକ୍ଷା ପାଇ, ଧନ ଲୋଭରେ ହୋଇ ବାଇ ।
 ତଳ ସେ ଗଲ ଧୀରେ ଧୀରେ, ମିଳିଲ ସାଧୁଙ୍କ କୁଟୀରେ ।
 ସେ ବେଶ୍ୟା ସାଧୁ ପାଶେ ବସି, କଥା କହିଲ ଦୃଷି ଦୃଷି ।
 କରଣ ବହୁତ କୌଶଳ, ଦେଖାଉଥାଏ ବସିଷ୍ଠଳ ।
 ଫେରିଣ ବୋଇଲ ସାଧୁଙ୍କୁ, ଅସନ୍ତ ମୋହର ଗୁହକୁ ।

ପ୍ରେମ ଅନନ୍ତେ ମିଳି ମିଶି, ବାସ କରିବୁଁ ଦିବା ନିଶି ।
 ବହୁତ ଧନ ମୋହ ଘରେ, ଅଛୁ, ଅସନ୍ନ ପ୍ରେମରେ ।
 ସୁଖେ ଭୁଞ୍ଜିବୁଁ ବେନ ଜନ, କରିବି ନର୍ତ୍ତନ ଗାୟନ ।
 ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସବାକଥା ଶୁଣି, ବୋଲିଲେ କ୍ଷଣେ ହୋଇ ତୁନ ।
 ଅଗୋ ମା ! କରୁଛୁ କଲ୍ୟାଣ, ବାହୁଡ଼ି ଯାଅ ବର୍ତ୍ତମାନ ।
 ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମହିମା ଅପାର, କେ ଜାଣେ ଅବା ସୁନବାର
 ମିଳନ ହେବ ତୋ ସଙ୍ଗରେ, ବୋଲୁଁ କଥା ସେ କାଳରେ ।
 ବେଳ ମୋ କଥା କହିବାକୁ ନାହିଁଟି, ଯାଉଛୁ ପୂଜାକୁ ।
 ସେ ବେଶ୍ୟା ନିତାନ୍ତ ନିରାଶେ ବାହୁଡ଼ି ଗଲୁ ନିଜ ବାସେ ।
 ବିଚିତ୍ର ବିଧାତାଙ୍କ ଲୁଳା, ସେ ବେଶ୍ୟା ବାଧୁକା ପଡ଼ିଲା ।
 କୁହୁଡ଼ି ଘାଆ ସବାଙ୍ଗରେ ଫୁଟି ପଡ଼ିଲା, ଦୁର୍ଗନ୍ଧରେ,
 କେହୁ ନ ଯାଏ ତାହା ପାଶେ, ଏକା ସେ ପଡ଼ିଥାଏ ବାସେ ।
 ଯେ ଧନ ଥିଲା ତାହା ଘରେ, ନେଲେ ତା ବୈଦ୍ୟ ଡାକିଲେ ।
 କେ ଅଛୁ ମଉଳା, ମଉସା, କରିବ ତା ସେବା ଶୁଣି ?
 ଭିକ୍ଷା ମାଗିଣ ଅବଶେଷେ ନିତାନ୍ତ କଷ୍ଟେ ଯେତେ ଯୋଗେ ।
 ପଡ଼ିଲା ଯନ୍ତୁଁ ଘାଆ ବଳି, ସେ ବେଶ୍ୟା ନ ପାରିଲା ଚଳି ।
 ଘାଏ ଅସାଇଁ ପଣ ପଣ, ମାଛି ଉଡ଼ିନ୍ତି ଭଣ ଭଣ ।
 ଚାଲି ନ ପାରି ମହାକଷ୍ଟେ, ପଡ଼ିଣ ଥାଏ ନିଦାତତେ ।
 ଦୈବପୋଷାରେ ସେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମିଳିଲେ ତାହା ପାଶେ ଅସି ।
 ଦେଖିଣ ବେଶ୍ୟାର ବିକଳ, ସେ ସାଧୁ କେହି ବହେ ଜଳ ।
 ଅହା ମା ! ବୋଲି ଧୀରେ ଧୀରେ, ଦେଲେ ସେ ହସ୍ତ ତା ଶିରରେ ।
 ଯହରେ ବୁଢ଼ାଇ ତାହାକୁ ଘେନିଣ ଗଲେ କୁଡ଼ିଆକୁ ।
 ଘାଆକୁ ଦେଇ ଧୋଇ ଧାଇଁ, ଔଷଧ ଦେଲେକ ଲେପାଇ ।
 ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଯହେ ଦୈବବଳେ, ସେ ବେଶ୍ୟା ରହିଲା କୁଶଳେ

ହମେ ସେ ଲଭନ୍ତେ ଅଭାଗ୍ୟ, ତା ମନେ ଜନ୍ମିଲୁ ବୈରାଗ୍ୟ ।
ଏ ଅନ୍ତେ ବାରବଳାସିନୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଲୁ ତପସ୍ବଳ ।
ସାଧୁ ସ୍ବପର୍ଣ୍ଣେ ପାପୀୟସୀ ଲଭିଲୁ ଗତି ମହୀୟସୀ ।

ପଦ୍ମନାଭ ନାରାୟଣ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ପଦ୍ମନାଭ ନାରାୟଣ ଦେବ ମହାମତି !
ତୁମ୍ଭ ଆତ୍ମା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କରୁଛୁ ପ୍ରଣତି ।
ଗଜପତି ଉଚ୍ଚବଂଶେ ଜନମ ତୁମ୍ଭର,
ସୁଶୀଳ, ବଦ୍ଧାନ ସାଧୁ ସ୍ବର୍ଗଶୂନ୍ୟର ।
କରି ଯାଇଅଛୁ ଯେଉଁ ନାଟକ ରଚନା,
କବିତ୍ବ, ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ, ଯଶ କରବ ବୋଷଣ ।
ଯୌବନ, ପ୍ରଭୁତ୍ବ, ଧନ ଅନର୍ଥ-ଆଧାର,
ଜନ୍ମାଇ ନ ଥିଲୁ ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତରେ ବିକାର ।
ଅପ୍ୟୟିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ଅଭ୍ୟାଗତଗଣ
ଶୁଣି ତୁମ୍ଭ ସବିନୟ ମିଷ୍ଟ ସମ୍ଭାଷଣ ।
ଥିଲୁ କବି, କରୁଥିଲୁ କବିଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ,
ଅପୂର୍ବ ସୂକ୍ଷ୍ମ ତୁମ୍ଭ ନାଟକ ଆଖ୍ୟାନ ।
କାହାକୁ ମୁଁ ଦେବି ତୁମ୍ଭ ସହିତ ଉପମା,
ଉତ୍କଳ ଆକାଶ ଗସି ପଡ଼ିଛୁ ଚନ୍ଦ୍ରମା ।

ମଧୁସୂଦନ ଦାସ ପି. ଆଇ. ଭ.

ରାଗ—ଚକ୍ରବେଳ ।

ଧନ୍ୟ ! ଧନ୍ୟ ! ଧନ୍ୟ !	ମଧୁସୂଦନ !
ଉତ୍କଳ ମାତାର	ଯୋଗ୍ୟ ନନ୍ଦନ !
ଦେଲ ଉତ୍କଳକୁ	ନବ ଜୀବନ,
ଶିଖାଇଲ ଲୋକେ	ଜାତ ବନ୍ଦନ ।
ଜାତୀୟ ଜୀବନ	ବୋଲେ କାହାକୁ,
ଶିଖାଇଲ ଦେଶ—	ବାସୀ ଭ୍ରାତାଙ୍କୁ ।
କଥା ନୁହେଁ ଏହା	ଦେଶେ ପ୍ରମାଣ,
ଦେଶହୃଦ ବ୍ରତେ	ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାଣ ।
କୋଟି ପରମାଣ	ଉତ୍କଳ ଲୋକ,
ସମସ୍ତଙ୍କ କାହିଁ	ଘୃଷ୍ଣବ ଦୁଃଖ ।
ଗୋଟା ଦେଶପାଇଁ	ଭୁକ୍ତି ଜଣେ,
ଏ କଥା ଯେ କାଳେ	ପଡ଼େ ମୋ ମନେ ।
ହୃଦୟରେ ମୋର	ହୃଦ ପ୍ରତ୍ୟୟ,
ଦୈବ ଶକ୍ତି ଏହା	ଅଟେ ନିଶ୍ଚୟ ।
କେତେ କଷ୍ଟେ ପଡ଼ି	ଅଜିଲ ଧନ,
ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇଛୁ	ଦେଶ କାରଣ ।
ଶିଳ୍ପକାର୍ଯ୍ୟେ ବଂଶ	ସଦୃଶ ଟଙ୍କା
ଦେଲ ତାଲ ଦେଖି	ଲଗେ ତାଟକା ।
ଆହାର ନଦୀରେ	ନ ଥାଏ ଜ୍ଞାନ,
କରୁଥାଅ ବସି	ନିର୍ଜନେ ଧ୍ୟାନ

କି ଉପାୟେ ହେବ	ଦେଶ ମଙ୍ଗଳ,
ଜୟଞ୍ଚୁ ଶକ—	ମନ୍ତ୍ର କେବଳ ।
ଜାତିର ଗୌରବ	ଜାତିର ଧନ
ବୃଦ୍ଧିରେ ଦେଇଛୁ	ଧନ ଜୀବନ ।
ମନ୍ତ୍ର—ପାନ କରି	କି ଯୋମରସ,
ଅକାତରେ ଫିଙ୍ଗି	ଦେଲ ସବୁ ।
ଧନ୍ୟ ! ଧନ୍ୟ ! ତୁମ୍ଭ	ଜୀବନ ବ୍ରତ !
ଦେଖା ଥାଉ, ଶୁଣା	ନାହିଁ ଏମନ୍ତ !
ତୁମ୍ଭ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ	ତୁମ୍ଭ କଲ୍ପନା,
ପୃଥ୍ବୀ ଇତିହାସେ	ନାହିଁ ତୁଳନା ।
ଦେଖାଯାଏ ଦେଶ—	ହିତ କାରଣ
କେ କରେ ବକ୍ରତା,	କେ ଦିଏ ଧନ ।
ମାତ୍ର ତୁମ୍ଭେ ସବୁ	ଧନ ଜୀବନ,
ଶକ୍ତି, ସାମରଥ,	କଲ୍ପନା ମନ,
ସବୁ ତାଳ ଦେଇ	ନ ହୋଇ ତୁନି,
ଦିବା ନିଶି ବସି	ଭାଙ୍ଗୁଛୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ।
ମୋ ଜାତିର ହେଉ	ସମ୍ମାନ ବୃଦ୍ଧି,
କେ ଲୋକର ହେବ	ଏପରି ବୃଦ୍ଧି ।
ତୁମ୍ଭର ଚରିତ୍ର	ଓ ଇତିହାସ,
ଯାଉ ନାହିଁ ଭାଷା	କରେ ପ୍ରକାଶ ।
ଯେତେକାଳ ଥିବେ	ଉତ୍କଳୀ ଜାତି,
ଯାବତ ଚକ୍ରାବର୍ତ୍ତ	ରହିବ ଖ୍ୟାତି ।
ଉପମା ଦେବୀକୁ	ତୁମ୍ଭ ଧର୍ମରେ
ଖୋଜିଲି ତ ସବୁ	ଇତିହାସରେ ।

ଜଗତରେ ଲୋକ	ନ ଯାଏ ଦେଖା,
ତୁମ୍ଭର ଉପମା	ତୁମ୍ଭେହିଁ ଏକା ।
କେତେ କୋଟିପଦ,	କେତେ ଭୁପତି,
ଗଲେ—ଧୂନ ରଖି	ଯାଇ ଅଛନ୍ତି,
ତୁମ୍ଭେ ଚାଲିଗଲେ	ତୁମ୍ଭର ଧନ
ବାଣ୍ଟି ବୁଣି ନେବେ	କୋଟିଏ ଜନ ।
ତୁମ୍ଭ ଧନବାଣ୍ଟେ	ଶାନ୍ତି ଦେଖିଛି,
ପ୍ରତିଜଣ ଭାଗେ	ପଡ଼ିବ କିଛି ।
ଯାଉଥିଲା ଗୋଟା	ଜାତିଟା ଭାସି,
ରକ୍ଷା କରିଅଛି	ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଅସି ।
ଉଚ୍ଚକୀ ଜାତିର	ଅଗୁଆ ହୋଇ,
ପଞ୍ଚାଶ ବରଷ	ଦେଇ ଅଗୋଇ ।

ଆତ୍ମ-ସମର୍ପଣ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ବିଶାଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେ ତୁମ୍ଭେ ଏକାକୀ;
 କେ ମୋହର ପାପ ପୁଣ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟ ସାକ୍ଷୀ ?
 ନ ପାରିଲି ନ ପାରିବି ମୋତେ ମୁହିଁ ଜାଣି,
 ନ ବୁଝିଲି ନ ବୁଝିବି କିଏ ପ୍ରାଣ ପ୍ରାଣୀ ?
 କାହୁଁ ଅସି କାହୁଁ ଯିବି, ଥିବି କେତେ ଦିନ,
 ବୁଝି ନ ପାରିଲି ମୋର ରୂପ, ବର୍ଣ୍ଣ, ଚିହ୍ନ ।

ମିଥ୍ୟା ସବୁ, ବାସ୍ତବ କିଛି ସଂସାର ?
 ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ—କରିବି କିପ୍ରକାର ଅସ୍ତ୍ରୀକାର !
 ସୁଖ, ଦୁଃଖ, ଦିବା, ନିଶି, ଆଲୋକ, ଅନ୍ଧାର,
 ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଦେଖୁଛି ତ ସ୍ବରୂପ ଏହାର ।
 ସୁଖ, ଦୁଃଖ, ଭେଦାଭେଦ ଯାଏ ସବୁ ଜଣା, ଏ
 କପରି କରିବି ବୋଲି ଅମ୍ଭପ୍ରଜାରଣା ?
 ଜାଣୁଛି ମୋହର ନାହିଁ କିଛିହିଁ ଅସ୍ବତ୍ତ୍ବ,
 ଯନ୍ତ୍ର ପୁତ୍ତଳିକା ପରି ଭ୍ରମରେ ନିୟତ ।
 ଏହା ମଧ୍ୟ ଦେଖୁଛି ତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରବଳ,
 ଭୁଞ୍ଜୁଅଛି ଅମ୍ଭକୁତ ଧର୍ମାଧର୍ମ ଫଳ ।
 କେହି ନୁହେଁ ରହୁଛି ତ ଅନ୍ୟର ଅସ୍ବତ୍ତ୍ବେ,
 ସ୍ବକୃତ କାର୍ଯ୍ୟର ଫଳ ଭୁଞ୍ଜୁଛି କେମନ୍ତେ ?
 ହନ୍ତି ଜଣେ ଜାଣେ ଶୁଭାଶୁଭପ୍ରେରଣିତା,
 ଅଟନ୍ତି ସେ ପୁଣି ଦଣ୍ଡପୁରସ୍କାରଦାତା ।
 ଦୟାମୟ ପ୍ରଭୁ ବିଶ୍ବସ୍ବାରପାଳକ,
 ହେବେ କି ସେ ପାପ ପୁଣି ଦୁର୍ବ୍ରତ୍ତି ପ୍ରେରକ ?
 ଦଣ୍ଡ ଦେବାପାଇଁ ସେହି ଦେବେ କି ଦୁର୍ବ୍ରତ୍ତି ?
 ଏଥିରେ ତାହାଙ୍କ କିବା ହେବ ସତ୍ତ୍ବ ବୁଦ୍ଧି ?
 ଅପଣା ଶକ୍ତିରେ ନିଜକୁତ ସ୍ବଦ୍ବ ପ୍ରାଣୀ,
 ଯନ୍ତ୍ରଣା ତାହାକୁ ଦେବେ ବିଶେଷରେ ଜାଣି ?
 ତେବେ କି ନୁହନ୍ତି ମହାପ୍ରଭୁ ଦୟାମୟ ?
 ଅଥବା ଘଟଇ ପୁଣି ଶୂନ୍ୟ ଲା ବ୍ୟତ୍ୟୟ ?
 ଦୟାଧାର ଜ୍ଞାନାଧାର ସବୁ ଶକ୍ତିମାନ,
 କରିବି ସଶୟ ତାକୁ କେ ଅଛି ଅଜ୍ଞାନ ?

ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣର ଶ୍ରଦ୍ଧ,
 ଭଲ ଭଲ ମନେ ଜାତ ହୁଏ ମହାଭ୍ରାତ ।
 ରବିବ୍ୟାଜ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଘୋର ଅନ୍ଧକାର,
 ନ ଦୁଃଖିଲ ଏ ଜଗତ ତଳେ କିପ୍ରକାର ।
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ କାହିଁ ମୁହିଁ ଅଶୁପରମାଣୁ,
 ତଥାପି ମୁଁ ଭ୍ରାନ୍ତ ଏହି କଥା ଜାଣୁ ଜାଣୁ ।
 ଅନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଚକ୍ରଅଛି ନିୟମରେ,
 ହେବାକୁ କି ପାରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ମୋ ପକ୍ଷରେ ?
 ଜାଣିବାକୁ ଲେଉଟୁଅଛି ଅନନ୍ତ ନିୟମ,
 ନିଶ୍ଚୟ ନିଶ୍ଚୟ ମୋର ବୁଦ୍ଧି ବ୍ୟତିକ୍ରମ !
 ଅପଣାକୁ ଜାଣିବାର ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ନାହିଁ,
 ଧାଇଁ ଅଛି ବିଷ୍ଣୁ ବିଧି ଜାଣିବାର ପାଇଁ !
 ଅନନ୍ତ ଭବନା ମନେ ହେଉଛି ଉଦୟ,
 ସ୍ଥିର ନୋହି କାହିଁ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଛି ବଳୟ ।
 ସାଗର ମଧ୍ୟରେ ଉଠେ ଅନନ୍ତ ଲହରୀ,
 ସିନ୍ଧୁକ୍ରମ ସେ ସବୁ ତ ନ ପାରଇଥର !
 କାହୁଁ ଉଠି କାହିଁ ହୋଇ ଯାଉଅଛି ଅନ୍ତ,
 ଗତାୟାତ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଧି ଲାଗିଛି ସନ୍ତତ ।
 ବିଶାଳ ସାଗରେ ଯାହା ଦୃଷ୍ଟିବାକୁ ପାରେ,
 ଅତି ସୁଦୃ ପ୍ରାଣେ ତାହା ଦୃଷ୍ଟେ କି ପ୍ରକାରେ ?
 ବେଶୁଛି ନିତାନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ମୋର ପ୍ରାଣ ମନ,
 ଅନନ୍ତ ଆକାଶ ମାଗେକରେ ବିଚରଣ ।
 ସହସ୍ର ଯୋଜନ ଦ୍ରୁମେ ନିମେଷ ମଧ୍ୟରେ,
 ସ୍ଥିର ନୋହି ଇତିପ୍ରତ୍ୟଃ ଗତି ନିରନ୍ତରେ ।

କପ୍ତକାର କେଉଁଠାରୁ ଏହି ମହାଶକ୍ତି
 ପାଇଛି ? ତରମେ ଲାଭ କରିବ କି ଗଢ ?
 ଅନନ୍ତ ସାଗର ଉଡ଼ି ଆସି ବାଷ୍ପକଣା,
 ଯିବ ତହିଁ ପୁଣି ଏହା କରେ କି କଲ୍ପନା ?
 ବାଷ୍ପକଣା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସାଗର ବକାର,
 ମୋ ଯୁଦ୍ଧ ଜୀବନ କି ହେ ଅଟେ ସେ ପ୍ରକାର ?
 ହେବ ମୋ ଜୀବନ ସେହି ମହାଶକ୍ତିକଣା,
 ଆତ୍ମସ ମାତ୍ରକ ଚିହ୍ନ ଗଢି ଯାଏ ଜଣା ।
 କେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ସମ୍ଭାଳିଛି ଆପଣାର ବୋଲି,
 କାହା ସଙ୍ଗେ କି ସମ୍ଭବ ଯାଇଛି ତ ଭୁଲି ।
 ନିଜାନ୍ତ ମୋହର ବୋଲି ଧରିଛି କାମୋଡ଼ି,
 ନ ଜାଣିଲି ଶରୀରଟା ଯିବ ଦିନେ ପୋଡ଼ି ।
 କାହିଁ ବା ରହିବ ଧନ, ଯିବି କାହିଁ ଶୂନ୍ୟ,
 ଦ୍ରୁମେ ମଧ୍ୟ ଦିନେମାତ୍ର ନ ଦେଖିଲି ଭ୍ରାମ ।
 ଜଗତର କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ପାରୁଅଛି ଜାଣି,
 ଅନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡେ ମୁହିଁ ଏକ ତୁଚ୍ଛ ପ୍ରାଣୀ ।
 ହେଷ, ହଂସା, କ୍ରୋଧ, ସ୍ଵାର୍ଥପରତା, କଳହ,
 ମାତ ତୁଚ୍ଛ ଭାବ ହୃଦେ ବହୁ ଅହରହ,
 ଅଳୀକ, ଅନନ୍ତ ଆଶା, ଅନନ୍ତ ଲଳସା,
 କରୁଛି କ୍ଷଣିକ କାର୍ଯ୍ୟେ ଜୀବନ ବ୍ୟବସା ।
 ପକ୍ଷାନ୍ତରେ ଭାଲ ପୁଣି ହୃଦ୍ ବମୋହତ,
 କେତେ ମହାଭାବ ହୃଦେ ରହିଛି ନିହିତ ।
 ଦୟା, ମାୟା, ଭକ୍ତି, ସ୍ନେହ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୃଦୟରେ,
 ବିଭୂଷିତ ରହିଅଛି ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଭବରେ ।

ସୁଦ୍ର ପ୍ରାଣେ ମହାଭବ କରେ ଅନୁଭବ,
 ବନ୍ଧ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଗଢ଼ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ସବୁ ।
 ନରକର କାଟ ମୁହଁ ସ୍ଵର୍ଗର ଦେବତା,
 ଭୀଳ ଭୀଳ ମନେ କିଛି ନ ଦେଲା ସ୍ଥିରତା ।
 ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପ୍ରାଣ ଚଳେ ମୃତ୍ୟୁ ପାଶେ,
 ସେ କଥା ପାଶୋର ମୁଁ ତ ରହିଛି ଉତ୍ସାସେ ।
 ଭାଲେ ପୁଣି ସେ କାଳରେ ଜୀବନର ଗତି,
 ଅନ୍ଧକାର ଦେଖି ହୁଏ ବିଚଳିତ ମତି ।
 ନଗୁଡ଼ ରହସ୍ୟ ଜାଣିବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ,
 ଜାଣି ଶୁଣି ବୁଝା ଆଉ ଭାଲିବ କିପାଇଁ ?
 ଆତ୍ମ ସମର୍ପଣ କଲେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ହସ୍ତରେ,
 ଦେଖୁଛି ତ ମନ ପ୍ରାଣ ଥାଏ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ।
 ଯାହା ଭଜା କର ମହାପ୍ରଭୁ ରାଗବାନ,
 ତବ ପଦେ ସମର୍ପଣ କଲି ମନ ପ୍ରାଣ ।

ତୁଚ୍ଛ କଣ ?

ଭଗବତ ବୃତ୍ତ ।

କି ଦ୍ରବ୍ୟ ତୁଚ୍ଛ ଜଗତରେ, ବୁଝି ତ ନ ପାରେଁ ମନରେ ।
 ନିଜାନ୍ତ ସୁଦ୍ଧ ପରମାଣୁ, ଯୌର ଜଗତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାନ୍ତ ।
 କେହି ତ ନୁହନ୍ତି ସାମାନ୍ୟ, ସମସ୍ତେ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଧାନ ।
 କେ ହେବ କା ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା, କରି ତ ନ ପାରେଁ କଲ୍ପନା ।
 ସମସ୍ତ ବିବିଧ ଆକାର, ମାତ୍ରକ ଅଶୂର ବିକାର ।
 ଏହି ଯେ ଦେଖ ତୁଚ୍ଛ ଧୂଳି, ପଦରେ ହୋଇଅଛି ବୋଲି ।
 ତୁମ୍ଭର ଏ ସୁନ୍ଦର ଗାନ୍ଧ, ଅଟେ ସମସ୍ତ ଧୂଳି ମାନ୍ଦି ।
 ଜଗତ ମଧ୍ୟେ ଦେଖ ଚାହିଁ, ସାମାନ୍ୟ ତୁଚ୍ଛ କିଛି ନାହିଁ ।
 ମହାନ ସୃଷ୍ଟିର କାରଣ, କରନ୍ତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ ।
 ତୁମ୍ଭେ ଯାହାକୁ ମଣ ତୁଚ୍ଛ, କାର୍ଯ୍ୟବିଶେଷେ ସେହି ଉଚ୍ଚ ।
 ଗୋଟିଏ ଭେଜିଲେ ନ ମାନ, ହେବ ସୃଷ୍ଟିର ଅଙ୍ଗହାନ ।
 ବୃଥାରେ ସୃଷ୍ଟି କିଛି ନାହିଁ, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନର ପାଇଁ
 ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସ୍ତୁ ଛନ୍ତି ଜାଣ, ପାଲନ୍ତି ସୃଷ୍ଟିର ବ୍ୟାଧାନ ।

ସ୍ନେହମୟୀ ମାତା ।

ରାଗ—ମୁଖାରୀ ତାଳ ଅଦ ।

ସ୍ନେହମୟୀ ମାତା ମୋର କରୁଣାରୂପିଣୀ !

କି ମଧୁର ତବ ନାମ ଅରାମଦାୟିନୀ !

ଥାଏ ସେବେ ପରକାସେ, ରୋଗେ କଷ୍ଟେ ହା ହୃତାଶେ

ପାଏ ମୁଁ ସାନ୍ତ୍ବନା, ଭାବି ତୋ ନାମ ଜନନୀ !

ଦେଇ ତୋ ଦେହ ରୁଧିର ବଢ଼ାଇଛୁ ମୋ ଶରୀର,

ତୁଳନା ନ ପାଏ ଖୋଜ ସମସ୍ତ ମେଦନୀ ।

ଅନନ୍ଦାରେ ଅନାଦାରେ ଥାଅ ଗୋ ମା ମୋ ସେବାରେ,

ଥାଅ ବସି ମୋ ପାଶରେ ଦିବସ ରଜନୀ ।

ମୋ ପାଇଁ ଦେବ ଜୀବନ, କେ ଅଛି ମାଗୋ ଏଲେ

ମୋର ଅମୁଁ ବଡ଼ ଯଶ କଲ୍ୟାଣ-କାମିନୀ ।

ଯୋଗୀ ନାଥ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଷାଠିଏ ବରଷ ବୁଢ଼ା ଜାତି ଯୋଗୀ ନାଥ,

ଭକ୍ତ ମାଗି ପୋଷେ ଯେତ ଦରିଦ୍ର ନିତାନ୍ତ ।

ଦୁଇଗୋଟି ପୁଅ ଝିଅ ଭାର୍ଯ୍ୟା ସହୃଦରେ

କେହରୁପେ ତଳେ ଘର ନିତାନ୍ତ କଷ୍ଟରେ ।

ନାନା ଛନ୍ଦେ ଗାଏ ଗୀତ ହରି ହରି ବୋଲି,

ଦିନଯାକ ମାଗେ ଭକ୍ତ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ବୁଲି ।

ଦୁଃଖ ଭକ୍ଷା ଖାନ୍ତି ସୁଖେ ମିଳି ଚାରିଜଣ,
 ଘରେ ବସି କରେ ନାଥ ହରି ସଙ୍କର୍ତ୍ତନ ।
 ଦଳକରେ ଯୋଗୀ ନାଥ ବଚ୍ଚରଲ ମନେ,
 ପଡ଼ିଥିବ କେତେକାଳ ମାୟାର ବନ୍ଦନେ ।
 ପୁତ୍ର କନ୍ୟା ଭ୍ରାତୃ୍ୟା କେହି ସଙ୍ଗେ ଯିବେ ନାହିଁ,
 ପଡ଼ିଥିବେ ସବେ ମୁହିଁ ଚାଲି ଯିବ କାହିଁ ।
 ଘର ଛାଡ଼ି କରିବି ମୁଁ ଗର୍ଭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତନ,
 କରିବି ଆତ୍ମାର ମୁକ୍ତି ମାର୍ଗ ଅନୁଷ୍ଠଣ ।

ଏହିରୂପେ ନାଥେ କେତେ କଥା ଭାଲି ମନେ,
 ପରିବାର ତେଜ ଗଲେ ଗର୍ଭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତନେ ।
 ମାତ୍ର ନାଥ ଭ୍ରମିଲେହେଁ ବିବିଧ ଗର୍ଭରେ,
 ଅନୁଷ୍ଠଣେ ଘରକଥା ପଡ଼ଇ ମନରେ ।
 ଦିନେ ତାକୁ ନ ମିଳିଲା ମାର୍ଗରେ ଆହାର,
 କଷ୍ଟ ପାଇ ଉପୁଜିଲା ଚେତନା ତାହାର ।
 ପଡ଼ିଛନ୍ତି ମୋହ ପୁତ୍ର କନ୍ୟା ଭ୍ରାତୃ୍ୟା ଘରେ,
 ଏହିଧରି କଷ୍ଟେ ସିନା ଥିବେ ଉପାସରେ ?
 ପୁଣି ସେ ଦେଖିଲା ଯାଇ ଏକ ଗର୍ଭ ସ୍ଥାନେ,
 ଦେବତାକୁ ଭୋଗ ଦେଉଛନ୍ତି ରକ୍ତମାନେ ।

ବଚ୍ଚରଲ ନାଥ ଦେବତାକୁ ଦେଇ ଭୋଗ
 ପରକାଳେ ଲୋକମାନେ ଲଭନ୍ତି କି ସ୍ବର୍ଗ ?
 ଦେବତା ତ ଭୋଗଗୁଡ଼ି ଖାଇପାନ୍ତି ନାହିଁ,
 ଦେଉଛନ୍ତି ସିନା ମନ ବୁଝିବାର ପାଇଁ ?
 ଦେବତାକୁ ଦେଇ ଲୋକେ କାଲୁନିତ ଭୋଗ,
 ପ୍ରତ୍ୟାଶା କରନ୍ତି ଲାଭ କରିବାକୁ ସ୍ବର୍ଗ ।

ଭନ ଗୋଟି ମହାପ୍ରାଣୀ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଘରେ,
 ଅନାହାରେ ଦିନ କାଟୁଥିବେ ବିକଳରେ ।
 ପ୍ରଭୁଦତ୍ତ ଆତ୍ମା ଭନ ଗୋଟି ଉପବାସେ
 ଯତ୍ନେ, ଧର୍ମପାଇଁ ଭ୍ରମୁଛି ପ୍ରବାସେ ।
 ପ୍ରଭୁ କରୁଥିଲେ ମୋହ ହସ୍ତେ ସମର୍ପଣ,
 ଅବଶ୍ୟ କରନ୍ତି ତାଙ୍କ ଆଦେଶ ପାଳନ ।
 ତାଙ୍କୁ ରଖି ଉପବାସେ ବେବତାଙ୍କୁ ଭୋଗ
 ଦେଲେ ମୁଁ କି କେତେବେଳେ ଲଭିପାରେ ସ୍ୱର୍ଗ ।
 ଛଣ୍ଡାଇ ଅସିଛି ମୁଁ କି ମାୟାର ବନ୍ଦନ ?
 ମାୟାବଦ ହୋଇ ମୁଁ ତ କରୁଛି ଭ୍ରମଣ ।
 ବିଧାତା ଯାହାଙ୍କୁ ସମ୍ପିଛନ୍ତି ମୋ ହସ୍ତରେ,
 ତାଙ୍କୁ ଦେଇ କଷ୍ଟ ମୁଁ ତ ଭ୍ରମୁଛି ସ୍ୱାର୍ଥରେ ।
 ସେହି ଭନ ପ୍ରାଣୀ କରୁଛନ୍ତି ହାହାକାର,
 ଲୋଭୁଛି ମୁଁ ଲଭିବାକୁ ଅପଣା ଉଦାର ।
 ଉର୍ଥ ଭ୍ରମି ଦେବ ସେବ ମୁକ୍ତି ଲଭି ପାରେ,
 ଏ ତ ମାୟା ବିନା ଆଉ କି ବା ହୋଇପାରେ ।
 ଅଶ୍ରୁତ ପ୍ରାଣୀକୁ କଷ୍ଟ ଦେଇ ମୁହଁ ମୁକ୍ତି
 ଲଭିବି, ଏହା କି କେତେ ହୋଇପାରେ ଯୁକ୍ତି ?
 ପରିବାର ବନ୍ଧନକୁ ଯେବେ ବୋଲି ମାୟା,
 ତେବେ ତ ସଂସାରେ ତାଙ୍କିଅଛି ମାୟା ଛାୟା ।
 ସତ୍ୟମୟ ବିଧାତାଙ୍କ ଜଗତ ସଂସାର,
 ମାୟାରୂପେ ଦେଖି ତାକୁ ଚିତ୍ତର ବିକାର ।
 ଜଗତର କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖି ସ୍ଥିର କଲି ଯୁକ୍ତି,
 କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳିଲେ ଲୋକ ଲଭିପାରେ ମୁକ୍ତି ।

ଏତେ କଥା ଭାଳି ନାଥ ଅପଣା ମନରେ,
 ବାହୁଡ଼ ମିଳିଲା ପରବାର ସହୃଦରେ ।
 ସେ ଜାଣେ ଯେତେବେଳେ ଭେଟ ପରସ୍ପରେ,
 ବିଛେଦ ଉତ୍ତରେ ଯାହା ଘଟେ ମିଳନରେ ।
 ଭିକାରୀକୁ ଅଳ୍ପ ସେହୁ ଲୁଣୀ ପରବାର
 ଅନନ୍ୟମନରେ ବାନ୍ଧି କରନ୍ତି ଆହାର ।
 ଦୁଃଖେ ସୁଖେ ଧନ କାଟୁଥାନ୍ତି ଚାରିଜଣ,
 ବକ୍ତିରରେ କରୁଥାନ୍ତି ହରି ସଙ୍ଗତନ ।

କାଳ ।

ଅଶ୍ରୁ ଦ୍ରୁତମାନ କାଳ ଚିହ୍ନପଟେ,
 ଚିହ୍ନ ରହିଛି ବନ୍ଧୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସମସ୍ତ ।
 ବାସ୍ୟତ, ବର୍ତ୍ତମାନ, ଭୂତ, ଭବିଷ୍ୟତ ଯାହା
 ମାନବ ନେତ୍ରେ; ମାତ୍ର କାଳ ସମରୂପୀ ।
 ଅନନ୍ତ ନିଷିଦ୍ଧ, ଗ୍ରହ, ଫେନବିନ୍ଦୁରକ
 ଉତ୍ପତ୍ତି ସେ ପଟରେ; ମିଶିଯିବେ କାହିଁ ।
 ଏ ଚିହ୍ନପଟର ସୀମା କଲ୍ପନା ଅତୀତ ।
 ଏ ସୌର ଜଗତ, ସୃଷ୍ଟି, ସ୍ଥିତି, ବିନାଶନ,
 କୋଟି କୋଟି ଯୁଗବ୍ୟାପୀ ନର ଗଣନାରେ ।

ମାତ୍ର ଉଦୟାସ୍ତ୍ର ଯଥା ବାରଦପଟ୍ଟଳ
 ଅନନ୍ତ ଆକାଶ ମାର୍ଗେ କ୍ଷଣିକ ସମାନେ ।
 ସେହିପରି ଗତାୟାତ ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ନିୟମେ,
 ଅନନ୍ତ, ଅନନ୍ତ, ସୌର ଜଗତ ମଣ୍ଡଳ ।
 ଜୀବନ ଜ୍ୟୋତିରେ;—(ଜ୍ୟୋତିରଙ୍ଗଣ ଗଗନ
 ଦେଶେ ଯଥା) ଅନୁଭବେ କାଳ ସୁଦ୍ରୁତମ
 ଅଂଶ, ସୁଦ୍ରୁ ପ୍ରାଣେ, କରେ ତାକୁ ପୁଣି ଚିତ୍ତ
 ନାନାବର୍ଣ୍ଣେ ପ୍ରାତଃ, ସନ୍ଧ୍ୟା, ମଧ୍ୟାହ୍ନ, ରଜନୀ,
 ବାର, ପକ୍ଷ, ମାସ, ବର୍ଷ, ବିବିଧ ରୂପରେ ।
 ଯେ କାଳରେ ମହା ଘୋର ପ୍ରଳୟ ପ୍ରାବନ
 ହେବ ଉପସ୍ଥିତ; ଥିବ ଅଜେୟ, ଅଟଳ,
 ଅତୁଳ, ଏକାକୀ, ତୁମ୍ଭେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ।
 ମୃତ୍ୟୁ, ସ୍ଥିତି, ଲୟ ହେବ ତୁମ୍ଭର କବଳେ ।
 ଥିବ ତୁମ୍ଭେ, ଥିବ ମାତ୍ର ଗଗନମଣ୍ଡଳ ।
 ନ ଥିବ ତପନ, ଶଶୀ, ଜଗତର ଜ୍ୟୋତି ।
 ମହାବଳୀ ଅବନାଶୀ, ପେଶୁଛ ନୟରେ ।
 ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତର, ଲୋକ କରନ୍ତି ଗଣନା,
 କେତେ କୋଟି ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତର କଣୀରୁପେ
 ଭାବେ ତବ ଦେହେ, ସିଦ୍ଧିଲେ ଫେନ ସମ ।
 ଆହେ ବେଦ ! କେତେ ରୂପ ରୂପାନ୍ତର ଦେଖି
 ତୁମ୍ଭକୁ ନେତ୍ରେରେ, ପତି ଘଟନା ସ୍ରୋତରେ ।
 ସରଳ, କୋମଳମତି ଶୈଶବ କାଳରେ,
 ବିଷୟ ବାସନା କିବା ପାପ ପ୍ରଲୋଭନ,
 ନ ଥିଲା କଳ୍ପସ ମନେ, ଅନନ୍ତ ସ୍ବରୂପେ

ବ୍ୟାଧି ଥିଲା ମୋ ନେତ୍ରରେ—ସହାସ୍ୟ ବଦନେ
 ଦେଖିଛି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । ଶୂନ୍ୟ ଭବନାର ଭବ ।
 ଚକ୍ର ଯୌବନ ଯେବେ ଉନମତ୍ତ ବେଶେ
 ଉଦୟ ମାନସେ ମମ, ଦୁର୍ଗାଠାର ପ୍ରଭୁ
 ବିସ୍ତାରିଲା; ତ୍ରିମି ତ୍ରିମି ଲଭିଲ ନୈରାଶ୍ୟ,
 ଦେଖିଲି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ତେବେ ମାୟା ବିଘ୍ନରୂପେ,
 ତ୍ରିମିଛ କୁମାରୀ ସୁଖଲଭ ବାସନାରେ,
 କଳ୍ପକାଳିନୀ ଶେଷେ କରିଛୁ ଅର୍ଜନ ।

ସ୍ମରଣ ପଟରେ ଅଛି କଳଙ୍କ ଚିହ୍ନିତ ।
 ଅଗ୍ନି ବାହ୍ୟ ଦେହ ଏବେ ଉପସ୍ଥିତ,
 ଅଜ୍ଞତ ଚିତ୍ତରୁ ଚପଳତା ସୁଖ ଶୃଙ୍ଖା,
 ଉଦ୍ଭାସ, ସାହସ, ସବ, ବିଳାସ, ବାସନା ।
 କ୍ରମେ ଦୀର୍ଘ ଦୀର୍ଘତର ଦୀର୍ଘତମ ପର
 ବିଳାସ ସନ୍ତାପ ଚନ୍ଦ୍ରା କରିଛୁ ସମ୍ବଳ ।
 ତୁମ୍ଭେ ନୁହ କଷ୍ଟଦାତା ସୁଖର ନାରୀ,
 ତୁଳନା ଦେବାକୁ ନାହିଁ ତୁମ୍ଭ ସହିତରେ,
 ଅମୃତପୀ, ଭାଷା, ବାକ୍ୟ, କଲ୍ପନା ଅଜ୍ଞତ ।
 ତୁମ୍ଭେ ନିତ୍ୟ, ସତ୍ୟ, ବ୍ୟାପୀ, ଅନନ୍ତ, ଅପାର,
 ଅସ୍ମିକାର କେ କରିବ ଏକଥା କେସନେ ?
 ସବକାଳବ୍ୟାପୀ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ବିରାଜିତ,
 ଅଧାର ଅଧ୍ୟୟ ରୂପେ ନିତ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ।
 ଅଦେ ମହାକାଳ ବେବ ! ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ହସ୍ତରେ
 ପାଇ ଦୃଢ଼ଭାବ, ତିରୋ ଅଜ୍ଞାନପଟରେ,
 ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଶୀବନ, ଧନ, ମାନ, ସୁଖ, ଯଶ,

ସବୁ କରନ୍ତି ତ୍ୟାଗ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ହରାଇ ।
 ସବୁ ଧନ ବିନିମୟେ ଅଧବା ଜୀବନେ
 ନ ପାଇବ ନିମିଷେକ, ଯାଇଛି ଯା ବହୁ,
 ଥିଲା ଯେବେ ମୋ ହସ୍ତରେ କରଥାନ୍ତି କେବେ
 ସ୍ବାଧିକାରୀ ପୁଣ୍ୟକାରୀ ଜଗତ କାରଣେ ।
 ପଶାନ୍ତେ ଅନନ୍ତ ତୁମ୍ଭେ, ସମ୍ମୁଖେ ଅନନ୍ତ
 ସ୍ବରୂପରେ ପ୍ରତିଭାତ ହେଉଛି ମୋ ନେତ୍ରେ ।
 ତୁମ୍ଭ କଣା ମାତ୍ର ଥିଲା ମୋର ଲୁଲୁପ୍ତ,
 ମିଶି ଯିବ ଦିନେ କାହିଁ ତୁମ୍ଭର ଦେହରେ ।

ତୁକାରାମ ।

ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଦେଶର ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ କବି ଏବଂ ସାଧୁ ତୁକାରାମଙ୍କୁ
 ଦର୍ଶନ କରିବା ସକାଶେ ଛବିପତି ଶିବାଜି ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବାରୁ ଭକ୍ତ-
 ପ୍ରଧାନ ତୁକାରାମ ଗୋଟିଏ ଅରଙ୍ଗ ଅର୍ଥାତ୍ କବିତାହାରୀ ଯେଉଁ ଉତ୍ତର
 ଦେଇଥିଲେ, ସେଥିର ସାର ମର୍ମ ଏହି—

ଶୁଣିବାକୁ ଆଜ୍ଞା ହେଉ ଅହେ ଛବିପତି !
 ତୁମ୍ଭ ମତ୍ତ ଭକ୍ତି ଥାଉ ଚଠୋବାଙ୍କ ପ୍ରତି । (୧)
 ଲେଖିଅଛୁ ମୋତେ ତୁମ୍ଭ ପାଶେ ଯିବାପାଇଁ,
 ମାତ୍ରକ ଯିବାର କିଛି ହେତୁ ଦେଖୁ ନାହିଁ ।

---

(୧) ତୁକାରାମଙ୍କର ଉପାସ୍ୟ ଏବଂ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଦେଶର ସବୁଜନପୂଜନୀୟ
 ଚଠୋବା ଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ପଥରପୁରରେ ବନ୍ଦ୍ୟମାନ ।

କାନନନବାସୀ ମୁହିଁ ଭୁବାରୀନ ବେଶେ
 ବାସନାବନ୍ଧନ ଚିତ୍ତେ ଭ୍ରମେ ଦେଶେ ଦେଶେ ।
 କଦାକାର ଧୂଳିମୟ ବସନବନ୍ଧନ,
 ଫଳମୂଳାହାରୀ ତନୁ ଅଟେ କର୍ତ୍ତ ଶୀର୍ଷ ।
 ଅହାର ବିହାର ମୋର ଯେପ୍ରକାର ଶାନ୍ତି,
 ଦେଖି ମୋତେ କେତେ ଜାତି ହେବ ନାହିଁ ପ୍ରୀତି ।
 ବନ୍ଧୁଭବେ ଏହି କଥା କରେ ନିବେଦନ,
 ମୋତେ ଦେଖିବାର କଥା ଭୁଲନ୍ତୁ ରାଜନ !
 ଆଉ ଏକ କଥା ଜାଣ, ବିଠୋବାସେବକେ
 ଭ୍ରମାସନା ନ କରନ୍ତି ଯାଇ ଆନ ଲୋକେ ।
 ରକ୍ଷକ ପୋଷକ ମୋର ପ୍ରଭୁ ରାଜବାନ,
 ଏକମାତ୍ର ତାଙ୍କୁ ସଦା କରଥାଏ ଧ୍ୟାନ ।
 ଜଗତରେ ନାହିଁ ମୋର କିଛି ଅଭିଳାଷ,
 କାହିଁ ପାଇଁ ଯିବି ବୋଲି ଆଉ ତୁମ୍ଭ ପାଶ ?
 ତେଜିଛି ବିଷୟ ଭୃଷା ଜଗତର କାର୍ଯ୍ୟ,
 ବିଠୋବାଙ୍କ ଅଜ୍ଞା ମାତ୍ର ମୋର ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ ।
 ପାଷାଣଶଯ୍ୟାରେ କରଥାଏ ମୁଁ ଶୟନ,
 ଗଗନମଣ୍ଡଳ ମୋର ଅଙ୍ଗ ଅବରଣ ।
 ଅହାର ସକାଶେ ଅଛି ଅରଣ୍ୟରେ ଫଳ,
 ପାନପାଇଁ ନଦୀ ତଟାଗରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଳ ।
 ମାଗିବି ଅନ୍ୟର ଅନୁଗ୍ରହ କି ସକାଶେ ?
 ଆୟୁ ମାତ୍ର ହୁଏ କ୍ଷୟ ବାସନାଭିଳାଷେ ।
 ସେଉଁ ମାନଙ୍କର ଥାଏ ଅର୍ଥ ଅଭିଳାଷ,
 ସେହି ଲୋକମାନେ ସିନା ଯାନ୍ତି ରାଜା ପାଶ ।

ସେଥିରେ କି ହୁଏ ତାଙ୍କ କାସନା ସଫଳ ?
 ସ୍ଥାନତା ଲଞ୍ଜନା ଲଭ ହୁଏଟି କେବଳ ।
 ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଲଭନ୍ତି ରାଜା ପାଶେ ଧନବାନ,
 ଅର୍ଥସ୍ଥାନ ଲୋକ ତହିଁ ପାଏ ଅପମାନ ।
 ଅପଣଙ୍କ ଦରଶନେ ନାହିଁ ଫଳୋଦୟ,
 କିପାଇଁ କରବ ବୋଲି ବୁଝା କାଳକ୍ଷୟ ?
 ଗତାୟତ ପଥଶ୍ରମ ହେବ ମାତ୍ର ସାର,
 ଏଥିରେ ମୋହର ନାହିଁ କିଛି ଉପକାର ।
 ପ୍ରଭୁଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦେଇଛି ତ ପ୍ରାଣ ମନ,
 ଭ୍ରମ ହେଉ ପଛେ ତାହା କରବ ପାଳନ ।
 ମହାପ୍ରଭୁ ତୁମ୍ଭ ହାତେ ଦେଇଛନ୍ତି ରାଜ୍ୟ,
 ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ପାଳବା ଅଟେ ତୁମ୍ଭ ନିତ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟ ।
 କରବ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ରଖି ଧର୍ମେ ମତି,
 ନରନୁରେ ପାଞ୍ଚୁଥିବ ପ୍ରଜାଙ୍କ ଉନ୍ନତି ।

ଅଶା ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଅମର ବିହଗୀ ସେ କି ? ବିଚିତ୍ର ବରଣ,
 କେଉଁ ମହାଗଗନରେ କରେ ବିଚରଣ ?
 ଅକର୍ଷଣ କରେ ମନ ଆଶ୍ୱାସେ ବିଶ୍ୱାସେ,
 ତାହା ପଛେ ଗଗନରେ ଭ୍ରମିବା ସକାଶେ ।
 କି ଅଲୋକ ସୁଖମୟ ଦେଶେ ଯିବାପାଇଁ
 ଦିବା ନିଶି ପ୍ରାଣ ତାହା ପଛେ ଥାଏ ଧାଇଁ ।
 ଉଦାର ଆହ୍ୱାନେ ସବୁ ଭୁଲି ଯାଏ ପ୍ରାଣ,
 ଲଘିଯାଏ କେତେ ବାଧା ବିପ୍ଳବ୍ୟବଧାନ ।
 ସ୍ୱର୍ଗରେ ଘେନିଯାଏ ଅକ୍ଷୟ ଦେଶେ,
 ସକାଶିତା ଭୁଲି ମନ ଧାଏଁ ମହାବେଶେ ।
 ନ ରୁହେ ସେ ରୂପୀନ୍ଦ୍ର-ମରୁ ମରାଚିକା,
 ଭ୍ରମ ଚକ୍ରେ ଭୁଲିଯାଏ ରୂପ ବିଶ୍ୱସିକା ।
 ମାବକ ନ ଥିଲେ ଅଶା-ରଞ୍ଜିତ ବନ୍ଧନ,
 ଭସିଥାନ୍ତା ତମୋମୟ ଗଗନେ ଜୀବନ ।

କଷତ୍ରଷ୍ଟ ଡାରକା ।

ରାଗ—ଚକ୍ରବେଳ ।

ଲେଖିବାକୁ ହୃଦେ ଉପୁଜେ ଭାବ,
 ଶୁକ୍ଳା ଭ୍ରମପଦ ଦଶମୀ ଉଥ,
 ତାଙ୍କିତ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଜଳଦ ଛୟା,
 ବିଷାଦ ଯେସନେ ସୁନ୍ଦର କାୟା ।
 ଗଗନ ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ ପାପ ସଦୃଶ
 ଥିଲା ତାରାଟିଏ ହେଲା ଅଦୃଶ୍ୟ ।
 ଅତଳେ ଅଶାରେ ରହିତ ଚାହିଁ,
 କଷତ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ ଗଲା ସେ କାହିଁ ।
 ଅନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ବିଶାଳ ବସେ
 ଉନ୍ନି ଲୁଚିଗଲା କାହିଁ ଅଲକ୍ଷେ ।
 ମାନବ ହୃଦୟେ ଅଶା ସମାନ,
 ଚାହିଁ ଚାହିଁ ହେଲା ସେ ଅନୁର୍ଦ୍ଧାନ ।
 ସୁଖ ଶାନ୍ତି ଅଶା ଭରସା ସବ
 ଏପରି ହରାଇଥାନ୍ତି ମାନବ ।

ଲୋକଚିନ୍ତା ।

—*—

ରାଗ—ଚକ୍ରକେଳି ।

ସାଗର ଗର୍ଭକୁ କେ ପାରେ କଳି,
ମାନବର ମନ ତହିଁରୁ ବଳି ।
ବାକ୍ୟରେ ଅକାରେ ଯା ଯାଏ ଜଣା,
ନ କର ସେଥିରେ ଧ୍ରୁବ ଧାରଣା ।
ନାସା ନେତ୍ର କର୍ତ୍ତ ବଦନାକୃତି,
କେବଳ ଅଟେ ତା ମାଂସ ବିକୃତି ।
ମାନବର ମନ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ବସ୍ତୁ,
ତାହାକୁ କଳିବା କଠିନ କନ୍ଦୁ ।
ନ କର ବିଶ୍ବାସ ଚିହ୍ନିଛ ଲୋକ,
ପାଇଛ ତ ଭେଟ ଏହି ମାତ୍ରକ ।
ମଣିଛ ଯାହାକୁ ଦେବ-ଉପମ,
ଦେଖି ପାର ତାକୁ ରାକ୍ଷସାଧମ ।
ମାନବ ତ ନୁହେଁ ନିଜ ଅତ୍ମତ୍ବ,
ଚାଲିଛି ପ୍ରକୃତିବଶେ ସନ୍ଯତ ।
ବିଶେଷ ବିଶେଷ ଘଟନା ସ୍ଥଳ,
ଲୋକ ଚିହ୍ନି ବାର ହେତୁ କେବଳ
ଲୋକ କଳିବାକୁ ଯେବେ ବାସନା,
ଦେଖିବ ତା ଜୀବନର ଘଟନା ।
ଘର୍ଷଣ, ସୋହାଗା, ଜଳନ୍ତାନଳ
ସୁନା ପିତ୍ତଳର ପରାୟା ସ୍ଥଳ ।

ବିଶେଷ ବିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟ ବେଢ଼ାରେ
 ଭିତର ମାନବ ପଡ଼େ ବାହାରେ ।
 ଆପଣା ବୁଦ୍ଧିରେ ଚିନ୍ତିଛୁ ଜନେ,
 ସହସା ଧାରଣା ନ ରଖ ମନେ ।
 ଘଟନା ଚକ୍ରରେ ମାନବ ମନ
 ବବିଧ ସ୍ବରୂପ କରେ ଧାରଣ ।
 ଜାଣିବ ଅଛି ଯା ଧର୍ମର ବଳ,
 ସବୁ ଅବସ୍ଥାରେ ସେହି ଅଟଳ ।
 ଲୋକ ଚିନ୍ତିବାକୁ ଯେବେ ବାସନା,
 ଧର୍ମଭାବେ କଥା ପଢ଼ିବ ଜଣା ।

ଜୀବ ବ୍ରହ୍ମ ।

ରାଗ — ମଙ୍ଗଳ ।

ଜୀବ ବ୍ରହ୍ମ ବିରାଜିତ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ,
 ବିହଗ ଯୁଗଳ ଯଥା ନିବାସ ବୃକ୍ଷରେ ।
 ଜୀବନ ବିହଗ ନିତ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜେ ନାନାଫଳ,
 ବ୍ରହ୍ମ ପକ୍ଷୀ ଯାନ୍ତି ସାକ୍ଷିସ୍ବରୂପ କେବଳ ।
 ଅକାଟ୍ୟ ସମ୍ବଳ କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତମ୍ବ ମଧ୍ୟରେ,
 ଉଷ୍ମ ନ ପାରଇ ଜୀବ ବ୍ରହ୍ମ ଅଭାବରେ ।

ଏକ ଦାତା ଅନ୍ୟ ଭୋକ୍ତା ସମ୍ଭବ ଏପରି,
 ତଥାପି ସେ ଜୀବ ଥାଏ ବ୍ରହ୍ମକୁ ବିସ୍ମର ।
 ମାତ୍ର ଜୀବ ବ୍ରହ୍ମ ବିନା ବ୍ୟାକୁଳହୃଦୟ,
 ଯେଣୁ ସେହି ଏକମାତ୍ର ପରମ ଅଶ୍ରୟ ।
 ଜାଗତ କାଳରେ ଅବା ଶୟନେ ସ୍ବପନେ,
 ଜୀବ ପ୍ରତି ବ୍ରହ୍ମ ଦୃଷ୍ଟି ଥାଏ ଅନୁକ୍ଷଣେ ।
 ଜଗତ ଜଞ୍ଜାଳେ ହେଲେ ଜୀବନ ବିକଳ,
 ବ୍ରହ୍ମ ଅଶ୍ରୟରେ ଶାନ୍ତି ଲଭଇ କେବଳ ।
 ଜୀବ ପକ୍ଷୀ ସୁଖ ଲୋଭ ଭ୍ରମେ ନିରନ୍ତରେ,
 ମାତ୍ର ଶାନ୍ତି ଲଭେ ନାହିଁ ଜଗତସୁଖରେ ।
 କର୍ମଳ ହୃଦୟେ ଢେବେ ପାଏ ମିତ୍ର ସଙ୍ଗ,
 ଲଭଇ ପରମ ଶାନ୍ତି ଜୀବନ ବିହଙ୍ଗ ।

ପ୍ରଜ୍ଞମିଳନ ।

ଅନୁକ୍ରମ

ସେ କି ଅନ୍ଧକାରମୟ ଦେଶେ କରେ ବାସ ?
 ଅବା ଯହିଁ କୋଟି ସୂର୍ଯ୍ୟ କରଣ ପ୍ରକାଶ ?
 ଅଥବା ପାଥେଇ ଏହି ଅନ୍ଧାର, ଅଲୋକ,
 ସେ ଅଜ୍ଞାତ ଦେଶେ ନାହିଁ କିଛିହିଁ ଫର୍ମିକ !
 ନିଶ୍ଚୟ ସେ ଦେଶେ ଥିବ ଭିନ୍ନ ଭାବନା,
 ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ପ୍ରକାର ଇହିଁ ଉଦ୍ଭାସ ବା ଭ୍ରାନ୍ତ
 ପଞ୍ଚଭୂତାତ୍ମକ ଆତ୍ମା ବାସ ଯେଉଁ ଦେଶେ,
 ତସ୍ୟ ଅନୁରୂପ ବସ୍ତୁ ଥିବ ତ ବିଶେଷେ ।

ସମ୍ପର୍କ ଶରୀର ଆତ୍ମା ଅଧେୟ ଆଧାର,
 ଶରୀର ବିନାଶେ ସେ କି ଛନ୍ତି ନିରାକାର ?
 ଦେହ ବିନା ବର୍ତ୍ତମାନ ଛନ୍ତି ସେ ଯେମନ୍ତ,
 ସେହିଭୂପ କିନ୍ତେ ମୁଁ ତ ହେବି ପରିଣତ !
 ଛାଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି ସେହି ଅଜ୍ଞାତ ବାସରେ,
 ଆତ୍ମା ସିନା ତାକୁ ଲୋଡ଼ୁଥିବୁ ନିରନ୍ତରେ !
 ସେ ରୂପରେ ସେ ସ୍ଥାନରେ ଥାନ୍ତୁ ସେ ସେଠାରେ,
 ରେଟାରେହିଁ ହେବ ଆତ୍ମା ଆତ୍ମା ଅକର୍ଷଣେ ।

ଜୀବନେ ବିଚ୍ଛନ୍ନା !

ବାରମ୍ବାର ସେହି ଏକ କଥା କହି କହି
 ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତର କେତେ କାଳ ଗଲା ବହି ।
 ଅବସାଦ, ବିଷଣ୍ଣତା, ଦୁଃଖ ଅଣେ ମନେ,
 ତଥାପି ସେ କଥା ବାରମ୍ବାର ପଡ଼େ ମନେ ।
 ଜଳେ ସ୍ଥଳେ, ଶୂନ୍ୟମାର୍ଗେ, ଜାଗ୍ରତେ, ସ୍ବପନେ,
 ସେହି ଏକମାତ୍ର ଚିନ୍ତା ଭ୍ରଷ୍ଟ ନୟନେ ।
 ମନ ପ୍ରାଣେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ, ପୁଣ୍ୟେ ଗନ୍ଧ ଯଥା,
 ହେବାକୁ କି ପାରେ ସେହି ପାସୋରିବା କଥା !
 ପଟ୍ଟରେ ଆଲୋଖ୍ୟ ଚିନ୍ତା ଯାଏ ଦେଲେ ପୋଛି,
 ଶରୀର ଲୁଚିତ ରହେ ପାରିବ କି ଲୁଚି ?

ଯେଉଁ ଦୁଃଖ ଭାବନାରେ ହୁଏ ସୁଖୋଦୟ ସ୍ୱପ୍ନ,
ବରଷ ସେ ଶାନ୍ତିମୟ ଚନ୍ଦ୍ରାର ବିଷୟ ।
ଯେ ଦିନ ମନରୁ ଦୂର ହେବ ସେ ଭାବନା,
ଜାଣିବି ଘଟିଲୁ ଜୀବନରେ ବିହମ୍ବନା ।

ବିହଗ ଯୁଗଳ ।

ଏକ ତରୁବରେ ବାସ ଯୁଗଳ ବିହଙ୍ଗ,
ଏକକୁ ଅରେକ ସାହା ସଖା ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ।
ଏକ ପକ୍ଷୀ ବୃକ୍ଷେ ଥାଇ ଫଳ ଭୋଗ କରେ,
ଦ୍ୱିତୀୟ ବିହଙ୍ଗ ଥାନ୍ତି ସାକ୍ଷିସ୍ବରୂପରେ ।
କରନ୍ତି ଛୁଅଟା ବ୍ୟାଧ ବୃକ୍ଷ ମଧ୍ୟେ ବାସ,
କରିବାକୁ ଫଳଭୋଜ ପକ୍ଷକୁ ବିନାଶ ।
ଜୀବାତ୍ମା ପରମ ଆତ୍ମା ମାନବ ଦେହରେ
କରନ୍ତି ନିୟତ ବାସ ପ୍ରଣୟଭାବରେ ।
ଭୁଞ୍ଜଇ ଜୀବାତ୍ମା ସବୁ ଶୁଭଶୁଭ ଫଳ,
ପରମାତ୍ମା ଥାନ୍ତି ସାକ୍ଷିସ୍ବରୂପ କେବଳ ।
କାମ, କ୍ରୋଧ, ଲୋଭ ଆଦି ରପୁ ଛଅ ଜଣ,
ଜଗିଥାନ୍ତି ଜୀବାତ୍ମାର ବିନାଶ କାରଣ ।
ଥିଲେକ ଜୀବାତ୍ମା ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଶରଣେ,
ନାଶ କର ନ ପାରିନ୍ତି ତାକୁ ରପୁଗଣେ ।

ମାନବର ମନ ।

ଉଠିଠାରୁ ଉଠିତମ କିବା ? ମାଳିନୀର,
ଗଭୀରୁ ଗଭୀରତମ ? ମହାସିନ୍ଧୁ ଗର୍ଭ ।
ଅତି ଦ୍ରୁତତମ ଗତି କାହାର ? ପବନ,
ପାରେ କେ ସମସ୍ତ ଜିଣି ? ମାନବର ମନ ।

ଜଗତ ମଙ୍ଗଳମୟ ।

ମଙ୍ଗଳନିଧାନ ଦୂର ମଙ୍ଗଳ ବ୍ୟାଧାନେ
ସଜନ, ପାଳନ, ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତି ସମାନେ ।
ଅନନ୍ତ କୌଶଳେ ବଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସତଳ,
ଅନନ୍ତ ମହିମା ସତ୍ତା ପ୍ରକାଶେ କେବଳ ।
ନିଶିଳ ମଙ୍ଗଳମୟ ବାଣ୍ଟ ଚରାଚର,
ସୁପ୍ରଭାଷ ସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ମଙ୍ଗଳ ଆକର ।
କର୍ପା ହାହାକାର ରବ ? ଅଶାନ୍ତ ? ଯନ୍ତ୍ରଣା ?
ବପରାଜ ସମାବେଶ ଯାଏ ନାହିଁ ଜଣା ।
ଏହି ମାତ୍ର ତତ୍ତ୍ୱବୋଧ ଅଭାବେ ଭ୍ରମର,
ଅସମ୍ଭବ ପ୍ରକାଶିବା ମହିମା ମିହିର ।
କରୁଁ ଯାହା ଦୁଃଖ ବୋଧ—ସୁଖର ନିବାନ,
ଅଶ୍ରୁ କଷ୍ଟକର ମାତ୍ର କଲ୍ୟାଣନିଧାନ ।

ଅଶେଷ କଲ୍ୟାଣ ହେତୁ ତୁ ତ ବୈଦ୍ୟାନର,
 ଅପାତ ଦାହକା ଶକ୍ତି ମହା କଷ୍ଟକର ।
 କାଞ୍ଚନ ଅନଳ ଦଗ୍ଧ-କମଳାୟ କାନ୍ତି—
 ପ୍ରକାଶର ହେତୁତୁଳ, କଷ୍ଟ ମନେ ଭ୍ରାନ୍ତି ।
 ପତ୍ୟମାନ ବାଜ ଶୀତାତପ ମୃତ୍ତିକାରେ,
 ପରଶତ ଫଳବନ୍ତ ପାଦପ ଆକାରେ ।
 ବିପଦ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହି ସହି ନିତ୍ୟପ୍ରାଣ,
 ଉପୟୁକ୍ତ ଲଭିବାକୁ ସମ୍ଭବତ ସ୍ଥାନ ।
 ମୃତ୍ୟୁ ବଳ କଷ୍ଟକର ନାହିଁ ଜୀବଲୋକେ,
 କିନ୍ତୁ ନାମମାତ୍ର ଶୁଣି ମୃତ୍ୟୁମାନ ଲୋକେ ?
 ଉନ୍ନତ ନୂତନ ଭବ ଦିଏ ଯେବା ଆଣି,
 ସେ ପବିତ୍ର ନାମେ କିପରି ମୃତ୍ୟୁମାନ ପ୍ରାଣୀ ?
 ସମ୍ପର ଅଭାବେ ବିଶେଷ ସହାୟଣୀ ଶକ୍ତି—
 ଅସମ୍ଭବ ନବ ପ୍ରାଣୀ ଜଗତେ ଉତ୍ପତ୍ତି ।
 ଉଦ୍‌ଘାଟନା, ସରସିଣୀ, ପୁଣି ସହାୟଣୀ,
 ବିଶ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟ ମୃଳୀଭୂତା ଏହି ଶକ୍ତି ତନି ।
 ଆତ୍ମକୃତ କର୍ମଫଳ ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ବିଧାନେ
 ଭୁଞ୍ଜିବେ ଅବଶ୍ୟ ଜଗତର ପ୍ରାଣିମାନେ ।
 ଅନନ୍ତ ବିଧାନ ଚକ୍ରେ ମାନବ ଜୀବନ
 ସୃଷ୍ଟିତ, ସନ୍ତତ ଘଟେ ଉତ୍ଥାନ ପତନ ।
 ବିଧି ପ୍ରେରଣାରେ ଯାହା ଘଟିବ ମହାରେ,
 ଗ୍ରହଣ ଉଚିତ ରକ୍ତି ଅବନତ ଶିରେ ।
 ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘଟଣା ମୂଳେ ମାନବ ଜୀବନ,
 ବିଧାତା ମଙ୍ଗଳମୟ ବିଧାନ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳ ।

ଆତ୍ମା ଅବନାଶୀ

ବିକ୍ରାଣ୍ଡ ବରଷେ ଗ୍ରନ୍ଥ କର ଅଧ୍ୟୟନ
ଏତକ ମାତ୍ରକ ଶିକ୍ଷା ଲଭିବୁ ଜୀବନ ।
ନିଷିଦ୍ଧ ଗଗନ ମାର୍ଗେ ଅସଂଖ୍ୟ ଗୋଲକ,
ପ୍ରତ୍ୟେକ ସହଜ ଅଛି ମୋହର ସମ୍ପର୍କ ।
ଜଞ୍ଜାୟୁ ଶରୀର ତେଜି ଯିବ ଯଦା ପ୍ରାଣ,
ମହାନନ୍ଦେ ମହାମାର୍ଗେ କରବ ପ୍ରୟାଣ ।
ଭ୍ରମ୍ୟମାଣ ଏ ଜଗତ ଦେଖୁଛି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ,
ଅବଶ୍ୟ ମୋ ଜୀବନର ଅଛି ଏକ କକ୍ଷ ।
ଅଶୁ ପରମାଶୁ ଥିବେ ଜଗତେ ପ୍ରକାଶି,
ଜଞ୍ଜାଜାତ ସୁମହାନ ଆତ୍ମା ଅବନାଶୀ ।
ରୂପାନ୍ତର ଅବନାଶୀ ବର୍ଷରେ କେବଳ,
ଆତ୍ମାର ଅବସ୍ଥାନର ସ୍ବକାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବଳ ।
ଥୁବ ମୋର ଅବସ୍ଥାନ ବିଶ୍ବ ସମକାଳେ,
ଗତ ମଧ୍ୟ ହେବ ବିଶ୍ବ ସମଅନ୍ତରାଳେ ।
ଯେଉଁକାଳେ ପରିତେଜି ଯିବ ଇନ୍ଦ୍ରିୟକ,
ଓଁ କାର ମାତ୍ରକ ହେବେ ମାର୍ଗ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ !

ସ୍ନେହ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ।

ମରଣ ! ମରଣ ! ବଡ଼ ରହସ୍ୟର କଥା,
 କାଟିଦେବ ଜଗତର ସମ୍ପର୍କ ମମତା ।
 ଆଜନ୍ମ ସଞ୍ଚିତ କଷ୍ଟ ଉପାର୍ଜିତ ଧନ,
 ହେବ ସବୁ ବ୍ୟର୍ଥ କଲେ ମୁକ୍ତି ନୟନ ।
 ପୁଣେ ମିତ୍ରେ ଜଗନ୍ନିବେ ନ ଦେଖିବ ଆଉ,
 ଏ ସୁନ୍ଦର ଦେହ ଛାଡ଼ି ଯିବ ପ୍ରାଣବାୟୁ ।
 ଯତ୍ନରେ ପାଳିତ ଦେହ ସୁନ୍ଦର ଆକାର,
 ନିମିଷକେ ସେ କି ହୋଇଯିବ ରସୁସାର ?
 ବୃଥାରେ ମାନବ ବୋଲ ଅଶୁଭ ମରଣ,
 ଦୟାମୟୀ ଜନନୀଙ୍କ ସ୍ନେହ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ।
 ଜରବ୍ୟାଧି ଶୀତାତପ ପୀଡ଼ିତ ଶରୀର,
 ବିପଦବେଞ୍ଚିତ କ୍ଷଣରଙ୍ଗୁର ଅଟର ।
 ଯାଉ ଏ ପାର୍ଥବ ଦେହ, ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ କାନ୍ତି
 ଲଭି ଯିବ ନିତ୍ୟଧାମେ, ନାହିଁ ଏଥୁ ଭ୍ରାନ୍ତି ।
 ଜଗତରେ ଥୋକେ ଦିନ ଥିଲ ପାଞ୍ଚବେଶେ,
 ଯିବ ଚାଲି ନିତ୍ୟଧାମେ ଜନନୀ ଆଦେଶେ ।
 କ୍ରୀଡ଼ାରତ ସୁଦ୍ଧ, ଶିଶୁ ଦେହେ ଥିଲ ବୋଲେ,
 ଦିବା ଅବସାନେ ଚଳିଯାଏ ମାତା ବୋଲେ ।
 ଥିଲ ସମସ୍ତି ମାତ୍ର ଜଗତ ସମ୍ପତ୍ତି,
 ସେଇ ଚାଲି ଝାଡ଼ି ଥିଲ ଧରି ଦବ୍ୟ ଜ୍ୟୋତି ।

ନ ହୁଅ ବ୍ୟାକୁଳ ବାରୁ ପୁଅ ପ୍ରିୟ ଜନେ,
 ସମସ୍ତେ ଏକତ୍ର ହେବେ ସ୍ନେହ ନିମନ୍ତେ ।
 କି ଭୟ ମରଣେ ତେବେ, ଯିବି ମାତା ପାଶେ,
 ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିବ ସ୍ନେହ ନିମନ୍ତେ ଅଶେ ।

ଜୀବନର ପରୀକ୍ଷାମ ।

ପଶ୍ଚାତେ ଅନନ୍ତାତ୍ମତ, ଭବିଷ୍ୟତ ସୀମାତତ,
 କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ବର୍ତ୍ତମାନ, ପରମାଶ ଅନିବୃତ୍ତ ।
 ଭୁଲ ହେବ ସକ୍ଷିପ୍ତ, ଅନନ୍ତେ ଅନନ୍ତ ଯୋଗ,
 ଭାସି ଭାସି ମହାନନ୍ତେ କର୍ମଫଳ ମାତ୍ର ଭୋଗ ।

ଉତ୍କଳ କୃଷକ ।

ଦେଖିଛ କି ଭାଇ ! କେତେ ଉତ୍କଳ କୃଷକ ?
 କଳାଳ କଳାଳସାର ଦେଖ ଏହି ଲୋକ !
 ମଳିନ ବସନ ଖଣ୍ଡେ ଆଖୁ ଲୁଚୁ ନାହିଁ,
 ଧନ କାହିଁ ଲୁଗା ଖଣ୍ଡେ କଣେ ପିଲପାଇଁ ?
 ଧୂଳରେ ଧୂସର ପିଲଗୁଡ଼ିକ ଉଲଟା,
 କି କଥା ବୋଲିବ ଅବା ଘରଣୀ ପ୍ରସଙ୍ଗ !

ଅନ୍ଧାରେ ଦେଇଛି ଫିକା ଲୁଗା ଶୁଣି ଅନ୍ଧା,
 କାନ୍ଦୁଥା ପାଣିରେ କଳମାକ ହୁଏ ଘାଣ୍ଟ ।
 ଅଣ୍ଟୋଇ ପଡ଼ୁଛି କାନ୍ଦୁଥାରେ ବଳ ବାଛି,
 ପିଠିରୁ ରକତ ଶୋଷି ଖାନ୍ତି ମଣା ମାଛି ।
 ଜ୍ୟେଷ୍ଠମାସ ମୁଣ୍ଡଫଟା ଖରା ତାହାପାଇଁ,
 ମାଡ଼ ବସିଥାଏ ଉଷ ତଳକୁ ଅନାଇ ।
 ବଳଦ ହଳକ ସାହା, ଜ୍ଞାତ, ବନ୍ଧୁ, ଅଣା,
 ସବୁବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥା ଭାଷା ।
 ବାରମ୍ବାର ଆକାଶକୁ ଚାହିଁଥାଏ ଚଷା,
 କେବଳ ତାହାର ଇନ୍ଦ୍ରଦେବତା ଭରସା ।
 ଦେବତା କୃପାରେ ଯେବେ କାଟେ ଚାହିଁଛେଲୁ,
 କି ହେବ ସେଥିରେ ପରପାଇଁ ଘର ମେଲୁ ।
 ଖଳାମୁଣ୍ଡେ ଆସି ଜଗି ବସିଥାଏ ସାହୁ,
 ଦେନିଯାଏ ଅଧେ, ମୂଳ କଳନ୍ତର ଆଉ ।
 ପାଞ୍ଚପଣ୍ଠ ଅଧିକରେ ଯାଏ ରାଜକରେ,
 ବଳକା ମୁଠାକ ମାତ୍ର ପଶେ ଆସି ଘରେ ।
 ଲୁଗାପଟା ତେଲ ଲୁଣ ଗଲୁ ଦୁଇପାଣି,
 ଫଗୁଣ ପାହାନ୍ତି ପଡ଼ିଗଲୁ ଟଣାଟଣି ।
 ଆହା ରେ ! କି ପାପ କରୁଥିଲୁ ଜଣା ନାହିଁ,
 ଚଷାକୁଳେ ଜନ୍ମ ଦେଲୁ ବିଧାତା କିପାଇଁ ?
 ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ ତୋତେ କିଛି ନାହିଁ ଜଣା,
 ସମାଜର ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀ ମଧ୍ୟେ ତୋ ଗଣନା ।
 ଜଗତକୁ ଦେଉ ଅଳ୍ପ ଆପେ ଉପବାସୀ,
 ସୁଖ ଦୁଃଖ ବେଳେ କେହି ନ ପଚାରେ ଆସି ।

ରାଜା ବୋଲ ମନ୍ତ୍ରୀ ବୋଲ ଅମଳ କରଣ,
 ଯାହା କୃପାବଳେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଶତ୍ରୁପଣ !
 ହାକିମ, ଓଜାଲ, ମହାଜନ, ପ୍ରଭୁକାର,
 ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯିଏ ଏହି କୃଷକ ଆହାର !
 ଯାହା କୃପାବଳେ କର ଜୀବନ ଧାରଣ,
 ଯାହା କୃପା ବଳେ ସମସ୍ତଙ୍କ ବଞ୍ଚପଣ,
 ଏକମାତ୍ର ପ୍ରାଣରକ୍ଷାକାଞ୍ଚ ସେ ଲୋକର,
 ଧୂଳ ! ଧୂଳ ! କର ତାକୁ ଏଡ଼େ ହତାହର !
 ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟେ ଅଳ୍ପ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ରକ୍ଷୁ !
 ଆହା ରେ ସମାଜ ! କେଡ଼େ କଠିନ ନିର୍ଦ୍ଦୟ !
 ଆକିକାଲ ବାବୁମାନେ ଲାଗି ପଡ଼ିଛନ୍ତି,
 ଦଶ ଦିନେ କରିଦେବେ ଦେଶର ଉନ୍ନତ !
 କେହି ଭଲେ ଶିଳ୍ପକଥା, କେହି ବା ସୁଦେଶୀ,
 ମାତୃଭାଷା ଉନ୍ନତଟା କେହି ଭଲେ ବେଶି,
 କୃଷକ ଆଉ କେହି ନ ଅନାଏ ବାରେ,
 ଭାତ କଣ ମିଳୁ ନାହିଁ ? ଚନ୍ଦ୍ରା ସେ କଥାରେ ?
 କୃଷକ ତ କରେ ନାହିଁ ବଳ୍ଲୁତା, ରଚନା ?
 କେ କରିବ ତାହା କଥା କପାଇଁ ଭବନା ?
 ବାହାରେ ମିଳନ ବେଶ ଅନ୍ତରେ ସରଳ,
 ଦୁଃଖୀଳ ପୋଛ ଶଯ୍ୟ ମୁଠାକ ସମ୍ବଳ ।
 ଦୁଃଖେ ରାମ ! ସଖେ ରାମ ! ଯାଉଥିଲା ତଳ,
 ଏଣିକି ଚଷାର ଦଶା ପଡ଼ିଲାଣି ବଳ !
 ଜମି ପାଞ୍ଚମାଣ ଖାଉଥିଲା ଚଷି ମସି,
 ପିଲପିଲା ମୁହଁ ଦେଖୁଥିଲା ଘରେ ବସି ।

ଶକଟୀ ଗଣ୍ଡାକ ଜମିଦାରକୁ ବୁଝାଇ,
 ଖାଉଥିଲା କିଏ ଜମି ନଅନ୍ତା ଛଡ଼ାଇ ?
 ପାଞ୍ଚ ପୁରୁଷର ଜମି ଖଣ୍ଡ ଥିଲା ପୁଞ୍ଜି,
 ତେତିକି ବଳରେ ପଡ଼ିଥିଲା ମୁଁ ଶୁ ଗୁଞ୍ଜି !
 ସରକାର ବାହାଦୁର କଲେ ଦୟା ଭରି,
 ପ୍ରଜାସ୍ୱତ୍ୱ ଆଇନଟା କରଦେଲେ ଜାରି ।
 କୃଷକର ବଢ଼ିଗଲା ଗୋଟାଏ ଜୀବିକା,
 ରେଜେଣ୍ଟର ଅଫିସରେ ଜମି କିଣା ବିକା ।
 ସବୁଦିନେ ଟାଣ ଟୁଣି ଘରେ ନାହିଁ ଭାତ,
 ଜମି ଖଣ୍ଡ ବିକିବାକୁ ବଢ଼ାଇଲା ହାତ ।
 ଗଲା ଅଳ୍ପ ପୁଅବାହା ବିକିଥିଲା ମାଣେ,
 ବାପଶ୍ରମି ବେଳେ କେତେ ବିକିଲା କେ ଜାଣେ ?
 ବାକୀ ଖଣ୍ଡକରେ ହେଲା ଭାରି ଟାଣ ଟୁଣି,
 ମାଘ ଫଗୁଣରେ ଘରେ ନାହିଁ ଲେମ୍ବୁ ଲୁଣ !
 ଭାଗରେ ଲାଗାଇଦେଲା ଜମା ଦେଉଳିମାଣ,
 ହଡ଼ା ହଳକର ହାଲ ଏଥୁଁ ସବୁ ଜାଣ !
 ବାହାରିଲା ଘର ଛାଡ଼ି ଲାଗିବାକୁ ଝୁଲି,
 ଜୟ ! ଜୟ ! ପ୍ରଜାସ୍ୱତ୍ୱ ହରି ହରି ବୋଲି !

ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ପଟ୍ଟନାୟକ ।

—୨୭୯—

ସାହିତ୍ୟସଂସାରେ ଭବ ବକାଶେ ଗୌରବ,
କାଞ୍ଚନ ଅକରେ କାତ ଜାତ ଅସମ୍ଭବ ।
ଲଭିଲେ କବିତ୍ୱ କୀର୍ତ୍ତି ଉତ୍କଳ ରମଣୀ,
ବିନୟାୟ ସୁଲେଚନା ତୁମ୍ଭର ଜନନୀ ।
ଲୁପ୍ତପ୍ରାୟ ହେଉଥିଲା ଉତ୍କଳ ସଙ୍ଗୀତ,
ବାଛି ବାଛି ସାଧାରଣେ କଲ ପ୍ରକାଶିତ ।
କବି କରେ କବିତ୍ୱର ଗୁଣ ଅନୁଭବ,
ଗୁଣୀ ବୃତ୍ତିପାରେ ଗୁଣ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଗୌରବ ।
ଜନନୀର ଯୋଗ୍ୟପୁତ୍ର ଆହେ ଦାମୋଦର,
ପ୍ରାଣପଣେ କର ମାତୃଭାଷାର ଆଦର ।
ତୁମ୍ଭର କବିତା ମାତ୍ର ପ୍ରକୃତ ବର୍ଣ୍ଣିତ,
ପାଠକାଳେ ହୁଏ କିବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଚିତ୍ରିତ ।
କାଳପ୍ରୋତେ ଦିନେ ତୁମ୍ଭେ ଯାଇପାର ଶ୍ରୀ,
ଥବ ସେ କବିତାମାଳା ଜଗତେ ବକାଶି ।

ତୁମ୍ଭକୁ ଅନାଇଁ ।

***

ଦେଖି ନାହିଁ ଶୁଣି ନାହିଁ ତୁମ୍ଭେ ଅଛୁଁ କାହିଁ,
 ନୟନ ମୋ ଚିତ୍ତ ତୁମ୍ଭ ପାଶେ ଅଛି ଧାଇଁ ।
 ଭଲେ ଯେବେ ଏକାନ୍ତରେ—ତୁମ୍ଭେ କି ପ୍ରକାର ?
 ଅନନ୍ତ ଅକ୍ଷରେ ଦେଖି ଅନନ୍ତ ଆକାର ।
 ଆଉ ତ ଦେଖିବା କଥା, ନ ଶୁଣେ ଶ୍ରବଣେ,
 କେବେ ତ ପାରିଲ ନାହିଁ ଧରି ବାକ୍ୟେ ମନେ ।
 କି ସମ୍ଭବ ତୁମ୍ଭ ସଙ୍ଗେ ନ ପାରିଲି କାଣି,
 ଜନକ, ଜନନୀ, ବନ୍ଧୁ, ଜଡ଼ କନ୍ୟା ପ୍ରାଣୀ ?
 ପତି ଯତ୍ନରେ ଯେବେ ପ୍ରାଣେ ଅସେ କ୍ଳାନ୍ତ,
 ତୁମ୍ଭକୁ ସ୍ମରଣ କରି ଲରେ ସୁଖ ଶାନ୍ତ ।
 ତୁମ୍ଭକୁ ପାସୋରି ଯେବେ ଆସି ଦୂରେ ଦୂରେ,
 ଅସ୍ଥିର ଜୀବନ ହୁଏ ଅକୁଳେ ଆତୁରେ ।
 ଯେ ହୁଅ, ଯେ ସ୍ଥାନେ ଥାଅ, କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ,
 କାଟିବି ଜୀବନକାଳ ତୁମ୍ଭକୁ ଅନାଇଁ ।

ମିଷ୍ଟ କଥା ।

ସେତେ ସୁଖକର ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଛି ଜଗତରେ,
 କେହି ନୁହେଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମିଷ୍ଟ କଥା ସମାନରେ ।
 ମୋ ହୃଦୟ ନିରନ୍ତର ସୁଖ ଶାନ୍ତି ଶୂନ୍ୟ,
 ଜ୍ଞାନଗାରମା ବା ଅର୍ଥେ ହେବ ନାହିଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ।
 ଚନ୍ଦ୍ରମା-କରଣ ଅବା କୁସୁମ-ସୌରର,
 ଲୋକରେ ସୁଖ୍ୟାତି, ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦା ଗୌରବ ।
 ଏଥିରେ ତ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ନ ଲାଭେ ଜୀବନ,
 କେବଳ ମୁଁ ଲୋଡ଼େ ମିଷ୍ଟ ସରଳ ବଚନ ।
 ମିଷ୍ଟ କଥା ନୁହେଁ ପର ପାର୍ଥକ ପଦାର୍ଥ,
 ଦେବତାର ଉପଭୋଗ୍ୟ ଅମିୟ ପଦାର୍ଥ ।
 ଶୁଣୁ ଲୋକଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ କେତେ ମିଷ୍ଟ କଥା,
 ନୁହେଁ ତ ସରଳ—ପ୍ରବଚନା କପଟତା ।
 ସେଥିରେ ତ ହୁଏ ନାହିଁ ଜୀବନ ଶୀତଳ,
 ପ୍ରାଣହନ୍ତାରକ ବ୍ୟାଧିସଜୀବ କେବଳ ।
 ଥିଲା ସେବେ ମୋର ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦା ଫଙ୍ଗି,
 ଅସି ପାଶେ ଲୋକେ ମିଷ୍ଟ କଥା କହୁଛନ୍ତି
 ସେହି ମିଷ୍ଟ କଥା ଶୁଣି ଯାଉଥିଲି ଭୁଲି,
 ନ ବୁଝିଲି ଏହା ସ୍ୱାର୍ଥସାଧନର ବୋଲି !
 ମୁଁ ତ ଏବେ ସେହି ମିଷ୍ଟ କଥାର କଙ୍ଗାଳୀ,
 ଥାଉ ମିଷ୍ଟ—ଲୋକେ ବୁଝା ଦେଉଛନ୍ତି ଗାଳି ।

ସନ୍ତପ୍ତ, ଉନ୍ନତ, ଦୃଢ଼ ହୃଦୟ ଉନ୍ନତା,
 କପଟ କଥାରେ ଲଭି ପାରେ କି ସାନ୍ତ୍ବନା ?
 ହତାଶ ଉଦାସ ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା କାଳରେ,
 ଟଣ୍ଡୁଳି ବାଜେ ତୁଷ୍ଟ କେହି ନ କଲି ତ ଥରେ-
 ବନ୍ଧୁ ରୂପେ, ଜ୍ଞାନରୂପେ, ଅସି କେତେ ଜଣ,
 ସଜାଇ ରଞ୍ଜାଇ କେତେ ବୋଲନ୍ତି ବଚନ !
 ସେଥିରେ କି ମାନେ ମନ ? ବରଷ ଯନ୍ତ୍ରଣା
 ବଢ଼େ, ମଣେ ଏତ କପଟତା ପ୍ରତାରଣା ।
 କୋକିଳ କାକିଳୀ କିମ୍ବା ସୁକଣ୍ଠ ସଙ୍ଗୀତ
 ଶୁଣି ତ ଶୀତଳ ହେଲା ନାହିଁ ଦୃଢ଼ଚିତ୍ତ ?
 ପ୍ରଭୁତ ନିହିତ ହୃଦ ମଧ୍ୟେ ଦୁଃଖରାଶି
 ଶୁଣି ସେ ସଙ୍ଗୀତ ତାନ ଉଠେ ଭାସି ଭାସି ।
 ଯିବ କାହା ପାଶେ ଶୁଣିବାକୁ ମିଶ୍ଟ କଥା ?
 ଜଗତ ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଵାର୍ଥପରତା ଶଠତା !
 ଯାହାପାଇଁ ଥିଲି ପ୍ରାଣ ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ,
 ତାହାଙ୍କ ବେଢ଼ର ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଅଭୁତ !
 ହୃଦୟ ନିହିତ ସ୍ଥଳେ ଯାକୁ ଗଞ୍ଜିଧନ
 ସସି ରଖିଥିଲି କର ଜୀବର ଜୀବନ;
 ସବୁସବୁ ଦେଇଛି ତାଳି ଯାହା ମଙ୍ଗଳରେ,
 ତାକିଛି ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ କେତେ ବସି ନିର୍ଜନରେ;
 ମୁଖି ଅର୍ଦ୍ଧ ଗ୍ରାସ କାଢ଼ି ଦେଇଛି ଖୁଆଇ,
 ଅପଣା ପିନ୍ଧାଇ ବାସ ଦେଇଛି ପିନ୍ଧାଇ;
 ନିମେଷ ବଞ୍ଚେବ ହେଲେ ଲଭି ମୁଁ ମରଣ,
 ସ୍ଵର୍ଗ ଅନୁଭବେ ହେଲେ ପୁନଶ୍ଚ ମିଳନ;

ଯାହାପାଇଁ କରୁଛୁ ମୁଁ ଅସାଧସାଧନା,
 ଦିବା ନିଶି କରେ ଯାହା ଭଲ ଉକାମନା,
 ଧକ ! ଧକ ! ସେହି ମୋତେ କହେ କଟୁ କଥା,
 ମୋ ଜୀବନେ ନାହିଁ ତାର ମାୟା ବା ମମତା !
 ବିଧାତା ଗଢ଼ିଲେ ରକ୍ତ ମାଂସରେ ହୃଦୟ,
 ପାପାଶରୁ ବଳ ଦେଖି କଠିନ ନିଶ୍ଚୟ !
 ଛନ୍ଦି ଲୋକ କେତେ ପଶୁ ପିଣାତ ସମାନ,
 ସ୍ୱାର୍ଥରେ ଦିଅନ୍ତି ପରପୁଣ୍ୟ ବଳଦାନ ।
 ତେବେ କି ଜଗତ ସ୍ୱାର୍ଥପରତାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ?
 ନାହିଁ କି ସତ୍ତାନ୍ତରୁ ? ଦେବଭବଶୂନ୍ୟ ?
 ପିଣାତରାସସଧର୍ମୀ ହେଲେ ସବୁ ନର,
 ହୃଦୟ ଯେ ଜଗତଟା ନରକ ଅକର !
 ନାହିଁ ନାହିଁ, ଭ୍ରନ୍ତ ମନ ! ଇଶ୍ୱରରାଜ୍ୟରେ
 ଅଛନ୍ତି ଦେବତା ନରନାରାୟଣରୂପରେ ।
 ନ ଥିଲେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଭବ—ମାନବସମାଜ
 ଲକ୍ଷ୍ମରଣ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତା ଅଜ
 ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାନ୍ତା ଲୋକସମାଜ-ବିକଳ,
 ଅଶାନ୍ତ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୃଦୟ ଅବଳ ।
 ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେବତାରୂପା ଅଛନ୍ତି ଜନନୀ,
 କେବଳ ଉଦ୍ଧାଙ୍କ ମିଶ୍ର ବାକ୍ୟ ପୁଣି ମଣି ।
 ତାଙ୍କ ମିଷ୍ଟବାକ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ଦେବାକୁ ଭୁଲନା
 ଜଗତେ ପଦାର୍ଥ ନାହିଁ କରେ ବିବେଚନା ।
 କେ ଅଛୁ ଜଗତେ ଆଉ ଜନନୀ ସମାନେ
 କସ୍ତୁରୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପୁଷ୍ପପାଇଁ ପ୍ରାଣଦାନେ ?

ଅନୁର ଅଛନ୍ତି ମଧ୍ୟ ଦେବା ଜଗତରେ,
 କଦାଚିତ୍ ବରଜିତା ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ଘରେ ।
 ନ ଥିଲେ ତପସ୍ୟା ଘୋର, ସେ ଦେବା ଦର୍ଶନ
 ପାଇବାର ଅସମ୍ଭବ ମାନବ ଜୀବନ ।
 ବିପଦ ଯନ୍ତ୍ରଣା ବ୍ୟାଧି ସନ୍ତାପ କାଳରେ
 ଚକିତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦ୍ଭାସ ଯେ ପାଶରେ,
 ସେ ପରଶମଣି ଗୁଣ ଜାଣେ ଯେ ମାନବ,
 ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପୀୟୂଷ କବିଅଛି ଅନୁରବ ।

ସୋଫ୍ଟ ।

ସବୁତୁଳା ଗଜାତୁଳା ବ୍ରହ୍ମ ସନାତନ,
 ସେହି ପରବ୍ରହ୍ମ ଅଂଶ ମାନବ ଜୀବନ ।
 ସିନ୍ଧୁଜାତ ବନ୍ଦୁମାତ୍ର ଥାଏ ପୃଥକରେ,
 ସିନ୍ଧୁଧର୍ମାକାନ୍ତ କିନ୍ତୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପରେ ।
 ବିଦଶା ବନ୍ଦୁର—‘ଜଳ’ ‘ବାସ’ ‘ହମ’ ଭିନ୍ନ,
 ମିଳିଲେ ସିନ୍ଧୁରେ ଲୁପ୍ତ ହୁଏ ଅସୁଚିତ୍ ।
 ‘ଜାଗ୍ରତ’ ‘ସୁଷୁପ୍ତି’ ‘ସ୍ୱପ୍ନ’ ବିଦଶା ଜାକନେ,
 ‘ବାସ’ ‘ଜଳ’ ‘ହମ’ ଦଶା ସୈବିକେ ସେସନେ;
 ଜାଗ୍ରତ ଜଳୀୟ ଭାବ, ସୁଷୁପ୍ତି ହମାନ୍ତ,
 ବାସ୍ତବିକାର ସ୍ୱପ୍ନଦଶା, ଦେହ ମନେ ଜ୍ଞାନ ।

ତୁଷ୍ଟି ଚତୁର୍ଥ ଦଶା ମାନବ ଜୀବନେ,
 ସାଗର-ମୁକ୍ତାଶୟତ ସରତ ସେସନେ ।
 ପଢ଼ିତ ସାଗର ଗର୍ଭେ, ମିଶି ନାହିଁ ଜଳେ, *
 ନାହିଁ ମଧ୍ୟ ଆହୁରୂପ ଥିଲା ଯଥା ସ୍ଥଳେ ।
 ଜୀବନ—ବିଦଗ୍ଧାତ୍ମ ପ୍ରକୃତ ଅତୀତ,
 ତୁଷ୍ଟି ଚତୁର୍ଥ ଦଶା ନାମେ ଅଭିହିତ ।
 ମିଳିଲେ ସିନ୍ଧୁରେ ବିନ୍ଦୁ ସାଗର କେବଳ
 ଜୀବ ଶେଷଦଶା ‘ଶାନ୍ତ’ ‘ଶିବ’ ଓ ‘ମଙ୍ଗଳ’ ।

ହଜିଲ ଧନ ।

କି ଧନ ସେ ଥିଲା	ଯାଇଛି ହଜି,
ବିବାନିଶି ହୁଏ	ଯା ନାମ ରକି ।
ଶୟନେ ସ୍ବପନେ	ପଡ଼େ ମନରେ,
ଭୁଲି ନ ପାରିଲ	ତାହାକୁ ଥରେ ।
କେତେ ପଢ଼ା ପାଠ	ଗଲି ପାସୋର,
ଗାଉଥିବି ଗୀତ	ତା ନାମ ଧରି ।
ବାସନ୍ତ ପବନ	ଶାରଦ ବଜି,
ପୁଷ୍ପ କମଳିନୀ	କୌମୁଦୀ ଭଜି ।

* ସାଗର ଜଳରେ ।

ଅନନ୍ତ ଉତ୍ସବେ	ସଙ୍ଗୀତ ତାନେ,
ନ ଦେଖି ମାଧୁରୀ	ତାହା ସମାନେ !
ସର ତ ଯାଇଛି	ଅଶ୍ରୁ ଭରସା,
ନ ବୁଝିଲ ମନ	କି ହେବ ଦଶା ?
ହୃଦୟେ ବିଚାର	ବେଦନା ଯେତେ,
ଲୋକଦେଖା ହସ	ହସିବ କେତେ !
କାହାକୁ କହିବି	ହୃଦୟ କଥା !
କେ ବୁଝିବ ମୋର	ମରମ ବ୍ୟଥା !
ଦୟା ପ୍ରାଣୀ ସୁଖ	ଶାନ୍ତି ସକଳ
ଯାଇଛି ତ ସର,	କଷ୍ଟ କେବଳ !
କି ଧନ-ପାଇଲେ	ଭୁଲିବ ତାକୁ,
ଖୋଜି ନ ପାଇଲ	ସୁଧା ଗୋଟାକୁ ।
ଯେତେଦିନ ଥିବ	ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ,
ଧରଣର ଦୁଃଖ	ସଙ୍ଗୀତ ତାନ !

ଅନନ୍ତ ।

ଅନନ୍ତ ଅକ୍ଷାଶେ   ଅନନ୍ତ ବକାସେ
                                          ଅନନ୍ତ ତାରକା ରାଜେ,
 ଅନନ୍ତ ଭବନ   ଅନନ୍ତ ଜୀବନ
                                          ଅନନ୍ତ କୌଶଳେ ସାଜେ ।
 ଅନନ୍ତରୁ ଅସି   ଅନନ୍ତରେ ଭାସି
                                          ଯାଏ ଅନନ୍ତ ମାର୍ଗରେ,
 ଅନନ୍ତ ବାସନା   ଅନନ୍ତ କଲ୍ପନା
                                          ଲିପ୍ତ ଅନନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରେ,
 ଅନନ୍ତ ଦଶରେ   ଅନନ୍ତ ରୂପରେ
                                          ଅନନ୍ତେ ଅନନ୍ତ ମେଳା,
 ଅନନ୍ତ ଉଦ୍‌ଘାତ୍ତି   ଅନନ୍ତରେ ଝୁଲି
                                          ମହା ଅନନ୍ତର ବେଳା ।
 ଅନନ୍ତ ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ   ଅନନ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ
                                          ରୂପ ରୂପ ତଥା ଗଳ ।
 ଅନନ୍ତ ମହାନେ   ସବ୍ ଉପାଦାନେ
                                          ପ୍ରାଣୀ ଜୀବନ ସମ୍ବନ୍ଧ ।
 ଅନନ୍ତ ଭବରେ   ସାନ୍ତ ବିଷୟରେ
                                          ଭୃଷ୍ଟିଲଭ ଅସମ୍ଭବ ।
 ସେ ଅନନ୍ତ ଆସେ   ଅନନ୍ତ ପ୍ରୟାସେ
                                          ସଦା ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ମାନବ ।

ପାତୁଆ—ପାତୁଛି ।

ନବିଜ ବନନ ବନେ ଅନନ୍ଦ ମନରେ
 ପାତୁଆ ପାତୁଛି ଦୁହେଁ ଭ୍ରମନ୍ତି ସୁଖରେ ।
 ଶ୍ୟାମ ଅପଦ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନାହିଁ ଚିତ୍ତେ ଭୟ,
 ଅମୃତାକ୍ତି ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରତି ଅଭ୍ୟାନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟୟ ।
 ପତି ପତ୍ନୀ ଭ୍ରମଦେହୀ ଏକମନପ୍ରାଣ,
 ଭବର ପୋଷଣ ବିନା ନାହିଁ ଅନ ଜ୍ଞାନ ।
 କପୋତ ମିଥୁନ ସମ ପାତୁଆ ଦମ୍ଭକ,
 ଖରବ, ଟୋକାଇ, ଧନୁ, ଟାଙ୍ଗିଆ ସମ୍ପତ୍ତି ।
 କେତେଗୋଟା ଶୁଷ୍କ ଶାଖା ଦୃଶ୍ୟ କେତେ ବିଡ଼ା—
 ନିର୍ମିତ କୁଟୀର ବୃକ୍ଷମୂଳେ ଅଛି ଛିଡ଼ା ।
 ଦିନଯାକ ଥାଏ ନାହିଁ କୁଟୀର ସମ୍ପର୍କ,
 ରାତ୍ରିରେ କେବଳ ଶୋଇଥାନ୍ତି ଦୁଇଲୋକ ।
 ପ୍ରଭାତେ ପାତୁଆ ଯୁବା ଶୂଳେ ଧୀରେ ଧୀରେ,
 ହାତେ ଧନୁବାଣ ଖଣ୍ଡେ ଟାଙ୍ଗିଆ ଅଣ୍ଟିରେ !
 ଦିଗମୁଖ ଗ୍ୟାମାଙ୍ଗିନୀ ପାତୁଛି ଶୁବତା :-
 କାଶରେ ଟୋକାଇ ଗୋଟେ ହାତରେ ଖଣ୍ଡା ।
 କଟୀ ନିମ୍ନେ ଆଗେ ପଛେ ଗୁଚ୍ଛ ପଞ୍ଜିବରେ
 ପାତୁଛି ସୁନ୍ଦରୀ ଲଜ୍ଜା ନିବାରଣ କରେ । *

ଗୁରୁତ୍ବ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ପାତୁଆ ନାମ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଲ୍ଲାସପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଦ୍ୟ ନିବନ୍ଧ
 ଅବସରରେ ଭ୍ରମଣ କରୁଥିଲେ । ତେଜାନାଳର ପ୍ରାଚୀନ ରଣାୟ ମହାବଳା ଭାଗିରଥ
 ମହେନ୍ଦ୍ର ବାହାଦୁର ବନ୍ଧୁ ପଦ୍ମରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁ ପରଧାନ କରାଇଥିଲେ । ତଦବଧି
 ସେମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା କ୍ରମେ ଉନ୍ନତ ହୋଇ ଅସୁଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନେ କୃଷି ବାସ୍ୟରେ
 କିପ୍ରକ୍ତ ଅଛନ୍ତି ।

କୌପୀନ ମାବିକ ପାତୁଆର ପରିଧାନ,
 ନାହିଁ ଭାବ ଚନ୍ଦ୍ରା, ମାନ, ଅପମାନ ଜ୍ଞାନ ।
 ମସିଆ, କଡ଼ବା, ଟୁଙ୍ଗା, ବନଅଳୁ ପିତା,
 ପାତୁଆ ଅଣ୍ଟା ଖୋଲି, ଅହାରେ କି ଚନ୍ଦ୍ରା ?
 ପ୍ରକୃତର ଗନ୍ତାଘର ଯାଠାରେ ଉନ୍ମୁକ୍ତ,
 ଚନ୍ଦ୍ରକ କି କଦାଚିତ ସେ ଲୋକ ଅଭୁକ୍ତ ?
 ନେଉଳ, ଠେକୁଆ, ଶାଘା, ଶୁଆ, ବଣି, ଗୋଧୁ,
 ଦେନ ଆସେ ବନ୍ଧୁକର ପାତୁଆ ପାରିଧି ।
 ମୂର୍ତ୍ତିମତୀ ସରଳତା ପାତୁଆକାମିନୀ,
 ଖଟିଥାଏ ସ୍ଵାମିପଦେ ଦବସ ଯାମିନୀ ।
 ଶୟନେ, ଭୋଜନେ, ଉପବେଶନେ, ଗମନେ,
 ନରନ୍ତର ସ୍ଵାମି ସଙ୍ଗେ ସଜନେ ବିଜନେ ।
 ନାହିଁ ଚନ୍ଦ୍ରା ନାହିଁ ଜ୍ଞାନ ଭୂତ ରବିବ୍ୟତ,
 ନିୟତ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମନ ଅନନ୍ଦେ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ।
 କାନନ କୁସୁମ ଗୁଡ଼ି ପାତୁଆ ହସ୍ତରେ
 ମଣ୍ଡାଏ ପାତୁଆ ଦେହ ପରମ ସହରେ ।
 ପାତୁଆ ଭୂମିରେ ଗହମଲେ ଥାଏ ଶୋଇ,
 ଜଗି ବସିଥାଏ ଡାହା ପାଶରେ ପାତୁଆ ।
 ନାହିଁ ଧର୍ମାଧର୍ମ ଜ୍ଞାନ ଭୂତ ରବିବ୍ୟତ,
 ପ୍ରକୃତଗୁଳକ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ସମସ୍ତ ।
 ସରସତା, ସୌଭାଗ୍ୟ, ବିଦ୍ୟା, ବିଳାସ, ବାସନା,
 ସ୍ଵଭାବର ଶିଶୁଗଣେ ନାହିଁ କିଛି ଜଣା ।
 ବନ୍ୟ ମଧୁ, ଫଳ, ମୂଳ, ବନ୍ୟ ପଶୁ, ପକ୍ଷୀ,
 ପ୍ରକୃତ ସନ୍ତାନଗଣପାଇଁ ଛନ୍ତି ରଖି ।

* * * * *

ବିଳାସ ବାସନା ଅଳ୍ପପାଇଁ ହାହାକାର,
 ପ୍ରବନ୍ଧନା ପ୍ରତାରଣା ଅଳ୍ପକି ବେଢ଼ର,
 ସ୍ୱାର୍ଥ ଆଶେ ପରର୍ଥକୁ ଦେବା ବଳା ଦାନ,
 ନିତ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ ସମାଜରେ ଲଭିବାଂସମାନ !
 ନାହିଁ ଲେଡ଼ା ସେ ସର୍ୟତା, କି ହେବ ସେ ଜ୍ଞାନେ ?
 ଦେବାକୁ ଯଦ୍ୟପି ହେବ କଷ୍ଟ ପରପ୍ରାଣେ !
 ଯେ ବିଦ୍ୟା ସର୍ୟତା—କ୍ଷଣଭଙ୍ଗୁର ଜୀବନ
 କଳ୍ପସିଦ୍ଧି କରେ—କିବା ତହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ ?
 ସାଧୁବାକୁ ପାର ଯେବେ ସୁଦେଶ କି ଲାଣ,
 କର ଯେବେ ପ୍ରଭୁପଦ ଭକ୍ତି ଭାବେ ଧ୍ୟାନ,
 ହୁଅ ସର୍ୟ ଭବ୍ୟ କର ବିଦ୍ୟା ଅଲେଚନା,
 ଅନ୍ୟଥା ଜୀବନେ ଜାଣ ସବୁ ବିଫଳନା ।
 ବରଷ ପାତୁଥା ବେଶେ ଭ୍ରମିବା ବନରେ
 ଉଚିତ, କଳ୍ପଣ ପ୍ରାଣେ ସର୍ୟ ସମାଜରେ
 ଅନୁଚିତ ବାସ—ଯାହା ନରକ ଆକର !
 ପାତୁଥା ଜୀବନ ବହୁଗୁଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠତର ।

ଜନ୍ମଭୂମି ।

—*—

କ୍ଷୁଦ୍ରକରାଟିକ !   କାନନଗୋଭନ !
 ଜନନି ! ଉତ୍ତଳଭୂମି !
 ପୂଜନୀୟେ ଅମ୍ଭ !   ମହାସିନ୍ଧୁ ତବ
 ଚରଣ ଯାଉଛି ଚୁମ୍ବି ।
 ଶସ୍ୟଶ୍ୟାମାଙ୍ଗିନି   ସତ୍ପଥମାଳିନି
 ସ୍ତୋରସ୍ତୋତ୍ରଦ୍ୱାରା ଦେବ !
 କେତେ ମହାକବି   ଅମର ପଦ୍ମବା
 ଲଭିଲେ ଚରଣ ଧୈବ ।
 ବିଶାଳ ଅବନୀ   ମନ୍ଦ୍ୟ ଜୟଧ୍ୱନି
 କର କେତେ ଜାତି ସୁଖେ
 ଧାଇଁଛନ୍ତି, ମାତଃ !   କେବଳ ନିତାନ୍ତ
 ତୁମ୍ଭ ପୁଣେ ଛନ୍ତି ଦୁଃଖେ ।
 ତୁମ୍ଭେ ତ ପଦବୀ,   ସୌଷ୍ଠବେ ବିଚିତ୍ରା,
 କୃପଣା କୁହ ତ ବାନେ !
 ଶସ୍ୟ ଶିଖର   ବିପୁଳ ନିର୍ମଳ
 ଭୁଞ୍ଜିଛନ୍ତି ପୁତ୍ରମାନେ ।
 ତେବେ କିପରି ମାତଃ !   ତୋ ପୁଣେ ନିତାନ୍ତ
 ହେଉଛନ୍ତି ସ୍ୱାକ୍ଷର,
 ଜାଣିଲ ନିକର   କେବଳ ତାଙ୍କର
 ନାହିଁ ଜାତି ଅଭିମାନ ।

ମାତାକୁ ସମ୍ମାନ   ନ କରେ ଯେ ଜାଣ,
ସେହି ତ ଅଧମ ସୁତ,

ସେହି ସବୁ ସ୍ତ୍ରୀନେ   ଥାଏ ଅପମାନେ
ସମାଜରେ ଅନାଦୃତ ।

ଯେ କରେ ଜନନୀ   ସେବା, ସେହି ଧର୍ମୀ
ହୁଏ ସକଳ ଧନରେ,

ତାହାର ଗୌରବ   ଦେଶବାସୀ ସବୁ
ରକ୍ଷନ୍ତି ସଦା ମୁଖରେ ।

ପଶୁପକ୍ଷୀ ଯେତେ   ଅଛନ୍ତି ଜଗତେ
ପୋଷନ୍ତି ଯବେ ଉଦର,

ତୁମ୍ଭେ ସେ ପ୍ରକାର   ହେଲେ ସ୍ୱାର୍ଥୀର
କି ରୋଦ ହେଲା ତୁମ୍ଭର ?

ଗୁହଁ ଦେଶ ପ୍ରତି,   ଉପାର ଉନତି
ଲୋଡ଼ ଜାତୀୟ ଗୌରବ,

ଦେବେଦିଗେ   ଜାଣନ୍ତୁ ଧର୍ମଣ
ଯଥାର୍ଥ ଜଣେ ମାନବ ।

ଗର୍ବର ସୂକ୍ଷ୍ମ ବୁଦ୍ଧି ।

ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ କୁକୁର ଥିଲେ ଏକ ଧୋବାଘରେ,
 ପ୍ରତି ଦିନ ଗାଆଁ ଲୁଗାଧାଳି ଛେଲ ବହୁ ବହୁ ମରେ ।
 ତୁଠରୁ ବାହୁଡ଼ି ଧୋବା ଗଧଟାକୁ ଖୁଣ୍ଟରେ ପକାଏ ବାନ୍ତି,
 ଏଣେ ଥକା ମଜା ଦେଖେ ଯେତେ ଛୋଟ ଶୋଇପଡ଼େ କାନ୍ଦକାନ୍ଦି ।
 ଡାଠାକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦିଏ ଦିନେ ଦିନେ ଧୋବଣୀ ମୁଠାଏ ଘାସ,
 ହେଲେ ତାହା କିଛି ସବୁଦିନେ ନୁହେଁ ଅଧିକ ଉପବାସ ।
 ପଡ଼ିଆରେ ଚର ବୁଲିଲେ ଅଥବା ଡାହଁରେ ପୁରନ୍ତା ଯେତେ,
 ସବୁବେଳେ ଧନା ଲାଗି ରହିଥାନ୍ତି ଘାସ ଯଜ୍ଞେ କାନ୍ଦୁ ରେଟ !
 କୁକୁରର କିଛି କାମ ଦାମ ନାହିଁ ସବୁବେଳେ ବୁଲୁଥାଏ,
 ମଜା କରି ବସି ଦୁଇ ଓଲ ମାଂସ ଭାତ ଯେତେ ଯେତେ ଖାଏ ।
 ବଗୁରଲ ଗଧ ତୁଛ ବସି ବସି କୁକୁର ଗୋବାଏ ହାଡ଼,
 କାମରେ ଅଳପ ଜିଲ୍ଲା ହୋଇ ଗଲେ ମୋ ପିଠିରେ ପଡ଼େ ମାଡ଼ ।
 କିପାଇଁ ସାଥନ୍ତ କୁକୁରକୁ ଏଡ଼େ ମୁହଁରେ ଖୁଅନ୍ତ ଭାତ,
 ଦିନ ଯାକ କାମ କରି କରି ମରୁଁ ମୋ ବେଳକୁ ଠେଙ୍ଗା ବୋତ ।
 ବଗୁର ବଗୁର ପ୍ରିୟ କଲ ଗଧ ଅପଣା ସୁନ୍ନ ବୁଦ୍ଧିରେ,
 ଜଣାଗଲ କଥା, ସାଥନ୍ତେ ଶୋଇଲେ କୁକୁର ଡ଼କେ ରୁଦ୍ଧରେ ।
 ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ହଲଇ ଆଗ ଦୁଇ ଗୋଡ଼ ସାଥନ୍ତ ଉପରେ ମାରେ,
 ସାଥନ୍ତଙ୍କ ଦେଖୁ ଏତେ ଦୂର ସ୍ନେହ ଅଛି ସେ କୁକୁର ଠାରେ ।
 ସେହିପରି କଲେ ମୋ ଉପରେ ହେବେ ସାଥନ୍ତ ନିଶ୍ଚୟ ଶୁଣି,
 ଲୁଗାଛେଲ ବହିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ମଜାରେ ଖାଇବ ବସି ।

ଦିନକରେ ଧୋବା ଲୁଗା କାତ କାତ ଧକିଥିଲା ଶୋଇ ପଡ଼ି,
 ଅଧରାତି ବେଳେ ଗଧ ଉଠି ପଡ଼ି ଉଇବେ ଛଉଲା ରଡ଼ି
 ରଡ଼ି ପରେ ରଡ଼ି ! ପ୍ରହରକଥାଏ କଲା ଚାନ୍ଦିକାର ଉଡ଼ିକଟି,
 କି କରବ ଧୋବା, ନଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ଦଣ୍ଡେ ହେଲା ଛୁଟିପଟି ।
 ଭାଲିଲା ମନରେ ନିଶ୍ଚୟ ଗଧକୁ ହେଲାଣି ଉଡ଼ିକଟି ପାଡ଼ି,
 ଅଖି ମଳି ମଳି ଧୀରେ ଧୀରେ ଅସି ଗଧ ପାଖେ ହେଲା ଛିଡ଼ି ।
 କୁକୁର ସମାନ ଅଗ ଦୁଇ ଗୋଡ଼ ଟେକି ଗଧ ଆନମରେ
 ଲୁହକୁ ହଲାଇ ହଲାଇ ପିଟିଲା ଧୋବା ଛଉରେ ମୁଣ୍ଡରେ ।
 ବୋପା ଲୋ ! ମଲ ଲୋ ! ରଡ଼ି ଛଉ ଧୋବା ବାଉଁଶ ଠେଙ୍ଗାଟା ଅଣି,
 ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ଗର୍ଦ୍ଦର ପିଠିରେ ମୁଣ୍ଡରେ ପିଟିଲା ଟାଣି ।
 ପଡ଼ିଗଲା ଗଧ କାଉଁଟାକୁ କାଡ଼ି ଭାଙ୍ଗିଲା ପଞ୍ଜର ହାଡ଼ି,
 ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାମ କଲେ ପିଲମାନେ ଖାଇବ ଏପରି ମାଡ଼ି ।
 ଯାହାର ଯେ କାମ ନିରୂପିତ ଅଛି, ତାହାକୁ ସେ କାମ ସାଜେ,
 ନ ଜାଣିଲା ଲୋକ ତହିଁ ହାତ ଦେଲେ ପିଠିରେ ପାଞ୍ଚଣ ବାଜେ ।

ଗୃହମଣିର ଅଙ୍ଗା ।

ଗୃହମଣି ଯିନେ ଅଙ୍ଗାଟିଏ ପାଇଁ ମାତା ପାଶେ କଲେ ଅଳି,
 ଶୁଣି ଶୁଣି ମାତା ବୋଲିଲେ ପୁଅକୁ ବନ୍ଧୁତ ହୋଇ ସେ ତଳି ।
 ଆରେ ଦୁଷ୍ଟ ପିଲା ! ତୋ ଦେହ ମାପରେ ଅଙ୍ଗା ଆଣିବ କପର ?
 ନଈ ନଈ ତୁହି ପଦାକୁ ବାହାରୁ ନାନାବିଧ ରୂପ ଧର !
 ଦ୍ଵିଜସ୍ତ୍ରୀ ଦିନର ତୋହର ଆକାର ନ ଥାଏ ଭୂଜସ୍ତ୍ରୀ ଦିନେ,
 ଚତୁର୍ଥୀ ପଞ୍ଚମୀ ଶଷ୍ଠୀରେ ତୋ ରୂପ ହୋଇ ଯାଏ ଭିନ୍ନେ ଭିନ୍ନେ ।
 ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵ ସ ଦିନରେ ଏକାବେଳକେ ତୁ ପଦାକୁ ବାହାରୁ ନାହିଁ,
 ତୁଛରେ ପଛପା ଖରଚ କର ମୁଁ ଅଙ୍ଗା କିଣିବ କିପାଇଁ ?
 ଶରୀର ସମାନେ ଅହେ ପିଲାମାନେ ! ନ ଥିଲେ ମନ-ସ୍ଥିରତା—
 ତୁମ୍ଭପାଇଁ ଦ୍ରବ୍ୟ କିଣିବା ବେଳକୁ ହେବ ଗୃହମଣି କଥା ।

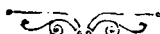

କର୍ମଫଳ ।

କି ଥିଲ, କାହିଁ ଥିବା ଥିଲ, କିପାଁ ପୃଥିବୀରେ
 ଜନ୍ମିଲି, ନ ଯାଏ ଜଣା ସଦୃଶ ବୁଦ୍ଧିରେ ।
 ସମସ୍ତ ମାନବ କିପାଁ ନୁହନ୍ତି ସମାନ ?
 ସୁଖେ ଦୁଃଖେ ପାପ ପୁଣ୍ୟେ ପତ୍ତା ଅନ ଅନ ?
 ଅଦୃଷ୍ଟି ବା କର୍ମଫଳ ଜୀବନନିୟନ୍ତ୍ରୀ,
 ସବୁଜ୍ଞାସ୍ତୁ ଅଭିମତ—ମାତ୍ର ତତ୍ତ୍ଵକଥା ।

ନ ପାରିଲୁ ଜାଣି—ଜାତ ମନରେ ଫଣିବୁ—
 କର୍ମ ଅଗ୍ରେ, ଅବା ଫଳ ଅଗ୍ରେ, ଏ ଚଷମୁ ।
 ପାପେ ରହି, ଧର୍ମେ ଭକ୍ତି, ଜାତ ସ୍ଵଭାବରେ—
 କର୍ମ ଫଳ କର ଯେବେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ମନରେ—
 ମୃଷ୍ଟି ଅଦ୍ୟେ ସବୁଭୁଜ ଥିଲେ ବିଦ୍ୟମାନ,
 ଅବଶ୍ୟ ମୋହର ଥିଲା ଅନ୍ଧା ଅବସ୍ଥାନ,
 କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରେ ପ୍ରବେଶିବା ପୂର୍ବେ ମୋର ପ୍ରାଣ
 ଥିଲା ତ ଅପାପବଦ୍ଧ ହୁଏ ଅନୁମାନ ।
 ସବୁ ପ୍ରଥମରେ କିପରି ଜାତ ପାପେ ରହି ?
 ଯାହା ଯୋଗେ ଭୁଞ୍ଜେ ପ୍ରାଣ ଅଶେଷ ଦୁର୍ଗତି !
 ସ୍ଵଭାବେ ଜନ୍ମାୟ ଦେହ ଯଥା ରୂପାନ୍ତର,
 ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ବିଧି କି ତଥା ? ନୁହେଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ?
 ନିହତ ହୃଷ୍ଟିର ତରୁ ନିବିଡ଼ ଛମିରେ,
 କର ପାର ଅନୁମାନ ସହଜ ବୁଦ୍ଧିରେ—
 ଭୁଞ୍ଜେ କର୍ମଫଳ ଲୋକ ବିଧିର ବିଧାନ,
 ବିଧିଠାରୁ ବଳ କର୍ମଫଳ କି ପ୍ରଧାନ ?
 କର୍ମଫଳ ମେଘିବାକୁ ବିଧିର ଅସ୍ପୃଷ୍ଟ
 ନାହିଁ ଯେବେ, ସ୍ଥିର କର ଏହାର ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ।
 ଜୀବନର ସୁଖଦୁଃଖଦାତା କର୍ମଫଳ,
 ବିନାଶକ, ରକ୍ଷାକାରୀ, ସହାୟ ଧନୁଳ ।
 କର୍ମଫଳ ପ୍ରଭାବରେ ଜୀବନର ଗତି,
 ନିମଗ୍ନ କର୍ମରେଖା ବିଧିର ନି ଯେଉଁଠି ପ୍ରଭାବ ।

ନଭେ ।

ହେ ଅନନ୍ତ ମହାଦେବ ! କରୈଁ ନମସ୍କାର;
 ନ ଜାଣେ କେ ତୁମ୍ଭେ ! ତୁମ୍ଭ କରୁଅ ଆକାର !
 ଅନନ୍ତ ନକ୍ଷତ୍ର ଗ୍ରହ ତୁମ୍ଭ ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ
 ବିରାଜିତ ସୁଦୃଢ଼ମ ବିନ୍ଦୁ ସ୍ବରୂପରେ ।
 ମମ ଅଧିଷ୍ଠାନଭୂତା ବିଶାଳ ମେଦିନୀ—
 ଅନନ୍ତ ଜୀବନ ବନପବତ୍ୟାରିଣୀ ।
 କଳ୍ପନାରେ କର ଏହା ସୀମା ନିରୂପଣ,
 ପ୍ରମୁଦ ବିସ୍ମିତ ହୃଦ ଚିତ୍ତ ଅବସନ ।
 ଅନନ୍ତ ବିଶାଳ ଗ୍ରହେ ବ୍ୟାପ୍ତ ତୁମ୍ଭ ଗାନ୍ଧୀ,
 ତୁଳନାରେ ଏ ମେଦିନୀ ଅନ୍ତେ କଣା ମାନ୍ଦୀ ।
 ଆଜନ୍ମ ଦେଖୁଛି ଢଳ ରୂପ ନୟନରେ,
 ବିଭିନ୍ନ ବିଚିତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭ ନିମିଷରେ ।
 ଅନନ୍ତ ବିଶାଳ ଗ୍ରହ ନକ୍ଷତ୍ର ଅଧାର—
 ହେ ନଭେ ! ବୋଲନ୍ତୁ—ତୁମ୍ଭେ ଅଧ୍ୟେଷ୍ଟ କାହାର ?

ଧର୍ମ ଚତୁଷ୍ଟୟ ।

ଜଗତ ମଧ୍ୟରେ ଯେତେ ମାନବ ସନ୍ତାନ,
 ଗତ, ଅଗତ, ଯେତେ ହିନ୍ଦୁ ବର୍ତ୍ତମାନ,
 ଧର୍ମ ମାତ୍ର ସମସ୍ତଙ୍କ ଜୀବନ ଅଧାର,
 କରନ୍ତୁ ଧାରଣ ଧର୍ମ ଜଗତ ସ୍ତସାର ।
 ମାନବୀୟ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର କଲେ ଅଲୋଚନା—
 ଚତୁଷ୍ଟୟେ ଅବସ୍ଥିତ ଧର୍ମ—ଯାଏ ଜଣା ।
 ବ୍ୟାସ, ବୈଶାମ୍ୟ, ପ୍ରେମ, ଭକ୍ତି, ଚତୁଷ୍ଟୟେ
 ଅବସ୍ଥିତ ଧର୍ମ ଲୋକରକ୍ଷାର ଅସ୍ତ୍ରବେ ।
 ଭସଲମ୍ବ ଧର୍ମ ଶିଖ ବ୍ୟାସର ମର୍ମ,
 ବୈଶାମ୍ୟ ଗୌରବରକ୍ଷାକାରୀ କୌତଧର୍ମ ।
 ଚୈତନ୍ୟଦେବଙ୍କ ଭକ୍ତି, ଯିଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପ୍ରୀତି,
 ଏହି ଚାରି ଧର୍ମ ଶିକ୍ଷା ଦିଏ ଚାରି ମାତି ।
 କି ରୁଝନ୍ତି ଅଳ୍ପ ପର ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନଗଣ,
 ସବୁ ଶାସ୍ତ୍ର ସାରତତ୍ତ୍ୱ କରନ୍ତି ଗ୍ରହଣ ।

ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟଦେବଙ୍କ ସଙ୍ଗାର୍ଥନ ।

ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟଦେବ ନାଚି ନାଚି ଗୀତ ଗାଇ,
 ନଦୀୟା ଦାଣ୍ଡରେ ଡାକୁଛନ୍ତି—ଅସ ଭାଇ !
 ମିଳି ମିଶି କରୁଁ ପ୍ରଭୁନାମ ସଙ୍ଗାର୍ଥନ,
 ଅସ ଅସ ଅଛୁ ଯହିଁ ସାଧୁ ଭକ୍ତଗଣ !
 ତେଜ ମନୁ ଅହଙ୍କାର—ରେଦାରେଦ ଜ୍ଞାନ,
 ସମସ୍ତଙ୍କ ଏକମାତ୍ର ପିତା ଭଗବାନ ।
 ଚଣ୍ଡାଳ, ଯକନ, ବିପ୍ର ସବେ ମୋର ଭାଇ,
 ଅସ ମିଳି ମିଶି ନାଚୁ ହରିଗୁଣ ଗାଇ ।
 ଜାତିଭେଦ, ଧର୍ମଭେଦ, କିପାଁ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ?
 ଭାଇ ଭାଇ ମିଳି ନାଚୁ, ହରି ହରି ବୋଲ ।
 ଦେଖନ୍ତୁ କୋରନ ଫେଇ, ବାଇବେଲ, ବେଦ,
 ସମସ୍ତଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ—ନାହିଁ ରେଦାରେଦ ।
 ରଚିତ ସକଳ ଶାସ୍ତ୍ର ଏକ ଭୂପାଦାନେ,
 ପଢ଼ିତ ସାଗରଗର୍ଭେ ଯଥା ନିଦାମାନେ ।
 ରେଦରୁକି, ବ୍ରେଷ, ହିଂସା, ନରକନିଦାନ,
 ଭ୍ରୂତୃଷ୍ଟେମ, ସମଜ୍ଞାନ ସ୍ବର୍ଗର ସୋପାନ ।
 ସବୁଦିନେ ଶୁଦ୍ଧ ଚିଦାନନ୍ଦ ଭଗବାନ,
 ଗୀତା, ଭଗବତ ଶାସ୍ତ୍ର ସେଥିର ପ୍ରମାଣ ।
 ଧର୍ମ ମାର୍ଗ ମାତ୍ର ଜାଣେ ଦୟା, ନାମେ ଭକ୍ତି,
 ଦେହ ମନ ଶୁଦ୍ଧି, ଯୋଗସିଦ୍ଧି, ଅନାସକ୍ତି ।
 କାହ୍ୟ ଅଭିମୁଖ ଜାଣ ସବୁ ନିଥ୍ୟାଗୁର,
 ଅଭ୍ୟନ୍ତରଗତ ସର୍ପ ବଳ୍ଲୀକେ ପ୍ରହାର

ବିକଟେ ମାନବ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀହର ମହିମା,
 ତୁଳ୍ବ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖି ମାନବର ସୀମା ।
 ଅଶ୍ରୁ ପରମାର୍ଶ କନ୍ୟା ଅନନ୍ତ ଆକାଶେ,
 ଏକମାତ୍ର ମହାପ୍ରଭୁ ମହିମା ବିକାଶେ ।
 ବିଧି ସେ ପାଇବ ହରି—ତର୍କେ ବିହୀନା,
 ପ୍ରଭାତ ଲଭିଲେ ହରି ସ୍ତମ୍ଭେ ଅତ୍ର ଜଣା
 ବୃଥା କୋଳାହଳେ ଭଲ ବଢ଼ିବ ଅଶାନ୍ତି,
 ଅମ୍ଭ ଧର୍ମ ସତ୍ୟ, ତୁମ୍ଭ ମିଥ୍ୟା—ମନେ ଭ୍ରାନ୍ତି ।
 ହରି ହରି ବୋଲ ଭଲ ନାମ ମାତ୍ର ସାର,
 ବର୍ତ୍ତମାନ ଲାଭିବାକୁ ନାମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ

ଶଙ୍ଖୀ ବରତୀ—ବଣି ପସିଣୀ ।

ଶୁଭ ଡାଳ ଶୁଭ ବଣି ପସିଣୀଟି ଚିଲ ଛୁଆଣ ଜାଳାରେ
 ପସି ଘର ବାନ୍ଧି ତମ୍ଭ ପାଉଥିଲ କୋଠା କାନଗ ନଳାରେ
 ଶଙ୍ଖୀ ବରତୀଟା ଦିନେ କାହୁଁ ଆସି ତରୁଟି ଚାହାନ୍ତି ବସା,
 ବରତୀକୁ ଦେଖି ଚମକ ପଡ଼ିଲା, ବଣିର ଉଡ଼ିଲା ହଂସ ।
 ଦଶଦିଗ ତାକୁ ଅଜ୍ଞା ଦିଶିଲା—ଭାଳିଲା ଭାଗ୍ୟେ ଯା ଥିବ,
 ଭରସି ବୋଲିଲା—ସଲ୍ଲମ ସଲ୍ଲମ ଆସନ୍ତୁ ମେମ ସାହବ ।
 ଶୁଣିବୁ ବରତୀ ରାଜ୍ୟରେ ଆପଣ ଲଟ ସାହେବଙ୍କ ବିବା,
 ନ ହେବ କିପାଇଁ ଏପରି ସୁନ୍ଦରୀ ଆଉ କାହିଁ ନ ଦେଖିବା
 ତନ୍ମୟା ସମାନେ ଆପଣଙ୍କ ମୁଖ ସୁନ୍ଦର କୋମଳ ନିଶେ,
 କାକଟି ସୁନ୍ଦର, କାନଟି ସୁନ୍ଦର, ଲୁଞ୍ଜିଟି ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ

ନେତ୍ରେ କଷ୍ଟ ସାଦୃଶ୍ୟ ଥିବାରୁ ବନ୍ଧ୍ୟ ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର,
 ହେଲେ—ଅପଣଙ୍କ ତିଲିଆଣି ସଙ୍ଗେ ହେବେ କେଉଁଗୁଣେ ସର !
 ଧଳା ମଣମଲ ପରାଏ ଚକ୍ରଣ ଦେହଟି କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର,
 ଦାନୁରୁଡ଼ି କେଡ଼େ ନିର୍ମଳ ଦିଶୁଛି ଗଜମୋଡ଼ ପଟାନ୍ତର ।
 ଅପଣଙ୍କ ପର ଅୟୁବ ସୁନ୍ଦର ଦେଖି ନାହିଁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ,
 କି ଯୋଗରେ ଅଳ ରାତି ପାହୁଥିଲା, ଦେଖିଲି ଯାହା ନେତ୍ରେରେ ।
 କେତେଦିନୁ ମନେ ମନେ ଭାବୁଥାଏ ଚରଣ ଦର୍ଶନପାଇଁ,
 ସ୍ନାନ କପାଳୀକୁ ଠାକୁରଣୀ ରେଟ ସହକେ ମିଳିବ କାହିଁ ?
 କାଙ୍ଗାକୁଣୀ ବୁଢ଼ୀ ଭାଗ୍ୟରେ ମିଳିଲେ ଦାଣ୍ଡଦୁଆରରେ କାଶି,
 ଅଳସୀ କପାଳେ ଗଙ୍ଗା ବିନେ କଲେ ବାଉଦୁଆରକୁ ଅସି ।
 ପକ୍ଷିଙ୍କ ମୁଖରୁ ନିଜ ଅପଣଙ୍କ ଶୁଣୁଛି କେତେ ପ୍ରଶଂସା,
 କେବଳ ଦେବୀଙ୍କ ଚରଣ ପ୍ରସାଦୁଁ ବାକିଛି ଏଠାରେ ବସା
 ଅପଣଙ୍କ ପାଦ କଳାଶରୁ ମୁହଁ ପାଇଛି ପିଲା ଦୁଇଟି,
 ଦେବୀଙ୍କ ଦର୍ଶନ କରିବା ସକାଶେ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ମିଟି ମିଟି ।
 କଳାଶ କରନ୍ତୁ ଅଛନ୍ତେ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତୁ ପିଲାମାନେ,
 ବଡ଼ ହେଲେ ପଦେ ଖଟି ରହିଥିବେ କଣା କାଙ୍କର ସମାନେ ।
 ଏହୁପରି ବଣି ପ୍ରଶଂସାଗୁଡ଼ାକ ଦିଅନ୍ତେ ମୁଣ୍ଡରେ ତାଳ,
 ବଡ଼ ଖୁସି ହୋଇ ବରାଡ଼ୀ ଅପଣେ ବିଚାରିଲା ମନେ ଭାଳ—
 ହେଉ ହେଉ, ବଣି ଏଠାରେ ଅଛି ତ, କାହିଁ ଯିବେ ପିଲା ଦୁଟା,
 ଚାହିଁ ଛଅ ଦିନ ଗଲେ ବଡ଼ ହେବେ ଲାଗିବ ମାଉଁସ ମଠା ।
 ମନକଥା ମନ ମଧ୍ୟରେ ରଖିଲା, ବୋଲିଲା ବଣିକୁ ହସି,
 ଆଲୋ ବଣି ତୋର କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ, ମନା କରି ଥାଅ ବସି ।
 ରାତି ନ ପାହୁଣ୍ଡି ନିଜ ନିଜ ଅସି ବଣିକୁ ବୋଲେ ବରାଡ଼ୀ,
 ଆଲୋ ଆଲୋ ବଣି ! ଦେଖିବ କେଲେ ମୁଁ ପିଲାକୁ ଅଣ ତ କାହିଁ ।

ବଣି ବୋଲେ—ଅଜ୍ଞା ଅଜ୍ଞା ସେହି କଥା ମୁଁ ତ ଥିଲି ବରୁଣ,
 ପିଲା ଦୁଇଟିକୁ ଘେନି ଆପଣଙ୍କ ପଦରେ ଦେବ କ୍ରନ୍ଦାର ।
 ମାତ୍ର ହାତ ଗିଳିଗିଳି ପିଲା ଦୁଇଟି ବଳ ନାହିଁ ଉଠିବାକୁ,
 ଆଉ ଚାରିଦିନେ ମୋଟାମୋଟି ହେବେ, ଧାଇଁବେ ଶିଖର ଠାକୁ ।
 ପିଲା ମୋଟା କଥା ଶୁଣି ବରୁଣର ମୁହଁ ସଜସଜ ଲାଗେ;
 ଭଲଲା ମନରେ, ଯେତେବେଳେ ହେଉ ଖାଇବି କାଲି ସକାଳେ
 ଏତେ ଭଲ ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲିଗଲା ହଲାଇ ହଲାଇ ମଥା,
 ତରଳଲା ବଣି ଭାବ ଭାବି ଦେଖି ବରୁଣ ମନର କଥା ।
 ଭଲଲା କଥାରେ ପିଲା ଦୁଇଟିକୁ ଆଉ ରଖିଦେବ ନାହିଁ,
 ବରୁଣୀଟା ଦଣ୍ଡେଆସି ମୋ ପିଲାକୁ କଟମଟ ଥିଲା ଚାହିଁ ।
 ଶୁଣିଉଡ଼ା ଦେଉଥିଲେ ବଣିପିଲା ଉଠିଥିଲା ଗଜାପରୁ,
 ବଣି ତାଙ୍କୁ ଧରି ଉଡ଼ି ବସିଥିଲା ଡାଳେ ବଡ଼ ସଖାଳରୁ ।
 ବଡ଼ ଉଷତରେ ଅଇଲା ବରୁଣୀ ଦୁଇ କଳ ଚାହିଁ ଚାହିଁ,
 ବେଳେ ବେଳେ ହାଇ ମାରି ହେଉଥାଏ, ମେଲି ଯାଉଥାଏ ପାଟି ।
 ବସା ପାଶେ ଆସି ବୋଇଲା ଭିତରେ, ଅଲେ ବଣି ଗଲୁ କାହିଁ ?
 ଘେନି ଆସି ତୋର ପିଲା ଦୁଇଟିକୁ ଆସିଛି ଦେଖିବାପାଇଁ ।
 ବଣି ପିଲା ଦୁଇ ଜେଣାରେ ଘୋଡ଼ାଇ ବୋଇଲା ଭିତରେ ଶୁଣେ,
 ଡାଆନ୍ତି ! ପିଣାତ ! ରାସିସି ! ପୋଇଲ ! ପାଶକୁ ଆସ ତ ଆଗେ !
 ପୋଡ଼ାମୁହଁ ! ଲୁହାଣି ! ହାଣ୍ଡିଆ ! ଦୂର ଦୂର ! ମର ଚାହିଁ !
 ବୋପା ଲୋ ! ମୋ ମନ ଝୁଣି ମଣ୍ଡିରେ ମୁଣ୍ଡଟା ଦିଅନ୍ତି କାନ୍ତି ।
 ବୁଲୁପରି ! ବାବୁଲ ! ଖାଇ ବୁଲୁ ଯାତ ଦୁଆରୁ ଅଇଣ୍ଡା,
 ଫଳା ପଳା ନନେ ଧାଇଁଯାଇଁ କିଛି ଦେବଟି ଦୁଇ ଗୋଇଣ୍ଡା !
 ପୋଡ଼ାଗୁଆ ପଡ଼ି ମୁହଁଟା ଦିଶୁଛି ଗିଳିଛି ହେଉଛି ଦାନ୍ତ,
 ଦୁର୍ଲ୍ଲେ ! ଦୁର୍ଲ୍ଲେ ! ଛୁ ଛୁ ଛୁ ! ଯେତେବେଳେ ବାହାର ପଡ଼ୁଛି ଘାତ !

ଜାଅଣି ! ତରୁଟି ମରୁଟି ଶୁଣୁଁ ହୁ ମୋ ପିଲା ଦୁହେଁକୁ ତ !
 ଯାଅ ଯାଅ, ଶାଅ, ବସାରେ ପଡ଼ିବୁ ମୋ ପିଲାଙ୍କ ଗୁଡ଼ ମୃତ ।
 ଦେଖିଲୁ ବିରାଡ଼ୀ ଏଡ଼େ ଶିକାରଟା ହାତରୁ ଗଲଣି ଖସି,
 ଅପମାନକର ଗାଳି ଦେଉଅଛୁ ବଣିଟା ତାଳରେ ବସି ।
 ଏକେଇ ନରାଣ ପୁଣି କଟୁ କଥା, କି କରବ ରାଗି ମାଗି,
 ଲାଙ୍ଗୁଳ ଫୁଲଇ ଆଖୁଡ଼ି କାମୁଡ଼ି ବସା ପକାଇଲା ଭାଙ୍ଗି ।
 ବଣି ବିରାଡ଼ୀର ଯାବନ୍ତ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଶୁଣିଲ ପିଲା ସକଳେ,
 ବଳବନ୍ତ ଶତ୍ରୁ ହାତରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଆନ୍ତି ଲୋକ କୌଶଳେ ।

ଦୁଃଖୀ ମାନବ ।

ସଂସ୍କୃତ

ଧନ ଅଭାବେ ଦୁଃଖୀ କେହି,
 କେହି ବା ଦୁଃଖୀ ଶିଳାବେଗୁ,
 କେ ଦୁଃଖୀ ଛାତି ପରିକଳେ,
 ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଖୀ ନାହିଁ ଜଣେ ।

ଅକ୍ଳେୟ ଜୀବନ ଗତି ।

ଅକ୍ଳେୟ ଜୀବନ ଗତି—ଅସୀମ ଅନନ୍ତ,
 ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ ମାନବ ଜ୍ଞାନ ପାଇବ କି ତତ୍ତ୍ୱ ?
 ଜୀବନର ଭାବ ଘୋର ଭିତର ଆହ୍ୱାନ,
 ସାଧ୍ୟ କି—ପ୍ରବେଶେ ତୁଚ୍ଛ ସାମାନ୍ୟ ବଞ୍ଚାଳୀ !
 ନିହିତ କି ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଛି ସାଗର ଗର୍ଭରେ—
 କଳିବାକୁ ଲୋଡ଼ିବାର ହସ୍ତନିଷେପରେ ।
 ମାନବ ସ୍ୱାଧୀନ ? କିମ୍ବା ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ସୂତ୍ରରେ
 ବୁଲିତ ? ନ ଯାଏ ଜଣା ସାମାନ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିରେ ।
 ପାପ ପୁଣ୍ୟ ବେନି ମାର୍ଗେ ଜୀବନର ଗତି,
 କେ ତଳେ ଅଧର୍ମ ମାର୍ଗେ—ଧର୍ମେ କାହା ମତି ।
 ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଦେଖି ଏହି ଗୁଢ଼ ବିଦ୍ୟମାନ,
 କେ ବୁଝାଇ ଦେବ ବୋଲି ପାର୍ଥକ୍ୟ ବିଧାନ ?
 ବୁଲିତ ଦେଲେହେଁ ଦୈବୀ ମାୟା ପ୍ରଭାବରେ,
 ଅମୃତ ପଳ ଭୁଞ୍ଜେ ଦେଖି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ।
 ଜାଣି ମଧ୍ୟ ଲୋକ ଧର୍ମାଧର୍ମ ପରିଣାମ,
 ଅଧର୍ମେ ଧାବିତ ଚିତ୍ତ, ଏ କିରୁଚି ବାମ !
 କେ ବୋଲେ ସହଜସାଧ୍ୟ ପାପ ଅନୁଷ୍ଠାନେ ?
 କରେ ଲୋକ କେତେ ଯତ୍ନେ କେତେ ସାବଧାନେ ।
 ଅଶ୍ରୁ ପୁଣି, ପରିଶେଷେ ବନ୍ଧନ ଯନ୍ତ୍ରଣା,
 ସହଜ ଜ୍ଞାନରେ ପାପ ପରିଣାମ ଜଣା ।
 ଅନଳ ଦ୍ୟୁତିକା ଶକ୍ତି ନ ଜାଣେ ପତଙ୍ଗ,
 ମାନବ ସନ୍ତାନ ଜାଣେ ଅଧର୍ମ ପ୍ରସଙ୍ଗ ।

ସେ ବ-ଶେ ହୈତନ୍ୟ, ଯାହୁ, ହୁଏ ବୁଦ୍ଧିବୃଦ୍ଧି,
 ସେ ବ-ଶେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତେ, ମାତ୍ରେ ନରହତ୍ୟା ନାଶ ।
 ଦେବତା ପିଣ୍ଡାତ ନରକୁଳେ ସମ୍ମିଳନ,
 ହୁଏ କି ଏହାର ହେତୁ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ଵଳ କାରଣ ।
 ଶିଷ୍ୟ ସହବାସେ ଘଟିଥାଏ ଏ ପ୍ରକାର,
 ମାତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଦେଖୁ ନିତ୍ୟ ବ୍ୟଭିଚାର ।
 ସ୍ଵଭାବ ଅଭ୍ୟାସ ଉଭୟ ହେଲେହେଁ ସମାନ,
 ମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରେ ଦେଖୁ ସ୍ଵଭାବ ପ୍ରଧାନ ।
 କାହା ପ୍ରେରଣାରେ ଲୋକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ?
 ସ୍ଵଭାବର ଶକ୍ତି ଶୁଦ୍ଧ ଅସୀମ ଅଭୁତ ।
 ମାନବ ସ୍ଵାଧୀନ ଇଚ୍ଛା କେ କରେ ସ୍ଵୀକାର ?
 ଅଲଘ୍ୟ ନିୟମେ ଚଳେ ଜଗତ ସ୍ଵଧାର ।
 ବୈରାଗ୍ୟାଶ୍ରମ ନେତା ପ୍ରକୃତ ନିୟମ,
 ସାଧ୍ୟ କି ସ୍ଵାଧୀନ ଇଚ୍ଛା କରେ ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥ ?
 ଦେଶ କାଳ ପାତ୍ର ଭେଦେ ବିବେକ ପରାସ୍ତ,
 କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣର ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ଵଳ ନିତାନ୍ତ ।
 ମାନବ ଜୀବନ ଶୁଦ୍ଧ ଯାବନ୍ତ ଘଟଣା
 ଭୁତଭବିଷ୍ୟତଦର୍ଶୀ ଭବିଷ୍ୟକୁ ଜଣା;
 ଜାଣନ୍ତି ଭବିଷ୍ୟ ଯାହା—ଅଭୁତ ସମସ୍ତ,
 କାହା ସାଧ୍ୟ ଅଶ୍ଵମାତ୍ର କରେ ଇଚ୍ଛାସ୍ତ ?
 ଜନମି ଜଗତେ ଲୋକ କରବ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ,
 ଅଦ୍ଵେଷ୍ଟ ଆଦେଶ ଯୁକ୍ତ କରନ୍ତି ଆର୍ଯ୍ୟ,
 ରଜାଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେ କରବ ଯେଉଁ ଅଭିନୟ,
 ପୁଣି ପୁଣ୍ୟଧର କର ଅଭିନୟ ବୃଷ୍ଟ !

ସୀମା ଲଢ଼ିବାର ଅଭିନେତା ଶକ୍ତି କାହିଁ ?
 ସ୍ଵାଧୀନ ମାନବ—କର ଚକ୍ରାର କପାଳ ?
 ଜୀବନର ଗତିତତ୍ତ୍ଵ କଲେ ଅନ୍ୱେଷଣ,
 ଅନନ୍ତ ଭ୍ରମରେ ମନ ମଗ୍ନ ଅବସନ୍ନ ।
 ବିଜ୍ଞାନର ଜଡ଼ିବାଦ, ଦାର୍ଶନିକ ତତ୍ତ୍ଵ,
 ଦେଶରେଦେ ପାଶରେଦେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମତ ।
 ହିଲେ ଏକା ଜଣେ ମହାଜ୍ଞାନ ନିଉଟନ,
 ଯାହାଙ୍କ ପ୍ରଭୁତ୍ଵ ଖ୍ୟାତ ସମସ୍ତ ଭୁବନ;
 ତାଙ୍କ ନିଜ ବାକ୍ୟ—“ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ଞାନସିନ୍ଧୁ ଜଳ,
 କରୁଛି ବେଲାରେ ମାତ୍ର ସରୁତ୍ଵ ଉପଳ ।”
 ବିନ୍ଦୁ କି ସିନ୍ଧୁର ତତ୍ତ୍ଵ କଥା ପାରେ ଜାଣି ?
 ନ ଭୁଲ ବିଶ୍ଵର କଥା—ମାତ୍ର ତୁଚ୍ଛ ପ୍ରାଣୀ ।
 ଲୋଡ଼ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣ ପ୍ରସଙ୍ଗ,
 ଅନନ୍ତ ଗଗନ ସୀମା ଲଢ଼ିବା ପଡ଼ଙ୍ଗ ।
 ଯେତକ ଜାଣିବା ମାତ୍ର ଅଛି ପ୍ରୟୋଜନ,
 ସେହି ମାତ୍ର ତତ୍ତ୍ଵମାର୍ଗ କର ଅନ୍ୱେଷଣ ।
 ନ ଜାଣେ ମାନବ ଜାତି ବୁଦ୍ଧ, ବରଷ୍ୟତ,
 ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଅନାୟତ୍ତ ।
 ଶ୍ରାବଣ ହିକାହ ନିଏ ବସାଇ ଜୀବନେ,
 ସାଧ୍ୟ କି ତୁମ୍ଭର—ସ୍ଥିର ରହ ପାର ଯେଣ ?
 ଏତକ ମାତ୍ରକ ଜଣା ଅନନ୍ତ ଜୀବନ,
 ନିୟତ ଭିନ୍ନତ ମାର୍ଗ କରେ ଅନ୍ୱେଷଣ ।
 ରଖି ଉତ୍ତମେ ସ୍ଥାନେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅହେ ଭୁଲ;
 ଅନନ୍ତ ପଦାବଳୀ ଦିଅ ଜୀବନ ବସାଇ

ସିଲ, ସିଲ, ଅଛ, ଏହି କଥା ରଖି ମନେ
 ଅନୁଗତ, ରହ ବିଶ୍ୱାସୀତା ଚରଣେ ।
 ସ୍ୱାଧୀନ ମାନବ—ଭ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣା କେବଳ,
 ହେବ ବିଷାକାର ବିଧି ଜୀବନେ ସଫଳ ।

ବୁଧ ବିରାଡ଼ ଓ କାଳିଆ କୁକୁର ।

ବାଡ଼ିଦୁଆରରେ କାଳିଆ କୁକୁର ପାଉଁଶ ଗଦା ପାଶରେ,
 ତମ ଧୂଳି ଧୂଳି ଲୁଗା ଲୁଗା ପଡ଼ିଛି ଏକ ଧାନରେ ।
 ଦୁଆରକୁ ଚାହିଁ ଅନାଇ ବସିଛି ଓଦା ଜିରଟାକୁ କାଢ଼ି,
 କେତେବେଳେ କେହି ଅଇଁଠା ପତର ଦେବ ତା ପାଶେ ମୋପାଡ଼ି
 ଏହି ସମୟରେ ବୁଧ ବିରାଡ଼ ଅଇଁଲ ଘରୁ ବାହାରି,
 ମନ ପୁଲୁଣାରେ ମିଆଁଜି ମିଆଁଜି ତାକି ଥର ଦୁଇ ଚାରି ।
 ଖାଇ ପିଇ ଆଛା ଥାକୁଲୁ ଥୁକୁଲୁ ଦେହଟି ନିର୍ମଳ ନିଶେ,
 ଚକଣ ଚକଣ ମୁହଁଟି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି ଜାଉଁଳ ନିଶେ ।
 କୁକୁର ଉପରେ ନଜର ପଡ଼ନ୍ତେ ବୋଲଇ ତାକୁ ଅନାଇ,
 କାଳିଆ କୁକୁର ପଡ଼ିଛି ପରା ତୁ ଅଇଁଠା ମୁଠାକ ପାଇଁ ।
 ସଜସାକ ଭୁକି ଭୁକି ମରୁଥାଉ ଶୋଇବାକୁ କାହିଁ ତର,
 ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଘରେ କାଳେ ପଶିଯିବ ଆସି ଜବାଇତ ଚୋର !
 କେମନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି ମୋ ଦେହ ଅନାଇ ଦେଖ ତୁ ଥରେ,
 କାମ ଧନା ନାହିଁ ବାବୁ ପଶି-ମୁହଁ ଚୁଲୁଥାଏ ଅନଇରେ ।
 ଦୁଧ ଭାତ ମାଛ ଯେତେ ଯେତେ ଖାଇ ଚୁଲୁମୁଣ୍ଡେ ଥାଏ ଶୋଇ,
 ଅଇଁଠାଖିଟା ନାଭରେ କୁକୁର ମୋ ପାଶେ ଦେହ କି ତୁହ

ଶୁଣି ନ ଶୁଣିଲା ପରି ସେ କୁହୁର ରହିଲା ହୋଇଣ ବୁନ,
ଅବଶ୍ୟ ମନକୁ ବାଧୁଥିବ ପରା କଠିଣ ବଚନ ଶୁଣି ।

* * * * *

ଦିନେ ସାଥନ୍ତୁଣୀ ଶୁକରକୁ ଡାକି ବୋଇଲେ ଆରେ ଗୋପାଳ !
ନିଜପ୍ରତି ଅସି ଭୁଆବରତା କଲ ତ ଭାର ଜଞ୍ଜାଳ !
ତାହା ଡରେ ଘରେ ମାଛ ଶୁକୁଆ ତ ଅଉ ରଖି ହେଲା ନାହିଁ,
ହାଣ୍ଡି କୁଣ୍ଡାଇ ତ ଗଡ଼ାଇ ଖାଇଲା ଥାଏ ଗୋଡ଼କୁ ଅନାଇ ।
ଆଟକାରେ ପୁର ଶିକାରେ ଥୋଇଲେ ଦୁଧ ଦହି ଖନା ମଠା,
ଚିଲ ମାର ହାଣ୍ଡି ଗଡ଼ାଇ ଖାଇଲା ନିଆଁଲଗା ବିରତା ।
ସେ ଦିନ ତାହାକୁ ଅଖାରେ ପୁରାଇ ଛଡ଼ ଅସିଥିଲୁଁ ହାଟେ,
ତହିଁ ଅରବିନ ଧଳାଇ ଅସିଲା ଉଣି ଉଣି ବାଟେ ବାଟେ ।
ଅଳ ରେ ତୁ ନେଇ ଯେଉଁଠିରେ ହେଉ ଦେବ ତାହାକୁ ସଉଡ଼ି;
ଗୋପାଳଥ ଶୁଣି ଭାର ଖପା ହେଲା, ଅଣି ପନାଶି ଦଉଡ଼ି
ବାଜିଲା ଭୁଆକୁ ଅଖାରେ ବେକରେ, ଘୋଷାଡ଼ି ନେଲା ଦାଣ୍ଡରେ,
ଗାଆଁ ପିଲପାକ ଧାଇଁ ଅସି ପୁଣି ପିଟୁଥାନ୍ତି ପାହଣରେ ।
ଦାଣ୍ଡେ ଦାଣ୍ଡେ ତାକୁ ଘୋଷାଡ଼ି ଘୋଷାଡ଼ି କରୁଥାନ୍ତି କୁଆରୁଆ,
ଦାନ୍ତକୁ ନିର୍ଯ୍ୟତ ଦରମଲା ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ ଭୁଆ ।
କୁକୁରଟି ଅସି ବୋଲେ ହସି ହସି, କିଏ ରେ ବରଡ଼ି ଭଲ !
ସାଥନ୍ତୁଙ୍କ ଘରେ ମଜା ଲୁଟୁଥିଲା ଦୁଧ ଭାତ ମାଛ ଖାଇ !
ଗୋରୁ ଚପାଟିରେ ଅଛା ସୁଖ ଅଛୁ ରାତିକେ ହୁଅନ୍ତି ରଜା,
ଗୋରୁ ଘରେ ନଈ ଆଳୁଅ ନ ଥାଏ, ଶେଷକୁ ବାହାରେ ମନା
ଗୋରୁ ମାଲ ଭାଇ ଦୁଇ ଦିନ ପାଇଁ, ପଛକୁ ହୁଏ ସେ ସଲ,
ଗଡ଼ର ଖଟାଇ ଅଲଣ୍ଡା ପତର ସହସ୍ରଗୁଣରେ ଭଲ ।

ଅଚନ୍ଦ୍ର ଶକ୍ତି ।

ବଚନ ବିବିଧ ଏହି ଅନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ,
 ଅଦ୍ୟନ୍ତ ଅପରିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅବଦୃତ କାଣ୍ଡ !
 କେ ତୁମ୍ଭେ ? କିଏ ବା ମୁହିଁ ? ଅସିଅଛି କାହିଁ ?
 ଯିଉଁ କାହିଁ ? ଅଛି କିପା ? ତରୁ କାଣୁ ନାହିଁ ।
 କରୁଛନ୍ତି ଆର୍ଯ୍ୟ ଋଷି ସନ୍ତାନ ବିସ୍ତର,
 ପ୍ରକୃତ ପ୍ରଶ୍ନରେ କେବା ଦେଇଛି ଉତ୍ତର ?
 ଭୁବିଷ୍ୟତ ଶତାବ୍ଦୀର ଯୁଗୁପା ବିଜ୍ଞାନ —
 ମୂଳତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରକାଶରେ ଦେଖୁଛି ଅଜ୍ଞାନ ।
 ଦର୍ଶନ ନୟନମାନ, ବିଜ୍ଞାନ ନିବାକ,
 ଅଭି ବା ପାଇବ କାହିଁ ସାଞ୍ଜି ଗ୍ରନ୍ଥସାକ ?
 ଅସୀମ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କେ ବା କରୁଛୁ ନିର୍ମାଣ ,
 କପରି ଜାଣିବ ତୁଚ୍ଛ ମାନବ ଅଜ୍ଞାନ ?
 ବ୍ରାହ୍ମ୍ୟମାନ ସୌର ପୁଷ୍ଟି ଅନନ୍ତ, ଆକାଶେ
 ସୁନୟନେ କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ ସକାଶେ ?
 ପ୍ରଭାତେ କାଞ୍ଚନ କାନ୍ତି, ବିକାଶି ତପନ
 ଜଗତକୁ ଦେଲୁ କିବା ନୂତନ ଜୀବନ !
 ଶାଇଲେ ମଙ୍ଗଳ ଗୀତ ବିହଙ୍ଗମଦଳ,
 ନବୋଦ୍ୟମେ କାର୍ଯ୍ୟେ ବ୍ୟସ୍ତ ମାଳବ ସଜଳ ।
 ଅମୋଦିତ ବନସ୍ତଳୀ କୁସୁମପରାଗେ,
 ଧାବିତ ମଧୁପବିନ୍ଦୁ ନବ ଅନୁରାଗେ ।
 ହେ ମାନବ, ଯେଉଁ ଦିଗ ଦେଖ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି —
 ସବୁ ଶ୍ରେୟାବତ ଯେହ୍ନେ ଅନନ୍ତଲହରୀ ।

ଅନନ୍ତେ ଅନନ୍ତେ ପରପୂର୍ଣ୍ଣ ସବୁସ୍ଥାନ,
 କାହାର ପ୍ରକାଶେ କାହିଁ ଅନନ୍ତ ମହାନ ?
 କପାଳ, କାହାର ପାଇଁ ଏ ଅନନ୍ତ ରାଜ୍ୟ ?
 କେ ମହାମହିମ ଶିଳ୍ପ ନିର୍ମିତ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ?
 ମଧ୍ୟାହ୍ନେ ପ୍ରଣବ ତପ୍ତ ତପନ କରଣ
 ନିକାରଣ କରେ ସୁଖୀତଳ ସମୀରଣ !
 ନିୟମେ ତପନ କରି କାର୍ଯ୍ୟ ସମାଧାନ
 ପଶ୍ଚିମ ଆକାଶ ପ୍ରାନ୍ତେ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ—
 ଦିବା କାର୍ଯ୍ୟେ କ୍ଳାନ୍ତ ଜୀବ ବିଶ୍ରାମ କାରଣେ
 ଅଛାଦିତ ପୃଥ୍ବୀ ଅନିକାର ଅବରଣେ ।
 ପୁଣି ଦେଖ ଏ ଜଗତ କିବା ରହୁଥିବ !
 ଯାଏ ଜଣ ସଥା ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଆକର !
 ଯେତେ ସୁଖକର ଦ୍ରବ୍ୟ ଦେଖି ଜଗତରେ,
 ପ୍ରକ୍ତଲ ରହିଛି ଦୁଃଖ ସବୁ ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ ।
 କୁସୁମରେ କାଟି—ବିଷ ଅମୃତ ମଧ୍ୟରେ—
 ଜୀବନରେ ପାପ—ତାପ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମରଣରେ—
 ପବନ ପ୍ରଣୟପାଶେ ହେବ ଅତ୍ୟାଚାର—
 ଅନନ୍ତ ଉଦ୍‌ବ ଆଲୟରେ ହାହାକାର !
 ରୋଗର ଯାତନା—ସାଧୁ ରକ୍ତର ଲୁହନା—
 ସ୍ତବିରର ଅପମାନ—ଦୁର୍ବଳ ଗଞ୍ଜନା—
 ନିସର୍ଗ ଘଟଣା କେତେ ବିବିଧପ୍ରକାର
 ପୃଥିବୀ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କର ଦିଏ ଛରଗାର !
 ଦିବସ ଅଲୋକ ପଶ୍ଚାତରେ ଅନିକାର—
 ଅନନ୍ତ ପଶ୍ଚାତେ କେତେ ଶ୍ରେଣୀ ଅକାର

ବସ୍ତ୍ର ବିଦ୍ୟମାନ—ନିତ୍ୟ ବେଶ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ
 ବିଜିତ ସଖା ଦୁଃଖ ଛନ୍ତି ପରଶ୍ବରେ ।
 ସୁନ୍ଦର ସୁମନେ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଯେ ବନରେ,
 ଶ୍ରୀକ୍ଷଣ ଭୂଜଙ୍ଗ ଛନ୍ତି ଶାସ୍ତିତ ବବରେ ।
 ଯେଉଁ ମଧୁକର କରେ ପୀୟୂଷ ପ୍ରଦାନ,
 ବହେ ପୁଣି ବିଷମୟ ଶ୍ରୀକ୍ଷଣ ବିଷାଣ !
 ଜଗତ ଜୀବନ ଜଳ ଯେଉଁ ବାରିଦରେ,
 ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଶ୍ରୀକ୍ଷଣ ବଜ୍ର ତାହା ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ ।
 ରତ୍ନାକର ଗର୍ବ ମଧ୍ୟ ଭୁଜଙ୍ଗ ସମ୍ଭାର,
 କମଳାୟ ଦେହେ ବ୍ୟାଧି ବିବିଧପ୍ରକାର ।
 ଦିବା ନିଶି ସୁଖ ଦୁଃଖ ବିଷାଦ ଉକ୍ଷାପେ
 ବିଜିତ ସୃଷ୍ଟି ହିଁକି ସାଧନ ସକାଶେ ।
 ହେ ମାନବ ! ଏଥୁ ତତ୍ତ୍ବ ପାରିବ କି ଜାଣି ?
 ତୁମ୍ଭେ ସେ ଜଗତେ ସୁଦ୍ଧାଦିପି ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରାଣୀ !
 ଅନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସଙ୍ଗେ କଲେକ ଭୂଳନା,
 କେତେ ସୁଦ୍ଧା ତୁମ୍ଭେ ଦେହରେ ଯିବ ଜଣା
 ମାନବର ସୁଦ୍ଧା ଦୃଷ୍ଟି ସୀମା ଅଭ୍ୟନ୍ତରେ
 ଘଟେ କି ଅଭିଭାବ କାଣ୍ଡ, ଦେଖ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ
 ଦେଖ ଏହି ପୃଥିବୀର ବିସ୍ତାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚୟ,
 ଏହାଠାରୁ କେତେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଗୁଣ ସୂର୍ଯ୍ୟ !
 ଛଦ୍ମ ଉପଗ୍ରହ ଘେନି ସୌରପରିବାର
 ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିମ୍ନରେ କରେ ଗଗନେ ସମ୍ଭାର ।
 କୋଟି କୋଟି ସୂର୍ଯ୍ୟ କିଛି ରହି ବିକାରଣ
 ଆବିର୍ଭବ ପ୍ରକଳ ବେଗେ ବେଶ୍ୟ ଅନୁସୃଣ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟର ଉପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ କରେ
 ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରକୃତି ବେଗେ ବେଗୁଛି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ।
 ପକ୍ୱଳ ସାଗର ଗର୍ଭେ କେତେ ଜଳକଣା,
 ମରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ରେଣୁ କିପରି ପାର କି ଗଣନା ?
 ଗଗନେ ଅଚିନ୍ତ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସେହିପରି ଜାଣ,
 ଅନନ୍ତ ଅନନ୍ତ କିତପ୍ରକାର ବିଦ୍ୟମାନ ।
 ନାହିଁ ରେବ ପୁଲ-ମୃଗ-ଅଲୋକ-ଅନ୍ଧାର,
 ଶେଷ-କୁଣ୍ଡ-ଶାପ-ପୁଣ୍ୟ ସବୁ ଏକାକାର ।
 ହୃଷ୍ଟି ସୀମା ରେଖା ପ୍ରାନ୍ତେ କଳ୍ପନାର ସୃଜନ,
 ତଦନ୍ତେ ଅସୀମ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱପତି କାର୍ଯ୍ୟ ।
 ମୁନି ତହିଁ କୋଟି କୋଟି ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଟଙ୍କାଳ,
 ସ୍ଥିର ବିକାଶିତ ମାତ୍ର ପରଂବ୍ରହ୍ମଦ୍ରବ୍ୟ ।
 ଲବ୍ଧ ରୁଚୁ ନାହିଁ ରେବ, ଜ୍ଞାନ ବା ଅଜ୍ଞାନ,
 ଦକ୍ଷିଣ ଉତ୍ତର ପୂର୍ବ ପଶ୍ଚିମ ସମାନ ।
 ଅଛି ସବୁ ବିଦ୍ୟମାନ ନାହିଁ ରେବାରେବ,
 ଅଗତି ମାନବ ଜ୍ଞାନ ରହସ୍ୟ ପ୍ରଭେଦ ।
 ଏ ସମସ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରକୃତି ଭାବ ମନ ପ୍ରାଣ,
 ଦେଖୁ ମାତ୍ର ବିରାଜିତ ପ୍ରଭୁ ରଗବାନ ।
 ଯଦି ରକ୍ତି ଚିତ୍ତେ ଜମେ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରବଣେ,
 ଅଚିନ୍ତ୍ୟାବ୍ୟକ୍ତରୂପାୟ, ଦେବ ବିଭୀରୁନେ ॥

କାହିଁ ସେ ?

କାହିଁ ଅଛି—କାହିଁ ଗଲେ ଦେଖିବି ସେ ମୂଖ ?
 ଶାରଦ ଶବ୍ଦ—ସେ କି ଶିଶିଙ୍କ ମୟୂଖ ?
 ପ୍ରତପ୍ତ ସାହାର ମରୁ ସିକତା ପ୍ରାନ୍ତରେ—
 ଅଛି କି ଗଙ୍ଗାର କୂସେ ସୁଧା ସ୍ବରୂପରେ ?
 ସାଧନାର ସିଦ୍ଧି—କିବା ତପସ୍ୟାର ଫଳେ—
 ଅଛି କି ଲହରୀ ଲୀଳା ମାଳାମୁଦ୍ରିତଲେ ?
 ତୁଷାରଧବଳ ଶୀତପ୍ରଧାନ ଦେଶରେ—
 ମନ୍ଦାରଲେହନ ଫୁଲ ରସ କରରେ—
 ନଦୀର ନିଶୀଥ ସିନ୍ଧୁ କୁସୁମ ଗୌରରେ—
 କମ୍ପା ସାକ୍ଷୀ ଧ୍ରୁବ ତାରାରୁପେ ମାଳନରେ—
 କ୍ଳାନ୍ତ ଶାନ୍ତ ଦେହେ ଘୋର ନିଦ୍ରା ସମୟରେ—
 ସଞ୍ଚରେ କି ପ୍ରେମମୟ ସୁଖଦ ସ୍ବପ୍ନରେ ?
 ନାହିଁ ନାହିଁ, ନୁହେଁ ସେ ତ ଉପସ୍ଥିତ ସ୍ଥାନ,
 ଅକଳଙ୍କ ପୁଣ୍ୟମୟ ପବନ ମହାନ ।
 ପବନତା ପୁଣ୍ୟପ୍ରଭା ଯହିଁ ସମବେତ,
 ରୁହେଁ ଅନୁମାନେ ତହିଁ ରହିଥିବ ସେ ତ ।

ପାଷାଣ ପ୍ରତିମା ।

ପାଷାଣ ମନ୍ଦିରେ ପାଷାଣ ଦେବତା ବିରାଜିତ ସିଂହାସନେ,
 ଅକୁଳ ଅନ୍ତରେ ଭକ୍ତି ବିନୟରେ ଶୁକ କୁସୁମ ଚନ୍ଦନେ,
 ହୃଦୟ ଦେବତା ମାନସ ବାସନା ଜଣାଇଲି କେତେଥର;
 ଶେଷି କେତେ ଅଶ୍ରୁ ମନରେ ଭରସା ଲଭିବି ଦେବତା ବର ।
 ଅସେ ନିଜ ନିଜ ପ୍ରଭୁପଦେ ଭକ୍ତି ରଖି କାତର ନୟନେ,
 ଅନାଏ ଶ୍ରୀମୁଖ ଖଣି ଦେବେ ଦୁଃଖ ଅଶ୍ରୁ ଆକୁଳ ଜୀବନେ ।
 ଅହା ବିଚିତ୍ର ପ୍ରଭୁଙ୍କ କରୁଣା ଚିହ୍ନ ତ ଦେଖିଲି ନାହିଁ,
 ପ୍ରତ୍ୟହ ସମାନ ଦେବତା ବିମାନ ଦେଖୁଛି ନିରେଖି ଶୁଦ୍ଧି ।
 ସେବା ବା ଅରଜ ସମୟରେ ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖେ ଯେତୁପ ଭବରେ,
 ନ ପୂଜି ତରଣ କରେ ଦରଶନ ସଦା ସମାନ ରୂପରେ ।
 ଅସି ପ୍ରଭୁ ପାପ ନୟନ ଜରଣ ହୋଇ ତଥାପି କାମନା,
 କେ ଜାଣେ ବା କେବେ ସୁପ୍ରସନ୍ନ ହେବେ ହରିବେ ହୃଦବେଦନା ।
 କେବେ ଭଲେ ମନେ କିପରି କି କାରଣେ ସେବିବି ପ୍ରଭୁ ତରଣ,
 କି ଅଲକ୍ଷି ଅଶେ ନିଜ ନିଜ ଆସେ ପ୍ରାଣ କରେ ଆକର୍ଷଣ ।

କେଉଁ ଜାତି ବବର ?

ଶୁଣ—ଅଶାବର ।

“ସୁଜଳା, ସୁଫଳା, ଶୟ୍ୟଶ୍ୟାମଳା ପ୍ରଭୃତି”
 ଲଲିତେ, ସୂର୍ଯ୍ୟର ବିନ୍ଦୁ ସୁନ୍ଦର ଆକୃତି ।
 ସକଳ ବିଜ୍ଞାନ, ଜ୍ଞାନ, ସକଳ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ,
 ବିରକ, ସମ୍ପଦ, ବିଭୁ, ସକଳ ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ,
 ସାମର୍ଥ୍ୟ, ଗୌରବ, ସବୁ ଅପରୂପ ଶିଶୁ
 ସୂର୍ଯ୍ୟ କରଣରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ବସୁନ୍ଧରା ।
 ପ୍ରଭୃତିର ଶିଶୁ ସୂର୍ଯ୍ୟକରଣ ଯେମନ୍ତ,
 ତେସନେ ରମଣୀ ଶିଶୁ ଅଟଇ ସତୀ ।
 ବାଳକମାନଙ୍କ ଶିଶୁ ଅଟେ ସରଳତା,
 ମାନବ ଜାତିର ବାକ୍ୟ ଶିଶୁ ମଧୁରତା ।
 ପୁରୁଷ ଶ୍ରୀ ଅଟେ ବୀର୍ଯ୍ୟ, ଜାତି ଶିଶୁ ଭାଷା,
 ଯାହା ଘେନି ଜାତି କରେ ଉନ୍ନତ ସ୍ଥିତିଶାଳୀ ।
 ଭାଷାହିଁ ଜୀବନୀ ଶକ୍ତି ଜାତିମାନଙ୍କର,
 ଯେ ଜାତିର ଭାଷା ସ୍ଥାନ ସେ ଜାତି ବବର ।

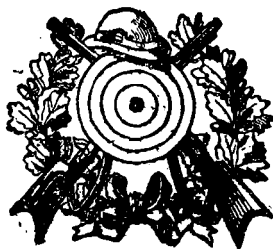

ଜନନୀ ଭୁଲ-ଭ୍ରଷା !

ଗଗ—ଭେରବ ଝୁଲୁ ।

ମୋ ଜୀବନ ସାର ଧନ ଜନନୀ ଭୁଲ ଭ୍ରଷା ।
 ଆସ ଗୋ ମା ! କରୈ ପୂଜା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ ପ୍ରାଣ ଆଶା ।
 ଭକ୍ତି, ଶ୍ରଦ୍ଧା, ସ୍ନେହ, ମାୟା, ହୃଦୟ ସ୍ବର୍ଗୀୟ ଧନ,
 ଜନନୀ ଗୋ ! କୃପା କରି କରୁ ତୁହି ବିଭରଣ ।
 ଜ୍ଞାନ, ବିଦ୍ୟା, ସୂକ୍ଷ୍ମ, ଭୂମ୍ୟ ଯାହା କିଛି ମନୁଷ୍ୟରୁ,
 ଜନନୀ ! ପ୍ରସାଦେ ତବ, ଅନୁଭବେ ସାରତତ୍ତ୍ବ ।
 ବିଦ୍ୟାସ୍ନାନ, ଶକ୍ତିସ୍ନାନ, ଦାନସ୍ନାନ, ଅକିଞ୍ଚନ,
 ଆହା ମା ! କି ଦେଇ ମୁଁ ବନ୍ଦବି ଗୋ ତୋ ଚରଣ ।
 ଆତ୍ମଶକ୍ତି ଅନୁସାରେ କରୁଛି ମା ତୋ ବନ୍ଦନା,
 ନ ରୁଣ୍ଡିଲି ପାଷଣ ମୁଁ ଏହା ଲୋକ ବିତମ୍ବନା ।
 ଦେଇ ମା ଗୋ ! ଭକ୍ତିପୁଷ୍ପ ସେବିବି ଚରଣ ତୋର,
 ହେଉ ପଛେ ସେ ସୁମନ ଗନ୍ଧସ୍ନାନ ଅସୁନ୍ଦର ।
 ଏତକ ପ୍ରାର୍ଥନା ମାତଃ ! କରୁଅଛୁ ବାରେ ବାରେ,
 ଜୀବନ ଅନ୍ତମାକାଳ ଗଢ ହେଉ ତୋ ସେବାରେ ।

ରତ୍ନ ଶିବମନ୍ଦିର ।

ଭାଗିଣୀ—ରସକୁଳା ।

ବୋଲ ଶିବାଳୟ ବୋଲ ସ୍ବରୂପ,
କେ କଲ ଏପରି କୁହେତ ରୂପ ?
ବଜନେ ବରଲେ ରହୁଛୁ ଉଭା,
ନାହିଁ ତ ଗୌରବ ବରବ ଶୋଭା ?

ପୂଜାପାଇଁ ଶଙ୍କରଙ୍କୁ ସେ
କେବେ କେହି ଭକ୍ତ ସେବା-ଅନୁଭକ୍ତ

ଆସୁଥିଲେ ଏ ସ୍ଥାନକୁ ହେ ?

ତୋ ଦେହରୁ ବୁନ ଗଲାଣି ଛାତି,
ବଟରୁଷ ଚେର ଯାଉଛି ମାତି,
ବାଜୁଥିଲା ଯହିଁ ଘଣ୍ଟା କଂସାଳ,
ତହିଁ ରାତ୍ନୁ ଯେଉଁ ଶୁଗାଳ,
ଥିଲେ ଯହିଁ ଭକ୍ତମାନେ ହେ,
ଭ୍ରାଷଣ ଭଜନେ ଫେଣ ଟେକି ରଲେ
ଖେଳୁଛନ୍ତି ସେହି ସ୍ଥାନେ ହେ ।

ଶିବଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ନିଶିରେ ବସି
ଯାଯାବଳୀ କାଳ ଗ୍ରାମରୂପସୀ
ହୁଳହୁଳି ଦେଇ ଶଙ୍ଖ ବଜାଇ
ବସିଥାନ୍ତି ଉଜାଗରରେ ଥାଇ,
କରୁଥିଲେ କଣ ବକା ହେ
ଚଣା ଭୁଜା ବୁଢ଼ା ମିଠାଇ ଉଡ଼ୁଡ଼ା
ନ୍ୟାକାନ୍ୟା କର ଜୀବକା ହେ ।

ପ୍ରତିଦିନ ଅସୁଅଲ ତ ମାଳୀ
 ଶମ୍ଭୁଶିରେ ଜଳ ଦେବାକୁ ଡାକି ?
 ତମ୍ଭାପୁଲ ବଲ୍ଲପଦ ବଢ଼ାଇ ।
 ରକ୍ତ ମନୋବାହ୍ୟା ପୂରଣ ପାଇଁ, °
 ଏବେ କି ସେ ଅସେ ଅରେ ହେ ?
 ପଞ୍ଚଦ ବେଳରେ ଲୋକ ସମ୍ମାନରେ,
 ପରାରେ କେ ବିପଦରେ ହେ ?

ଘାଟନାଭୂତ ଏ ତୋତେ ଅନାଇ
 ଅସନ୍ନ ପଞ୍ଚାରି—ନାଆକୁ ବାହୁ,
 ଏବେ ସେମାନଙ୍କୁ ମାଡ଼ୁଛି ଡର,
 ନାଏ ବାଜିବ ବା ରଙ୍ଗା ପଥର,
 ଜଗତରେ ଏହି ଶାନ୍ତ ହେ
 କରସା ଅଲୋକ ଥିଲା ଯେଉଁ ଲୋକ,
 ମଲେ ହୁଏ ଭୂତ ଭାତ ହେ ।

ମୋ ଦେହ ସମସ୍ତି ମାଂସ ଶୋଣିତ,
 ମାଙ୍କଡ଼ା ପଥରେ ଭୁବ୍ଧ ନିମିତ୍ତ,
 ତୋହୁ ଦଶା ଦେଖି ମାଡ଼ୁଛି ଡର,
 କାଳମୁଖେ ମୁହଁ କେତେ ମାଡ଼ର,
 ଥିଲୁ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ସ୍ଥାନ ହେ,
 ତସହ ମୃତ୍ୟୁସାଇଁ ରହିଗଲେ କାହିଁ,
 କେ ରଖିବ ତୋର ମାନ ରେ ।

ଅଗେ ଥିଲୁ ଶୋଭା ପବନ ସ୍ଥାନ,
 ଏବେ ଜନଶୂନ୍ୟ ଗର୍ଭିଣୀସ୍ଥାନ,

ଅହେ କାର୍ତ୍ତିମନୁ ଦେଖ ତ ଅସି,
କି କଲୁଣି କାଳ କାର୍ତ୍ତି ବିନାଶି,
ପବନ ଶୋଭୁଛାର ହେ
ସେ କାଳ କରଳ ଭାଙ୍ଗି ବେନ ପାଳ
କଲୁଣି ସେ ଶରଣାର ହେ !

ପଡ଼ିଛି ଦେଉଳ ପଥର ଚୁଣି,
ପକାଇଛି କାଳ ଦାନ୍ତରେ ଝଟି,
“ମହମ୍ମଦ ପାରନ୍ତେ”—ପ୍ରବ ବ୍ରାହ୍ମଣେ
ପତି ତୋଷୁଥିଲେ ଭକତଗଣେ,
କାହାନ୍ତି ସେ ବିପ୍ରବରେ ହେ ?
ଦେଉଳ ଫାଟରେ ବାୟୁ ପଶି ଖରେ
ଶୁଣାଉଛି ମନ୍ତ୍ର ସ୍ଵରେ ରେ ।

“ଅଷ୍ଟକୁଳାତଳ ସପ୍ତ ସମୁଦ୍ର,
ବ୍ରହ୍ମ ପୁରନ୍ଦର ମାରଣ ରୁଦ୍ର,”
ତୁମ୍ଭେ ଅମ୍ଭେ କେତେ ରହୁବା ନାହିଁ,
ଏତେ ହିଂସା ହେଷ ତେବେ କପାଇଁ ?
ଦେଖ ତହିଁ ନିକର୍ଣ୍ଣନ ହେ,
କାହିଁ ଶିକାଳୟ ପବନ ଅଳୟ
କାହିଁ ଗଲେ ଲହମନ ହେ * ।

* କଟକ ସମ୍ଭାଷଣ କାଠଗୋଡ଼ା ବନ୍ଦ ପଦେମୁଖା ଘାଟ ବସନ୍ତର ବୃତ୍ତରେ ରହମନ
ଦାନବ ମୁବାମେଝରଠାରେ ଯେଉଁ ଶିବମନ୍ଦିର ନିର୍ମଣ ବରଦେ, ନଦୀ ବହିଲେ ତାହା
କବି ବୁଝି ସାଧୁଅଛ ।

“ମନଃ କବିଯଶଃପ୍ରାପୀ ।”

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

‘ମନଃ କବିଯଶଃପ୍ରାପୀ’ ଏହି ପରଚୟ
ମୋ କବିତା ପାଠ କରି ପାଇବ ନିଶ୍ଚୟ ।
ନାହିଁ ମୋ ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନାହିଁ ଗୁରୁ ଅଧ୍ୟାୟନ,
କି ଗୁଣେ କରିବ କବିଯଶ ଉପାର୍ଜନ ?
ତଥାପି ଚଞ୍ଚଳ ମନ ସଦା ଅଛି ଧାଇଁ,
ସାଧାରଣେ କବିଯଶ ଲଭିବାର ପାଇଁ ।
ଜନ-ସମାଜରେ କବି ଜାକଜ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ,
ଲଭିବାକୁ ସେ ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟାକୁଳ ମାନବ ।
ଥାଉ ବା ନ ଥାଉ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଭୁଙ୍କର ଶକ୍ତି,
ହେବ କବି ଅକିଞ୍ଚନ ତହିଁ ମତି ଗତି ।
କେ କାହିଁ ହୋଇଛି କବି ଅପଣା ଯତ୍ନରେ ?
ଏ କଥା ତ ମୁଁହିଁ ବେଳେ ନ ଭାବିଲି ଥରେ ।
ମାତ୍ର ଦୃଢ଼ରୂପେ ମନ ମଧ୍ୟେ ଅଛି ଜାଣି,
କାଳିଦାସ ମହାକବି ସେବି ଗଣାପାଣି ।
ପାଏ କି ସେ ମହାକବି ଲୋକ ସହକରେ ?
ହେବ ବା ଶାରଳାଦାସ ଶାରଳାଙ୍କ ବରେ ।
ଲଭୁଛି ସାନ୍ନ୍ୟାସ ମନେ ପୋଷି ଏହି ଅଶା,
କରୁଛି ସାର୍ଥକ ପ୍ରାଣ ସେବି ମାତୁରାଷା ।

କବି ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ।

ଶିଶୁ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଅନ୍ନ ଶୂନ୍ୟ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ମହିଳାମଣ୍ଡଳ,
 କବି ନାମେ ମୁଁ ତୋତେ କରୁଛି ଗଣନା ।
 ସାମାନ୍ୟ ଗୃହଣୀ ତୁହୁ ନୋହୁ ଧନକଜ୍ଜ,
 ମାତ୍ର ମୋ ବିଧାୟକ ତୁହୁ ମହାଭାଗ୍ୟବତୀ ।
 ଧର୍ମନିଷ୍ଠା ପତିବ୍ରତ କରୁଛୁ ସମ୍ବଳ,
 କୁଳବତୀ ପକ୍ଷେ ଯାହା ସମ୍ପତ୍ତି କେବଳ ।
 ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ବେଦାନ୍ତାତେ ନୋହୁ ବିଚଳିତ,
 ସୁଖେ ଦୁଃଖେ ରଖିଥାଉ ପ୍ରଭୁପଦେ ଚିତ୍ତ ।
 ରୋଗେ ଦୁଃଖେ ପତି ମଧ୍ୟ ସ୍ଥିର କର ମନ,
 ସାହିତ୍ୟ ସେବାରେ କଲୁ ଚିତ୍ତ ସମର୍ପଣ ।
 ଜଗତର ସୁଖ ଦୁଃଖ କୁହେ ବିରସ୍ତାୟୀ,
 ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ମାନବଗଣ ଭାଗ୍ୟ ଅନୁସାୟୀ ।
 ଆସୁ ବା ଔଷଧ୍ୟ କିମ୍ବା ବିପଦ ଭୀଷଣ,
 ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି କରୁ ତା ମୁଣ୍ଡକେ ଧାରଣ ।
 ବିଚଳିତ ହେବୁ ନାହିଁ ସମ୍ପଦେ ବିପଦେ,
 ଦୃଢ଼ରୂପେ ରଖିଥାଉ ଚିତ୍ତ ପ୍ରଭୁପଦେ ।
 ଯେ କାହିଁ ରଖିଲୁ ମା ! ତୁ ଉତ୍କଳ-ମଣ୍ଡଳେ,
 ଗାଇବେ ତା ଭବିଷ୍ୟତ ମାନବ ସକଳେ ।
 ଅଶୀର୍ବାଦ କରୁଅଛୁ ଆଗୋ ସାଧୁ ସତ,
 ମହାପ୍ରଭୁ ପାଦପଦ୍ମେ ଥାଉ ତୋର ମତି ।

ମୋର ଏହି ଅଭିଳାଷ ଶୁଣି ରେ ନନ୍ଦିନୀ,
କାଟିରୁ ଜୀବନ କ୍ରତ ଧରି ତପସ୍ବିନୀ ।
ମଣିରୁ ତୋ ଜଗତରେ ଶାନ୍ତି ମିଳି ନାହିଁ,
ନିରନ୍ତରେ ରହିଥିବୁ ପ୍ରଭୁପଦ ଚାହିଁ ।

ଦେଶପ୍ରତିମା ବିସର୍ଜନ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

“ଗଛ ଗଛ ଗୁଡ଼ିକ ଗଛ ସମ୍ମାନେ ପରମେଶ୍ବର !”
ସୁଖଦେ ବରଦେ ଦେବ ଅସି ଧରାତଳେ
ବର ଦେଇ ଯାଅ ମାତଃ ମାନବମଣ୍ଡଳେ ।
ରକ୍ତିପୁଷ୍ପ ଦେଇ ଶୁଭଃ କରୁଛୁ ସମ୍ମାନ,
ସେନ ଅନୁଚର କର ସମ୍ମାନେ ପ୍ରସ୍ଥାନ ।
ଦେଇ ଡଳିଡଳି ଅସି କୁଳବଧୂଗଣେ,
ରକ୍ତି-ପୁଷ୍ପାଞ୍ଜଳ ଦିଅ ଦେଶର ଚରଣେ ।
ଗଳ-ଲଙ୍ଗ-ବାସେ କର ଦେଶକୁ ପ୍ରଣତ,
ଶାଗ ବର ଧନେଶ୍ବର୍ୟ୍ୟ ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତ ।
ପଞ୍ଚଶସ୍ୟ ବିଲୁପକ ନବ ଭୂଦାଦଳ
ଦେଇ ମୁଁ ପୁଣିବ ଦେଶ ଚରଣ-ତମଳ ।
ପ୍ରଣତ ମା ଶୈଳସୁତେ ଦାନବନାଶିନୀ !
ମୋ ପ୍ରତି ହେଉଛି ରକ୍ତିମୁକ୍ତିପ୍ରଦାୟିନୀ ।

ଅଦୃଶ୍ୟଦିନବଗ୍ରହ ବିପାଳଗଣେ !
 ଭକ୍ତିରରେ ହୃଦୟକୁ ପ୍ରଣତ କରିଣେ ।
 ଗଣେଶାଦି ଯାଅ ଦେବ ତାଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର
 ବେନି କର ଯୋଡ଼ି କରୁଅଛି ନମସ୍କାର ।
 ଶିବପ୍ରିୟେ ! ଘେନ ସବୁ ବେବଦେବଗଣ
 ଦେଉଛି ମେଲଣି ଯାଅ କୈଳାସଭବନ
 ବିସର୍ଜନ ଦେଲ ଏବେ ଯାଆନ୍ତୁ ପ୍ରଭୁଙ୍କ
 ଗାଉଥିବ କସି ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମହିମା ।

ଲଗ ଲଗ ।

ରାଗ—ବଜ୍ରଲ'ଣ୍ଡ ।

ଲଗ ଲଗ ଲଗ   ଉଠ ଉଠ ଜାଗ
                                                  ଦେ ଭଲ ଉତ୍ତଳବାସି !
 ଦେଖ ଦେ କପରି   କ କରୁଅଛନ୍ତି
                                                  ତୁମ୍ଭ ସବୁ ପ୍ରତିବାସୀ ।
 ଅଳଙ୍କାରବାସୀ   ପଞ୍ଜାବୀ ପାରଣୀ
                                                  ମରହଟ୍ଟା ନରନ୍ତରେ
 ଦୁଇ କର ଗ୍ରହ   ଧାବତ ସନ୍ତତ
                                                  ଅସୁଉଳୁଇ ମାର୍ଗରେ ।
 ବେଶ ଗ୍ରାମ ଗ୍ରାମ   ଜୀବନସନ୍ତାନ
                                                  ଲୁଗିଅଛି ସବୁ ସ୍ଥଳେ,

ସେହି ମହାଭବ   କେବଳ ଅଭବ
                                          ଦେଖୁଛି ମୁଁ ତ ଉଛଳେ !
 ଅହେ ଭାଇମାନେ !   ଶୁଣି ପାରିବିଧାନେ,
                                          ଏହି ଭଲକି ସୁଗରେ
 ମୃତବତ ହୋଇ   ପଡ଼ିବ କି ଶୋଇ
                                          ଅଧମ ଜଡ଼ ରୂପରେ ?
 ହେ ଭଲକିଗଣ !   ନୁହଁ ତ ହେ ମେଣ୍ଟା,
                                          ହୋଇ ଶାର୍ବଳସନ୍ତାନ
 ଅଧମ ବେରୁରେ   ଅନ୍ୟ ଜାତିଠାରେ
                                          ହେଉଅଛୁ ସ୍ଥାନମାନ ।
 ହେବା ସ୍ଥାନମାନ   ମରଣ ସମାନ
                                          ଜ୍ଞାନ କି ନ କର ଭାଇ ?
 ଜ୍ଞାନ ସାହସରେ   କି ହୋଇ ନ ପାରେ
                                          ଜାପାନକୁ ଦେଖି ଯାଇ ।
 ଦିନ ଦିନ ହୋଇ   ଯାଏ କାଳ ବହୁ,
                                          ରହିଛୁ କାହାକୁ ଚାହିଁ ?
 ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟମାନ   ନ କଲେ ସାଧନ
                                          କେ କରବ ତୁମ୍ଭ ପାଇଁ ?
 କଳାକାମିମାନେ   ବିଲୁପ୍ତ ଜାପାନେ
                                          ଅପଣା ଭଲକି ପାଇଁ
 ଅଶ୍ରେ ଅଶ୍ରୁ ଭରି   ଜାହାଜରେ ଚଢ଼ି
                                          କେମନ୍ତ ଅଛନ୍ତି ଧାଇଁ !
 ଶୁଣି ସମୟ   ହସିତମାନ୍ଦର
                                          ଭଲ ନାହିଁ ତାହା ଶୁଣି,

କଥା କହିକରେ   ଅତି ସହଜରେ

ଯାଏ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଜାତି ।

ଅଳସପଣରେ   ଅମନୋଯୋଗରେ

ଏ ସୁଯୋଗ ଦେଲେ ଛାଡ଼ି,

ଉନ୍ନତ ଅସନେ   ବିଦେଶୀୟମାନେ

ଆଗରେ ବସିବେ ମାଡ଼ି ।

ଉନ୍ନତର ପଥ   ବୃଦ୍ଧ ଶତ ଶତ

ବେଢ଼ି ଅଛୁ ସ୍ଥଳେ ସ୍ଥଳେ,

ହୋଇ ମହାବଳୀ   ଗୁଲ ପଦେ ବଳ

ଉଦ୍ଭାସ ସାହସ ବଳେ ।

କଳାଳଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ   ଦେଖି କହେ ଲଜ

ମାଉଁଲୁ ନାହିଁ ଆହେ ଭାଇ !

କେତେ ବଡ଼ଲୋକ   ହେଉଛନ୍ତି ଦେଶ

ବଲ୍ଲଭେ ଜାପାନେ ଯାଇ ।

ଉନ୍ନତ-ପିପାସା   ତେଜ କୋଣପଣ

ହୋଇ ବସିଥାଅ ସରେ,

କପର ତୁମ୍ଭର   ପୁରବ ଉଦର

ଏ କଥା ନ ଭୁଲ ଥରେ ।

ଭୂସିକ ବେଭାର   କେତେ ଦେଶାତ୍ମର

ସେନ ବସିଅଛୁ ମୁଣ୍ଡେ,

କଷ୍ଟ-କଷ୍ଟରସ   ଫେଡ଼ିବା ବସ୍ତ୍ର

ବେଳେ ନ ଧରିଲୁ ତୁଣ୍ଡେ ।

କୂଅ-ବେଙ୍ଗ ପର   ଅଛୁ ଜ୍ଞାନ କର

ତୁମ୍ଭେ ସବୁ କଥା ଜାଣ,

ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ପୁଣି   ହୋଇ ଟାଣିଛୁଣି

ସ୍ୱପ୍ନ ନାହିଁ ମୁହଁ ଟାଣ ।

ଦୁଇ ଚାରି ଜଣ   ବରହନ୍ତ ପଣ

ସମ୍ପାଦକ-ସ୍ୱପ୍ନାବଧାନ,

ଆରୁଣାପଦା.   ହୋଇଣ କଳା.

କିପାଇଁ ଜଗାଅ ଭାଇ ?

ଦୟାକା ସତ୍ତାଗେ   କେହି ନେବେ ଥାଏ

ବୋଲିବାକୁ ଦୁଇ କଥା,

ଭୁବ୍ରେ ଘେଙ୍ଗା ଧରି ଅସିବ ବାହାରି

ବାହେଲ ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱର   ଦେବଦାସ ଓ ଦେବଦାସ

ପାଇଁ ମରନ୍ତି ବୁଝରେ ?

ଅକା ଭୂଷଣତା   ଚରଣ ଅଗତ୍ୟା

କାଲି ଦେଉଳକୁ କୁଳଦେ ?

ଦିଧବା କାଷ୍ଠରେ ଯେବେ ବିକାଳରେ.

କେନ୍ଦ୍ର ସାଫଲ୍ୟେକ କାମେ,

କାରି କାଢ଼ଣୀ   ଦେଇ ବୁଦ୍ଧିବଳ

ଭାବୁ ପକାଇବି ପାରେ ।

ସେବେ କେନ୍ଦ୍ର ଭାବ   ସର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଗାୟ

କରେ ପର ଉପକାର,

ତୁମ୍ଭେ ଧାର୍ଯ୍ୟର   କାହିଁକି କପାଳ

ତା ଉପରେ ଅଭ୍ୟାସ ?

ଅନାଥା ନିଶ୍ୱାସ   ଭୁକ୍ତ ସବନାଣ

କରକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରାଣୀ,

ଜାଣିଥିବ ବାରେ   ଧର୍ମର ଦୁଆରେ
 ଭାଙ୍ଗିଯିବ ତୁମ୍ଭ ଟାଣ !
 ପଡ଼ିଯାଉ ନାଳା   ନ ସହିଣ ନାଳା
 କୁଳେ ଦେଉଛନ୍ତି କାଳି,
 ଥାଅ ଅଖି ବୁଜି   କଥାଟା ନ ବୁଝି
 ବେଳେ ନ ବିଚାର ଭାଳି ।
 ବରଷକୁ ଥରେ   ହେବ କଟକରେ
 ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ସମ୍ମିଳନୀ,
 ଉତ୍କଳରେ ଯେତେ   ଅଛନ୍ତି ପଣ୍ଡିତେ
 ସେତେ ଭଣ୍ଡି ଜ୍ଞାନ ଧନ,
 ରାଜା ମହାରାଜା   ବଣିଜ ପରଜା
 ସଭା କରିବେ ସେ ସ୍ଥାନେ,
 କହୁ ସବୁ କଥା   ତହିଁରୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା
 ଆସି ନଥା ତୁମ୍ଭେମାନେ ।
 ଆପଣାକୁ ଜ୍ଞାନ   ଅଛୁ ପର କୁଣି
 ତସ ଦନ ଯାଇଛି ଚାଲି,
 ଘରେ ଭାତ ନାହିଁ   ତୁଣ୍ଡଟାରେ ଭାଲ
 ଗରଜ ତ ମର ଖାଇ ।

ମୁଁ ହାଟବାହୁଡ଼ା ।

ରାଗ—ଗଢ଼େଲ ।

ଦେଖିଲି ସଫାରେ ବସିଛି ହାଟ,
ଲୋକଗହଳରେ ନ ମିଳେ ବାଟ ।
ଦୋକାନ ପସରା ଧାଉଳ ଧାଉ,
ବାଟ ଦୁଇ ପାଶ ବସିଛି ଖାଡ଼ି ।
ଭୁଲାଇବାପାଇଁ ଗହକ ମନ
ହାଟୁଆଙ୍କ ଦେଖ କେଡ଼େ ଯତନ ।
ହାଟୁଆ ବାଟୁଆ ଅଛନ୍ତି ଧାଇଁ
ହାଟେ କଣ ବକା କରିବା ପାଇ ।
ହାଟ କରିବାକୁ ବଳିଲା ମନ,
ମାସକ ନାହିଁ ତ ହାଟରେ ଧନ ।
କାହାରିଲି ହାଟ ଦେଖିବା ପାଇଁ,
ଦୋକାନୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲି ଚାହିଁ ।
ଥାଟି କରୁଛନ୍ତି ଦୋକାନ ମାନେ,
ଅସ ଗହକଏ ମୋହ ହୋଇଗଲେ;
ଅଳପ ଲାଭରେ ଛତୁଛୁ ମାଲ,
ବଣ୍ଟାଉଣି ନାହିଁ ତକ ଅପଲ ।
ବୁଲ ବୁଲ ହାଟେ ମୁଁ ଫମେ ଫମେ
ଗୋଟାଏ ଦୋକାନେ ଚଲି ପ୍ରଥମେ ।
ଏହି ଦୋକାନଟା ଲୁଚି ଗହକ,
ଧାଇଛନ୍ତି ଲୋକ ବଳକୁ ବଳ ।

ଦ୍ଵାଦଶ ବର୍ଷକାଳ ଦୋକାନୀ ଧର
 ବସିଛନ୍ତି ସମ୍ପର୍କୀଙ୍କ ପରି ।
 ଦୋକାନରେ ମାଲ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର,
 କଣେ ସେ କପାଳ ଫାଟେ ଯାହାର ।
 ଦୋକାନୀ ବହୁତ ନ କହେ କଥା,
 ବସିଛନ୍ତି ପୋତି ତଳକୁ ମଥା ।
 ପୋତାଏ ଗହଳ ଅଛନ୍ତି ଧାଇଁ,
 ଦୋକାନୀଙ୍କଠାକୁ ସଉଦା ଧାଇଁ ।
 ଦୁଇ ଦଣ୍ଡିଦାର ଛୁଡ଼ା ଆଗରେ,
 ଛକାପାଡ଼ୁଛନ୍ତି ଲୁଗା ଉତ୍ତରେ ।
 ସଉଦା ଯେ ନେକ ରହଣ ତୁଳ
 ଦଣ୍ଡିଦାର କଥା ଯାଉଛି ଶୁଣି ।
 ଦୋକାନୀ ପ୍ରଭୁ ତ ନିଜ ଦୁକିରେ
 ଭଉଁଲିଲେ ମାଲ ଲଥ ନଜାରେ ।
 ଚଉକରେ ବସି କଲେ ପ୍ରସ୍ତର,
 ଏହି ନିଅ ମାଲ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର ।
 ଜଣେ ଦେଇ ଶଏ ଟଙ୍କା କୋଟ୍‌ପ୍ରେସ
 କିଣିଲା ବିଚାର ତହୁଁ ଉପ୍‌ମସ ।
 ଜଣେ କର ସରଦାର ବିକର
 ମାଲ କିଣି ସବେ ନେଲା ଉକର ।
 ଦଣ୍ଡିଦାର ଥାଏ ପଛରେ ଧାଇଁ
 କରସି ପିସ ନେକାର ଧାଇଁ ।

ଦେଖିଲ ଗୋଟିଏ ଗୁଲ ଦୋକାନ,
 ଦୋକାନର ନାମ ସେ ଅବଧାନ ।

ଦେଖି ଶୁଣି ମନ ଗୋରୁ ଦେଖି,
 ଶୁଣିବ ଶେଷ-ଆଦେଶ ।
 ଦେଖି-ଶୁଣି ଗାଡ଼ି ତା ବୁଣି ବୁଣି,
 ଦେଖି-ଶୁଣି ଗାଡ଼ି ତା ବୁଣି ବୁଣି ।
 ବୁଣିବା ବୁଣିବା ବୁଣି ଦେଖି-ଶୁଣି,
 ବୁଣି ବୁଣି ଦେଖି ଦେଖି ଶୁଣି ।

ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ,
 ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ।
 ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ,
 ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ।
 ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ,
 ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ।
 ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ,
 ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ।
 ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ,
 ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ।
 ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ,
 ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ।
 ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ,
 ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ।

ପଦସ୍ତବ ଗାୟତ୍ରି ଏ ବାସ୍ତବ ଗାୟତ୍ରି,
 ତଥା ଗାୟତ୍ରି ଏ ବାସ୍ତବ ଗାୟତ୍ରି ।
 ଏ ବାସ୍ତବ ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି,
 ତଥା ବାସ୍ତବ ଗାୟତ୍ରି, ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ।
 ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି,
 ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ।
 ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି,
 ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ।

• • •

ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି,
 ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ।
 ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି,
 ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ।
 ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି,
 ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ।
 ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି,
 ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ।
 ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି,
 ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ।
 ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି,
 ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ଗାୟତ୍ରି ।

ଡୋର ଦେଇ ରଖିଅଛି ଗମ୍ଭୀରେ,
 ଯୋଡ଼ ପଡ଼ିଲାଣି ସୁଷାମାଂସେ ।
 ଦେବାପାଇଁ ସେହ ଗୋଦାମ୍ଭୋଡ଼
 ତୁଣ୍ଡରେ ମାଲ ଦେଉଛି ଛଡ଼ ।

ପୁରୁଣ ମାଲରେ ଶରଧା ନାହିଁ,
 କିଏ ସେନ ଯିବ ତାହା କିପାଇଁ ?
 ମାତ୍ର ଦେଖିଣ ଫଳ ପାତଳ,
 ସେନଗଲେ ଥୋକେ ଦ୍ରାଘୁଣ ଧିଲ୍ଲୀ ।

* * *

ପଇସା ପାଇବେ କିରି ଭରସା
 ଖବରକାଗଜ ଲେଖା କେବସା
 କର ବସିଛନ୍ତି କେତେ ଦୋକାନୀ,
 ଦେଖିଲି ସେ ଗୁଡ଼ା ଭର ଅଞ୍ଜନା ।
 ଯାହା ଯାବ ମାଲ ଦିଅନ୍ତି କାନ,
 ଟଙ୍କା ମାଗି ଯାଇ ଖାଅନ୍ତି ଗାଲ ।
 ଏପରି ଗହକି ଥୋକେ ଅଛନ୍ତି,
 ଅଗ ମୂଲ ଦେଇ ମାଲ ନିଅନ୍ତି ।
 ଅଦୃଷ୍ଟ ଦେଖିଲି, ସବୁ କଥାରେ
 ଉଭୟ ମର ଥାନ୍ତି ଲୋକକଠାରେ ।
 ମାତ୍ରକ ସେ ବକେ ବିଲ୍ଲଭ ମାଲ,
 ଖାଇ ପିଇ ତାର ପୁଲୁଡ଼ି ଗାଲ ।
 ତାକୁ ଉଭୟ ଥାନ୍ତି ବହୁତ ଲୋଭ,
 କାଲେ ବୋଲିବେକ କଥାପଦକ ।

ଦେଖି ଲୁହ ଲୁହ ତାଟେ ମୋତେ,
ଦେଖି ବନ୍ଧୁରେ ପ୍ରଭେଦ ଏତେ !

* * *

ଦୋକାନ ଦୁଆରେ କେହି ରୁପସୀ
ଆପଣା ସଉଦା ବଜୁଛି ନୟି ।
ହସି ହସି ପ୍ରେମସଞ୍ଜୀବ ଗାଇ
ଗହଳିମାନଙ୍କୁ ନଏ ଭୁଲାଇ ।
କୁତସିତ ବ୍ୟାଧି ନନ୍ଦା ଅଧର୍ମ
ମାଲ ବଳବାର ତାହାର କର୍ମ ।
ବାପ ଅରଜଲ ବଢ଼ିବୁ ଦେଇ
କିଣୁଛି ସେ ମାଲ ଚୋରିଆ କେହି ।

* * *

ଦେଖିଲି ହାଟରେ କେତେ ମୋଟିଆ,
କେହି ବସିଅଛି, କେହି ବା ଠିଆ ।
କେହି ଲୋକ ଯେବେ ଡାକିବ ଜଣେ,
ଦରଶାସ୍ତ୍ର ଧରି ଧାଇଁବେ ପଣେ ।
ମୋଟିଆଙ୍କ ନାମ ଅଟେ ଅମଲ,
ସତେ ସତେ ତାଙ୍କ ବଣ ଅମଲ !

* * *

ଅଉ ଏକରଳ ଛନ୍ତି ନୋକାମୀ,
ସେମାନଙ୍କ ନାମ ଅଟେ ବିଶ୍ୱାମୀ ।
ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜି ଲେଖୁଥାଆନ୍ତି ବସି,
କେଳି କାହିଁ ବଥା କହିଲେ ହସି ?

ଯାହା ସେ ପାଆନ୍ତି ଅଳପ ମୂଳ,
 ଘରଘରକୁ ନୁହଇ ତୁଲ ।
 ପକ୍ଷର ଦିନରେ ସରଇ ଛାଡ଼ି
 କରଇ ସକାଶେ ବଢ଼ାନ୍ତି ହାତ ।
 ପାଆନ୍ତି ସେ କିଛି ଉପର ବଟା—
 ହେଟକିଶିଖିଙ୍କ ଦାନ୍ତନକିଟା ।

* * *

କେତେ ଜଣ କରିଛନ୍ତି ଜୀବିକା,
 ତାହାଙ୍କ ବେବସା ଯେ କଥାବିକା ।
 ପଇସା ପାଇଲେ ବଳନ୍ତି କଥା,
 ବନ୍ଧାବନ୍ଧୁ କାହିଁ ସତ ବା ମିଥ୍ୟା ।
 କାଶେ ଯାକିଛନ୍ତି ଲଥ ନଜାର,
 ଭାବିବା ମାତ୍ରକେ ହେବେ ହାଜର ।
 ବଡ଼ ହୁଏଥର ସେହି ଦୋକାନୀ,
 ଅଛା ଦପଇସା ନଥଇ ଟାଣି ।

* * *

ଦୋକାନ ମେଲିଛି ଗୋଟାଏ ଲୋକ,
 ସୁରୋହତ ସେହି ଧର୍ମିଯାକକ ।
 ଦହୁଡ଼ା ଶ୍ରେଣି କିଛି ଦକ୍ଷିଣା
 ମୂଲ ଦେଲେ ହୁଏ ତା ମାଲ କିଣା ।
 ତା ଦୋକାନ ମାଲ ସେବେ ନ ଅଣି,
 ସବୁ ଅଟକିବ ବାହା ପୁହାଣି ।
 ଅହର ତା ମାଲ ସେ ପିଣ୍ଡବତ୍ତା,
 ଯିତୁଲୋକ ପାଇଁ ବସୁକ ଲୋଡ଼ା ।

ଦେଖିଲି ତା ପାଶେ ହୋଇଣ ଠିଆ,
ବିନୁ କିନ୍ତୁ ହୁଏ ମାଜ ପଡ଼ିଆ ।

* * *

ଦେଖିଲି ବସିଛି ଗୋଟେ ଦୋକାନୀ,
ଅନୁମାନ କଲି ହେବ ସେ ଜ୍ଞାନୀ ।
ବୁଢ଼ାଟା ହେଉଛି ସେ ଥୁରୁ ଥୁରୁ,
ପରୁର ଜାଣିଲି ତା ନାମ ଗୁରୁ ।
ଶାସ୍ତ୍ର କଥା ବିକା ତାହାର କାମ,
ପୁଣି ସେ ବିକଇ ଶ୍ରୀହର ନାମ ।
ମାଲ ଶୁଦ୍ଧ ଦିଏ ଅଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟରେ,
ଜହକ ଅଳପ ତାହା ପାଶରେ ।

* * *

ଢାଟେ ବୁଲି ବୁଲି ଜନ୍ମିଲୁ ଜ୍ଞାନ,
ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମେଲିଲି ଗୋଟେ ଦୋକାନ ।
ଅରଜୁଅଛନ୍ତି ଲୋକେ ପରସା,
ମୁଁ ମଧ୍ୟ ପାଇବି କଲି ସରସା ।
ହାତଖୁଦି ଦେଇ ଦୋକାନ ଚାଲି,
ଗୋଦାମେ ଉଠିଲି ଯାହୁଦ୍ୟ ମାଲ ।
ବିଲଭ ମାଲକୁ ନାହିଁ ତ ପୁଞ୍ଜି,
ଦେଖି ମାଲ ଦେଇ ଗୋଦାମେ ଗୁଞ୍ଜି ।
ଛପାଖାନାଠାରୁ ଅଣିଲି କାଲି,
ଲବ ଦେଲେ ଶୁଣି ଦେବି ମୁଁ ଭାଲି
କାନ୍ତିଆ ମାଲରେ ବହୁତ ଦୋଷ,
କଳନ୍ତର ବଢ଼ି ବୁଢ଼େ ଯବିଷ ।

ଭୁଲିବାପାଇଁ ଗହକ ମନ
 ଟାଙ୍ଗି ଦେଇ କାନ୍ଦେ ସେ ନିଃସ୍ୱପନ ।
 ପାଠ କର ହାରେ ଡାକିଲି ଥିବି,
 ଭଲ ମାଲ ଲାଭ ନଥ ହେ ଥିବି ।
 ଅଇଲେ ଗହକ ଶୁଣି ମୋ ଡାକ,
 ପଶୁଥିଲେ ତୁମ୍ଭେ କି ଫଳ ବିକ ?
 ବୋଇଲି ମୁଁ ଅନୁବାଦ ପୁରଣ,
 ଅଛା ମିଠା ଫଳ ଏହାକୁ ଜାଣ ।
 ବୋଇଲି ମୋ କଥା ଶୁଣି ଗରୀବ,
 ଶରକ୍ତରେ କର ଅଳସ ରାଗ ।
 ଏଗୁଡ଼ା ସବୁ ତ ପଢ଼ୁ ପୁରୁଣା,
 ଏ ସବୁର ମୂଲ ନହାଉ ଉଣା ।
 ଯେବେ ଦେଖ ତୁମ୍ଭେ ବିନାମୂଲ୍ୟର,
 ଛୁପା କର ନେଇ ଗୁଣିବୁଁ ଥରେ ।
 ଦେଖାଇଲି ତାକୁ ନେଇ ନରେଇ,
 ବୋଇଲି ସେ କଷ୍ଟା ପୁରୁର କେଲା,
 ପୁଣି ଦେଖାଇଲି ତାକୁ କବିତା,
 ବୋଇଲି ଏଗୁଡ଼ା ନହାଉ ପିତା ।
 ଗରୀବ ମୁଣ୍ଡରୁ ଏ କଥା ଶୁଣି
 ନିଶାସ ପକାଇ ଦେଲି ମୁଁ ତୁନି ।
 ଭଲଲି ମୋହର ସଖିଲା ପାଠ,
 ଆଉ କରବି ମୁଁ କଥା ହାଟ ।
 ବେଗର ଦେଖୁଛି ଯେ ଶଲ୍ୟକଙ୍କର,
 ଦେଖି କନକର ନାହିଁ ଅଦର ।

କେତେ ଲୋକ ଟଙ୍କା ପଇସା ବେଇ
 ଯାଆନ୍ତି, ବିଲ୍ଲଭ ଜନସ ନେଇ ।
 ଅହର ଶୁଣନ୍ତି ଗୋଟାଏ ମଜା,
 ମାଲ କାଳ ନେଲେ ଯୋଡ଼ାଏ ରଜା ।
 ଯେଉଁମାନେ ନେଲେ ମାଲ କାଢ଼ିଅ,
 ଅବଶ୍ୟ ସେମାନେ ଜାତି ଓଡ଼ିଅ ।
 ଭୁନିତାନ ହୋଇ ରହିଲେ ସତେ,
 ଚିଠିରେ ଉତ୍ତର ନ ଦେଲେ ଥରେ ।
 ଏଡ଼େ ହାଟଟାରେ ଦେଖିଲି ଜଣେ,
 ଗରୁଡ଼ ବୋଲି ମୁଁ ତାହାକୁ ଗଣେ ।
 ଜାଣିଲି ପରା ମୁଁ ସେହି ଚନ୍ଦ୍ରବ,
 ଚନ୍ଦ୍ରାନ୍ତି କେ କାତ, କେଉଁଟା ପୁର ।
 କାଛି ବାଛି ନେଲେ ଗୋଟାଏ ଫଳ,
 କହନି କଲି ମୁଁ ଏହା କେବଳ ।
 ଲୋକେ ତ ଶୁଣନ୍ତି ଏହି ବାରତା,
 ଲୁର ଲୋକସାନ କପାଳ କଥା ।
 ଛପାଖାନା ଡରେ ଲୁର ନ ଲେଉ
 ମୂଳେ ମୂଳେ ଦେଲି ମାଲକୁ ଛତ ।
 ହେଲେ ହେଉ ପଛେ ବହୁତ ଭୁଟି,
 ଛପାଖାନା ଏଣେ ଧରିଛି ତୋଟି ।
 ଭୁଟି ସହ ମାଲ ବିକଲେ ବଳେ,
 ଏଥରେ କ ଭୁଲ ବଣିଜ ତଳେ ?
 ବେଶୀ ସାହୁକ୍ୟ ଯେ ବଣିଜ କଲୁ,
 ଜାଣିଥିବ ସେହି ଲୋକଟା ମଲୁ ।

ଲୁହ କଥା ଭାରି ଥାଉ ପଛକୁ
 ବୁଡ଼ାଇ ବସିବ ନିଜ ମୁଣ୍ଡକୁ ।
 ଭାଲିଲ ହାଟରେ ସବୁ କିପାଇଁ ?
 ବେଲି ବେଲେ ଚାରି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ।
 ଗୋଟାଇ ପସରା ବୋହୁ ମୁଣ୍ଡାଇ
 ଘରମୁହଁ ହୋଇ ଗଲ ପଳାଇ ।
 ଝାଡ଼ିଝୁଡ଼ି ମାଲ ରଖିଲି ଘରେ,
 ପଶୁରବ ଦିନେ କେହି ବା ଥରେ ।
 ଏଣେ ତ ବୁଡ଼ିଲା ସବୁ ରରସା,
 ଅନ୍ଧୁର କପାଳେ ଅଛି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ।
 କାଲି ଦୁଆରକୁ ଆସି ପ୍ରଶ୍ନର
 କରବ ବହୁତ ସେ ହରକର ।
 ତାହାଠାରୁ ମାଲ ଆଣିଛୁ କାଲି,
 ନ ପାଇଲେ ଟଙ୍କା ଦେବ ସେ ଗାଲି ।
 ଛପାଶାଳା ଲୋକ ନିହାନ୍ତି ମନ,
 ପଇସା ସକାଶେ ଲଗାନ୍ତି ଦିନ ।
 ଲେଖିବି କବିତା ଦେବୁ ଛପାଇ,
 ପଇସା କିପାଇଁ ନେବୁ ରେ ଭାଇ ?
 ନିହାନ୍ତି ତୁ ଯଦି ଛାଡ଼ିବୁ ନାହିଁ,
 ରହି ବସି ଦେବି, କଲ କପାଇଁ ?
 ଲୁଗାଝୁଟି ସାର ମଧ୍ୟରେ ହାଟ,
 ମାଦକ ମୋହର ପଡ଼ିଲା ବାଟ ।
 ନାହିଁ ଦେହେ ବଳ, ହେଲଣି ବୁଢ଼ା,
 ମୋହ ନ ମ ଭାଇ, ହାଟବାହୁଡ଼ା ।

ପ୍ରେମ-ସଙ୍ଗୀତ ।

ସ୍ନାତ୍ କଳହଂସକେଦାର ।

ଶୁଣ ଶୁଣ ହେ ଭାଇ ପ୍ରେମ-ସଙ୍ଗୀତ,
ଚରକାଳ କି ତୁମ୍ଭେ ଥିବ ନିଦ୍ରା ?
ଜାପାନ ଭିତ୍ତିରେ ଅମେରିକାନ
କେମନ୍ତେ ଧରିଛନ୍ତି ସଙ୍ଗୀତତାନ ?

[୨]

ଜୀବନ୍ତ ଧର୍ମବଳ ଉଦାର ପ୍ରାଣେ
ଧାବତ ଦବାନିଶି ସେ ଲୋକମାନେ ।
ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ଦେଶ-ଗୌରବ
ତୁମ୍ଭେ କି ଏକାଳରେ ଥିବ ନୀରବ ?

[୩]

କୁସିତ ଜାତିପ୍ରଥା ପକାଅ ଭାଙ୍ଗି,
ସମର୍ପ ମନ ପ୍ରାଣ ସ୍ବଦେଶ ଲାଗି ।
ନ ଭୁଲ ଭାଇ ତୁମ୍ଭେ ଅର୍ଯ୍ୟସନ୍ତାନ,
ନ ଭୁଲ ନିଷ୍ଠେଷ୍ଠରେ ପଶୁ ସମାନ ।

[୪]

ପବନ ଅର୍ଯ୍ୟବର୍ତ୍ତେ ଅଶ୍ରମ ପ୍ରାଣେ
ସେ ଗୀତ ଗାଇଥିଲେ ମହର୍ଷିମାନେ,
ଧର ସେ ଗୀତଗାନ ହେ ଭ୍ରାତା ସର୍ବ,
ସେ ମହାବାନ ମନ୍ତ୍ର ଅତି ପ୍ରଣବ ।

[୫]

ମହେଶ ଏକ ପିଢ଼ା ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ,
ସମସ୍ତେ ଆମ୍ଭେମାନେ ତାଙ୍କ ସମ୍ମାନ ।
ଆସନ୍ତୁ ଭାଇ ଭାଇ ମିଳି ସକଳେ
ବସନ୍ତି ରେବତୁକି ମନ ନିର୍ମଳେ ।

[୬]

ବସି ଜନନୀ ମାତୃଭୂମି କୋଳରେ
ମିଳି ସମସ୍ତ ଭାଇ ଏକ ସଙ୍ଗରେ
ପାସିବା ଦେଉ ମାତୃଭୂମି ଉନ୍ନତି,
ଶତ୍ରୁକ ଦେଉ ଦେଶବାସିଦୁର୍ଗତି ।

[୭]

ଭବିଷ୍ୟ କେତେକାଳ ମଳିନ ବେଶେ ?
କୁସଂସାର ପୂରିତ ଥିବ କି ଦେଶେ ?
ଆଦର୍ଶ ଦେଖି ଭାଇ ସର୍ବ୍ୟ ଜଗତେ
ଆସନ୍ତୁ ଅଗ୍ନି ଭଡ଼ି ଲାଗୁଁ ସମସ୍ତେ ।

[୮]

ହିମାଳୟ ପାଦଦେଶେ ନୈମିଷାରଣ୍ୟ
ସେ ଗୀତ ଗାଇଥିଲେ ମହର୍ଷିଗଣେ,
ଧର ହେ ଭବିଷ୍ୟ ସେ ଗୀତଦାନ,
ସର୍ବ୍ୟମଣ୍ଡଳୀ ମଧ୍ୟେ ଲଭ ସମ୍ମାନ ।

ମୋହର ଶବ୍ଦ ।

ନିର୍ଭୟ ଚିତ୍ତେ ରହୁ ପାରିଲ ନାହିଁ—
 ବାରିବଳ ବେଢ଼ି ଅଛନ୍ତି ଗୁହଁ ଯେ ।
 କିଷ୍କିତ ମାତ୍ର ହେଲେ ଅପାବଧାନ,
 ସହଜେ ଆସି ମୋର ବଧବେ ପ୍ରାଣ ଯେ । ୧ ।
 ଭୂଗର୍ଭ ବଳ ମଧ୍ୟେ କୁଣ୍ଡଳୀ ଫଣୀ
 ବାରିବଳୋଳେ ଲୁଚିଅଛି ଅଶନ ଯେ ।
 ବ୍ୟାସ୍ତ ରକ୍ଷୁକ ବନେ, କୁମ୍ଭୀର ଜଳେ,
 ଧନଲେରେ ପ୍ରାନ୍ତରେ ତସ୍ତୁରବଳେ ଯେ । ୨ ।
 କେ ଲୋକ ପ୍ରତି କଲେ ମୁଁ ଅତ୍ୟାଗୁରୁ,
 କରବ ନିଶ୍ଚେ ଆସି ମୋତେ ପ୍ରହାର ଯେ ।
 ଅସଂଖ୍ୟ ବ୍ୟାଧି ଦେହେ ଛନ୍ତି ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ,
 କରବେ ଧୃତଜରେ ନାଶ ଜୀବନ ଯେ । ୩ ।
 ନ କରେ ରମ୍ୟ ଏହି ସର୍ବ ଶବ୍ଦକୁ,
 କରବେ ସିନା ନାଶ ମୋର ଦେହକୁ ଯେ ।
 ଦେହ ସକାଶେ ଏତେ ଚନ୍ଦ୍ରା କପାଳ ?
 ଯାହା କି ଚରକାଳ ରହୁବ ନାହିଁ ଯେ । ୪ ।
 ତଥାପି ମୁହଁ ଯେବେ କରେ ଯତନ,
 କଲକ୍ଷ କରୁଁ ରକ୍ଷା ଦେବ ଜୀବନ ଯେ ।
 ମାତ୍ର ହୃଦୟ ମୋର ଶବ୍ଦକୁ ବାସ,
 କରବେ ଅମ୍ଭା ଦେହ ଭବସ୍ତ୍ର ନାଶ ଯେ । ୫ ।

ମାୟାର୍ଯ୍ୟ, କାମ, କ୍ରୋଧ, ଲୋଭ ଓ ମୋହ,
ମଦ ପ୍ରଭୃତି ରିପୁ ପ୍ରବଳ ହୁଅନ୍ତୁ ।
କରନ୍ତି ନିତ୍ୟ ମୋହ ହୃଦୟେ ବାସ,
କରିବେ ଆତ୍ମା ସଙ୍ଗେ ଦେହକୁ ନାଶ କ୍ଷେ । ୩

ସଙ୍ଗ-ଉର୍ଥ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଗୋଲକ ବୈକୁଣ୍ଠ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଧ୍ରୁବଲେଖ ପାଶେ,
ଶତ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବିରାଜିତ ସଙ୍ଗର ଆକାଶେ,
ମାତୃଶ୍ରମୟମାଳା-ଜ୍ଵାଳା-ବିସ୍ତାରିଣୀ,
ନୃଦେହୀ ସେ ସ୍ଥାନ ପୁଣି ଅନନ୍ଦଦାୟିନୀ,
ତରୁଣ ଅରୁଣ କେଶାଦ୍ଧ ଶୀତଳ କରଣ,
ପ୍ରହୃଷ୍ଟ ପାରଜାତ ନନ୍ଦନ କାନନ,
ନାହିଁ ଦବା, ନାହିଁ ନଶି, ସର୍ବଦା ଅଲେଖ,
ନାହିଁ ଦ୍ୱେଷ, ହଂସା, କ୍ରୋଧ, ନାହିଁ ଦୁଃଖ, ଶୋକ,
ସନ୍ତାପ, ବିଳାପ ନାହିଁ, କଷ୍ଟ, ଦ୍ୱାଦାକାର,
ବ୍ୟାଧି ବା ସନ୍ଧ୍ୟା ନାହିଁ, ନାହିଁ ଅନ୍ଧକାର ।
ଯେତେ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ବିଦ୍ୟମାନ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ,
ସର୍ବ ଦ୍ରବ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ସେ ସଙ୍ଗ-ଉର୍ଥରେ,

ନାହିଁ କ୍ଳେଶଲେଶ ବେଶ ଚିତ୍ତ ବର୍ମୋଚନ
 ତନ୍ମୟ ପଟେ ସୁଖସ୍ୱପ୍ନ ଚିନ୍ତିତ ସେସନ,
 ଶାନ୍ତି, ପ୍ରେମ, ମୈତ୍ରୀ, ପ୍ରୀତି, ଦେହ ଉଦ୍ଧାସରେ
 ଚର, ସ୍ଥିର, ବିଦ୍ୟମାନ ଅଛି ସେ ସ୍ଥାନରେ ।
 ଦେବଭୋଗ୍ୟ ସୁଧାଫଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସେ ଉଦ୍ୟାନ,
 ସଜ୍ଜ ନାରୀମାନଙ୍କର ଅଟେ ବାସସ୍ଥାନ ।
 ଅପୂର୍ବ ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଭ ନୃପ ତାନେ ତାନେ,
 ଦେବକଳ୍ୟାଣମାନେ ଭ୍ରମୁଥାନ୍ତି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ।
 ବିରାଜିତ ଉଦ୍ୟାନରେ ରତ୍ନସିଂହାସନ,
 ସଜ୍ଜ ନାରୀମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅସନ ।
 ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟକୁ ଆସି ଦେବଦୂତମାନେ
 ଏକ ସଜ୍ଜ ଆମ୍ଭ ଘେନି ଗଲେ ସେହି ସ୍ଥାନେ ।
 ଉପସ୍ଥିତ ହେବା ମାତ୍ରେ ତହିଁ ସଜ୍ଜ ନାରୀ,
 ବାଟ ଓଗାଳିଲା ଆସି ଉଦ୍ୟାନର ଦ୍ୱାରୀ ।
 ପୂଜା କଲା ପଡ଼ି ଆସି ବହୁତ ସମ୍ମାନେ,
 କେଉଁ ଗୁଣେ ଆଗୋ ସଜ୍ଜ ! ଆସିଛ ଏ ସ୍ଥାନେ ?
 ଗେରୁଆ ବସନ ପିନ୍ଧି ଜଟାଇର ଶିରେ,
 ତପସ୍ୟା କି କରୁଥିଲ ଅରଣ୍ୟ କୁଟୀରେ ?
 କ ରିଛ କି ନିୟମରେ ବ୍ରତ ଉପବାସ ?
 ଅବା ଉର୍ଥସ୍ଥାନେ ଯାଇ କରୁଥିଲ ବାସ ?
 କର ହରିଷ୍ୟାଳ ଜପମାଳା ଧରି କରେ
 ହରି ନାମ ଜପିଛ କି କସି ନିର୍ଜନରେ ?
 ସ୍ତୁତମରେ ଦେଇ ମୋତେ ଆତ୍ମପରିଚୟ
 ଦବେଶ ଉଦ୍ୟାନ ମଧ୍ୟେ, ନାହିଁ କିଛି ରହୁ ।

ସତୀ ଶୁଣି ଏହିପରି ପଡ଼ି ଆସି କଥା,
 ବୋଇଲେ ବିନୟବାକ୍ୟେ ନୁଆଁକଣ ମଥା ।
 ଶୁଣିବାକୁ ଆଜ୍ଞା ହେଉ ଆଦେ ଦେବଦ୍ବାର !
 ଥିଲ ମୁଁ ପୃଥିବୀରେ ଏକ ତୁଚ୍ଛ ନାରୀ ।
 ଯେତେ ରୂପ ଶୁଣ କଥା ବୋଇଲେ ଅପଣ,
 କହି ନାହିଁ ସେହି ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଆଚରଣ ।
 ସ୍ବାମୀ ପୁତ୍ର କନ୍ୟା ଘେନିଥିଲ ମୁଁ ସଂସାରେ
 ନିତ୍ୟ ଚିତ୍ତ ସମର୍ପଣ କରି ପ୍ରଭୁଠାରେ ।
 ଅମଙ୍ଗଳ ବାକ୍ୟ କରେ ନାହିଁ ଉଦ୍ଭାରଣ,
 ଅପ୍ରମତ୍ତ ଭବେ ସେବେ ସ୍ବାମିଙ୍କ ଚରଣ ।
 ଗୁରୁଜନେ ପୂଜିଥିଲ ଦେବତା ସମାନେ,
 ଅଭିଧାନକୁ ସେବା କରେ ସାବଧାନେ ।
 ଅକାରଣେ ଛିଡ଼ା ହୁଏ ନାହିଁ ଦାଣ୍ଡଦ୍ବାରେ,
 ଉପହାସ କରେ ନାହିଁ କାହାର କଥାରେ ।
 ନ କରେ ଚିହ୍ନାର କେବେ ଆଉ ଉଚ୍ଚ ହାସ୍ୟ,
 ଅନ୍ୟ ଲୋକ ସଙ୍ଗେ କରେ ନାହିଁ ପରିହାସ ।
 ଲୋଭ ଦରେ ନାହିଁ କେବେ ଅନ୍ୟର ସମ୍ପତ୍ତି,
 ମନ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ କଲେ ନାହିଁ ମତି ।
 ସ୍ବାମୀ ଯେ କାଳରେ ମୋର ଥାଆନ୍ତି ବିଦେଶେ,
 ସଂସ୍କାର ନ କରେ କେଶ ଥାଏ ମାନବେଶେ ।
 ବାହା ସହୃଦରେ କେବେ ନ କରେ କଳହ,
 ଏପରି ନ କରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଯାହା ରସାବହ ।
 ବୁରୁଯାଏ ପତିଥାଏ ମୋହର ଉତ୍କଣ୍ଠା,
 ମୋର ବାକ୍ୟ ଯାଏ ନାହିଁ ବାହାରକୁ ଶୁଣା,

କରଇ ଭୋଜନ ମୁହିଁ ସ୍ବାମିକୁ ଅଗ୍ରରେ,
 ରକ୍ତିରେ ଭୃଷ୍ଟ ତାଙ୍କ ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ପାବରେ॥
 ସ୍ବାମି ହୋଥ କେଳେ ମୁହିଁ ହୋଇଥାଏ ତୁନି,
 ପ୍ରତିବାଦ କରେ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ।
 ବିଦେରେ ବା ବ୍ୟାସରେ ବସି ତାଙ୍କ ପାଶେ
 ସାନ୍ତୁ ନା କରଇ ମିଷ୍ଟବଚନେ ଅଭାଷେ ।
 ନ ଶୋଇଲେ ସ୍ବାମୀ ମୁହିଁ ଶୋଏ ନାହିଁ ଅଶ,
 ତାହାଙ୍କ ଉଠିବା ପୂର୍ବେ କରେ ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ ।
 ନ କରନ୍ତି ସ୍ବାମୀ ମୋର ଯେ ନୁବ୍ୟ ଆହାର,
 ଏକାବେଳେ ମୁହିଁ ତାହା କରେ ପରିହାର ।
 ସ୍ନେହରେ କରନ୍ତି ସ୍ବାମୀ ଯେ ନୁବ୍ୟ ଭୋଜନ,
 ଯତ୍ନପୂର୍ବକ କରି ରଖେ ତାହା ଆସ୍ତୋଜନ ।
 ସାବଧାନେ କରେ ରକ୍ଷା ସ୍ବାମି ଧର୍ମ, ଧନେ,
 ନିତ୍ୟ ଦିଏ ଧର୍ମଶିକ୍ଷା ପୁତ୍ରକନ୍ୟାଗଣେ ।
 ସ୍ବାମୀ ଗୁପ୍ତ କଥାମାନ ନ ବୋଲେ କାହାକୁ,
 ସ୍ବାମୀ ଅସାକ୍ଷାତେ ଯାଏ ନାହିଁ ଅନ୍ୟଠାକୁ ।
 ମନ୍ଦକାର୍ଯ୍ୟ କେବେ ମୋର ବଳେ ନାହିଁ ମତି,
 ହାରିକୁ ଏ ସବୁ କଥା ବୋଲୁଛନ୍ତି ସତ,
 ଶୁଭିଲ ଏକାଳେ ଆକାଶରୁ ଦେବବାଣୀ,
 ଆସ ଆସ ଭଦ୍ରକୁ ସଜାଠାକୁଣୀ !
 ଯେଉଁଠାରେ ଛନ୍ତି ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅରୁକ୍ଷଣ,
 ତାଙ୍କ ପାଶେ ଶୁଦ୍ଧାସନେ ବସ ତୁମ୍ଭେ ସଦା ।

ଜାପାନ !

ଫୁଲ

ହେ ଜାପାନ ! ତୁମ୍ଭ ପୁର ଅଞ୍ଚଳ ଭିଲଣ୍ଡ,
 ଦେଖାଇଲ ଜଗତକୁ ମହିମା ପ୍ରଚଣ୍ଡ ।
 ଇନ୍ଦୁଗେଷ ସର୍ବପଦମ ରାଜନ୍ୟ ସକଳ
 ଚକ୍ରତ ବିସ୍ମିତ ଦେଖି ତବ ବାହୁବଳ ।
 ଦେଖାଇଲ ଯେଉଁ ତବ ରୁଚିୟା ସମରେ,
 ଇତିହାସ ସାକ୍ଷ ଦେବ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଅକ୍ଷରେ ।
 ଏକପୁରା ବୃଦ୍ଧା ମାତା ଦେଶର ସାଥୀ
 ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରି ପାରେ, ନିଦର୍ଶନ କାହିଁ ?
 ସ୍ତମ୍ଭକୁ ଯୁବକ ଭୂର୍ଯ୍ୟା ଅସ୍ତରେ ମଣ୍ଡାଇ
 ପଠାଇ ବୋଲୁଛି, ଯାଅ ଶତ୍ରୁମାର ଯାଇ ।
 ସ୍ତାମ୍ଭର ରମଣୀ କିବା କ୍ଷତିୟୁ ଅଙ୍ଗନା
 ଥିଲେ ଏହିପରି, ଇତିହାସେ ଅଛି ଜଣା ।
 ହଳ ଅରି କୁଳବିଘ୍ନ କରୁଅଛି ଗୁଣ୍ଠ,
 ପଠାଏ ପୁରୁଷେ ଶତ୍ରୁ କରିବାକୁ ନାଶ ।
 ହେ ଜାପାନ ! ଦେଶପ୍ରେମ ହିଁ ଶିକ୍ଷାଦାନ,
 ନି ଭୁଲ ଭରତବର୍ଷ ବୁଦ୍ଧଜନୁଷ୍ଠାନ ।

ଶ୍ରୀମତୀ ମାଧବୀ ଦେବୀ ।

ରାଗ—ମଞ୍ଜଳୀ

ପରମବୈଷ୍ଣବା ନୀଳାଚଳ-ନିବାସିନୀ,
 ଶ୍ରୀମତୀ ମାଧବୀ ଦେବୀ ବୃଦ୍ଧା ତପସ୍ବିନୀ ।
 ଶିଖା ମହାନ୍ତର ଭଗ୍ନୀ କରଣ ଅଙ୍ଗନ,
 ଉତ୍କଳର ଏକମାତ୍ର ରମଣୀମଣ୍ଡଳୀ ।
 ତୁମ୍ଭର କବିତା ଶୁଣି ବୈଷ୍ଣବମଣ୍ଡଳୀ
 ହରାଇ ତେଜନୀ ପଦ୍ମଯାନ୍ତ୍ର ପ୍ରେମେ ତଳ ।
 ତୁମ୍ଭର ପ୍ରତିଭା ବହୁତୁରପ୍ରସାରିଣୀ,
 ବୈଷ୍ଣବମଣ୍ଡଳେ ପୂଜନୀୟା ତପସ୍ବିନୀ ।
 ଅଗୋ ମହାଦେବ ! ଥିଲା ତୁମ୍ଭ ହସ୍ତାକ୍ଷର
 ମୁକ୍ତାମାଳା ସମାନରେ ପରମ ସୁନ୍ଦର ।
 ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟଦେବ ହୋଇ ପ୍ରେମେ ବିମୋହିତ
 ଶୁଣନ୍ତି ଅନନ୍ତମନେ ତୁମ୍ଭର ସଙ୍ଗୀତ ।
 ଶ୍ରୀହତାପରୁଦ୍ର ଉତ୍କଳର ମହାରାଜା,
 ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମଣନ୍ତି ଦେବ ! ଦେଖି ତୁମ୍ଭ କାର୍ଯ୍ୟ
 ମହାତ୍ମା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ରାଜରାଜେଷ୍ଠର
 ତପସ୍ବିନୀ ! ତୁମ୍ଭଠାରେ ଯୋଡ଼ିଥିଲେ କର ।
 ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟ କହି ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଲବନ
 କରୁଥିଲେ ମାଧବୀଙ୍କ ଶ୍ରୀମୁଖ ଦର୍ଶନ ।।
 ଶତାବ୍ଦୀ ଶତାବ୍ଦୀ ଗତ ହେଲା ଉତ୍କଳରେ,
 ନ ଜନ୍ମିଲେ ନାରୀ ଦେବ ! ତୁମ୍ଭ ସମାନରେ ।

ଶ୍ରୀ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ବନ୍ଦା ମହାତ୍ମା ଚୈତନ୍ୟ
 ଚରୁଥିଲେ ମାଧବଙ୍କ ଦେଶ ତୁଳ୍ଲ ମାନ୍ୟ ।
 ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ, କବିତ୍ବ, କ୍ରତେ, ତପ ଅବରଣେ,
 ମାଧବ ସମ୍ମାନେ ଜନ୍ମି ନାହିଁ ନାଶ୍ ଜଣେ ।
 ପୁରୁଣେ ଶୁଣିଛୁ କେତେ ତପସ୍ବିନୀ କଥା,
 ତୁମ୍ଭେ ଥିଲ ତପସ୍ବିନୀ ! ପରମ ଦେବତା ।
 ଗୋସ୍ବାମୀ ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ, ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ
 ବୈଷ୍ଣବ ଗୁରୁ କରୁଅଛନ୍ତି ପ୍ରକାଶ ।
 କରଣମୟଳା ତୁମ୍ଭେ, ଓଡ଼ିଆଣୀ ଜାତି,
 ଲଭି ଯାଇଅଛୁ କର୍ମେ କବିକୁଳ ଖ୍ୟାତି ।
 ଭାଷା, ଭାବ ଭଙ୍ଗୀ, ପୁଣି ରଚନାସୁଖୀ,
 ସରଳତା ମଧୁରତା ଦେଉଅଛୁ ତାଳି ।
 ସଦର ବ୍ୟାସ ଦେଖି ରଚନାର ଠାଣି
 କେ ବୋଲିବ ଲେଖିଅଛୁ ଜଣେ ଓଡ଼ିଆଣୀ ।
 କେତେକ ଗୋସ୍ବାମୀ ପଦାବଳୀ ରଚୟିତା,
 ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଥିଲ ପରମ ପୂଜିତ ।
 ଯେପ୍ରକାର ଲେଖିଅଛୁ ଚୈତନ୍ୟଚରଣ,
 ପାଠ କରି ହୋଇଯାଏ ମୋହତ ଚକିତ ।
 ଜଗନ୍ନାଥ, ଚଣ୍ଡିଦାସ ଗୀତ ଅଛୁ ଶୁଣା,
 ତୁମ୍ଭ ଗୀତ ତାଙ୍କଠାରୁ ନୁହେଁ କିଛି ଉଣା ।
 ତୁମ୍ଭ ଗୀତ ଯେତେବେଳେ ଗାଏଁ ଠାକୁରାଣୀ,
 କାହା ଗୀତ ଗାଉଅଛୁ ନ ପାରଇଁ ଜାଣି ।
 ଏମନ୍ତ ସେ ଦେଶ ଜନ୍ମିଥିଲ ଉତ୍କଳରେ,
 ଦେଶବାସୀ ଲୋକେ ମୁଣେ ନ ଧରନ୍ତି ଥରେ !

ଅସର କରକା ଯୋଗୁଁ ସ୍ବଦେଶନବାସୀ,
 ତୁମ୍ଭର କବିତା କେତେ ଯାଇଅଛି ଭାସି ।
 ବଲ୍ଲପ୍ତ ସଙ୍ଗୀତ କେତେ ରାସ୍ତା ବସ୍ତବରେ,
 କହୁତ ବଲ୍ଲପ୍ତ ଦେଶବାସୀ ଅସରରେ ।
 ଚିତ୍ତନ୍ତ୍ର ଅମୂଲ୍ୟ ଧନ ଗୁଣଗ୍ରାସ୍ତ୍ର ଜନେ,
 କେତେକ ସଙ୍ଗୀତ ରସିଅଛନ୍ତି ଯତନେ ।
 ତୁମ୍ଭର କବିତା ଭକ୍ତ ସାଧୁ ହୃଦୟରେ
 ଚିନ୍ତିତ ରହିଛି, ଥିବ ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତରେ ।
 ସାହସରେ ଦୃଢ଼ରୂପେ ବୋଲିପାରେ ମୁହଁ,
 ଯଶ ଧୂସକାଶ୍ଵ କାଳ ନ ଧାଉଁବ ହୁଇଁ ।
 ନରାଧମ, ଅକିଞ୍ଚନ ପକାଇମୋହନ
 ମହାଦେବ ! ଭକ୍ତିଭାବେ ବନ୍ଦେ ଶ୍ରୀଚରଣ ।

ସେହି ନାମ ।

ରାଗ—ଚନ୍ଦ୍ରକେଳି ।

କେତେଥର ବସି ବସି ନିର୍ଜନେ
 ବନ୍ଧୁର କରୁଛି, ଆଗଣା ମନେ,
 ସ୍ବପନ ସମାନ ସଂସାର ରାଜ୍ୟ,
 ଅସିବା ଯିବା'ତ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟ ।
 ରସାଇ ଯାଇଛି ମୋତେ ଯେ ଦୁଃଖେ,
 ନ ଧରିବି ଆଉ ସେ ନାମ ମୁଖେ,

ପାସୋର ପାରିଲି କାହୁଁ ମୁଁ ତାକୁ,
 ଧରନ୍ତୁ ଆଶାରେ ପ୍ରାଣ ଆତ୍ମାକୁ,
 ଛାୟା କାୟା ପର ଯାହା ସମ୍ବନ୍ଧ,
 କୁସମରେ ଥିବ କୁସମ ଗଳ୍ପ ।
 ମୁଁ ତାକୁ ଛାଡ଼ିଛି, ସେ କାହୁଁ ଛାଡ଼େ ?
 ଜୀବନ ଥିଲେ କି ନିଦ ନ ମାଡ଼େ ?
 ଆପଣେ ଆସିଲେ ଆସୁ ମନକୁ,
 ଭବି ହେବି କିପାଁ ସେହି ନାମକୁ ?

ଅନୁଭୂତି ।

ରାଗ—ଭୂପାଳ ।

ଦେଖୁଛି କି ଆଜି ଜାଗ୍ରତ ସ୍ବପନ ?
 କି ଦେଖି କିପାଇଁ ବିମୋହିତ ମନ ?
 ଗୁପ୍ତ ମରମେ ସ୍ବପ୍ନ ବାସନା
 ସଫଳ ସାମନେ କିପାଁ ଯାଏ ଜଣ ?
 ସହସା କିପାଇଁ ଅଗୀତ ରାଗିଣୀ
 ଅନୁଭବ କରେ ଚିତ୍ତବିମୋହନ ?
 ଭିମର ଆକରୁ ଅମ୍ବୁ ରତନ,
 ନବ ଯଉବନ ବିଳାସ ଜୀବନ,
 ଅଜାତ ବସନ୍ତ କୋକିଳବାଜଳୀ,
 ନିବାଣ ପ୍ରସାଦ ଭରିଲୁ କି ଜଳ ?

ସତ ସ୍ବର୍ଗବାସ ସ୍ବରଗର କୋଣେ,
 ଦୁଦୟ ମନର ମଉନ ଆରଜ,
 କିପା ଦେଖେ ଆଜ ମାନସନେତରେ ?
 ଆଶାର ଛଳନା ରେଷିକ ସ୍ବର୍ଗରେ ।

ଉତ୍କଳ ଯୁବକ ।

[ଚକ୍ରକେଳ ବାଣୀ ।]

ଶୁଣ ହେ ଉତ୍କଳବାସୀ ଯୁବକେ !
 କି ବୋଲୁଅଛନ୍ତି ତୁମ୍ଭକୁ ଲୋକେ !
 ଓଡ଼ିଆ ଅଧମ ଜାତି ଭରତେ,
 ବହୁତ ସେ ଉଣା ମାନ ମହତ୍ତ୍ବେ !
 ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ନାହିଁ ସାହସ—
 ରହୁ ନାହିଁ କି ହେ ଏ ଅପସମ ?
 କିପାଇଁ ରହିଲୁ ଏହି ଅଶ୍ୟାନ୍ତ,
 କିପାଇଁ ଲୋଚକ ଏ ଭୁଲ ଭ୍ରନ୍ତି ?
 କିନ୍ତୁ ହେଲେ ମୂଳ ଥିବ କଥାରେ,
 “ନାହିଁ ନ ଥିଲେ କି ଧୂଆଁ ବାହାରେ ?”
 କିଏ ପାରୁ ନାହିଁ ଜୀବନ ବ୍ରତ
 ଅରକବା ପାଇଁ ମାନ ମହତ୍ତ୍ବ !
 କୋଣସି ହୋଇ ରହୁଛ ସତେ
 ବିଦେଶ ନ ଯାଅ ଜୀବନ କ୍ଷରେ ।

ଭୁବନେ ବିଖ୍ୟାତ ଥିଲେ ସେ ଜାତି,
 ନୁହ କି ହେ ତୁମ୍ଭେ ତାହାଙ୍କ ନାତି ?
 କେଉଁ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ସେ ଦୀରମାନେ
 ଥିଲେ ସୁବିଖ୍ୟାତ ଔଷଧୀୟ ମାନେ ?
 ତୁମ୍ଭେମାନେ ସେହି ମନ୍ତ୍ର ପାସୋରି
 ରହୁ ଅଛୁ ଘରେ ଅଧମ ପରି !
 ନାହିଁ ବରୁ ହାତେ ନାହିଁ ସହାୟ,
 ନ ଥାଉ, ନାହିଁ କି ବୁଦ୍ଧି ଉପାୟ ?
 ସହାୟ ପଶ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି ସାହସ,
 ବିଶେଷେ ଧର୍ମକୁ ମଣ ସଦୃଶ ।

ବାହାର ପଡ଼ି ତ ଉଚ୍ଛ ହାତରେ,
 ସବୁ ମିଳିଯିବ ବୁଦ୍ଧି ବଳରେ !
 ସୁସାର-ପମ୍ପରେ ନ ହୁଅ ଭ୍ରତ,
 ସବୁ ବାଧା ବିପ୍ଳବ ହେବ କଷ୍ଟ ।
 ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ଏକ ଉଚ୍ଚ ବିଷୟେ
 ସାହସ ବିହମେ ଲାଗି ନିର୍ଭୟେ ।

ହେଉନ୍ତୁ ଦେଶରେ ସମସ୍ତେ ଚଳି,
 କୁସଂସାର ପଦେ ପକାଅ ଦଳି ।
 କର ମନ ମଧ୍ୟେ ଏପରି ପଣ,
 ଦେହପାତ ଅବା କାର୍ଯ୍ୟସାଧନ ।
 ଦେଶ ଦେଖାନ୍ତୁ ହେଲେ ଯିବାକୁ,
 ଯାଅ ଚାଲି ଉପ ନାହିଁ କାହାକୁ ।
 ସଲଖ ବାଟରେ ଯାନ୍ତି ସମସ୍ତେ,
 ନିପୁ ବାଧା ମାଡ଼ି ଯାନ୍ତି ମହାବେ ।

ସାଧୁ ବଡ଼ କାର୍ଯ୍ୟ ରୁଦ୍ଧି ବଳରେ
 ଅଦର୍ଶ ପୁରୁଷ ହୁଅ ଦେଶରେ ।
 ପାଇଛି ଦୁର୍ଲଭ ମାନବ ଜନ୍ମ,
 କାର୍ଯ୍ୟରେ ନ ହୁଅ ପଶୁ ଅଧମ ।
 ଉତ୍କଳ ଜନନୀ ଅଛନ୍ତି ଶୂନ୍ୟ,
 କର କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ ତାହାଙ୍କପାଇଁ ।
 ଶୁଣ ଶୁଣ ବାପା ମୋ ନିବେଦନ,
 ସାଧୁବ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦେଇ ଜୀବନ ।
 ପଛଘୁଞ୍ଚା ଦେଲେ କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନେ,
 କିବା ପ୍ରୟୋଜନ ସେହି ଜୀବନେ ?
 ଯାଇଛି ସେ ଦିନ ପଛକୁ ଯାଉ,
 ଚନ୍ଦ୍ରା କଲେ ତାହା କି ହେବ ଆଉ ?
 ବର୍ତ୍ତମାନ କାର୍ଯ୍ୟେ ହୁଅ ତପୁର,
 ନ କର ହେ ଭବିଷ୍ୟତ ନରୁର ।
 ସକଳରେ ସିଦ୍ଧି ଲଭିବ ସବୁ,
 ଜଗତେ ମହିମା ଅଟେ ଦୁର୍ଲଭ ।
 “ମହାଜନୋ ଯେନ ଗତଃ ସ ପଦ୍ମା”
 ମନେ ଧୋଷ ଏହି ପ୍ରାଚୀନ କଥା ।
 ସେ ପଦାଙ୍କ ଚିହ୍ନି ଗମ ରେ ଗରେ,
 ଅବଶ୍ୟ ମିଳିବ ଯଶୋମୟରେ ।

ଉଡ଼ିତ ହେଉ ।

—୨୨—

ଚାଲି ଚାଲି ।

କିଠି କିଠିକି, ଗର୍ଜି ଗର୍ଜି,
 ଚାଲେ ଦୂରର ପଥର ପେ ପେ ।
 ଦୂର ଚାଲିବା ପଥର ପେଟର,
 କା ପଥ ! କା ପଥ ! ଚାଲେ ଚାଲେ ।
 ଚାଲେ ଚାଲେ ପଥର ପେଟର,
 ଚାଲେ ଚାଲେ ପଥର ପେଟର ?
 ଚାଲେ ଚାଲେ ପଥର ପେଟର,
 ଚାଲେ ଚାଲେ ପଥର ପେଟର ।
 ଚାଲେ ଚାଲେ ପଥର ପେଟର,
 ଚାଲେ ଚାଲେ ପଥର ପେଟର ।
 ଚାଲେ ଚାଲେ ପଥର ପେଟର,
 ଚାଲେ ଚାଲେ ପଥର ପେଟର ।

ପଦ୍ୟାଳୟ ପଦ୍ୟାଳୟ ।

ପଦ୍ୟାଳୟ ପଦ୍ୟାଳୟ ।

— ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ !
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ! ଯେ ! ଯେ ! ଯେ ! ଯେ !
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ !
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ,

ବସନ୍ତମାଳତୀ,   ପୁଣି କୁମୁଦିନୀ,
 ତୁ କି ସାରଦା ମନ୍ଦିକା ?
 କେଉଁ ତପୋବଳେ   ପାଇଛିରେ ତୋତେ ?
                                          କୁଳବଧୂ ପ୍ରାଣାଧିକା !
 ଅଜ୍ଞୀବାଦ କରେ,   ଆରେ ମୋ କଳାଣି !
                                          ସୁଖେ ରହ ମୋହ ଘରେ,
 କରୁଛି କାମନା,   ତୋହ ପରି ବଧୂ
                                          ପାଏଁ ଜନ୍ମଜନ୍ମାନୁରେ ।

କବିତା ବିହଗୀ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଭଗବତୀ ବାଣୀପାଣି ଶ୍ରୀହସ୍ତପାଳିତା,
 ଦ୍ଵିତ୍ଵିଚନସଞ୍ଚାରଣୀ ବିହଗୀ କବିତା ।
 ଅଶ୍ରୁମରେ ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ବାଲ୍ମୀକି ମହର୍ଷି
 ମାନସ-ମନ୍ଦିରେ ମାଡ଼ି ନିରମିଳେ କବି ।
 ସେ ଅମର ବିହଗୀର କଳ୍ପନା ଜନନୀ,
 ପ୍ରତିହା ମାନସଭୂଷା, ଧାନ୍ତୀସ୍ଵରୂପିଣୀ ।
 ସପ୍ତ ସ୍ଵର ସପ୍ତ ପଞ୍ଚ, ଅକ୍ଷର ଦେହରେ,
 କୁଡ଼ିହଲେ ବିହରଲେ ମହର୍ଷି ହସ୍ତରେ ।
 ହରି ଅଳଙ୍କାରେ ପଙ୍କ କର ବସନ୍ତନ]
 ଏଥୁଅନ୍ତେ ଭୁମନ୍ତରେ କଲେ ବିଚରଣ ।

ମହର୍ଷି ବ୍ରହ୍ମର୍ଷିଗଣେ ସରସ୍ବତୀକୂଳେ,
 ସାମବେଦ ଗାଇଥିଲେ ଦେବୀ ଅନୁଗୁଳେ ।
 ସୁଧାମୟ ଇନ୍ଦ୍ରବୃତ୍ତ ସ୍ବର୍ଗ ସମାଗର,
 ମାନବମଣ୍ଡଳେ ଜଳେ ଜଗତେ ପ୍ରଶୁର ।

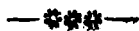

ନୀଳମଣି ବିଦ୍ୟାରତ୍ନ ।

ରୁନୀ—ମଙ୍ଗଳ ।

ସମାନ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣପୁତ୍ର ଥିବେ ନୀଳମଣି,
 ଉତ୍କଳର ପ୍ରିୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁତ୍ରରୂପେ ମଣି ।
 ଭାଷାଭାଷ୍ୟ ଛନ୍ଦ ଛନ୍ଦ ଥିଲା ଏ ଉତ୍କଳ,
 କାବ୍ୟର ଏକତା ସୂତେ ତୁମ୍ଭେହିଁ ଚକବଳ ।
 ଉତ୍କଳ ବିଧବାପାଇଁ ଆତୁଳ ଜୀବନେ
 କାନ୍ଦୁଥିଲୁ, କନ୍ଦାଈଣ ଦେଶବିଗଣେ ।
 କଲ୍ପଲତା ସମ୍ମିଳନୀ ଉତ୍କଳ ଦେଶରେ,
 ପ୍ରଥମରେ ଉଷ୍ମ ଗଜ ତୁମ୍ଭେ ହୃଦୟରେ ।
 ଦେଶହୃଦ ବ୍ରତେ ସମର୍ପଣ କରି ଚିତ୍ତ
 ଶୁଣାଇଲ ଉତ୍କଳକୁ ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ।
 ତୁମ୍ଭର ପଦିକା ଲଭୁଅଛୁ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ,
 ତୁମ୍ଭେ ଏକା କରି ଜାଣ କବିଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ।
 ମାତୃଭାଷା ଉନ୍ନତରେ ଦିବା ନିଶି ଯତ୍ନ,
 ଚିରଜୀବୀ ହୁଅ ନୀଳମଣି ବିଦ୍ୟାରତ୍ନ ।

ରାମରଥ କଥା ।

ନାସଦାନ ହାତେ   ଘେନି ରାମ ରଥେ
 ବୁଲି ଶାସନ ଦାଣ୍ଡରେ,
 ଭାରି ପାଟି କରି   ବୋଇଲେ ଏପରି
 ଶୁଣିଛୁଟିକି ହେ କରେ ।
 କାଲି ମୁହିଁ ଭଲ   ଦହୁରୁଡ଼ା ଖାଇ
 ଯାଇଥିଲି ତନ୍ତ୍ର ସାଲ,
 କୋଲି ବୋଲି ଥୋକେ   ହେଉଛନ୍ତି ଲୋକେ
 ଶୁଣିଲି ସେଠାକୁ ଯାଇ ।
 ଜାଗନରେ ଛପା   ହୋଇଅଛି କାପା
 ରାଣ୍ଡମାନେ ହେବେ ବାହା ।
 ଅଧି କଳିକାଳ   ଘୋଟିଲୁ ଜଞ୍ଜାଳ,
 ଶୁଣିବାକୁ ହେଲୁ ଏହା !
 କଳିକାଳେ ଧର୍ମ   ଛଡ଼ାଯିବ ବୋଲି
 ଲେଖା ଯା ଅଛି ଶାସ୍ତ୍ରରେ,
 ଅହେ ବିଶ୍ଵ କରେ   ସଂସାର ମଧ୍ୟରେ
 ଦେଖାଗଲା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ
 ରାଣ୍ଡ ବାହା କଥା   ସାତ ପୁରୁଷରୁ
 କେହି କେବେ ଶୁଣି ନାହିଁ,
 ତଳି ପଶୁ ଶେଷ   ହେବାରୁ ଏକଥା
 ଏବେ ଶୁଣା ଗଲା ଭଲ !
 ଅଜ୍ଞା ବରଷର   ପାଣି ପାଣିଗ୍ରାସ
 ମୋତେ ଲୋଲିଥିଲେ ଦିନେ,

ଡାକ ପିଲକାଲେ   ସୁଲ ସେତେ କଥା
 ଏଣିକି ହେଲଣି ଭଲେ ।
 ଅଳ କାଲ ଲେକେ   ଦେବତା ବ୍ରାହ୍ମଣ
 କେହି ମାନବାର ନାହିଁ,
 ଦେଖୁଛୁ ତ ଭଲ,   ଏଣିକି ବ୍ରାହ୍ମଣେ
 ଚାକର କଲେଣି ଯାଇଁ ।
 ବୁଢ଼ୀ ଟୋକା କର   ଦେବପଣ ରାଣ୍ଡ
 ଅଛନ୍ତି ତ ଶାସନରେ,
 ସାତ ପୁରୁଷରୁ   କେହି କି ହେ କଣେ
 ବାହା ହୋଇଅଛି ଥରେ ?
 ବିରାଡ଼କୁ ପଦା   ବାଣକୁ ତ ଲଙ୍ଗ
 ନାହିଁ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଛି ଲେଖା,
 ଶୁଣୁ ସିଏ ହେଲ   ତା କଥା ସରଲ,
 ତାହାପାଇଁ କପାଁ କକା ।
 ଗଲ ପୁଅ ମାସ   ମିଛୁ ମିଛୁକର
 ଦୁଇଟା ରାଣ୍ଡ ଝିଅର,
 ଭଲ ରଥକର   ସାନ ରାଣ୍ଡ ଝିଅ
 ସବୁ ତ ଗଲ ବାହାର ।
 ଜଗନ୍ନାଥ ରଥ—   ସର ହଟହଟା
 କଥା ନିଜି ଯାଏ ଶୁଣା,
 ଯାହା ଯାହା ରାଣ୍ଡ   ତାହା ତାହା କାଣ୍ଡ
 କଥାଟା ଅଛି ପୁରୁଣା ।
 ତାହା ବୋଲି କି ହେ   ରାଣ୍ଡ ବାହା ହେବେ
 କୁଳ ଧରମକୁ ଶୁଦ୍ଧ ?

ହର ହର ହର ! ! !   ଶୁଣିବାକୁ ହେଲା
 କଲ ଅସୁଅଛି ମାଡ଼ !
 ଶୁଣି ବାହା ହେଲେ   ଆଉ କେହି କଥା
 ଦେବେ କ୍ରାନ୍ତଶବ୍ଦେକନ,
 ତାହା ହେଲେ ନା   ଏକାବେଳକରେ
 ଉଠିବି ଅରଜନ ।
 ଶୁଣିଲ ବେଳକୁ   ଏହି କଥାଟା ମୁଁ
 କୁଲଇ ଦେଉଛି ମଥା,
 ବହୁତେ ଯେବେ   କନ୍ଦ ହୋଇଯିବ,
 ଶୁଣିଲ କ୍ରାନ୍ତଶ   କଥା !
 ଶମ୍ଭୁକୁ ଗୋଟାଏ   ପଣ୍ଡିତ ଆସିବ
 ବାହାର କରିଛି ଶାସ୍ତ୍ର,
 କାଶୀ କରେ ଯାଇ   ଶୁଣି ଆସିଛନ୍ତି
 ଶୁଣିବନ ହେଲା ମାଡ଼ ।
 ସେ କହୁଛି ପରା   ପରାଗର ମୁକ୍ତି
 ଦେଇଛି ଶାସ୍ତ୍ର ଶିଖାନେ,
 ଏକାଦଶୀ ଛତି   ପିଇ ଶଙ୍ଖା ଶାଢ଼ୀ
 ବାହା ହେବେ ଶୁଣିମାନେ ।
 କହୁଛି ପଣ୍ଡିତ   ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଲିଖିତ—
 ନଷ୍ଟେ ମୃତେ ପ୍ରକଟେ,
 କ୍ଳୀବ ବା ପତିତ   ହେଲେ ସ୍ବାମୀ, ନାସ୍ତ
 ବନ୍ଧୁ ହେବେ ଶାସ୍ତ୍ରମତେ ।
 କରସ୍ଥାନ ପାଠ   ଶୁଣିଲେ ଆଉ କି
 ଭଲକ ବୋଲି ହସାଇ ?

ହେ କରବ ଏହି   କୁଳବୃତ୍ତା କାମ
                                                  ଛାଡ଼ ପୁରୁଣା ବେଢ଼ାର ।
 ନାଶନ୍ତି ସମସ୍ତେ   ଥିଲେ ପାଣ୍ଡୁ ରଥେ
                                                  ଭର ଥିଲା ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନ,
 ପଡ଼ିଥିଲେ ସେହି   ବ୍ୟାକରଣ ସଜ୍ଜ
                                                  ଚାରି ବର୍ଗ ଅଭିଧାନୀ
 ସେହି ରଥେ ଥିଲେ   ଆଜି ଚାଲିଯାଇ
                                                  ଚାରି ଶ୍ଳୋକ ଦେଲେ ଝାଡ଼ି,
 ବାଟ ନ ଦିଶନ୍ତା   ପଳାଇ ଯାଆନ୍ତା
                                                  ସେ ପଣ୍ଡିତ ରମ୍ଭା ଛାଟା
 ଆହେ ରଘୁ ରଥେ   ବୋଲୁଅଛି ସତେ
                                                  ସେହି ବୋଲୁଥିଲେ ତେବେ,
 ଯେତେ ମନ୍ଦ ହେଉ   କୁଳାଚାର ଧର୍ମ
                                                  ଛାଡ଼ିଦେବ ନାହିଁ କେହି ।
 ଏଡ଼େ ପଣ୍ଡିତଟା   ବୋଲୁଥିଲେ ଯାହା
                                                  ତାହା କି ହେବ ଅମାନ୍ୟ ?
 ରାଣ୍ଡ ବାହା କଥା   ଯେମନ୍ତ ନ ଜାଣେ
                                                  ତୁମ୍ଭେ ଥିବ ସାବଧାନ ।
 ଅକଳିଲ ନନା   ରେଣୁଆଗୁଡ଼ାକ
                                                  ଇସ୍ତୁଲରେ ପାଠ ପଢ଼ି
 ବାପ ଦାଦା କାଳ   ଚାଲି ଚରଣକୁ
                                                  ସବୁ ଦେଉଛନ୍ତି ତଡ଼ି ।
 ରାଣ୍ଡ ବାହାଦେଲେ   ପୂଜା ପାଠ ସବୁ
                                                  ଏକାକେଲେ ଯିବ ଉଠି ।

ଅସ ସବୁ ପଡ଼ି   ପଣ୍ଡିତକୁ ଚିଡ଼ି
 ଦେବା ଧରି ତାହା ରୁଟି ।
 ଗୋବିନ୍ଦାଳା, ଗଦା   କକା, ଦୁହେଁ କାଲି
 ଆସିଥିଲେ ମୋର ପାଶେ,
 ବୋଲି ଯାଇଛନ୍ତି   ଶାସନ ମଧ୍ୟରେ
 ସଭୁ କରିବା ସଂକୀର୍ତ୍ତେ ।
 ଶାସନରେ କ୍ଷେତେ   ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅଛନ୍ତି
 କରିବା ଗୋଟାଏ ସଭୁ,
 ରାଣ୍ଡି ଝିଅ ବହୁ   ବେଶ୍ୟା ହୋଇ ଯାଉ
 ତାହାକୁ ନ ଦେବା ବିଭୁ ।

ଗନ୍ତବ୍ଧର ନିର୍ଜଳା ଏକାଦଶୀ ।

ବିଚିତ୍ର ଘଟଣା ଏକ ଶୁଣନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ,
 ବୋଇଗୁଣି ଶାସନରେ ଥିଲେ ବିଶ୍ଵ ରଥେ ।
 ଗଲ ମାସମାସେ ବୁଢ଼ୀ ମଲ୍ଲ ବାତକ୍ତରେ,
 ଶାଂତି କରିଷ ରଥ ବୁଢ଼ା କାନ୍ଦ ମରେ ।
 ଦେହମାସୟାଏ ରଥେ ନ ଖାଇଲେ ଭାତ,
 ସବୁବେଳେ ବସିଥାନ୍ତି ଗାଲେ ଦେଇ ହାତ ।
 ଶୁଦ୍ଧ ଗୋଟା ବେଶ୍ୟା ପୁଅ ଦୁଇ ଝିଅ ଅଉ,
 ଗୋଟାଏ ବାଳୁଅ ପୁଅ ଘରେ ଦୁଇ ବହୁ ।
 ରଥକୁ ଅଳପ ଧର୍ମକାଶ ଗଲ ଜଣା,
 ଏଥିପାଇଁ ଶାନ୍ତି ନିଜ ଆପୁ ଦୁଇ ଅଣା ।

ବାଟିଏ ଅକର ଭୁଲି ଅଛୁ ବୁଢ଼ା ହାତେ,
 ଅଛା ନିଜ ଘର ଚଳିଯାଏ ଶୀଘ୍ର ଭାତେ ।
 ଯଜମାନ ଘର ପୁଣି ବହୁତ ଭରସା,
 ବୀଡ଼ା ପୁଅଣିରେ ଅଛା ମିଳେ ଦିପଇସା ।
 ଅଛୁ ଘର ପାଶେ ଅଛୁ ଗୁରୁତ ଏ ଧାନ,
 ଗ୍ରାମରେ କରନ୍ତି ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ସମ୍ମାନ ।
 ଏହିପରି ଚାଲିଗଲା ଦୁଇ ଚାରି ମାସ,
 ବୁଢ଼ାକୁ ଅସିଲା ମାତ୍ର ଫେଲି ଧଇଁକାଶ ।
 ଦିନେ ଦିନେ ହେଲେ ଖିଆପିଆରେ ବଖଡ଼ି,
 ଭାରି ଖଟା ହୁଏ ବୁଢ଼ା ଧାଟି କରେ ବଡ଼ି ।
 ଦିନେ ବୁଢ଼ା ବସି କଲା ମନରେ ବିଚାର,
 ଏହି ପୁଅ ଝିଅ ସବୁ କିଏ ବା କାହାର ?
 କେ ହୋଇ ପାରିବ ସେହି ଘରଣୀ ସମାନ,
 ମନ ଜାଣି କିଏ ଖଣ୍ଡେ ଭାଙ୍ଗିଦେବ ପାନ ?
 ବିଭା ହେବ ନିଶ୍ଚୟ ଏକ କନ୍ୟା କାହୁଁ ଅଣି,
 ଅଚଳବେଳରେ ହେଲେ ପୋଷେ ଦେବ ପାଣି ।
 ମନ ଜାଣି ଦିନେ ହେଲେ ବାଢ଼ିଦେବ ଭାତ,
 ବାଧନା ବେଳରେ ଗୋଡ଼େ ବୁଲାଇବ ହାତ ।
 ଏତେ କଥା ବୁଢ଼ା ଭାଲି ଅପଣା ମନରେ,
 କନ୍ୟାଟିଏ ଖୋଜିଲା ସେ ଅତି ଗୁପ୍ତରେ ।
 ବହୁତ ଭଲପା କଲେ ରଥେ ସେଥିପାଇଁ,
 ଗ୍ରାହଣମାନଙ୍କ ଘରେ ବଡ଼ କନ୍ୟା କାହିଁ ?
 ଦୁଇ ଚାରି ନଣ ରଖି କହୁ ସଟା ବଟା,
 ନେଲେ ରଥଠାରୁ ଟଙ୍କା ଅଠ ଦଶ ଗୋଟା ।

ଅବଶେଷେ ବଶୁ ରଥେ ପାଇଲେ ସନ୍ତାନ,
 ଶୁଭ ଆଶ୍ଚା ନିନ୍ୟାଟିଏ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସାନା ।
 ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର ଦର ପାବଦାସୁରରେ,
 ଆଠ କରଷର ଝିଅ ଅଛୁ ତାଙ୍କ ଘରେ ।
 ସାଥୀନ୍ତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ମିଶ୍ର କୁଳେ ବଡ଼ ଟାଣ,
 ମର୍ଯ୍ୟାଦାରେ କେହି ନାହିଁ ତାହାଙ୍କ ସମାନ ।
 ମିଶ୍ରଙ୍କର ଝିଅ ନାମ ଅଟେ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭା,
 ସ୍ଥିର ହେଲା ବଶୁ ରଥେ ହେବେ ତାଙ୍କୁ ବିଭା ।
 ଛୁଣିଲା ଦୁଇଟି ଦଶ ଟଙ୍କା କନ୍ୟାସୁନା,
 ଦେବେ ପୁଣି ଛଦ ମୁଦି ଖଜୁ ନାକଗୁଣା ।
 ରେକଠୋକ ଦେବେ ଟଙ୍କା ନାହିଁ କାଳବ୍ୟସୀ,
 ବିଭା ହେବେ ରଥେ କନ୍ୟା କାପଦରେ ଆସି ।
 ମାତ୍ର ରଥଙ୍କର ହାତେ ନାହିଁ ଏତେ ଟଙ୍କା,
 ଏଥପାଇଁ ଜାତ ହେଲା ମନେ ଭର ଶଙ୍କା ।
 ମାଥୁର ସାହୁଙ୍କୁ ରଥେ ଲେଖିଦେଲେ ଗୋଜା,
 ଭୂମିଯାକ ବଜା ଦେଇ ଆଣିଲେ କରଜା ।
 ପୁଅ ଝିଅମାନେ ଶୁଣି ଲଗାଇଲେ କଳି,
 ମାତ୍ର ନ ଶୁଣିଲା ବୁଢ଼ା ଭର ହେଲା ତଳି ।
 କନ୍ୟାବାପ କନ୍ୟାପଣ ଟଙ୍କା ନେଲେ ବାଜି,
 ସିଂଘିଦେଲା କନ୍ୟାମାତା କେତେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ।
 ଆଠ କରଷର ଝିଅ କିଛି ଜାଣେ ନାହିଁ,
 ବିଚାରିଲା ମାଆ ଏତେ କାନ୍ଦୁଛୁ କିପାଇଁ ?
 ଭୋଲରେ ବସାଇ ରଥେ ଅଣିବାର ବେଳେ,
 ଟେଟେବେଳେ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭା କାନ୍ଦିଲା ବିକଳେ ।

କନ୍ୟା ଦେଖି ପୁଅ ଝିଅ ଝିଆଁସ ଯମସ୍ତେ,
 ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ ବକଳରେ କାନ୍ଦଲେ ପରସ୍ତେ ।
 କି କରବେ ଗୁରୁ ନାହିଁ, ପୁଣି ରୁଡ଼ା ଡରେ,
 ମହୁଡ଼ିକୁ ଡାକି କନ୍ୟା ପୂରାଇଲେ ଘରେ ।
 ଆହା ଆହା ଏ କି ହେଲା ଏ କି ସବନାଣ !
 ଦିନୁ ଦିନୁ ବଳଗଲା ରଥ ଧଇଁକାଣ ।
 ରଥେ ତ ଧଇଲେ ବରଷେକେ ଯମଦାଣ୍ଡ,
 ନଥ ବରଷରେ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭା ହେଲା ଗୁଣ୍ଡ ।
 ଆଜଠାରୁ ସେ ବିଧବା କରିବ ହବିଷ,
 ନ ଖାଇବ ଭଲଭଲ ଦ୍ରବ୍ୟ ବା ଅମିଷ ।
 ନ ପିନ୍ଧିବ ଭଲ ଲୁଗା ନ ଖାଇବ ପାନ,
 ଏହିପରି ଅଛୁ ପର ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବିଧାନ ।
 ନିର୍ଜଳା ରହିବ ଏକାଦଶୀ ଦିବସରେ,
 ମୁନିମାନେ ଲେଖିଯାଇଅଛନ୍ତି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ।
 ଯେ ଦେଇଛି ବିଧି ବିଧିକାର ବିଭାପାଇଁ,
 ସେ ବୃଷିଟା ଭରି ମୂର୍ଖ, କିନ୍ତୁ ଜାଣେ ନାହିଁ ।
 ଶାଠିଏ ବରଷ ରୁଡ଼ା ବଢ଼ି ହୋଇ ପାରେ,
 ବାଳକା ସକାଶେ ଶାସ୍ତ୍ର ବିଧାନ ବାହାରେ ।
 ହେ ସମାଜ ! କରୁଅଛୁ ଯେଉଁ ଅଭ୍ୟାସର,
 ନିଷ୍ଠୁର ହେବଟି ପରଲୋକରେ ବିଚାର ।
 ଆକାଶେ ଅଛନ୍ତି ଧର୍ମ, ନ ଯାଅ ପାସୋର,
 ଦକା ନିଶି ଜଗିଛନ୍ତି ଧର୍ମ ଦଣ୍ଡ ଧର ।
 ଯେ କଣ୍ଠଟା ଦେଉଅଛୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷୀ କନ୍ୟାକୁ,
 ନିଷ୍ଠୁର ନିଷ୍ଠୁର ହେବ ଫଳ ଭୁଞ୍ଜିବାକୁ ।

ବୁଢ଼ା ବର ବେଳେ ଥିଲ ମୁଁ କି କନା ତାଙ୍କି,
 ରାତ୍ର ବେଳେ ବାହାରିଲ କାଶେ ଶାସ୍ତ୍ର ଯାକ !
 ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ହେ ସମାଜ ! କୁହାର ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ,
 କୁହାରୁଛି ପୁଣି ତୁମ୍ଭ ବିଧି ବିଧାନକୁ !
 ଜାଣିଥିବ ତମ ପ୍ରଭୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଷ୍ଠାସ
 କରି ପକାଇବ କେତେ କୁଳକୁ ବିନାଶ ।

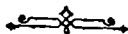

କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଏକ ଦୁଇ କରି କିନ ଯାଉଅଛି ବନ୍ଦୁ,
 କିପାଇ ନୀରବ ହୋଇ ଅଛୁ ବସି ରହୁ ?
 କର୍ତ୍ତବ୍ୟସାଧନ ସେ ତ ପ୍ରକୃତ ଜୀବନ,
 ଅଳସ୍ୟ ସମୟ କ୍ଷେପ ଆତ୍ମାର ଦହନ ।
 ପୃଥିବୀ ଦେଇଛି ଯେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ତୁମ୍ଭ ପାଇଁ,
 ବିଚାର ତ ପରିଶୋଧ କରିଛୁ କି ନାହିଁ ?
 ଶେଷବକାଳରେ ଥିଲ ତୁମ୍ଭେ ଅସମର୍ଥ,
 ତୁମ୍ଭର ଯା ଲୋଡ଼ା ପୃଥିବୀ ଦେଇଛି ସମସ୍ତ ।
 ଯୋବନ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ପ୍ରାୟ ଯିବ ତ ନିଦ୍ରାରେ,
 ପୁଣି ଅସମର୍ଥ ହେବ ବୃଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥାରେ ।
 ଯେତେକାଳ ପାଇଥିଲ ସମର୍ଥ ଜୀବନ,
 ବିଚାର ତ କରିଛୁ କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନ ?
 ଦିନ ଯାଏ ଧୀରେ ଧୀରେ ଭାଲୁ ମନରେ,
 ଅଳାଅ ପଛକୁ ଯାଏ କେତେ କଷ୍ଟଳରେ !

ଶାନ୍ତିର ଗୌରବ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

କର ହିଂସା କିଏ ଗାଳ ମନକୁ ଯା ଆସେ,
ମୁଁ ତ ଆଉ ଯାଉ ନାହିଁ ପ୍ରଭୁହିଂସା ପୁଣେ ।
ଜୀବନଟାଯାକ ପ୍ରଭୁହିଂସା ଘେନି ପରା
କର ବସିଥିବି ଭଲ କଣିକା ପସରା ?
ପ୍ରଭୁହିଂସାନଳ ଜାଳ ମନେ ପ୍ରଥମରେ
ହାଣିବ ବିଷାକ୍ର ବାଣ ଆନ ହୃଦୟରେ !
ଏଥିରୁ ଯା ଜାତ ସୁଖ, ଗଲୁଣି ତ ଜଣା,
ବିଧଜନ ଦେଇଅଛି ମନୁଷ୍ୟେ ମନ୍ଥଣା ।
ଏକାବେଳେ ଉଠିଛି ତ ମନରୁ ସେ ଭାନ୍ତି,
ବିଭଲଣି ଜୀବନରେ, କି ସୁଖ ସେ ଶାନ୍ତି ।
ମିଥତା, କରୁଣା, ସ୍ନେହ, ପ୍ରୀତି, ଶାନ୍ତିପଣ,
ଅବହେଳା କଲେ ଏହା ନାହିଁ ପରିହାଣ ।
ଜୀବନ-ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କରଅଛି ଅନୁରବ,
ଅହିଂସା ପରମଧର୍ମ ଶାନ୍ତିର ଗୌରବ ।

ସତ୍ୟ ଲୁହେସିୟା ।

—*—

ସମ୍ପ୍ରାନ୍ତକୁଳଜାତା ସତ୍ୟ ଲୁହେସିୟା ଇଟାଲାରେ ସୁପ୍ତସିଦ୍ଧି ରଣଗାର
କୋଲେଟିନଙ୍କ ଧର୍ମପତ୍ନୀ । ପିତାଙ୍କ ନାମ ଝୁରସୁୟ । ସେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ
ସୁପ୍ତସିଦ୍ଧି ଯୋଦ୍ଧା ଥିଲେ ।

ସତ୍ୟ ଲୁହେସିୟା ସର୍ବଗୁଣବିଭୂଷିତା ପରମାୟତ୍ତରା କୋଲ ଇଟାଲାରେ
ସୁବିଜ୍ଞାତା । ଲୁହେସିୟାଙ୍କ ସ୍ବାମୀ ଏବଂ ପିତା ଦୁଇ ଜଣ ଯୁଦ୍ଧବିଶେଷରେ
ବ୍ୟାପ୍ତ ଥିବା ସମୟରେ ଶୂନ୍ୟ ଗୃହ ଦେଖି ଇଟାଲା ଦେଶର ନୃପତି
ଟାକୁଇନ୍‌ବ୍‌ଗଜ ଯୁଦ୍ଧରାଜ ସେକ୍ଟୁଟସ୍ ବଳପୂର୍ବକ ଲୁହେସିୟାଙ୍କ ସତ୍ୟରୁ
ହରଣ କରିବାରୁ, ସତ୍ୟ ପବିତ୍ରାର ସ୍ବାମିଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଜଣାଇ ଆତ୍ମ-
ବୀର୍ୟ ଦେଖାଇଥିଲେ । ସେକ୍ଟୁଟସ୍ ସହିତ କୋଲେଟିନଙ୍କର ବିଶେଷ
ବନ୍ଧୁ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ବିରାପଦାତ୍ମ ହୋଇ ଭିତ୍ତି ମହାପାତ୍ରରେ ଲୁପ୍ତ
ହେବାରୁ ରାଜବଂଶକୁ କପରି ପ୍ରତିଫଳ ଭୋଗ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା,
ବର୍ଷନା କରିବା ବାହୁଲ୍ୟ ମାତ୍ର । କେବଳ ସେ ରାଜବଂଶ ଚରକାଳପାଇଁ
ଉତ୍ସାହ ହୋଇଥିଲେ ଏମନ୍ତ ନୃତ୍ୟ, ଅସଂଖ୍ୟ ନରଣୋଷିତରେ ରୋମ-
ହୃଦୟବାହିନୀ ଟାଇବାର ନଦୀର ସ୍ରୋତ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଧାରଣ କରିଥିଲା ।
ଏହି ଘଟଣା ଉପଲକ୍ଷରେ ନମ୍ବଲଣ୍ଡିତ ସ୍ବପ୍ନ, ପଦ୍ୟଟି ଲିଖିତ ହେଲା ।
ଏହାକୁ ଇଟାଲା ଦେଶର ସର୍ବସ୍ତ୍ର ରାମାୟଣ କୋଲିବାକୁ ହେବ ।

ସମରବିଜୟୀ ସ୍ବାମୀ, ଜନକ ଯଶସୀ,
ସତ୍ୟ ସାଧୁ ଲୁହେସିୟା ଅତୁଳ ରୂପସୀ ।
ଧନେ ମାନେ କୁଳେ ଶୀଳେ ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦାରେ
ପରସ୍ତ ଇଟାଲବାସୀ କେଲେଟିନଠାରେ ।

ଜଗତସୁନ୍ଦରୀ ନାଶି ଇଟାଲବସିନୀ,
 ଲୁହେଫିଣ୍ଡା ଗୁଡ଼ବତୀ ନାଶିସିନ୍ଧୁନୀ ।
 ଛନ୍ଦି ପିତା ସ୍ବାମୀ ଦୁହେଁ ସମରକ୍ଷେତ୍ରରେ,
 ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି ସତା ବସି ଅଳମଣିରେ ।
 ସଶସ୍ତ୍ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଭୟ ଆଶା ଯୁଗପତି
 କରୁଅଛୁ ଲୁହେଫିଣ୍ଡା ହୃଦ ଇତସ୍ତୁତ ।
 ବକ୍ତିଭାବେ ପ୍ରଭୁପଦେ ଯବଦା ଲଳନା,
 ସ୍ବାମିଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ କରୁଅଛନ୍ତି କାମନା ।
 ଦେବଦେବ ଜୁପିଟର* ତବ କ୍ଷୁପାବଳେ
 ଆସନ୍ତୁ ବାହୁଡ଼ି ସ୍ବାମୀ ଧିୟୁର କୁଶଳେ ।
 ଦିବା ନିଶି ଲୁହେଫିଣ୍ଡା ଛନ୍ଦି ବାଟ ଗୁଡ଼ି,
 ସମର କୁଶଳ ବାଣୀ ପାଇବାର ପାଇଁ ।
 ତମକ ପଡ଼ିଲେ ଅପରୂପ ବେଞ୍ଚି ସତା,
 ସମ୍ମୁଖରେ ଉଭା ଆସି ଇଟାଲ ନୃପତି ।
 ନ ଜାଣନ୍ତି ସତା ଦୁଷ୍ଟ ମନ ଅଭିଳାଷ,
 ବହୁତ ସମ୍ମାନ ଦରି ବସାଇଲେ ପାଶ ।
 ପୂଜିଲେ ବିନୟେ ଆଜ୍ଞା କରନ୍ତୁ ରାଜନ !
 କିପାଇଁ ଅଧୀନା ଗୁଡ଼େ ହେଲା ଅଗମନ ?
 କାମୁକ ପାଷଣ ଯାହା ଆତ୍ମା କଳ୍ପସିତ,
 ଧର୍ମାଧର୍ମ ଲଜ ଭୟ ନ ଥାଏ କହୁତ ।
 ବହୁତ ବିନୟେ ଦୁଷ୍ଟ ବାକ୍ୟ ଗୁଡ଼ୁଆଇ
 ଅପଣାର ଅଭିପ୍ରାୟ ବୋଲିଲା ବୁଝାଇ ।

---

* ଇଟାଲ ଦେଶର ବହୁଧାତୁ ଇନ୍ଦ୍ରଦେବତା ।

ତୁମ୍ଭର ପ୍ରଣୟପ୍ରୀତି ଅଗୋ ସୁଲେଚନା !
 ମୋହ ପ୍ରତି ବେଳେ ମାତ୍ର କରନ୍ତୁ 'କରୁଣା' ।
 ଦେବ ଅର୍କ ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଅତୁଳ ସମ୍ପତ୍ତି,
 ବେଳେ ମାତ୍ର ପାଏ ଯେବେ ତୁମ୍ଭର ସମ୍ପତ୍ତି ।
 ଜାଣ ତ ମୁଁ ଚନ୍ଦ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ଇଟାଲ ରାଜ୍ୟରେ,
 କିଣା ଦାସ ପରି ଥିବି ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀପୟରେ ।
 ଲୁକେସିୟା ଶୁଣି ସେକ୍ସଟସ କଥାମାନ
 ରହଲେ ପ୍ରମୁଦ ହୋଇ ପ୍ରତିମା ସମାନ ।
 ଦୃଶ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହେ କିଛି ନ ଦେଲେ ଉତ୍ତର,
 ନ ଦିଶିଲୁ ବୁଦ୍ଧି ତାଙ୍କୁ କିଛିତ ମାତର ।
 ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି କ୍ଷଣ ପରେ ବୋଇଲେ କୋଥରେ,
 କପରି ଅଶିଳ ରାଜା ଏ କଥା ମୁଖରେ ?
 ଅସିଷ୍ଟ କେଉଁ କୁଳେ ଦେବାପାଇଁ କାଳ,
 ବିଚାର ନ କଲ ମନେ ଥରେ ମାତ୍ର ଭାଳ !
 ଟାକୁଇନ ବଂଶେ ଜନ୍ମି ଅଛି କୁଳାଙ୍ଗାର !
 ଲମ୍ପିଟ ବନ୍ଦର ଲକ୍ଷ୍ମୀହୀନ ଦୁରାଚାର !
 ଅଛି ପରା ସ୍ବାମୀ ସଙ୍ଗେ ତୋର ନିଶିପଣ ?
 ରେ ଘାପିଷ୍ଠ ! ଏହି କି ରେ ସେଥି ନିଦର୍ଶନ ?
 ଶ୍ରେମତ ପବିତ୍ର କୁଳେ ମୋହର ଜନମ,
 ଭୁଲି ଗଲୁ ଏକାବେଳେ ଅରେ ନରାଧମ !
 ରୋମଦେଶ କନ୍ୟା ମୁହଁ ରୋମୀୟ ମୋ ସ୍ବାମୀ,
 କରବେ ଅବଶ୍ୟ ରକ୍ଷା ମୋତେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ।
 ସ୍ବାମୀ ଦୂରଦେଶେ କିବା ବୋଲିବି ଅଧିକ,
 ଦେଖାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ଥରେ କେତେ ତୁ ରସିକ !

କାୟୁରୁଷ ଦୁରଗୁର ଆରେ ଅବାଚାନ,
 ହୋଇ କି ପାରନ୍ତି ଲୋକ ଏଡ଼େ ଲଜ୍ଜାପ୍ରାନ୍ତ !
 ତେଜସ୍ବିନୀ ପତିବ୍ରତା କେଶରପ୍ରେସ୍ବସୀ,
 ଧକ ଧକ ହୋଇଅଛି ଶୃଗାଳ ପ୍ରସ୍ତାସୀ ।
 ବୋଲୁଅଛି, ଦେବୁ ସଜ୍ୟ ଅବେକ ସମ୍ପତ୍ତି,
 ସତାହର ମୂଲ୍ୟ କାହୁଁ ଜାଣିବୁ ଦୁର୍ମତି ?
 ସତାହ ସର୍ଗୀୟ ବସ୍ତୁ, ହେବ କି ରେ ତୁଳି
 କରୁଁ ଯେବେ ପୃଥ୍ବୀର ସବୁ ଧନ ଠୁଳ ?
 କି କି ଶରେ ଏତେ କଥା ବୋଲି ସେକୃଷ୍ଣକୁ
 ହୋଥରରେ ଚାଲିଗଲେ ଗମ୍ଭୀର ମଧ୍ୟକୁ ।
 ଦ୍ବାର କିଲି ବେଇ ସତା କସି ନିର୍ଜନରେ
 ସମସ୍ତ ବୁଝାନ୍ତୁ ଫେଡ଼ି ଲେଖିଲେ ପଦରେ ।
 ଜଣାଇବେ ସ୍ବାମୀକୁ ସେ ସବୁ ସମାପ୍ତର,
 ଏହି କଥା ସତା କର ମନରେ ବିଚାର;
 ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଇ କଲେ ଶଯ୍ୟାରେ ଶୟନ,
 ମାତ୍ର କଲେହେଁ ଯେତେ ପ୍ରକାରେ ଯତନ,
 ଦୁଃସ୍ବପ୍ନରେ ରାତି ଗୋଟା ନଦ ହେଲା ନାହିଁ,
 ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ରାତି ଗଲା ପାହି ।
 ଏଣେ ଦୁଷ୍ଟ ସେକୃଷ୍ଣ ସାଇ ଅପମାନ
 ବାହୁଡ଼ି ଅଇଲା ଧୀରେ ଧୀରେ ନିଜସ୍ଥାନ ।
 ନିର୍ଜନରେ କସି କଲା ମନରେ ବିଚାର,
 ଦେଖିବି ସେ ରମଣୀର କେତେ ଅହଙ୍କାର ।
 ବାରେକ ନିରାଶ ହୋଇ ପାଇବାର ଲଜ,
 ନିଶ୍ଚୟ ନିଶ୍ଚୟ ଏହା କାୟୁରୁଷ କାର୍ଯ୍ୟ ।

କେତେଥର କେତେସ୍ଥାନେ ପାଇଛି ପ୍ରମାଣ,
 ପ୍ରଥମେ କରିନ୍ତି ନାରୀମାନେ ମୁହଁ ଟାଣ ।
 ଥରେ ସେବେ ତାକୁ କରି ପାରିବି ଆସୁତୁ,
 ଚରକାଳ ପଦେ ଖିଅିବ ଦାସୀବତ ।
 ଯୁଗ୍ମରୁଜ ବୋଲି ଅପେ ଏହି କଥାମାନ ।
 କ୍ଷଣେ ମାତ୍ର ତୁନି ହୋଇ ବସି କଲୁ ଧାନ ।
 ଅନନ୍ଦ ମନରେ ପୁଣି ବୋଲିଲୁ ଉଦରେ,
 ଭଲ କଥାଟାଏ ପଡ଼ି ଗଲୁ ତ ମନରେ ।
 ତାହାର ସଙ୍ଗରୁ ନାଶ କରିବି ବଳରେ,
 ଭାଙ୍ଗିଯିବ ତାହା ଗର୍ବ ତେବେ ସହଜରେ ।
 ନ ପାରିବି ତାହାକୁ ସେ କହି ଲେକଲୁଜେ,
 ମୋହର ଆସୁତୁ ହୋଇ ରହିବ ସହଜେ ।
 ଏତେ କଥା ଭାଳି ସେହି ଦୁରସ୍ତା ମନରେ,
 ବିଚରଣ କଲୁ ପୁଣି ମଧ୍ୟେ ଅନନ୍ଦରେ ।
 ଏଣେ ଲୁକେସିନ୍ତୁ ବସିଅଛନ୍ତି ଆଗାରେ,
 ଅସ୍ଥିର ସନ୍ତତ ମନ ନାନା ଦୁଃସ୍ବପ୍ନରେ ।
 ଏହି କାଳେ ଦୂତ ଏକ ଆସି ଗଲୁ କହି,
 ବାହୁଡ଼ିବେ ସ୍ବାମୀ ହୋଇ ସମରବିଜୟୀ ।
 ଏପ୍ରକାର ଦୂତ ମୁଖୁଁ ପାଇ ସମାବେଶ
 ହୃଦେ ତାଙ୍କ ଜାତ ହେଲୁ ଅନନ୍ଦ ଅପାର ।
 ବହୁତ ଅନନ୍ଦ ଆଶା ପଡ଼ୁଛି ଉତ୍ତଳ,
 ବାଟ ଚାହିଁ ବସିଛନ୍ତି କାଞ୍ଚନପିତୁଳୀ ।
 ପିତା ସ୍ବାମୀ ଦୁଇ ଜଣ କାଲି ପ୍ରଭାତରେ
 ଉଡ଼ାଇ ବିଜୟବାନା ମିଳିବେ ରାମରେ ।

ଆହେ ଦେବ ଜପିଟିର, ହେଉନୁ ସଦୟ,
 ଆସନୁ ବାହୁଡ଼ ସ୍ଥାନୀ କରି ରଣ ଜୟ ।
 ଘଣ୍ଟାପନ୍ଥ ବାରମ୍ବାର ଦେଖନ୍ତି ଲଳନା,
 ଆଜି ରାଜ ପତି ଦୀର୍ଘ ପର ଗଲୁ ଜଣା ।
 କଥର କରିବେ ପିତା ଚରଣ ବନ୍ଦନ,
 ସ୍ବାମିଙ୍କୁ କରିବେ କେତେ ପ୍ରେମେ ଆଲିଙ୍ଗନ ।
 କେଉଁ ବନ୍ଧୁ ପିନ୍ଧିବେ ସେ କାଲି ପ୍ରଭାତରେ,
 ସଜାଡ଼ି ରଖିଲେ ଆଜି ରାତ୍ରିରେ ଯତ୍ନରେ ।
 ନତ୍ୟ କର୍ମ ସାର ରାତ୍ରି ପ୍ରହରେକ ଅନ୍ତେ,
 ଶୟନ କଲେକ ଯାଇ ଶେଷରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ।
 ଶୟନ ପୂର୍ବରେ ସଜା ହୋଇ ସାବଧାନ
 କଲ ଦେଇଛନ୍ତି ଶଯ୍ୟାଗୃହ ଦ୍ଵାରମାନ ।
 କେତେରୂପ ଆଶା କରି ମନରେ ପୋଷଣ
 କରିଛନ୍ତି ଲୁହେସିୟା ସୁଖରେ ଶୟନ ।
 କେତେ କଥା ହୁଏ କରୁଛନ୍ତି ଆମୋଳନ,
 କେତେ ରୂପ ଦେଖୁଛନ୍ତି ସୁଖର ସ୍ଵପନ ।
 ସବୁ ଦୁଃଖ ହେବ ଦୂର ପାହିଲେ ରଜନୀ,
 ବାହୁଡ଼ ଅସିବେ ରଣଜୟୀ ଗୁଣମଣି ।
 ଭବିଷ୍ୟତ ଅଳ୍ପ ଜୀବ ଜାଣି ସେ ନ ପାରେ,
 କି ଦଶା ଘଟିବ ଆସି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଉତ୍ତରେ ।
 ଯେ ଲୋକ ବସିଛି ହୋଇ ରାଜ୍ୟ-ଅଧିକାରୀ,
 ମୁହୂର୍ତ୍ତ କେ ହୋଇ ପାରେ ଦାଣ୍ଡର ଭିକାରୀ ।
 କାଳାନ୍ତର ଯମ ଆସି ରହିଛି ଆକେଶି, ।
 ନ ଜାଣନ୍ତି ପୁଣ୍ୟସିରେ ଏ କଥା ରୂପୀ ।

ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ରି ଗତ ପ୍ରାୟ ନିଶ୍ଚୟ ରଜନୀ,
 କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ଶୁଭ୍ରଅସ୍ତ୍ର ପେଟକର ଧ୍ବଜ ।
 ମନ୍ଦ୍ୟପ, ତସ୍ମର, ରାଜପ୍ରହରନିକରେ
 ଅନ୍ଧାରେ ଭ୍ରମନ୍ତି ରୋମନଗଣମାର୍ଗରେ ।
 ନଗରବାସିଙ୍କ ଅଭି ଗଭବଧ ନାହିଁ,
 ଅନ୍ଧକାର ହିଁ ପ୍ରାଣୀ ତସ୍ମରଙ୍କ ପାଇଁ ।
 ବାହାରିଲା ଟେକ୍ଟୁସ ଅର୍ଦ୍ଧ ରଜନୀରେ
 ଲୁହେସିୟା ଶଯ୍ୟା ତଳୁ ଧୀରେ ଅତି ଧୀରେ ।
 ସାବଧାନେ ଦେଖିଲା ସେ ଶୁଭିଆଡ଼େ ଶୁଭଁ,
 ତେଡ଼େବଡ଼ ଅଞ୍ଚଳରେ ଶବ ମାବ ନାହିଁ ।
 ଦେଖିଲା ସେ ଏକଧାନେ ଶୁଭଁ ଦୁଷ୍ଟମତି,
 ପ୍ରିୟଭାବେ ଶୋଇଛନ୍ତି ଲୁହେସିୟା ସତୀ ।
 ଶୋଇଛନ୍ତି ସତୀ ସାଧୁ କୋମଳ ଶେଯରେ,
 ଶ୍ଵେତପଦ୍ମାସନା ଲକ୍ଷ୍ମୀ କ୍ଷୀରୋଦ-ସାଗରେ ।
 ଧୀର ଧୀର ହୋଇ ଚାଲିଯାଏ ସତୀ ପାଶେ,
 ପୁଣି କି ବିଶ୍ଵର ପଛଦୁଆ ଦେଇ ଅସେ ।
 ପୁଣି ଧୀରେ ଅତି ଧୀରେ ଅତି ସାବଧାନେ
 ମିଳିଲା ପାମର ସତୀ ଶଯ୍ୟା ସନ୍ନିଧାନେ ।
 ଧୀରେ ଧୀରେ କଲା ସତୀ ହସ୍ତକୁ ଧାରଣ,
 ଶାର୍ଦୂଳ କି କଲା ସ୍ଵପ୍ନ ମୁଖୀ ଅନୁମଣ !
 ସେହି ପାମରର କଳ୍ପସିଦ୍ଧି ହାତ ବାଜି
 ତମକପଟିଲେ ସତୀ, ନିଦ ଗଲା ଭଞ୍ଜି ।
 ଭୟଙ୍କର କାଣ୍ଡ ଦେଖି ମଣିଲେ ବିସ୍ମୟ,
 ହେଲ କି ସତ କର ନ ପାରିଲେ ଧୟ ।

ନିମେଷମାତ୍ରକେ ସବୁ କଥା ଗଲୁ ଜଣା,
 ସ୍ୱପ୍ନ କି ଥାଏ ଯାହା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦୃଷ୍ଟି ?
 ଦୁଃଖ ଲଜ୍ଜା ଭୟ ଅପମାନ କ୍ରୋଧଭରେ
 ରହିଗଲେ କିଛିକାଳ ମୁକ୍ତ ସମାନରେ ।
 ହୃଦୟ ଯାଉଛି ପାଟି, ନେହୁଁ କହେ ଜଳ,
 ଛଡ଼ାଇ ନେବାକୁ ହାତ ଦେହେଁ ନାହିଁ ବଳ ।
 ବୋଲିଲେ କ୍ରୋଧରେ କର ଶ୍ରୀକ୍ଷଣ ଗର୍ଜନ,
 ଛଡ଼ ଛଡ଼ ହାତ ଛଡ଼ ପାପିଷ୍ଠ ଦୁର୍ଜନ !
 କି ସାହସେ ଆସି ତୁହି ଧଇଲୁ ମୋ ହାତ,
 ନ ଜାଣୁ ଏ ପାପେ ହେବୁ ସନ୍ତୋଷେ ନିପାତ ।
 ହେ ରାଜନ ! ତୁମ୍ଭେ ପର ଧର୍ମରକ୍ଷାକାଣ୍ଡ ?
 କେତେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଅଛୁ କିଛି ନ ବିଚାର ?
 ଛଡ଼ିବି ଅମ୍ଭେ ଯୁବରାଜ ଧରୁଛି ଚରଣ,
 ଆପଣାର ରାଜକାର୍ଯ୍ୟେ ଯାଇଁ ଦିଅ ମନ ।
 ଧର୍ମରକ୍ଷା ହୁଅ ନାହିଁ, ବୋଲେ ବାରମ୍ବାର,
 ଏହି ପାପେ କେତେ ବାଣ ହେବେ ଛଉଣାର ।
 ଭଲିଛୁ ମନରେ ପର କେହି ଦେଖୁ ନାହିଁ,
 ଆକାଶରେ ରହିଛନ୍ତି କୃପିତର ଚାହିଁ ।
 ପୁନଃବାର ହେ ରାଜନ ଧରୁଛି ଚରଣ,
 ନାଶ କର ନାହିଁ ମୋର ପବିତ୍ରତା-ଧନ ।
 ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସଜ୍ଜା ଧନ ପୃଥିବୀଲୋକରେ,
 ବାହୁଡ଼ି ନ ଆସେ ଯେବେ ହଜିଯାଏ ଥରେ ।
 ଆହେ ଦେବ କୃପିତର ଜଗତର ନାହା !
 ସଙ୍କଟ କାଳରେ ବେଳେ ହେଲୁ ନାହିଁ ସାହା ।

ଏହି କଥା ବୋଲୁଁ ବୋଲୁଁ ତେଜା ଗଲୁ ହଜି,
 ଶରୀର ଅବଶ, ଆଖି ପକାଇଲେ ବୁଜି ।
 ଯେ ପାଶାଣ୍ଡ ଦୁରାଚାର କାମରେ ମୋହୁତ,
 ତାର କାହିଁ ଜ୍ଞାନ ଧର୍ମାଧର୍ମ ହୁତାହୁତ ।
 ଲଳନାକୁ ଦୁରାଚାର ଦେଲୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟଥା,
 କହୁ ଅବା ଲେଖି ହେବ କାହିଁ ସେହି କଥା ।
 କେତେକ୍ଷଣ ପରେ ଯଶ ପାଇଲେ ତେଜନା,
 ଜଗତ ସମ୍ଭାର ଶୂନ୍ୟ ପରି ଗଲୁ ଜଣା ।
 କଳକିତ ଦେହ ମନ, ଶୁଦ୍ଧ କଳକିତ,
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ହୋଇଛି କଳକରେ ଆଛାଦିତ ।
 କପଟି ହୁଇଁବେ ସ୍ବାମୀ ପବିତ୍ର ଶରୀର,
 ଆତ୍ମବାନ ହେବାପାଇଁ ମନେ କଲେ ସ୍ଥିର ।
 ଲେଖିଲେ ସମସ୍ତ କଥା ଯଦେ ସବିସ୍ତାର,
 ଯାହା ଯାହା କରି ଯାଇଅଛି ଦୁରାଚାର ।
 ଅବଶେଷେ କରି ସ୍ବାମୀ ଚରଣ ଦର୍ଶନ,
 ସ୍ବାମୀ ସାକ୍ଷାତରେ ଭାଗ କରିବେ ଜୀବନ ।
 ପଶ୍ଚିମ ଆକାଶେ ଅସ୍ତ ଶଲେ ନିଶାକର,
 ପାହୁଲ ରଜନୀ ଉଦେ ହେଲେ ଭବାକର ।
 ଦେବାପାଇଁ ଲୋକଙ୍କର ଧର୍ମାଧର୍ମସାକ୍ଷୀ
 ହେଉଛନ୍ତି ଭବାକର ଅବା ମେଲୁ ଆଖି ।
 ସୁରସୁସ କୋଲେଟିନ ପ୍ରଭୁଙ୍କ କାଳରେ
 ବଜାଇ ବଜସ୍ବ ବାଜୁ ଚିଲିଲେ ରୋମରେ ।
 ଅବସ୍ୟ ମଣିଲେ ଦେଖି ସଜା ଲୁହେସିପା
 ନାହାନ୍ତି ସେ ଅନନ୍ଦରେ ଦ୍ଵାରଦେଶେ ଠିଆ ।

ଦେଖିଲେ ପ୍ରବେଶି ଗୃହେ ଲୁହେଯିୟା କାର୍ଯ୍ୟ,
 ବାରମାନେ ଦେଲେ ପୁଣି ଆଦୁର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ।
 ବିକଳ ମନରେ ବସିଛନ୍ତି ମହାଦେଇ,
 ପ୍ରିୟଭାବେ ଜଡ଼ିତ୍ରାସେ ଖାଲେ ହାତ ଦେଇ ।
 ନ ଚାହିଁ ସ୍ଵାମିଙ୍କ ପ୍ରତି ବସନ ମନରେ,
 ଦେଲେ ପୂର୍ବଲେଖା ଲାପି ସ୍ଵାମିଙ୍କ ହସ୍ତରେ ।
 ଫେଡ଼ନ୍ତେ ସେ ଲାପିଖଣ୍ଡ ପଡ଼ିବା ସକାଶେ,
 ସଞ୍ଜ ସାଧୁ ଲୁହେଯିୟା ଏହି ଅବକାଶେ
 ଉଷ୍ଣଧାର ଛୁରି ଖଣ୍ଡେ ହସ୍ତେ ଧରି ବଳେ
 ବିକା କରି ଦେଲେ ଅପଣାର ବନ୍ଧୁଗଣେ ।
 ଆହା ଆହା ! ଏ କି ଏ କି ! ବୋଲି ବାରମ୍ବାର
 କୋଲେଟିନ କଲେ ମହାଭାଷଣ ଚିତ୍କାର ।
 ଆଉ କିବା ହେବ ଯାଇ ସଙ୍ଗା ହାତ ଧରି,
 ତେତେବେଳେ ଯାଇଥିଲା ସବୁ କଥା ସରି ।
 ସେହି ରମ୍ଭାନକ ଦୃଶ୍ୟ ନୁହେଁ ବର୍ଣ୍ଣିବାର,
 କେବଳ ସମସ୍ତେ କରୁଛନ୍ତି ହାହାକାର !
 ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଯତ୍ନ କଲେ କିବା ହେବ ଆଉ,
 ତେତେବେଳେ ଉଡ଼ି ଯାଇଥିଲା ପ୍ରାଣବାୟୁ ।
 ପଡ଼ି ଲେଟୁଅଛି ତଳେ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଶରୀର,
 ଦେହୁଁ ଅନର୍ଗଳ ବହୁ ଯାଇଛି ରୁଧିର ।
 ବିକଳମନରେ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ଝୁରିଯୁସେ, *
 ଆହା ବିଧି କଷ୍ଟ ଦେଲୁ ଏ ଚାକି ବସୁଧେ !

---

* ଲୁହେଯିୟାଙ୍କ ଚିତା ।

[illegible]

• တစ်ခုခုကို အားကိုး လုပ်နေတာ မိမိ : အဲဒါဟာ
အားကိုးမယ့် အရာပဲ။ အဲဒါဟာ အားကိုးမယ့် အရာပဲ။

ପିତା ରକ୍ତେ ପାଦ ଧୋଇ ଆନନ୍ଦେ ମନେ
 ବସିଥିଲୁ ସ୍ୱାମୀ ସଙ୍ଗେ ରାଜସି ହାସନେ ।
 ସ୍ୱହସ୍ତରେ ବଧ କଲା ପ୍ରଥମ ପଦକୁ,
 ରାଜରାଣୀ ବୋଲୁଅଛ ସେହି ଅସତକୁ !
 ଅସତ ରାଜସୀ ଭ୍ରଷ୍ଟା ଯାହାର ଜନନୀ,
 ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର ସେ କି ହେବ ଶିଙ୍ଗେମଣି ?
 କି ବୋଲବ ଆଉ ଅହେ ରୋମବାସିଣୀ !
 ଜାଣ ସେକୃଷ୍ଣ ପିତାମାତା ବରରଣ !
 ଦୁରାଚାର ଟାକୁଁ ଭନ ତାହାର ଜନକ,
 ପାପର ସେ ପ୍ରଭୁମୁଖି ସାକ୍ଷାତ ନରକ !
 ତାହାର ଜନନୀ ଭ୍ରଷ୍ଟା ଟଳିଆ ପାପିନୀ,
 ନରକୁଳେ ଜନ୍ମିଅଛି କାଳଭୃକଜିନୀ ।
 ଜନ୍ମିଛି ପାପିଷ୍ଠା ଗର୍ଭ ପାପିଷ୍ଠ ସନ୍ତାନ,
 ରାଜା ବୋଲି ତାକୁ କି ହେ କରିବ ସମ୍ମାନ ?
 ଆମିକ ବବେଳା ଜ୍ଞାନୀ ରୋମବାସିଣୀ,
 ନୁଆଁଇବ ଶିର କି ହେ ପାପିଷ୍ଠ ଚରଣେ ?
 ଏ ବାଣରେ ଜନ୍ମିଅଛି ଯେଉଁ କୁଳାଙ୍ଗାର,
 କି ବଚିବ କରିବ ସେ ମହା ଅତ୍ୟାଚାର !
 ରୋମବାସି-ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ହେବ ସେ ଚଳକ ?
 ସେହି ହେବ ପର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ପାଳକ ?
 ବୁଝି ନାହିଁ ସରଗଲ ସବୁ ଏତିକରେ,
 ଆଉ କି ସଞ୍ଜିବ ତାହା ନ ଆସେ ବୁଦ୍ଧିରେ ।
 ଯାହା ଦେହେ ଅଛି କିଛି ମାତ୍ର ପୁରୁଷରୁ,
 ସେବେ କିଛି ଜଣା ଆଏ ସତରୁ ମହତୁ,

ଲେଖନୀ ଯାହାଠାରେ ଅଛି ଧର୍ମଜ୍ଞାନ,
 ଯେବେ କିଛି ବୋଧ ଥାଏ ମାନ ଅପମାନ,
 ଦେଉଅଛି ମାତା ଭଗ୍ନୀ କନ୍ୟାଙ୍କ ହୋହାଲ୍,
 “ହାସ ଉଠ ଧର ଖଟୁ ମିଳି ସବୁ ଭଲ ।
 ଶୁଣ ଶୁଣ ଶୁଣ ଭଲ ରୁଜସେନାଗଣ,
 ଜାଣ କି ହେ ଖାଉଅଛୁ କାହାର ବର୍ତ୍ତନ ?
 ରଜା ଯେ ବର୍ତ୍ତନ ଟଙ୍କା ଦେଉଛନ୍ତି ଆଣି,
 ଅରବିଅନ୍ତି କି ତାହା ହାତେ କୋଡ଼ ଦାଣି ?
 ପ୍ରଜାମାନେ ମୁଣ୍ଡଧାଳି ପକାଇ ଗୋଡ଼ରେ
 ଅରଜିଲା ଟଙ୍କା ପୁରୁଲୁଛି ଶାନ୍ତାଘରେ ।
 ଦେଖ ଏତେଦିନ ଖାଇଅଛୁ ଯାହା ଲୁଣ,
 ଦାଢ଼ିନେଳ ପଡ଼ିଅଛି ମାନ ତାଙ୍କ ଗୁଣ ।
 ଭଲମାନେ ! ମିଳି ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଧରି ଆସି
 ପବନ ରୋମରୁ ଭୁଟି କଥ ପାପରାଣି ।
 କୋଲ ଜୟ ଜୟ ଜୟ ରୋମାନର ଜୟ !
 ଜୟ ରୋମାନର ଯତୋଧର୍ମପ୍ରତୋ ଜୟ !
 ଓଲଟି ଖାପରୁ ଶୁଣା କନ୍ଦମୁଷ୍ଟି ଧରି
 କୋଲଲେ ସେ ସଭାସନ୍ଦେ ସମ୍ମୋଧନ କରି ।
 ଏହି ଖଟୁ ବନାନ୍ତିବ କୋଲେଟିନ ବଣି,
 ଲଟାଲର ରାଜପୁରା କର ଦେବ ଧୂସ ।
 ଶୁଣ ଭଲମାନେ ବୋଲୁଅଛି କାରମ୍ଭାର,
 ପ୍ରତିହଂସା ପ୍ରତିହଂସା ପ୍ରତିହଂସା ସାର ।
 ମାରବ ସେ ପପିଷ୍ଟକୁ ଶୁଣି ଭ୍ରତାଗଣ,
 ନ ରଖିବ ଟାକିଲୁନ ବଢ଼ି ଏକଜଣି ।

ମାରିବ ତାହାର ବନ୍ଧୁ ଭାଇ ପୁଅ ନାହିଁ,
 ନ ରହିବ କୁଳେ ଜଣେ ଦେବାପାଇଁ ବଢ଼ି ।
 ସାଧାରଣ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର କରିବ ସ୍ଥାପନ,
 ପ୍ରଭୁ ଜୁଇଁବ ସାକ୍ଷୀ, ମୋର ଏହି ପଣ ।
 ବ୍ରହ୍ମସଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ରୋମବାସିଣୀ
 ଭଞ୍ଜିଲେ ସକଳେ କରି ଭାଷଣ ଗର୍ଜନ ।
 ବହୁଧାତ ବେଗରେ ହେଲା ସମ୍ପାଦ ପ୍ରବୃତ୍ତ,
 କେବଳ ଶୁଭୁକ୍ତ ଶିବ ମାର ମାର ମାର !
 ମାର ମାର ଶବ ଛାଡ଼ି ଅନ କଥା ନାହିଁ,
 ରାଜପୁର ଲକ୍ଷ କରି ସବେ ଛନ୍ଦି ଧାଇଁ ।
 ମଧୁଚନ୍ଦ୍ର ଭଣି ମେଲେ ମଧୁମକ୍ଷଣେ
 ପବନ କରନ୍ତି ଯେତେ ଧାଇଁ ଅକ୍ଷୟଣ,
 ତେସନେ ସକଳେ ମିଳି ଶକ୍ତି ଧର କରେ,
 ପ୍ରବେଶିଲେ ସବେ ଯାଇଁ ରାଜାଙ୍କ ନଅରେ ।
 ଧାଇଁ ଯାଇ ଜଣେ ପୁରାତନ ବୃଦ୍ଧ ବାସ
 ଜଣାଇଲା ସବୁ କଥା ନୃପତିଙ୍କ ପାଶ ।
 ଜଳାବାଟ ଦେଇ ଟାକୁଳିନ ଦେଲେ ଚାହିଁ,
 ପକ୍ଷୀମାନ ପରି ଲୋକମାନେ ଛନ୍ଦି ଧାଇଁ ।
 ଧର ଧର ମାର ମାର ବୋଲି ବାରମ୍ବାର,
 କରୁଛନ୍ତି ଲୋକମାନେ ଭାଷଣ ହୁଙ୍କାର ।
 ଶାଶିତ ଶ୍ରେଣୀ ଶକ୍ତି ହସ୍ତେ ରଘୁନାଥ,
 ଶୂନ୍ୟ ତେଜ ଲାଗି ଦିଶୁଅଛି ଜଳଜଳ ।
 ଜୟ ରୋମାନର ଜୟ ବଳୟୀ ରୋମାନ,
 ଏହି ଶବେ ହେଉଅଛି ପୃଥ୍ବୀ କର୍ମମାଳ ।

ସେକ୍ଷୁଟସ ଦେଖି ଏହି ସବୁ କଥା,
 ହଜି ଗଲା ଜ୍ଞାନ ଦୂର ଗଲା ମଥା ।
 ଭଲଲା ନବୋଧ ଅପଣା ମନରେ,
 ଶ୍ରୀରବ ଶବ୍ଦକୁ ଅସି ଧରି କରେ
 ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣାହାରାମେ ବଧୁ ଶବ୍ଦଗଣ
 କଳଙ୍କିତ ପ୍ରାଣ ଦେବ ବିସର୍ଜନ ।
 ମାନ୍ଦବ ଯାହାର କୁକର୍ମରେ ମତି,
 ସେ ଲୋକଙ୍କ କାହିଁ ସାହସ ବା ଶକ୍ତି !
 ଯେମାନଙ୍କ ଆତ୍ମା ପାପରେ ମଳିନ,
 ସହଜେ ସେ ସବୁଲୋକ ଶକ୍ତିସ୍ଥାନ ।
 ପୁଣି ସେ ବରୁର କଲା ମନେ ମନେ,
 ସହସ୍ର ମଧ୍ୟରେ ମୁହଁ ଦିନା ଜଣେ ।
 ଦେଖୁଛି ବିଶ୍ୱାସୀ ପ୍ରହରୀ ଯେତେକ,
 ମଲେଣି ତ ଶବ୍ଦ ହସ୍ତେ ଏକ ଏକ ।
 ଯୁଦ୍ଧ କରବାରେ ନାହିଁ କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ,
 ପ୍ରାଣ ଥିଲେ ପୁଣି ମିଳି ପାରେ ରକ୍ତ୍ୟା
 ଏତେକ ବିରୁଦ୍ଧ ଅସି ଧରି କରେ
 ପଳାଇଲା ପ୍ରାଣରସେ ଗୁପ୍ତରେ ।
 ପବନକୁ ବେଗେ ଯାଉଅଛି ଧାଇଁ,
 ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ ପଛକୁ ନ ଚାହିଁ ।
 ଭରୁରୁଆ * ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଉଛି ପଳାଇ,
 ବିରୁଦ୍ଧ ଶତ୍ରୁମାନେ ଅଛନ୍ତି ଗୋଡ଼ାଇ ।
 ମାର୍ଜାର ଲୟରେ ଯଥା ପଳାଏ ମୁଷିକ,
 ପଳାଉଛି ସେହିପରି ଦୁଷ୍ଟ ଅଧର୍ମିକ ।

---

* ଲଞ୍ଜର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦେଶ ।

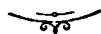
ନଗରନବାସୀ ଲୋକେ ହୋଇ ଉନମତ୍ତି
 ଖୋଜିଲେ ଯେ ରାଜପୁରେ ଯାଇ ଇତିପ୍ରତଃ ।
 ବୃହ ପ୍ରଭ ଗୁପ୍ତ ସ୍ଥାନେ ଦେଖିଲେ ଅନାଇ,
 ଦୁର୍ଗର ସେକ୍ତସ କେଉଁଠାରେ ନାହିଁ ।
 ଜୟ ରୋମାନର ଜୟ ବୋଲି ବାରମ୍ବାର
 ଶାରମାନେ କଲେ ପୁଣି ଅନନ୍ଦେ ହୁଙ୍କାର ।
 କର୍ମି ଲ ଇଟାଲ ଦେଶ କର୍ମି ଲ ଗଗନ,
 ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରୀକ୍ଷଣ ରବେ ନୃପତି ଭବନ ।
 ଇଟାଲର ଶାରମାନେ ଦେଇ କରତାଳ
 ନୃପତିଭବନ ଅନନ୍ଦରେ ଦେଲେ ଜାଳି ।
 ଡିନ ଦିନ ଡିନ ରାତି ଜଳିଲା ପାବକ,
 ରସ ହେଲା ଏକାବେଳେ ରୋମର କଳଙ୍କ ।
 ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଆସି ଏକ ପୁରାତନ ଦାସ
 ଦେଖିଲା ଯେ ରାଜଗୃହ ପକାଇ ନିଷ୍ଠାସ,
 ଜଳୁଅଛି ରାଜାଙ୍କର ଶୟନଭବନ,
 କୁସୁମିତଳତାବୃକ୍ଷମୃତ୍ତି ଉପବନ ।
 ଗନ୍ତାଘର ପୋଡୁଅଛି ସମସ୍ତ ନଅର
 ଖମାଶାଳ ଦେହପାଣିଘର ସରଘର ।
 ଉଡୁଛି ଶ୍ରୀକ୍ଷଣ କୁଶ୍ମନ୍ତ ଧୂମ୍ରାସି,
 ସବୁ ସ୍ଥାନ କୈଶାନର ପକାଉଛି ଗ୍ରାସି ।
 ଫାଟୁଛି କେ ଘର ରମ୍ୟଙ୍କର ଶବ୍ଦ କରି,
 ପ୍ରତିହଂସା ଶବ୍ଦେ ଯେତେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନଗର ।
 ଜଳୁଅଛି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଶ୍ରୀକ୍ଷଣ ଅନଳ,
 ସଞ୍ଜର ଅପମାନେ ଏହି ପ୍ରତିଫଳ ।

ଖୋଜୁଅଛି ରାଜମନ୍ତ୍ର ରାଜସିଂହାସନ,
 ଉଡ଼ାଉଛି ଧୂମରାଶି ପ୍ରବଳ ପବନ ।
 ଏହିପରି ରାଜପୁରୀ ହୋଇଗଲା ଧ୍ବଂସ,
 ବିରୁକାଳପାଇଁ ଗଲେ ଟାକୁଇନ ବଂଶ ।
 ମେଘସଞ୍ଜ ଅଥବା ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରତିଫଳ
 ଜାଳି ଦେଇଛନ୍ତି ରାଜବୃନ୍ଦରେ ଅନଳ ।
 ଭାଲିଲା ସେ ବୃଦ୍ଧ ଦାସ ହୋଇଣ ଦୁଃଖିତ,
 ଏହିପରି ହୁଏ ମହାପାତେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ।
 ଭାଲନ୍ତି ଅଜ୍ଞାନ ମୂର୍ଖ ମାନବ ସକଳ,
 ପୃଥିବୀରେ ନାହିଁ ଧର୍ମାଧର୍ମ ପ୍ରତିଫଳ ।
 ଟାକୁଇନ ଅପକାରୀ ରହିଲା ମନ୍ତ୍ରୀରେ,
 ସାଧାରଣ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ହେଲା ଲଟାଲରେ ।
 ସୀତାକୁ ଚୋରାଇ ମଲା ଲଙ୍କାର ରାବଣ,
 ସଜ୍ଜୁ ବନାଶି ମଲେ ଟାକୁଇନଗଣ ।
 ସଜ୍ଜୁ ସେ ଅପମାନ କରେ ଦୁରାଶୟ,
 ତାହାର ଏପରି ଦଶା ଘଟଇ ନିଶ୍ଚୟ ।

* ମେଘସଞ୍ଜ = ଲଟାଲର ପ୍ରତିରୂପା-ଦେବତା ।

ଚନ୍ଦ୍ର ବର୍ଷନା ।

କବି ବୋଲେ—ମୋ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଶୀତଳକରଣ ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ରମ୍ଭେ, ଜ୍ୟୋତି ଦିଏ ତ ତପନ ।
 କବି ବୋଲେ—ନାରାୟଣ ଉପମାର ସ୍ଥଳ ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ଶୁଷ୍କ ଭୂମି ନୀରସ କେବଳ ।
 କବି ବୋଲେ—ଜହ୍ନ ମାମୁ, ମୋ ମାତା କମଳା ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ମାମୁର କି ହ୍ରାସ ବୃଦ୍ଧି କଳା ?
 କବି ବୋଲେ—ମୋ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଶଶାଙ୍କଲୁଚିତ ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ଚନ୍ଦ୍ରଟା ତ ପବନବେଷ୍ଟିତ ।
 କବି ବୋଲେ—ମୋ ଚନ୍ଦ୍ରମା ସୁଧାସିନ୍ଧୁ ଜାତ ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ଚନ୍ଦ୍ରଟା ତ ଉପଗ୍ରହ ମାତ ।
 କବି ବୋଲେ—ଚନ୍ଦ୍ରେ ପିତୃଲୋକର ବସନ୍ତ ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ଜଳ ବାୟୁ ନାହିଁ ଏକ ରଜ ।
 କବି ବୋଲେ—ଚନ୍ଦ୍ର ରୂପ କେଡ଼େ ମନୋହର ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ଚନ୍ଦ୍ରଟା ତ ଗ୍ରହଣ ବନ୍ଧୁର ।
 କବି ବୋଲେ—ଚନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରାସ କରଥାଏ ଉନ୍ମୁ ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ଗ୍ରହଣଟା ପୃଥିବୀରୁ ଅଭୁ ।
 କବି ବୋଲେ—ଚନ୍ଦ୍ର ଥାଏ ଶିବ ମସ୍ତକରେ ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ଚନ୍ଦ୍ର ଭ୍ରମୁଥାଏ ଆକାଶରେ ।
 କବି ବୋଲେ—ତାରାଗଣେ ବିରବିଲେ ଇନ୍ଦୁ ।
 ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ—ସେଟା ଜଡ଼, ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ ବିନ୍ଦୁ ।

କବି ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ କଳି କରନ୍ତେ ଏମନ୍ତ,
 ଇନ୍ଦିବେଲି କଳି, ଦୁହିଁଙ୍କର କଥା ସତ୍ୟମ୍ ।

ବାରବାଳାସିନୀ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳା ।

ଭରତବାସିନୀ ! ତୁ କି ହିନ୍ଦୁର ରମଣୀ ?
 ବସଣିରେ ବସିଛୁ ତ ବାରବାଳାସିନୀ !
 ରମଣୀହୃଦୟ ଲଜ୍ଜା ନାହିଁ ତ କହୁଛ ?
 କେଉଁ ପାପେ କରୁଛନ୍ତି ବିଧାତା ବହୁତ ?
 ସେହୁ, ପ୍ରୀତି, ଦୟା, ମାୟା, ରକ୍ତି, ମାଧୁର୍ୟ୍ୟ,
 ପରଶ ତ କର ନାହିଁ ତୋହର ବିସୀମା ।
 ପୂର୍ଣ୍ଣମାସା ଏହି ସବୁ କରୁ ଅରନୟ,
 କପଟତା ! କପଟତା ! କପଟତାମୟ ।
 କରବା ନିମନ୍ତେ ତୁମ୍ଭ ଲୋକ ସବୁନାଶ,
 କେତେ କରୁ ଅଙ୍ଗରଜି, କେତେ ମିଷ୍ଟ ହାସ୍ୟ ।
 ସେହି ହାସ୍ୟ ତଳେ ଦେଖି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚାହୁଁଛ,
 ଗରଳବିଲସ୍ତ ଡାଣ୍ଟି ଗଳାକଟି ହୁଏ ।
 ଅଲୋ ଶଲ୍ୟ ଲବଣ୍ୟମୟ ! ଚିତ୍ତବିମୋହନ !
 ମୋ ପ୍ରତ୍ୟୟ ରୂପାନ୍ତର କାଳଭୁଜଙ୍ଗିନୀ ।

କେତେ ରୂପ ଛନ୍ତି ନରଦାତକ ତପ୍ତର,
 ତୋ ଚରଣ ମେସ୍ତକଠାରୁ ଭୟଙ୍କର !
 ପରିଣୟ କଳନ ତୁ କରୁଛୁ ତ ଛନ୍ତି,
 କିନ୍ତୁ ମାତ୍ର ନାହିଁ ଚିତ୍ତେ ପବନତା-ଚିହ୍ନ ।
 ଦେଇଛୁ ଆତ୍ମାକୁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଅଧୋଗତ,
 ମେଲୁଣି ଘେନିଛୁ ତୋହୁ ଚିତ୍ତରୁ ସମ୍ପଦ ।
 ଯରଳ ହୃଦୟେ ତୋର ପୂରିଛୁ ଗରଳ,
 ବାସନା ବଳାସ ଦାଗ ଲାଗିଛୁ କେବଳ ।
 ଛି ଛି ଛି ଛି ! ହନୁ ଜନ୍ମା ହୋଇଛୁ ତପ୍ତର,
 ସହଜରେ ଭୟଙ୍କର ଅଟୁ ନିଶାଚର ।
 ଲଭୁଛୁ ପବନ ଜ୍ୟୋତି—କଳଙ୍କ ଭିମ୍ବର,
 ଦୃଶ୍ୟମୟ ! ଦୃଶ୍ୟମୟ ! ତୋହର ଶରୀର ।
 ରୂପାଜୀବା ! ରୂପ ହାତ ମେଲୁଅଛୁ ପର ?
 ଦୂର ଦିନେ ସରସିବ ବଶିଜ ପସର ।
 ଯେ ଯୌବନ ଘେନି ତୋର ଏତେ କାଟିକୁଟି,
 ଦେଖିନାହିଁ, ଦିନୁ ଦିନୁ ଯାଉଛୁ ତ ତୁଟି !
 ମୋ ବ୍ୟାପ ଏକା ତୋର ନାହିଁ କିଛି ଦୋଷ,
 ସମାଜ ଏଥକୁ ଦାୟୀ ଅଛନ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ।
 ସ୍ଵର୍ଗ ଶିଳାରେ ତୁହି ହେଲୁ ଏତେସର,
 ସମାଜ ଉପେକ୍ଷା ତେଜେ କଲେ ବା କପର ?
 ପଡ଼ିଲୁ ଶିଶିବେ ଯେତେବେଳେ ବେଶ୍ୟାହସେ,
 ଅବଶ୍ୟ ତ ଦେଖୁଥିଲେ ସମାଜ ସମସ୍ତେ ।
 ଛଡ଼ାଇଲୁ ଅଶିଥିଲେ ତାହା ହସ୍ତ ତୋତେ,
 ନିଶ୍ଚୟ ନିଶ୍ଚୟ ରହିଥାନ୍ତୁ ଧର୍ମପଥେ ।

ଅବସର ବାସରେ ।

୩୭୫

ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଆହାଟିଏ ପଥଲ ନରକେ ,
ଜଳଜଳ ଚାହିଁଥିଲେ ସମାଜର ଲୋକେ !

କବିର କଳହୁଡ଼ୀ ଶ୍ରୀ ।

ଦିନେ କବିନାଗ   କର ମୁହଁ ଉର
                                                 ବୋଲଲୁ କବିକୁ ଅସି,
ବୋଲେ ବାରମ୍ବାର,   ନ ବୁଝ ସଂସାର,
                                                 ଘର ସେ ଗଲଣି ଭାସି !

ଏ କି ପିଲାଖେଳ   ତୁଛା ପଦମେଳ
                                                 ବସି କର ରାତି ଦିନ,
ସମକ୍ଷରେ ଶ୍ରବଣ   ମିଳାଅ ଉପଧା
                                                 ଖୋଜି ମର ଯଜ୍ଞ ଚନ୍ଦ୍ର ।

ରାଗ ରଟିଆସୁ,   କଲ୍ଲାଣ ଆହାସୁ,
                                                 କେଦାର, କାଳୀ, କାନଡ଼ା,
ନଳିନୀ ଗଉଡ଼ା,   ବାୟା କଥାଗୁଡ଼ା,
                                                 ଶୁଣି ଶୁଣି କାନଡ଼ା ।

ବହାଗ, ପ୍ରଭାତ,   ଶୁଣି ଦିନ ରାତି
                                                 ଶୁଦ୍ଧ କୌଶିକ କଲ୍ଲାଣ,
କେଦାର ଗଉଡ଼ା   ଗାଇ ପାଟିକରି
                                                 ଘରେ କଲ ଅକଲ୍ଲାଣ ।

ଚପିଥାଏ ଚାହିଁ,   ଦିନେ ହେଲା ନାହିଁ
 ଟଙ୍କା କଉଡ଼ିରେ ଦେଖା,
 ଚାରିଶୀ କବିତା   ଲାଗେ କାନେ ଛିତା
 'କିଏ ପଡ଼େ ତୁମ୍ଭ ଲେଖା ।
 ଥାଇ ଅନାଦାରୀ   କଲାଣ ଅହାସି
 କାନକୁ କି ଭଲ ଲାଗେ ?
 ଯାଉ ରାଗ ତୋଡ଼ି   ଦିଅ ସବୁ ଖୋଡ଼ି,
 ଭାତ ଲୁଗା ଅଣ ଅଗେ ।
 ଯେତେ ମନା କଲି,   ଲେଖ ନାହିଁ ବୋଲି
 ମୋ କଥା ଶୁଣିବ କିଆଁ ?
 ଏ ସବୁ ନ ଶୁଣି   ଲେଖି ବସ ପୁଣି,
 କବିତା ପାଉଁଶ ନାହିଁ ।
 କର ସତାବତୀ   କେତେ ଲୁଗାପଟା
 ଅଶ୍ରୁଛନ୍ତି ଲୋକମାନେ,
 ତୁମ୍ଭ ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ,   ତୁଛାରେ କିପାଇଁ
 ମନ ଦେଲୁ ଅଭିଧାନେ ?
 ଦେଖ ଏ ଓକାଲେ   ଭୁଲାଇ ମକେଲେ
 ଅଶ୍ରୁ ଟଙ୍କା ଅରଜି,
 ସେ କଥା ମନରେ   ନ ପକାଅ ପରେ
 ପଡ଼ି କବିତା ଗରଜ ।
 ଅରଜି କଉଡ଼ି   ଗାଡ଼ି ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି
 ଯାନ୍ତି ଲୋକେ ଦରବାରେ,
 ପଦ ଘୋଷି ଘୋଷି   ଅଛ କୋଣେ ବସି,
 ତୁମ୍ଭକୁ କେବା ପଚାରେ ?

କଲି ପ୍ରାଣ ଶ୍ଳେଷ ଦେଇ ଉପଦେଶ,
 କତୋ ଲେଖିବ ନାହିଁ,
 ବସ ହୋଇ ଜଡ଼ା ଭଲ କଥା ଗୁଡ଼ା
 ଶୁଣିବ କାନେ କିପାଇଁ ?
 ସାଉଁଜାର କାଲି ଦେଇଗଲା ଗାଳି,
 ସେ କଥା ଗଲଣି ଭୁଲି,
 ବସିଛ ନିର୍ଜନେ, କି ଭାବୁଛ ମନେ,
 କବିତା ଲେଖିବ ବୋଲି ।
 ଭାବ ଶୁଣିଗଲା, ଅସ ବାବୁ ଭଲ,
 ତୁଛା ରୁଛା ଯାଅ ଜାଲି,
 ଶୋଇଲେ ସକଳେ ବସିବ ନିଶ୍ଚଳେ
 କବିତା ଲେଖିବାପାଇଁ ।

ଶୁଣାନ ।

ସାଗ—ରକ୍ତକେଳି ।

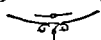
କୁହେ ଭୟଙ୍କର ଏହି ଶୁଣାନ,
 ନିମଳ ଶାନ୍ତିର ପବିତ୍ର ସ୍ଥାନ ।
 ଏହି ସେ ଜଳୁଛି ଶୁଣାନେ ଚିତା,
 ଏକା ଏ ଜଗତେ ଅପରାଜିତା ।
 ଘୋର ଧୂମାୟିତ ଶୁଣାନାନଳ,
 ସାମ୍ୟ ଧର୍ମ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥଳ ।
 ରାଜା, ମହାରାଜ, ଭୟାନକ, ଜ୍ଞାନୀ,
 ସାଧୁ, ବ୍ୟବସାୟୀ, କୃଷକ, ବାଣୀ ।

ବାଳ ବୃଦ୍ଧ କିମ୍ବା ଯୁବା ଯୁବଜ୍ଞ,
 ସମସ୍ତଙ୍କ ଏଥି ସମାନ ଗତି ।
 ଶୁଣାନ ନ କରେ ବାହୁ ବିଚାର,
 ସମସ୍ତଙ୍କୁ କରେ ଏକ ଆକାର !
 ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଏକା ଅନଳ,
 ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନ ସ୍ଥଳ ।
 ଯେଉଁ ଉତ୍ସର୍ଗି ଦେଖି ପଡ଼ିଛି,
 ପାରିବ କି କାହା ଉତ୍ସ ଏ ବାଛି ?
 ପୃଥକ ପୃଥକ ଛନ୍ତି ଯେତେକ,
 ଏ ସ୍ଥାନରେ ହେବେ ସମସ୍ତେ ଏକ
 ଜରା, ବ୍ୟାଧି, କଷ୍ଟ, ମାନାପମାନ,
 ସବୁ କରେ ଦୂର ଏହି ଶୁଣାନ ।
 ନବ ଯଉବନ ସୁନ୍ଦରପଣ
 ବଢ଼ାଇବାପାଇଁ କେତେ ଯତନ ।
 ହେଉଥିଲା ଧୂଳି ଦେହରୁ ଝାଡ଼ି,
 ଯାଉଛନ୍ତି ଏବେ ବିଲୁପ୍ତ ମାଡ଼ି ।
 ମୋ ଦୃଢ଼ତ୍ୱ ଧନ ନେତ୍ରପିତୁଳ,
 ପଡ଼ିଥିଲା ତାର କିହନ ଧୂଳି;
 ସେହି ଉତ୍ସ ମିଶି ଗଲଣି କାହିଁ,
 ଖୋଜିଲେ କି ହେବ, ଚିହ୍ନ ତ ନାହିଁ ।
 ମିଶିବ ତ ବନେ ତାହା ସଙ୍ଗରେ,
 ରହିଛି ଏ ଆଶା ପୋଷି ମନରେ ।
 ଯେଉଁ ମହାବୀର ବିଦ୍ରୋହ ବଳେ
 ଶତ୍ରୁ ବଧୁଥିଲେ ସତ୍ରାମସ୍ତଳେ ।

କରୁଥିଲେ ଯେ ପୃଥ୍ବୀ କମ୍ପିତ,
 ଦେଖ ଏ ସ୍ଥାନରେ ଏବେ ନିନ୍ଦିତ
 ଅଧିକାର ଯାର ପୃଥିବୀ ଗୋଟା,
 ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ପାଉଁଶ ମୁଠା ।
 ଅଇଲେ ଅସଂଖ୍ୟ ଜାତି ବଢ଼ିଲା,
 କାହାର ତ ନାହିଁ କିଛିହିଁ ଚିନ୍ତା ।
 ଯେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ପବନ କାୟା,
 ମାଉଁଶଲେ ନାହିଁ ଶୁଣାଳ ଛାୟା,
 ମିଶା ମିଶି ଭସ୍ମ ଏକ ଆକାର,
 କପରି ହେବ ବା ବାହୁ ବିଚାର ।
 ଅନନ୍ତ ଉତ୍ସବ, ଧନ ଗୌରବ,
 ବଳାପ, ସନ୍ତାପ, ପ୍ରଭୁତ୍ବ, ସବ୍,
 ଶୈର୍ଷ୍ୟ, ଯୌନର୍ଥ୍ୟ, ଶୈର୍ଥ୍ୟ, ମାୟର୍ଥ୍ୟ,
 କୁସ୍ତିତ, ପୀଡ଼ିତ, କାନ୍ତି କଦର୍ଥ୍ୟ,
 ଶାନ୍ତି, ଭାରତ, ବିଦେଶ ପୁଣି,
 ଦେଖ ଏ ସ୍ଥାନରେ ସକଳେ ତୁନି ।
 ପ୍ରଣୟ, ପୀରତ, ବିବାଦ, କଳି,
 ଏ ସ୍ଥାନରେ ସବ୍ ସମାନ ଭଳି ।
 ମିଶା ମିଶି ପରମାତ୍ମର ରାଶି,
 ମିଶି ବେ ସ୍ବଧର୍ମେ ଶୁଣାନେ ଅସି ।
 ଯାହାକୁ ଯାହାକୁ ଅଛି ହରାଇ,
 ପାଇବ ସେ ସବ୍ ଶୁଣାନେ ଯାଇ ।
 ଭଲରୂପେ ଅଛି ଏ କଥା ଜଣା,
 ତେବେ ତ କିପାଇଁ ମୋର ଭବନା ?

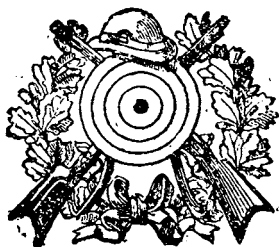
ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ସ୍ବପ୍ନ ଦର୍ଶନ ।

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ନିଶୀଥ ସମୟେ ସ୍ବପ୍ନ ଘୋରେ ବାଣୀପାଣି
 ବୋଇଲେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜେ “ଶୁଣ ବନ୍ଧୁ ! ବାଣୀ ।
 ଘେନ ବାପା, କୃପା କରି ଦେଉଛୁ ଏ ବର,
 ଉତ୍ତଳ ମଣ୍ଡଳେ ହେବୁ ଯଶସ୍ବୀ ଅମର ।
 ତ୍ୟାଗ କରି ଅରେ ବନ୍ଧୁ ! ରାଜସି ହାସନ,
 ସେହି ଉଚ୍ଛ ଧନେ ତୋର କିବା ପ୍ରୟୋଜନ ?
 ଫରତ୍ୟାଗ କରି ଶଶ—ଭଙ୍ଗୁର ବିଷୟ,
 ଦେଉଛୁ, ଗ୍ରହଣ କରି ଫଳ ସୁଧାମୟ ।
 ଏ ରାଜକ୍ଷ୍ମି, ଏ ବିରବ ଯିବ କାହିଁ ଭାସି,
 ଅକ୍ଷୟ ସୁଖ୍ୟାତ ଥିବ ଜଗତେ ବକାଶି ।
 ଅସଂଖ୍ୟ ଅସଂଖ୍ୟ ଥିଲେ ଛନ୍ଦ୍ର ନରମଣି,
 କରୁଥିଲେ କରୁଛନ୍ତି ଶାସନ ଅବନୀ ।
 ନାହିଁ ତ ନ ଥିବ ଜଗତରେ କାହା ନମା
 ମାତ୍ରକ ବିକାଶ ଥିବ ଛତାବୁ ଗୁଣଗ୍ରାମ ।
 ନ ବୁଝ ରାଜବୁ ଶୁଣ ସୌଭାଗ୍ୟର ହେତୁ,
 ନ ଦେଲେ ସତ୍ତ୍ବ ହେବ ଯମଦ୍ବର ସେତୁ ।
 ଦନାତନ ରାଜଧର୍ମ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ପାଳନ,
 ମାତ୍ର ଏକେ ଗନ୍ତାଘରେ ଅର୍ଥ ସଙ୍କଳନ ।
 କିପାଇଁ ହେବୁ ରେ ବାପା, ଅଧର୍ମର ଭାଣୀ ?
 କର ଯତ୍ନ ଧର୍ମ ଯଶ ଉପାର୍ଜନ ଲାଗି ।

ଜଳାଞ୍ଜଳ ଦେଇ ସେହୁ ରାଜସି ହାସନେ,
 ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ହୋଇ ବସ କିରଲେ ବିଜନେ,
 କର ଦେଶେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମହୁମା ପ୍ରସ୍ତର,
 ଉଦର ଅପଣେ, କର ଦେଶକୁ ଉଦାର
 ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ଲୋକମାନେ ତୋ ପ୍ରେମସଙ୍ଗ
 ଗାଉନ୍ତୁ ଅନନ୍ଦମନେ ହୋଇ କିମୋହତ ।
 ଶୁଣି ଦେଖ କି ହୋଇଛି ତୋର ମାତୃଭାଷା,
 କେବଳ କରୁଛି ପୁଣି ତୋତେ ମୁହଁ ଅଶା
 ନାନା ଛନ୍ଦୋବନେ ଗୀତ କରବୁ ରଚନା,
 ତୋହୁ ଯୋଗେ ହେଉ ମାତୃଭାଷା ବିଶୁଷଣ ।
 ସୋପିବ ଅକ୍ଷୟ କାର୍ତ୍ତି ଯୁଗ—ଯୁଗାନ୍ତରେ,
 ଗାଇବେ ଉତ୍କଳଦେଶବାସୀ ନାରୀ ନରେ ।”
 ଏତେ ବୋଲି ରଗବତୀ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ,
 ଚେତା ପାଇ ଭକ୍ତ କବି ଆରମ୍ଭିଲେ ଗାନ ।

ଅଶା ।

—*—

ରାଗ—ମଙ୍ଗଳ ।

ଅମର ବହନୀ ସେ କି ବିଚିତ୍ର କରଣ,
 କେଉଁ ମହାଗଗନରେ କରେ ବିଚରଣ ?
 ଆକର୍ଷଣ କରେ ମନ ଆଶାସେ ବଢ଼ାସେ,
 ମହୋଦ୍ଘାସେ ମହାକାଶେ ଭ୍ରମିବା ସକାଶେ ।
 କି ଆଲୋକ ସୁଖମୟ ଦେଶେ ଯିବାପାଇଁ,
 ଦିବାନିଶି ମନ ତାହା ଯତ୍ନେ ଥାଏ ଧାଇଁ ।
 ଉଦାର ଆହ୍ୱାନେ ସବୁ ଭୁଲିଯାଏ ପ୍ରାଣ,
 ଲଢ଼ିଯାଏ କେତେ କାଥା ବିଦ୍ଧ ବ୍ୟକଥାନ ।
 ସ୍ୱର୍ଗରଥେ ଯାଏ ଘେନି ଅଳଙ୍କାର ଦେଶେ,
 ସଜର୍ଜିତା ଭୁଲି ମନ ଧାଏଁ ମହାବେଶେ ।
 ନ ବୁଝେ ସେ ରୂପାନ୍ତର ମରୁ ମରାଜିକା,
 ଭ୍ରମଚକ୍ରେ ଯାଏ ଭ୍ରମି ରୂପ ବିଭୂଷିକା ।
 ମାତ୍ରକ ନ ଥିଲେ ଅଶା—ରକ୍ତ, ଆକର୍ଷଣ,
 ଇସ୍ତଥାନ୍ତା ତମୋମୟ ଗଗନରେ ମନ ।

